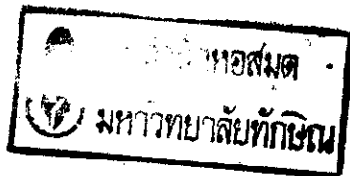

B.871917

สัญญาเลขที่ RDG4550066

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
A Study on Potential of Resources for Eco-tourism in Songkhla Lagoon Area

หนังสือนี้เป็นสมบัติของศูนย์วิทยบริการ
มหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา หากมีข้อผิดพลาดโดยไม่ชอบธรรม
ผู้พบเห็น กรุณาแจ้ง ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นคุณสูงส่ง
โดย

อาจารย์ สมชาย เลียงพรพรรณ

ภาควิชาภูมิศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

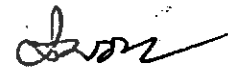
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

คำนำ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ทั่วไปในทุก ๆ แห่ง จากการศึกษาของผู้วิจัยทั้งจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาในพื้นที่โดยรอบทะเลสาบสงขลา ทำให้ทราบว่าในบริเวณทะเลสาบสงขลามีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของทะเลสาบสงขลา โดยที่ทรัพยากรดังกล่าว มีศักยภาพและความพร้อมทางการท่องเที่ยวแตกต่างกัน บางแห่งได้รับการพัฒนาบ้างแล้ว แต่ยังพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ และยังมีอีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา จึงทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีอยู่ได้รับการพัฒนามาใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ และทำให้ประชาชนในบริเวณดังกล่าวไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่าที่ควร เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาในครั้งนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้น และมองเห็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ละแห่งให้เชื่อมโยงถึงกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละระดับ เพื่อให้เกิดการขยายตัวอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ช่วยให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมท้องถิ่น สร้างรายได้ และความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และบุคคลที่สนใจทั่วไป

(นายสมชาย เลียงพรพรรณ)

28 เมษายน 2547

ประกาศคุณูปการ

โครงการการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตามสัญญาเลขที่ RDG4550006 ผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบคุณมา ณ ที่นี้ รวมทั้งขอขอบคุณหน่วยงาน และผู้มีส่วนสนับสนุนการวิจัย ดังนี้

1. ศ.ดร.ทวีป ศิริวิทย์ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานประสานงานชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ช่วยประสานติดต่อระหว่างผู้วิจัยกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2. รศ.ชูศักดิ์ ศรีคำพร และรศ.ประยูร คำศรี ที่ช่วยให้คำแนะนำในการแก้ไขรายงานวิจัย ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ผศ.ดร.บันลือ ดินพังกา ที่ช่วยตรวจแก้บทคัดย่อภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้องยิ่งขึ้น

4. อ.ดร.สุเทพ อ่วมเจริญ ที่ช่วยตรวจแก้แบบประเมินศักยภาพของท่องเที่ยว และแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

5. พระครูภาเคิม(เจ้าอาวาสวัดเขียนบางแก้ว) เจ้าอาวาสวัดท้ายขอ คุณประทีป เพ็งตะโก คุณธีรศักดิ์ วิเศษชัยยุทธ คุณภรณ์ สวัสดิรักษ์ คุณกฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง คุณนาถิน แก้วบุญส่ง คุณภูวดล ราชแคหา คุณสมเสริม ชูรัมย์ คุณสุนันท์ หิรัญสาย คุณชื่น พรหมเงิน ที่ช่วยให้หนังสือ เอกสาร และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

6. คุณสุภาณี เลียงพรพรรณ คุณจันทร์แรม รัตนขวัญ คุณธงชัย แซ่อึ้ง คุณรอสมะห์ กอดอ คุณธัญญา กุลฤทธิ์ คุณอนุโสคำ ดารามิ คุณมาริยะห์ อับดุลกะเคซ คุณอับดุลเลาะ เซ็ง คุณมูอัมหมัดรอเซาะ คีอเลาะ คุณทิพย์วรรณ จุลิรัชนิกร คุณเสาวนีย์ สุทธิชัย คุณชูเฟียร์ คำสำราญ คุณวรพจน์ ศรีนา คุณพจนานำแก้ว และคุณวรรณภา พานิช ที่ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม

7. คุณภูคิศ บวรณรงค์เดช และคุณฉลอง แก้วประเสริฐ ที่ช่วยจัดกระทำข้อมูลวิจัย

8. คุณอัมพร นกเทศ ที่ช่วยทำบัญชีการเงินของโครงการวิจัย

9. คุณฉลอง แก้วประเสริฐ คุณสุภาณี เลียงพรพรรณ คุณวรุศม์ นาที คุณอำนาจ บัวศรี และคุณภาวิณี ดันรังสรรค์ ที่ช่วยจัดทำรูปเล่มงานวิจัย

10. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สนับสนุนสถานที่ และอุปกรณ์เครื่องพิมพ์คอมพิวเตอร์

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณศึกษาในเรื่องของความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น การให้การศึกษา การรักษาสีงแวดล้อม และองค์การในการจัดการ 2) สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่ง และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา (ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา) และพื้นที่โดยรอบที่อยู่ห่างจากชายฝั่งเข้ามาในแผ่นดินประมาณ 1 กิโลเมตร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่ง ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลในแต่ละแหล่ง โดยจะนำแบบสอบถามไปสอบถามนักท่องเที่ยวเฉพาะในแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. การประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมด 49 แหล่ง สามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกตามระดับคะแนนศักยภาพได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก (ได้คะแนนร้อยละ 66-80) จำนวน 8 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (ร้อยละ 77.12) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (ร้อยละ 73.85) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา (ร้อยละ 68.27) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา (ร้อยละ 68.08) หาดสมิหลา (ร้อยละ 67.89) วัดมณีมาวาสวรวิหาร (ร้อยละ 67.89) วัดเขียนบางแก้ว (ร้อยละ 67.89) และวัดท้ายขอ (ร้อยละ 66.35)

1.2 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง (ได้คะแนนร้อยละ 50-65) จำนวน 22 แหล่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ (ร้อยละ 65.39) สวนสองทะเล (ร้อยละ 64.04) สวนป่าเปรม (ร้อยละ 64.04) วังเจ้าเมืองพัทลุง (ร้อยละ 63.46) หาดแสนสุขลำปำ (ร้อยละ 61.54) เขาตังกวน (ร้อยละ 60.58) วัดโพธิปฐมวาต (ร้อยละ 60.39) วัดสุวรรณคีรี (ร้อยละ 60.19) วัดแจ้ง (ร้อยละ 59.04) เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (ร้อยละ 59.04) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (ร้อยละ 58.85) วัดบ่อทรัพย์ (ร้อยละ 57.12) เขาน้อย (ร้อยละ 57.12) วัดเขาน้อย (ร้อยละ 56.92) วัดวัง (ร้อยละ 56.92)

สวนพฤกษศาสตร์พันตุง (ร้อยละ 56.92) วัดวิหารเบิก (ร้อยละ 55.96) วัดบางเจียด (ร้อยละ 55.00) วัดโลการาม (ร้อยละ 54.23) วัดแหลมท้อ (ร้อยละ 54.23) วัดกุฎาเบิก (ร้อยละ 52.89) และวัดศิริวรรณาวาส (ร้อยละ 50.19)

1.3 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพน้อย (ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50) จำนวน 19 แห่ง คือ วัดศาลาหัวยาง(ร้อยละ 49.42) สุสานพระยาแขก(มรหุ่ม) (ร้อยละ 49.04) วัดยางงาม (ร้อยละ 48.85) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา (ร้อยละ 48.65) วัดแหลมจาก (ร้อยละ 47.29) ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง (ร้อยละ 45.69) ป้อมปากน้ำแหลมทราย (ร้อยละ 44.73) วัดสูงเกาะใหญ่ (ร้อยละ 43.17) วัดป่าขอม (ร้อยละ 43.15) แหลมจองถนน (ร้อยละ 43.00) สุสานตระกูล ณ สงขลา (ร้อยละ 42.65) ศาลาหลบเสือ (ร้อยละ 42.12) แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสิงหน้อ (ร้อยละ 41.31) เจดีย์เขากูฎิ (ร้อยละ 41.23) เกาะสี่เกาะห้า (ร้อยละ 41.19) หาดไข่เต่า (ร้อยละ 41.15) ศาลาบ่อแก้งและสุสานเจ.วี.ลาร์เซน (ร้อยละ 39.23) พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ (ร้อยละ 38.08) และศาลากวาง (ร้อยละ 37.31)

2. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพมากและปานกลางพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในทุกแหล่งแสดงความคิดเห็นให้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการ ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมากและมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะได้ความคิดเห็นที่หลากหลายกว่าแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง และมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่า โดยความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาตามศักยภาพของแหล่ง การจัดการของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการพัฒนายังต้องยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเคร่งครัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of the study of the potentials of eco-tourist resource sites around the Songkhla Lagoon were: 1) to survey and assess the said potentials with reference to ease of access, facilities, environment, value and importance, responsiveness of local people, education, environmental preservation, and management agency, 2) to survey and study tourists' desires regarding the sites, and 3) to propose a perspective on the development of eco-tourism around Songkhla Lagoon. The sample of the study consisted of the tourist sites around the Songkhla Lagoon (Lesser Sea, Greater Sea, Lake, and Songkhla Lagoon) and the surrounding area approximately one kilometer inland. The instruments of the study were: a form for assessment of the said potentials and a questionnaire constructed for data collection at each site and administered to tourists only at the sites which scored 50 per cent and above on potential. Following are the findings of the study.

1. On the basis of the outcome of the assessment of the said potentials of a total of 49 sites, the sites could be divided by level of score on potential into three groups.

1.1 The group at high potential level (scoring 66-80 per cent) consisted of eight sites: Institute for Southern Thai Studies (77.12 per cent), Lesser Sea Wildlife Sanctuary (73.85 per cent), National Museum at Songkhla (68.27 per cent), Songkhla lagoon Wildlife Sanctuary (68.08 per cent), Samila Beach (67.89 per cent), Matchimawasworawihan Monastery (67.89 per cent), Khian Bang Kaeo Monastery (67.89 per cent), and Thye Yaw Monastery (66.35 per cent)

1.2 The group at moderate potential level (scoring 50-65 per cent) consisted of 22 sites: Pa Lilai Monastery (65.39 per cent), Twin Sea Park (64.04 per cent), Pa Prem Park (64.04 per cent), Residence of Phatthalung Governor (63.46 per cent), Saensuk Beach at Lumpum (61.54 per cent) Tang Kuan Hill (60.58 per cent), Phothipattamawas Monastery (60.39 per cent), Suwankhiri Monastery (60.19 per cent), Chaeng Monastery (59.04 per cent), Old Songkhla City at the foot of Daeng Hill (59.04 per cent), Greater Sea Wildlife Sanctuary (58.85 per cent), Baw Sup Monastery (57.12 per cent), Noi Hill (57.12 per cent), Noi Hill Monastery (56.92 per cent), Wang Monastery (56.92 per cent), Phatthalung Botanical Garden

(56.92 per cent), Wihan Boek Monastery (55.96 per cent), Bang khiat Monastery (55.00 per cent), Lokaram Monastery (54.23 per cent), Laem Phaw Monastery (54.23 per cent), Phupha Boek Monastery (52.89 per cent), and Siriwannawas Monastery (50.19 per cent).

1.3 The group at low potential level (scoring less than 50 per cent) consisted of 19 sites: Sala Hua Yang Monastery (49.42 per cent), Tomb of Moslem Ruler Marhoom (49.04 per cent), Yang Ngam Monastery (48.85 per cent), Songkhla City Pillar Shrine (48.65 per cent), Laem Chak Monastery (47.29 per cent), Chao Poo Thuat Shrine at Daeng Hill (45.69 per cent), Mouth-of-Lagoon Fortress at Laem Sye (44.73 per cent), Soong Kaw Yai Monastery (43.17 per cent), Pa Khom Monastery (43.15 per cent), Chong Thanon Cape (43.00 per cent), Cemetery of Na Songkhla family (42.65 per cent), Tiger-Evading (42.12 per cent), Sathing Maw Pottery Production Site (41.31 per cent), Kuti Hill Pagoda (41.23 per cent), Kaw See Kaw Ha (41.19 per cent), Khai Tao Beach (41.15 per cent), Sala Baw Keng and J.V. Larsen Tomb (39.23 per cent), Laem Pho Community Museum (38.08 per cent), and Sala Kuang (37.31 per cent).

2. On the basis of inquiries made of tourists at the sites on high and moderate levels, it was found that the majority of tourists felt that further development was needed regarding the aspects of ease of access, facilities, environment, value and importance, responsiveness of local people and management. At the sites on high potential level with a large number of tourists, the opinions expressed were more varied than at the sites on moderate potential level with a smaller number of tourists. Most of the opinions expressed by tourists were very useful to the development of the sites for eco-tourist purpose and to the development of eco-tourism around the Songkhla Lake.

3. For perspective on the development of eco-tourism around the Songkhla Lagoon, the sites should be developed in accordance with their potentials, with community management capabilities and with tourists' desires. The development should adhere strictly the principles and philosophy of eco-tourism so as to attain sustainable development.

Executive Summary

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

A Study on Potential of Resources for Eco-tourism in Songkhla Lagoon Area

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่านับแสนล้านบาท ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง และยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยลำดับ ดังนั้นจึงเกิดกระแสเรียกร้องให้มีการจัดการการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย หรือที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อรักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว แต่ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกเป็นจำนวนมากที่กระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งรอคอยให้เข้าไปศึกษา และจัดการ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เพิ่มขึ้น

บริเวณทะเลสาบสงขลาประกอบด้วยทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นหน่วยพื้นที่หนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลาย กระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ โดยรอบพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าวในบางแหล่งอาจได้รับการพัฒนามาใช้ประโยชน์บ้างแล้ว แต่ยังมีพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ และยังมีอีกหลายแหล่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา จึงทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณดังกล่าวได้รับการพัฒนามาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ไม่เต็มศักยภาพ

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางการพัฒนา

แหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้น และเห็นแนวทางการวางแผน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งให้เชื่อมโยงถึงกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณนี้ให้ขยายตัวอย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลสาบสงขลา ซึ่งจะเน้นในเรื่อง ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การยอมรับของคนในท้องถิ่น การให้การศึกษา การรักษาสีงแวดล้อม และองค์กรในการจัดการ
2. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ที่ใช้ศึกษาอยู่ในบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลา และพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงประมาณ 1 กิโลเมตร จากชายฝั่งทะเลสาบสงขลา ดังนี้
 - 1.1 บริเวณทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง อำเภอควนขนุน(ตำบลทะเลน้อย ตำบลพนางดุง)
 - 1.2 บริเวณทะเลหลวง อยู่ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ
 - จังหวัดพัทลุง - อำเภอเมือง(ตำบลลำปำ)
 - อำเภอควนขนุน(ตำบลพนางดุง)
 - อำเภอเขาชัยสน (ตำบลห่านโพธิ์ ตำบลจองถนน)
 - จังหวัดสงขลา - อำเภอระโนด(ตำบลบ้านขาว ตำบลตะเคียนชะเมา ตำบลบ้านใหม่ ตำบลระโนด)
 - อำเภอกระแสสินธุ์ (ตำบลโรง ตำบลเชิงแส ตำบลเกาะใหญ่)
 - 1.3 บริเวณทะเลสาบ อยู่ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ
 - จังหวัดพัทลุง - อำเภอบางแก้ว (ตำบลนาปะขอ)
 - อำเภอปากพะยูน(ตำบลฝาละมี ตำบลปากพะยูน ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะนางคำ)
 - จังหวัดสงขลา - อำเภอสทิงพระ (ตำบลคลองรี ตำบลคูซูด ตำบลท่าหิน)
 - อำเภอสิงหนคร (ตำบลบางเขียด ตำบลปากกรอ)
 - 1.4 บริเวณทะเลสาบสงขลา อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

- อำเภอเมือง (ตำบลเกาะขอม ตำบลพะวง ตำบลเขารูปช้าง ตำบลบ่อยาง)
- อำเภอหาดใหญ่ (ตำบลคูเต่า ตำบลน้ำน้อย)
- อำเภอสิงหนคร (ตำบลป่าขาด ตำบลท่าบ่อ ตำบลสทิงหม้อ ตำบลหัวเขา)
- อำเภอกวนเนียง (ตำบลควนโสม ตำบลรัตภูมิ ตำบลบางเหรียญ)

2. ศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาด้านต่าง ๆ ต่อไป
2. ทราบศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
3. ได้แนวทางการพัฒนาและการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เพิ่มขึ้น
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลปัญหา และเห็นแนวทางการพัฒนา การแก้ไข ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสม
5. เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมประมง กรมการศาสนา กรมศิลปากร กรมการพัฒนาชุมชน กรมทางหลวงชนบท สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 เป็นต้น
2. หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม สมาคมมัคคุเทศก์ อาชีพ เป็นต้น
3. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล
4. สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ วิทยาลัย โรงเรียน ซึ่งมีการเรียน การสอน และการวิจัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวและโรงแรม การท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์ การพัฒนาชุมชน ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปศาสตร์ ไทยคดีศึกษา เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษา

1. กำหนดพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 พื้นที่ศึกษาอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา (ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลา) และพื้นที่โดยรอบที่อยู่ห่างจากฝั่งทะเลสาบประมาณ 1 กิโลเมตร

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ศึกษา เช่น วัด พิพิธภัณฑน์ เมืองเก่า เจดีย์ สุสาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ ภูเขา เนินเขา แหล่ม อ่าว หาด เกาะ เป็นต้น

2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แผนที่ และภาพถ่ายทางอากาศ

3. สร้างเครื่องมือ ประกอบด้วย

3.1 สร้างแบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

3.2 สร้างแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

4. สํารวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.1 นำแบบประเมินศักยภาพที่สร้างขึ้นมาใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

4.2 นำค่าคะแนนที่ประเมินได้จากแบบประเมินศักยภาพของแต่ละแหล่งมาคำนวณหาค่าคะแนนศักยภาพ โดยนำคะแนนที่ประเมินได้ของแต่ละเกณฑ์หารด้วยคะแนนเต็มของเกณฑ์นั้น ๆ รวมทั้งหมด 26 เกณฑ์ แล้วนำคะแนนประเมินที่ได้ทั้ง 26 ค่ามารวมกันเพื่อหาค่าเฉลี่ยรวม แล้วคิดเทียบเป็นร้อยละ นำค่าร้อยละที่ได้เปรียบเทียบกับระดับความมีศักยภาพ (กำหนดขึ้นจากผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพ และจากการสร้างแบบประเมินให้มีเกณฑ์ประเมินชัดเจน) คือ

- มีศักยภาพมากที่สุด ได้คะแนนประเมิน มากกว่าร้อยละ 80
- มีศักยภาพมาก ได้คะแนนประเมิน ร้อยละ 66-80
- มีศักยภาพปานกลาง ได้คะแนนประเมิน ร้อยละ 50-65
- มีศักยภาพน้อย ได้คะแนนประเมิน น้อยกว่าร้อยละ 50

5. สํารวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

5.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาใช้สอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีค่าคะแนนศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีการทางสถิติ และพรรณนาวิเคราะห์

6. เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งหมด 49 แหล่ง สามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกตามระดับคะแนนศักยภาพได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก(ได้คะแนนร้อยละ 66-80) พบจำนวน 8 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (ร้อยละ 77.12) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (ร้อยละ 73.85) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (ร้อยละ 68.27) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (ร้อยละ 68.08) หาดสมิหลา (ร้อยละ 67.89) วัดมณีมาวาสวรวิหาร (ร้อยละ 67.89) วัดเขียนบางแก้ว (ร้อยละ 67.89) และวัดท้ายขอ (ร้อยละ 66.35) ผลการประเมินในแต่ละด้าน สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก มี 2 แหล่งได้คะแนนศักยภาพเต็มร้อย คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป และมีนักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ วัดท้ายขอ(ร้อยละ 80.00) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่าแหล่งอื่น ประกอบกับสภาพถนนที่เข้าสู่แหล่งชำรุด ไม่มีรถประจำทางผ่าน และป้ายชี้ทางมีข้อมูลไม่สมบูรณ์

1.1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุดคือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย(ร้อยละ 80.00) รองลงมาคือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา หาดสมิหลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อย คือ วัดมณีมาวาสวรวิหาร วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ จากผลดังกล่าวจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากจะได้รับการพัฒนามีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งค่อนข้างมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัด ซึ่งยังมิได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมากนัก

1.1.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุดคือ วัดท้ายขอ(ร้อยละ 77.50) รองลงมา คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดมณีมาวาสวรวิหาร เขต

ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดเขินบางแก้ว ส่วนแหล่งอื่น ๆ ได้คะแนนน้อย โดยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้คะแนนน้อยที่สุด (ร้อยละ 53.75) จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัดท้ายขอซึ่งเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จักและเดินทางมาเที่ยวบ่อยกลับมีสภาพแวดล้อมที่ดีกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เป็นต้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก ทำให้ยากต่อการควบคุมและกำจัดขยะ และส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาด้านวัตถุที่เป็นสิ่งก่อสร้างมากกว่า ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายได้ง่าย จึงได้คะแนนด้านนี้น้อย

1.1.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง แหล่งที่มีศักยภาพมากที่สุด(ร้อยละ 86.67) คือ วัดท้ายขอ และวัดเขินบางแก้ว รองลงมาคือ วัดมณีมาวาสวรวิหาร สถาบันทักษิณคดีศึกษา และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา โดยแหล่งที่ได้คะแนนน้อยที่สุด(ร้อยละ 50.00) คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแหล่งที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมจำนวนมาก จะมีคะแนนศักยภาพด้านนี้สูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ซึ่งไม่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ดังกล่าว และสภาพแวดล้อมภายในแหล่งก็ได้รับผลกระทบจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น จึงทำให้ได้รับคะแนนด้านนี้น้อย

1.1.5 ด้านการยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา(ร้อยละ 73.75) รองลงมา คือ วัดท้ายขอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และวัดเขินบางแก้ว ส่วนแหล่งอื่น ๆ ได้คะแนนน้อย จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บนเกาะยอ คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และวัดท้ายขอ ได้รับคะแนนด้านนี้มากที่สุด เนื่องจากเกาะยอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของจังหวัดสงขลาที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ประชาชนบนเกาะยอยังคงรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนไว้ มีผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงคือ ผ้าเกาะยอ และผลไม้ จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะยอได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังพบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่นอกเขตเมืองจะได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตเมือง เนื่องจากคนในเขตเมือง มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนมากนัก

1.1.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 80.00) มี 3 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และพิพิธ

กัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา รองลงมา คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และวัดมัชฌิมาวาสวิหาร ส่วนที่เหลือได้คะแนนน้อย จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แหล่งที่มีคะแนนด้านนี้สูงส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่มีหน่วยราชการที่มีความรู้ด้านการจัดการและวิชาการรับผิดชอบดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยทักษิณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา และวัดมัชฌิมาวาสวิหารมีกรมศิลปากรรับผิดชอบดูแลงานด้านพิพิธภัณฑสถาน จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้สูงกว่าแหล่งอื่น

1.2 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง(ได้คะแนนร้อยละ 50-65) พบจำนวน 22 แหล่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ (ร้อยละ 65.39) สวนสองทะเล (ร้อยละ 64.04) สวนป่าเปรม (ร้อยละ 64.04) วัดเจ้าเมืองพัทลุง (ร้อยละ 63.46) หาดแสนสุขลำปำ (ร้อยละ 61.54) เขาคังกวน (ร้อยละ 60.58) วัดโพธิ์ปฐมาวาส (ร้อยละ 60.39) วัดสุวรรณคีรี (ร้อยละ 60.19) วัดแจ้ง (ร้อยละ 59.04) เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (ร้อยละ 59.04) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (ร้อยละ 58.85) วัดบ่อทรัพย์ (ร้อยละ 57.12) เขาน้อย (ร้อยละ 57.12) วัดเขาน้อย (ร้อยละ 56.92) วัดวัง (ร้อยละ 56.92) สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (ร้อยละ 56.92) วัดวิหารเบิก (ร้อยละ 55.96) วัดบางเขียด (ร้อยละ 55.00) วัดโลการาม (ร้อยละ 54.23) วัดแหลมพ้อ (ร้อยละ 54.23) วัดกุฎาเบิก (ร้อยละ 52.89) และวัดศิริวรรณาวาส (ร้อยละ 50.19) ผลการประเมินศักยภาพในแต่ละด้าน ได้ผลสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

1.2.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพเต็มร้อยละ 4 แหล่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ สวนป่าเปรม วัดเจ้าเมืองพัทลุง และหาดแสนสุขลำปำ ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อย เช่น วัดกุฎาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง เป็นต้น เนื่องจากตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลัก ถนนทางเข้ามีสภาพชำรุด ไม่มีรถประจำทางผ่าน ไม่มีป้ายชี้ทางหรือมีแต่ไม่สมบูรณ์

1.2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง แหล่งที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ สวนสองทะเล (ร้อยละ 68.57) รองลงมา คือ สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำปำ วัดแจ้ง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง ส่วนที่เหลือมีคะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมากนัก ทำให้เข้าถึงได้ไม่สะดวก ขาดสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้น้อย

1.2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด(ร้อยละ 78.75) คือ วัดสุวรรณคีรี และวัดบ่อทรัพย์ รองลงมา คือวัดศิริวรรณาวาส เขาคังกวน เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดเขาน้อย และวัดวัง ส่วนที่เหลือได้คะแนนน้อย โดยแหล่งที่ได้คะแนนมาก

ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งที่มีสภาพธรรมชาติ สภาพทางวัฒนธรรม(มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร)ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีปัญหาสถานะในแหล่งน้อย ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อยส่วนมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไม่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือมีแต่สภาพทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว

1.2.4 ด้านคุณค่า และความสำคัญของแหล่ง แหล่งที่มีคะแนนศักยภาพมากที่สุดมี 6 แหล่งคือ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดเขาน้อย วัดวัง และวัดภูผาเบิก รองลงมา คือเขาดังกวน และเมืองสงขลาเก่าเขาแดง ส่วนที่เหลือได้คะแนนน้อย โดยหาดแสนสุขลำปำ เป็นแหล่งที่ได้คะแนนด้านนี้ต่ำที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไม่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และกำลังอยู่ในระหว่างปรับปรุงสภาพแวดล้อมอย่างมาก โดยเทศบาลเมืองพัทลุง

1.2.5 ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งที่ได้คะแนนมากที่สุด คือสวนป่าเปรม (ร้อยละ 68.75) รองลงมา คือ หาดแสนสุขลำปำ และวัดวิหารเบิก ส่วนที่เหลือได้คะแนนน้อย และมีคะแนนใกล้เคียงกัน โดยคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้จะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับคะแนนประเมินศักยภาพรวมของแต่ละแหล่ง

1.2.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพสูงที่สุด (ร้อยละ 63.75) มี 2 แหล่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง รองลงมา คือ วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดป่าลิไลยก์ สวนสองทะเล และเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ส่วนที่เหลือได้คะแนนค่อนข้างน้อยมาก มีหลายแหล่งได้คะแนนเพียงร้อยละ 26.67 เท่านั้น โดยแหล่งที่มีคะแนนต่ำทุกแหล่งจะได้รับคะแนนประเมินต่ำมากทั้งในด้านการให้การศึกษา การรักษาสีงแวดล้อม และองค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย

1.3 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพน้อย (ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50) มีจำนวน 19 แหล่ง คือ วัดศาลาหัวยาง (ร้อยละ 49.42) สุสานพระยาแขก(มรหุ่ม) (ร้อยละ 49.04) วัดยางงาม (ร้อยละ 48.85) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา (ร้อยละ 48.65) วัดแหลมจาก (ร้อยละ 47.29) ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง (ร้อยละ 45.69) ป้อมปากน้ำแหลมทราย (ร้อยละ 44.73) วัดสูงเกาะใหญ่ (ร้อยละ 43.17) วัดป่าขอม (ร้อยละ 43.15) แหลมจองถนน (ร้อยละ 43.00) สุสานตระกูล ณ สงขลา (ร้อยละ 42.65) ศาลาหลบเสือ (ร้อยละ 42.12) แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ (ร้อยละ 41.31) เจดีย์เขาภูฎี (ร้อยละ 41.23) เกาะสี่เกาะห้า (ร้อยละ 41.19) หาดไข่มุก (ร้อยละ 41.15) ศาลาบ่อเก็งและสุสานเจ.วิ.ดาร์เซน (ร้อยละ 39.23) พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ (ร้อยละ 38.08)

และศาลากลาง (ร้อยละ 37.31) ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับคะแนนประเมินศักยภาพต่ำมากในแทบทุกด้าน ยกเว้นด้านความสะดวกในการเข้าถึงแห่ง

จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 49 แห่ง พบว่าอยู่ในจังหวัดสงขลามากที่สุดถึง 35 แห่ง กระจายอยู่ใน 5 อำเภอ (10 ตำบล) โดยพบมากที่สุดในตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร 12 แห่ง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง และเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนมาก่อน และตำบลบ่อหย่าง อำเภอเมือง 11 แห่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสงขลาในปัจจุบันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2385 มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนในจังหวัดพัทลุงมีทั้งหมด 14 แห่ง กระจายอยู่ใน 5 อำเภอ (5 ตำบล) โดยพบมากที่สุดในตำบลลำปำ อำเภอเมือง 7 แห่ง เนื่องจากพื้นที่นี้เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงในระหว่าง พ.ศ. 2334-2446 จะเห็นได้ว่าบริเวณที่เป็นที่ตั้งเมืองหรือชุมชนมาก่อนส่วนมากจะมีการสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา เพื่อรองรับกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน จึงทำให้บริเวณที่ตั้งเมืองหรือเคยเป็นที่ตั้งเมืองมาก่อนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่มากกว่าในบริเวณอื่น ๆ

2. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว

2.1 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

นักท่องเที่ยวเพศหญิงได้รับการสอบถามมากกว่าเพศชายในทุกแหล่ง กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 19-25 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา มากที่สุดในทุกแหล่ง และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด โดยมีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดสงขลามากที่สุด เนื่องจากเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ และหาดสมิหลาเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดต่างๆ มากถึง 26 จังหวัด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก และเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งมาก่อน จากคนแนะนำมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยวในแหล่งประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง ไม่พักค้างคืน และใช้จ่าย 1-100 บาทมากที่สุด การเดินทางไปที่ท่องเที่ยวในแต่ละครั้งส่วนใหญ่ไม่ไปยังแหล่งที่อยู่ใกล้เคียง และนิยมเดินทางไปกับเพื่อน โดยใช้รถส่วนตัวมากที่สุด

2.2 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

นักท่องเที่ยวเพศหญิงได้รับการสอบถามมากที่สุด กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 19-25 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด โดยมีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดสงขลามากที่สุดในเกือบทุกแหล่ง ยกเว้นหาดแสนสุขลำปำ และวังเจ้าเมืองพัทลุงที่มีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดพัทลุงมากที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก และเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งมาก่อนจากคนแนะนำมาก

ที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยวประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมงมากที่สุด และไม่พักค้างคืน ส่วนใหญ่ไม่ใช้จ่ายในแหล่ง ส่วนที่ใช้จ่ายจะใช้จ่าย 1-100 บาทมากที่สุด การเดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้งส่วนใหญ่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงด้วยรถส่วนตัว และเดินทางไปกับหน่วยงาน และกลุ่มเพื่อนมากที่สุด

ผลการสอบถามความต้องการหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพมาก และปานกลางได้ผลสรุป ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ขยายถนนหรือซ่อมแซมพื้นผิวถนนให้เรียบ ควรมีป้ายชี้ทางที่ชัดเจนและมีข้อมูลชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง และให้มีพาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่งเพิ่มขึ้น
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง ส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มที่จอดรถ และจัดระเบียบที่จอดรถให้ชัดเจน เพิ่มที่พักผ่อนให้ทั่วถึงและเพียงพอ บางแหล่งควรจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับชาวมุสลิมด้วย ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นห้องน้ำชาย-หญิง และพระภิกษุชัดเจน ซ่อมแซมและรักษาความสะอาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอดเวลา ควรเพิ่มที่พักแรมหรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ควรจัดให้มีหรือเพิ่มจำนวนร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกที่มีคุณภาพดีและราคายุติธรรม ในบางแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ควรจัดให้มีร้านอาหารอิสลามด้วย และส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย ควรเพิ่มแสงสว่าง จุดบริการน้ำอุปโภคบริโภค และโทรศัพท์สาธารณะให้ทั่วถึง เพียงพอ และใช้การได้ตลอดเวลา ในทุกแห่งควรมีหรือเพิ่มมาตรการการดูแลรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอให้กับนักท่องเที่ยวด้วย
3. ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของแหล่ง ควรรักษาภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาความสะอาด และประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติไว้
4. ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ควรมีวิทยากร ป้ายให้ความรู้ นิทรรศการ มุมพินิจทัศน์ หรือกิจกรรมการแสดงที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ พื้นฟู โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของด้านนี้
5. ด้านการยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น ควรต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี สามารถให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวได้ ช่วยกัน

อนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่ง หรือบริการนักท่องเที่ยว

6. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว วิทยากร ป้ายสื่อความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์(ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ฐานความรู้ มุมพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด จุดหรือหอชมวิว หรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ควรมีกฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติ ในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของแหล่ง และดูแลให้มีการปฏิบัติตาม โดยเคร่งครัด และควรสนับสนุนให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นที่มีความรู้เข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งแต่ละแหล่งในด้านต่าง ๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของคนในท้องถิ่น และการให้การศึกษา

7. ด้านแนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว ส่วนมากจะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งเดิมอีกเนื่องจากประทับใจในความเป็นธรรมชาติ มีทิวทัศน์สวยงาม สงบ ร่มรื่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความสวยงามและควมมีคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรม มีการคมนาคมที่สะดวก และปลอดภัย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลาโดยให้คงรักษาความเป็นธรรมชาติเดิมไว้ ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และมีการคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย และเชื่อมต่อถึงกัน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่นักท่องเที่ยวรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อ ส่วนมากจะเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป หรือตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งที่มาท่องเที่ยว เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรมเกษียร หาดแสนสุขลำปำ เขาน้อย สวนสองทะเล(แหลมสนอ่อน) เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาตามศักยภาพของแหล่ง การจัดการของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลัก ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเคร่งครัด ซึ่งจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมไว้ได้
2. การวางแผน การพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบจำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่น

3. การให้การศึกษา และการสื่อความหมายเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น โดยเร็ว เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งมากกว่าความเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น

4. ต้องเปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา หรือการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง
5. คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบบริเวณทะเลสาบสงขลา เช่น บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ บริเวณที่อยู่ห่างจากชายฝั่งมากกว่า 1 กิโลเมตร เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการเสนอแนวทางการพัฒนาให้เชื่อมต่อกัน
2. ควรศึกษาเพื่อจัดทำแผนและข้อกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน
3. ควรศึกษาศักยภาพของหน่วยงาน หรือองค์กรในท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
4. ควรศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ และสร้างสื่อที่เหมาะสมต่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
5. ควรศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
6. ควรศึกษาวิจัย หรือสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่ม หรือสร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
7. ควรศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาที่มีคะแนนศักยภาพน้อยกว่าร้อยละ 50 หรือแหล่งที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางพัฒนามารองรับการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป
8. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปถ่ายทอด หรือเผยแพร่สู่ผู้เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
9. หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และสถาบันการศึกษาทุกระดับที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หรือที่อยู่ใกล้เคียง ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาอย่างจริงจัง

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	วัตถุประสงค์	8
	ขอบเขตของการวิจัย	9
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
	หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้	11
	นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2	เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
	ทรัพยากรการท่องเที่ยว	14
	- ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว	15
	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	15
	- ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	16
	หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	19
	- ปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	19
	- วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	20
	- การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	21
	- การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	21
	- การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว	21
	- ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	22
	- ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	24
	- การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	25
	- ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย	31
	- เกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	32
	บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	34
	- องค์กรแห่งความห่วงใยในการท่องเที่ยว (Tourism Concern)	34
	- องค์กรธงนานาชาติสีเขียว (Green Flag International หรือ GFI)	35

- สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก	35
- องค์กรโลกสีเขียว	36
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)	36
- กรมป่าไม้	39
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	39
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	40
- สมาคมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.)	41
- องค์กรชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	41
ทะเลสาบสงขลา	43
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลน้อย	43
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลหลวง	50
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลสาบสงขลา	58
3 วิธีดำเนินการศึกษา	69
การกำหนดพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่าง	69
การศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	69
การสร้างเครื่องมือ	71
- แบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา.....	72
- แบบสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา.....	78
การสำรวจและประเมินศักยภาพ	83
การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว	84
การเสนอแนวทางการพัฒนา	84
4 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ผลการประเมินศักยภาพ	85
ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	95
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	95

- วัดเขียนบางแก้ว	103
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	108
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	111
- วัดท้ายขอ	115
- วัดมัจฉิมาวาสวรวิหาร	117
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา	120
- หาดสมิหลา	123
ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	130
ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	187
- สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	188
- วัดป่าลิไลยก์	190
- หาดแสนสุขลำปำ	190
- วัดวิหารเบิก	192
- วัดวัง	194
- วัดเจ้าเมืองพัทลุง	196
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	198
- วัดบางเขียด	200
- วัดโลการาม	200
- เมืองสงขลาเก่าเขาแดง	203
- วัดเขาน้อย	205
- วัดกุฎาเบิก	205
- วัดศิริวรรณาวาส	207
- วัดบ่อทรัพย์	209
- วัดสุวรรณคีรี	209
- วัดแหลมพ้อ	212
- สวนป่าเปรม	214
- วัดโพธิ์ปฐมาวาส	216
- วัดแจ้ง	216

บทที่	หน้า
- เขาดังกวาน	219
- เขาน้อย	219
- สวนสองทะเล	222
ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	233
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	355
- แนวทางการพัฒนาในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	355
- แนวทางการพัฒนาในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	359
5 สรุปและอภิปรายผล	365
สรุปผลการศึกษา	365
ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	365
ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว	367
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา	369
อภิปรายผลการศึกษา	370
ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	370
ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว	374
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	376
ข้อเสนอแนะ	381
บรรณานุกรม	382

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เข้ามาในประเทศไทย พ.ศ. 2539-2546	2
2 การเทียบอัตราส่วนร้อยละให้เป็นดัชนี และคิดเทียบเป็นคะแนนมาตรฐาน ในเรื่องความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	23
3 เกณฑ์การบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในภาคใต้	25
4 ประเภทและจำนวนชนิดนกน้ำในทะเลน้อยที่พบระหว่างเดือน มกราคม-เมษายน 2541	47
5 ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา จำนวน 49 แหล่ง	89
6 แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพ แยกตามเขตการปกครอง	91
7 แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพ แยกตามตำแหน่งที่ตั้งในบริเวณทะเลสาบสงขลา	93
8 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ใน พ.ศ. 2543-2545 แยกเป็นรายเดือน	97
9 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีระดับศักยภาพมาก	126
10 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก แยกตามเพศ	130
11 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก แยกตามอายุ	131
12 ร้อยละของที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	132
13 ร้อยละของระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	133
14 ร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	134
15 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว โดยมีหรือไม่มีเหตุผลอื่น ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	134

16	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคย หรือเคยได้ยิน รู้จักหรือ ได้รับข้อมูล ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	136
17	จำนวนนักท่องเที่ยวและพาหนะที่ใช้เดินทาง ไปในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก..	136
18	จำนวนนักท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับ ศักยภาพมาก	138
19	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ในแหล่งที่มีศักยภาพมาก.....	138
20	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักและไม่พักค้างคืนในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก....	140
21	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายและไม่ใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก....	141
22	ร้อยละของนักท่องเที่ยวแบ่งตามค่าใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	142
23	ร้อยละของนักท่องเที่ยวและเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพมาก ...	142
24	ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ตอบคำถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก	144
25	ร้อยละของนักท่องเที่ยวและจำนวนข้อที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก...	145
26	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	146
27	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดเขียนบางแก้ว	150
28	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	155
29	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในสถาบันทักษิณคดีศึกษา	160
30	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดท้ายขอ	165
31	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดมณีมาวาสวรวิหาร	170
32	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา	175
33	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในหาดสมิหลา	180
34	ผลการประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีระดับ ศักยภาพปานกลาง	224
35	ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่มีระดับศักยภาพปานกลาง.....	227
36	ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งที่มีระดับ ศักยภาพปานกลาง.....	228

ตาราง	หน้า
37 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมในแหล่งที่มีระดับ ศักยภาพปานกลาง	229
38 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	230
39 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่นของ แหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	231
40 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ แหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	232
41 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง แยกตามเพศ	233
42 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลางแยกตามอายุ	234
43 ร้อยละของที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง ...	235
44 ร้อยละของระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง.	238
45 ร้อยละของอาชีพของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	239
46 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว โดยมีหรือ ไม่มีเหตุผลอื่นในแหล่งที่มี ระดับศักยภาพปานกลาง	240
47 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยหรือเคยได้ยิน รู้จักหรือ ได้รับข้อมูลในแหล่งที่มี ระดับศักยภาพปานกลาง.....	241
48 จำนวนนักท่องเที่ยวและพาหนะที่ใช้เดินทางมาในแหล่งที่มี ระดับศักยภาพปานกลาง	243
49 ร้อยละของนักท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางในแหล่งที่มี ระดับศักยภาพปานกลาง	244
50 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	245
51 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักและไม่พักค้างคืนในแหล่งที่มี ระดับศักยภาพปานกลาง	246

52	ร้อยละของนักท่องเที่ยงที่ใช้จ่าย และ ไม่ใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับ ระดับศักยภาพปานกลาง	248
53	ร้อยละของนักท่องเที่ยงแบ่งตามค่าใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	249
54	ร้อยละของนักท่องเที่ยงและเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับ ระดับศักยภาพปานกลาง	250
55	ร้อยละของนักท่องเที่ยงที่ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง	251
56	ร้อยละของนักท่องเที่ยงและจำนวนข้อที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับ ระดับศักยภาพปานกลาง	252
57	จำนวนข้อคำถามและนักท่องเที่ยงที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง..	254
58	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	256
59	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดป่าลิไลยก์	260
60	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในหาดแสนสุขลำปำ	265
61	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดวิหารเบิก	270
62	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดวัง	274
63	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวังเจ้าเมืองพัทลุง	279
64	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	284
65	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดบางเขียด	288
66	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดโลการาม	293
67	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	297
68	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดเขาน้อย	301
69	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดภูผาเบิก	305
70	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดศิวิรรณาวาส	310
71	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดบ่อทรัพย์	314
72	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดสุวรรณคีรี	318
73	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดแหลมพ้อ	322
74	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในสวนป่าเปรม	327
75	ผลการสอบถามนักท่องเที่ยง ข้อ 24-47 ในวัดโพธิ์ปฐมาวาส	331

ตาราง	หน้า
76 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวน ข้อ 24-47 ในวัดแจ้ง	335
77 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวน ข้อ 24-47 ในเขาดังกวน	339
78 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวน ข้อ 24-47 ในเขาน้อย	343
79 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวน ข้อ 24-47 ในสวนสองทะเล	348

บัญชีภาพ

ภาพ	หน้า
1	แผนที่แสดงบริเวณพื้นที่ศึกษา(ทะเลสาบสงขลา) 10
2	แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลน้อยและทะเลหลวง 86
3	แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบ 87
4	แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา 88
5	แผนที่แสดงบริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตำบลพนางคุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 96
6	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตำบลพนางคุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 99
7	ทรัพยากรพืชน้ำในบริเวณทะเลน้อยตำบลพนางคุง และตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 101
8	ทรัพยากรนกน้ำชนิดต่างๆในบริเวณทะเลน้อยตำบลพนางคุง และตำบล ทะเลน้อยอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 102
9	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 104
10	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณสถาน)ในบริเวณวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 106
11	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณวัตถุ) ในบริเวณวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 107
12	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ จังหวัดพัทลุง-สงขลา 109
13	ทรัพยากรนกน้ำและพืชน้ำชนิดต่าง ๆ ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ จังหวัดพัทลุง-สงขลา 110

ภาพ	หน้า
14	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 112
15	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณพิพิธภัณฑสถาน สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 114
16	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดท้ายขอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 116
17	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณสถาน)ในบริเวณ วัดมณีมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 118
18	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณวัตถุ)ในบริเวณ วัดมณีมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 119
19	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณสถาน โบราณวัตถุ)ในบริเวณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ... 121
20	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(โบราณวัตถุ)ในบริเวณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ... 122
21	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณหาดสมิหลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 124
22	กราฟร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมากแยกตามเพศ...130
23	กราฟจำนวนนักท่องเที่ยวตามช่วงอายุในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก131
24	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง ตำบลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง 189
25	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณป่าลิไลยก์ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 191
26	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณหาดแสนสุขลำปำ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง 193
27	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดวิหารเบิก ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง..... 193
28	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดวัง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง..... 195

29	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวังเจ้าเมืองพัทลุง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	197
30	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (อ่าวบางเต็ง) จังหวัดพัทลุง	199
31	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดบางเขียด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	201
32	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดโลกราบ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	202
33	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	204
34	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดเขาน้อย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	206
35	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดภูผาเบิก ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	208
36	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดศิริวรรณवास ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	208
37	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	210
38	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดสุวรรณคีรี ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	211
39	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะข่อ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	213
40	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนป่าเปรม ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	215
41	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดโพธิปฐมवास ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	217
42	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดแจ้ง ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	218

ภาพ	หน้า
43	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขาค้างกวน ตำบลบ่อ่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 220
44	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขาน้อย ตำบลบ่อ่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 221
45	ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนสองทะเล ตำบลบ่อ่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 223

บทที่ 1

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยเริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อครั้งพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟได้จัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้นใน พ.ศ. 2467 เพื่อรองรับและให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2492 กิจการการส่งเสริมนักท่องเที่ยวได้อินมาอยู่กับกรมโฆษณาการ สำนักนายกรัฐมนตรี และได้เรียกชื่อสำนักงานนี้ว่า “สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยว” ปี พ.ศ. 2502 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2502 (อ.ส.ท.) ขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้ยกฐานะเป็น “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 และใช้ชื่อย่อว่า “ท.ท.ท.” (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2532 : 80)

การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาลทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2531-2532 เป็น 2 ปีแรกที่การท่องเที่ยวของประเทศขยายตัวสูงสุด เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย และปี พ.ศ. 2531-2532 เป็นปีศิลปหัตถกรรมไทย (พิทยา ว่องกุล. 2537 : 181) ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2503 ซึ่งมีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเพียง 81,340 คน และมีรายได้ 195 ล้านบาท แต่ปี พ.ศ. 2533 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาถึง 5,298,860 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึงกว่าหนึ่งแสนล้านบาท (110,572 ล้านบาท) เป็นปีแรก (วรรณ วรศักดิ์วานิช. 2539 : 16) ปัจจุบัน (พ.ศ. 2545) นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากกว่า 10 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 3 แสนล้านบาทต่อปี และคาดว่าในปี พ.ศ. 2546 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาประมาณ 11.13 ล้านคน และมีรายได้ประมาณ 360,600 ล้านบาท (รุ่ง กาญจนวิโรจน์. 2546 : 5)

การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งมีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศจากการท่องเที่ยวเป็นอันดับหนึ่งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2539 : 54)

ตาราง 1 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เข้ามาในประเทศไทย พ.ศ. 2522-2546

พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้ (ล้านบาท)
2522 ¹	1,591,455	11,232
2523 ¹	1,858,801	17,765
2524 ¹	2,015,615	21,455
2525 ¹	2,218,429	23,879
2526 ¹	2,191,003	25,050
2527 ²	2,346,709	27,317
2528 ³	2,438,270	31,768
2529 ³	2,818,092	37,321
2530 ³	3,482,958	50,024
2531 ³	4,230,737	78,859
2532 ⁴	4,809,508	96,386
2533 ⁴	5,298,860	106,572
2534 ⁵	5,086,899	100,004
2535 ⁵	5,136,443	123,134
2536 ⁶	7,760,533	127,802
2537 ⁶	6,166,496	145,211
2538 ⁶	6,951,566	190,765
2539 ⁶	7,192,145	219,364
2540 ⁷	7,293,957	220,754
2541 ⁷	7,842,760	242,177
2542 ⁷	8,651,260	253,018
2543 ⁷	9,578,826	285,272
2544 ⁸	10,132,509	299,047
2545 ⁹	10,800,000	323,484
2546 ⁹	9,700,000	289,600

ที่มา : - สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สมุดสถิติรายปีประเทศไทย. บรรพ 33¹, 34², 36³, 38⁴, 41⁵, 44⁶, 48⁷

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ.⁸ (www.nso.go.th/thai/stat/stat_23/econ_o/16.8.xls)

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.⁹ (www.tat.or.th/stat/web/static_index.php)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวภายในประเทศได้เจริญรุดหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่านับแสนล้านบาท ส่งผลคือต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวลดถอยลง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542 : 1-1) ขณะที่ภาพการเติบโตของการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างสูงจนเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ ข้างหลังภาพของความสำเร็จดังกล่าว คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพสังคม และวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ถูกทำลายไป ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ถูกบดบังด้วยตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจมาโดยตลอด สะสม และทวีความรุนแรงขึ้นในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น ในช่วงปีแห่งการส่งเสริมการท่องเที่ยว นั้น ส่งผลให้มีธุรกิจการสร้างบ้านพัก หรือรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้บุกกรุกเข้าไปสร้างในพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติจำนวนมากถึง 11 ราย ได้แก่ ไร่กิ่งสตาล แม่ลาววัลเลย์ ไร่วังกุหลาบ ไร่เอราวัณ เขาพระฤาษี เขาบ่อแร่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีการออก น.ส. 3 ปดอม 120 ราย และมีผู้บุกรุกมือเปล่าอีก 54 ราย เป็นต้น ภาพสะท้อนที่ดูจะชัดเจนที่สุดของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติก็คือ การส่งผลให้มีมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2535 ให้โรงแรมและธุรกิจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยย้ายลงจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นต้น (พิทยา ว่องกุล, 2537 : 181-182) การท่องเที่ยวถูกกำหนดบทบาทจากมุมมองทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว เช่นเดียวกับทุกสิ่งทุกอย่างอาทิ ธรรมชาติ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และคุณค่าของมนุษย์ที่ถูกมองเป็นเพียงทรัพยากรที่สามารถผลิตเป็นสินค้าขายได้ ฐานะความสัมพันธ์ระหว่างแขกผู้มาเยือน และเจ้าบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นเพื่อนมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน แขกผู้มาเยือนกลับกลายเป็นผู้ที่เหนือกว่าเป็นผู้สร้างรายได้ เป็นลูกค้าผู้ซื้อสินค้าท่องเที่ยว แต่เจ้าของบ้านกลับลดฐานะลงเป็นเพียงผู้ถูกพัฒนา ผู้ขายสินค้าท่องเที่ยว โดยอีกส่วนอาจกลายเป็นสินค้าท่องเที่ยวเอง (วิลาศ เคชวะไพบูลย์, 2538 : 91) รายได้จากการท่องเที่ยวมหาศาลไม่ได้ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น แต่กลายเป็นว่าต้นทุนของการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมาจากการทำลายปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งทำลายสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน อันจะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของภาพรวมทั้งประเทศ อีกทั้งรายได้ส่วนใหญ่ก็ตกอยู่กับกลุ่มนักธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น (พจนา สวนศรี, 2541 : 12)

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้สภาพแวดล้อมเป็นจุดขายตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ต้นทุนทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สูญเสียไปไม่อาจทดแทนด้วยผล

กำไรและรายได้ที่สูงขึ้นได้ เพราะในระยะยาวภาพลวงตาแห่งความมั่นคงก็จะมลายไป เหลือเพียงแต่ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม (มติชนรายวัน 30 กรกฎาคม 2540 : 32) อันเป็นผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง ซึ่งหากจำเป็นต้องฟื้นฟูจะต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและเวลาเป็นอันมาก ท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้ของประเทศโดยรวมด้วย (นวรรตน์ ไกรพานนท์. น.ป.ป. : 1)

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อมนุษย์ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังเช่น สภาพสังคม และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถูกคัดแปลงมารองรับการท่องเที่ยว สายสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมของคนหย่อนยาน ขนบธรรมเนียมประเพณีเริ่มจางหายไป คนรุ่นใหม่ชื่นชมกับความก้าวหน้าสมัยใหม่ สัดส่วนการใช้แรงงานเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร เป็นต้น (มนัส สุวรรณ. 2539 : 14)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นมาโดยลำดับ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว เนื่องจากการท่องเที่ยวได้รับความนิยม และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสังคม ทั้งทางลบและทางบวก แม้ว่าสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอยู่แล้วไม่ว่าจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ แต่ผลกระทบต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ปัญหาน้ำทิ้งที่ไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหามลพิษทางเสียง ความเสียหายทางความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้และสัตว์ป่า การทำลายแนวปะการัง ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านแรงงาน วัฒนธรรมประเพณี และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์. 2542 : 340)

จากรายงานสถานการณ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤตมากถึง 172 แหล่ง โดยส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านกายภาพมากที่สุดถึงร้อยละ 34.06 รองลงมาคือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมร้อยละ 27.19 ปัญหานโยบายการจัดการร้อยละ 19.69 ปัญหาสาธารณูปโภคร้อยละ 11.25 ปัญหาสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยวร้อยละ 6.56 และปัญหาด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวร้อยละ 1.25 ตามลำดับ (การ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540 : 13) และจากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2543 ปรากฏว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงโทรมทั่วประเทศเพิ่มเป็น 179 แห่งใน 49 จังหวัด อยู่ในความรับผิดชอบของ 8 หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมการศาสนา กรมชลประทาน กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงกลาโหม และการรถไฟแห่งประเทศไทย โดยแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านกายภาพสูงที่สุดถึงร้อยละ 36.39 รองลงมาคือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 23.42 ปัญหาหนี้ขาดและการจัดการ ร้อยละ 18.04 ปัญหาสาธารณูปโภค ร้อยละ 17.09 ปัญหาด้านสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 4.43 และปัญหาด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 0.63 (สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์. 2544 : 405) จากปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการจัดการการท่องเที่ยวแนวใหม่ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย หรือที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการ คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และแนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ยูดี นิรัตน์ตระกูล. 2538 : 18) แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปรากฏขึ้นครั้งแรกในแผนพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2519 และได้รับความสนใจในระดับกลุ่มเล็ก ๆ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สนใจพิเศษในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่แล้ว เช่น เดินป่า คุนุก ดำน้ำ เป็นต้น (มดิชนรายวัน 30 กรกฎาคม 2540 : 32) ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งทางด้านธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดี และคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
2. ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่จะสร้างความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย หรือก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
3. สร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ และการกินประโยชน์สู่ระบบนิเวศ
4. ดำเนินการให้มีการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนากฎ ระเบียบ องค์กร การจัดการด้านการพัฒนานิเวศสัญจรให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงาน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้ชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538 : 14)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยจัดทำแล้วเสร็จ และเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2540 ในแผนฯ ดังกล่าว กำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. เป้าหมายระยะยาวปี พ.ศ. 2555 ให้การท่องเที่ยวไทยมีเอกลักษณ์ในมาตรฐานสากล (World class) ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการ และการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์
2. เป้าหมายปี พ.ศ. 2541-2546 “เที่ยวไทย...รักไทย” ให้พัฒนาการท่องเที่ยวไทยไปในทิศทางที่ช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540 : 12-13)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) จัดทำแผนนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ โดยว่าการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไป เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ สังคม และระบบนิเวศเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (พจนานุกรม. 2540 : 33)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2540-2546 ซึ่งมีนโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และมรดกของชาติสืบไป
2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้ได้มีบทบาทในการแก้ไข หรือป้องกันปัญหาการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
3. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี และให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจอันดีงามสืบไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2541 : 77)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(Ecotourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบมีความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รัฐบาล องค์การพัฒนาเอกชน และองค์การระหว่างประเทศ (สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น. 2540 : 12-1) ปัจจุบันแนวความคิดเรื่อง Ecotourism ได้รับการตอบสนองอย่างดีจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะทางภาคเอกชน เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว เป็นต้น ที่ตระหนักถึงเรื่องการพัฒนาอย่างจริงจัง มีการจัดนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น และการที่กระแสของความต้องการการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism สูงมากขึ้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตลาดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากจนเกิดธุรกิจด้านนี้ในประเทศไทยมากขึ้น โดยลำดับ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 1-1, 1-2) นอกจากนี้ภาครัฐโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยได้ประกาศนโยบายและแนวทางการพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2539 โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สุด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน จึงมีการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบนี้อย่างเป็นระบบ สู่มาตรฐานสากลเพื่อให้แข่งขันกับนานาชาติได้ จึงได้มีการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปี พ.ศ. 2541 และจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ระหว่างนี้ได้ดำเนินการปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้ชัดเจน และครอบคลุมการพัฒนาทุกด้าน จนได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ให้ประกาศเป็นแผนปฏิบัติการระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วย 14 แผนงาน 37 โครงการ และมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538 : 14 ; 2544 : บทนำ)

การท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมซึ่งต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนั้นผลประโยชน์ที่ยั่งยืนนานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงขึ้นอยู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ยั่งยืนนานมากน้อยแค่ไหน (พัฒนาราชวงศ์. 2542 : 72 ; วรรณพร วณิชชานุกร. 2540 : 48) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติเขาสก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เกาะสมุย อ่าวพังงา แหลมพรหมเทพ หาดสมิหลา ถ้ำละว้า น้ำตกทีลอซู แก่งสะพือ ผาแต้ม อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
 สุสานทหารสัมพันธมิตร เป็นต้น แต่ก็ยังมีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกเป็น
 จำนวนมาก กระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่รอคอยการศึกษา และการจัดการเพื่อเพิ่มศักยภาพให้
 สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เพิ่มขึ้น

ทะเลสาบสงขลาประกอบด้วยทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา
 เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หลากหลายกระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ โดย
 รอบ จากการศึกษาแหล่งทรัพยากรนั้นพบว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลน้อย
 ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลาของสมชาย เลี้ยงพรพรรณ พบมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง
 ขนาดเล็กและขนาดใหญ่รวม 70 แหล่ง ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 18 แหล่ง
 และทางวัฒนธรรม 52 แหล่ง กระจายอยู่ในบริเวณทะเลน้อย 3 แหล่ง ทะเลหลวง 26 แหล่ง
 และทะเลสาบสงขลา 41 แหล่ง โดยในแต่ละบริเวณหรือแต่ละแหล่งมีศักยภาพและความพร้อม
 ทางการท่องเที่ยวแตกต่างกัน บางแหล่งได้รับการพัฒนาบ้างแล้ว แต่ยังไม่เต็มศักยภาพ
 และยังมีอีกหลายแหล่งที่ยังไม่ได้พัฒนา (สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. 2542 : 250-268) จึงทำให้
 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณนี้ ได้รับการพัฒนามาใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่เต็มที่

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบ
 สงขลาในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาแหล่ง
 ท่องเที่ยวให้มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และมองเห็นแนวทางการวาง
 แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ละแหล่งให้เชื่อมโยงถึงกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ
 จัดการท่องเที่ยวในแต่ละระดับ เพื่อให้เกิดการขยายตัวอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ช่วยให้เกิดการ
 พัฒนาท้องถิ่น สร้างรายได้ และความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งความรู้
 ด้านการอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญให้แก่ทุกคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ
 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลสาบสงขลา ซึ่งจะเน้นในเรื่อง ความสะดวกใน
 การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของคนใน
 ท้องถิ่น การให้การศึกษา การรักษาสีงแวดล้อม และองค์กรในการจัดการ
2. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ในบริเวณศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ที่ใช้ศึกษาอยู่ในบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลา และพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงประมาณ 1 กิโลเมตรจากชายฝั่งทะเลสาบสงขลา (ภาพ 1) ดังนี้

1.1 บริเวณทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง อำเภอควนขนุน(ตำบลทะเลน้อย ตำบลนางคอง)

1.2 บริเวณทะเลหลวง อยู่ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ

จังหวัดพัทลุง - อำเภอเมือง (ตำบลลำปำ)

- อำเภอควนขนุน (ตำบลนางคอง)

- อำเภอเขาชัยสน (ตำบลห่านโพธิ์-ตำบลจองถนน)

จังหวัดสงขลา - อำเภอระโนด (ตำบลบ้านขาว ตำบลตะเคียนรี ตำบลบ้านใหม่ ตำบลระโนด)

- อำเภอกระแสสินธุ์ (ตำบลโรง ตำบลเชิงแส ตำบลเกาะใหญ่)

1.3 บริเวณทะเลสาบ อยู่ในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ

จังหวัดพัทลุง - อำเภอบางแก้ว (ตำบลนาปะขอ)

- อำเภอปากพะยูน (ตำบลฝ่าละมี ตำบลปากพะยูน ตำบลเกาะหมาก

ตำบลเกาะนางคำ)

จังหวัดสงขลา - อำเภอสทิงพระ (ตำบลคลองรี ตำบลคูขุด ตำบลท่าหิน)

- อำเภอสิงหนคร (ตำบลบางเจียด ตำบลปากอ)

1.4 บริเวณทะเลสาบสงขลา อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

- อำเภอเมือง (ตำบลเกาะข่อ ตำบลพะวง ตำบลเขารูปช้าง ตำบลบ่อทราย)

- อำเภอหาดใหญ่ (ตำบลคูเต่า ตำบลน้ำน้อย)

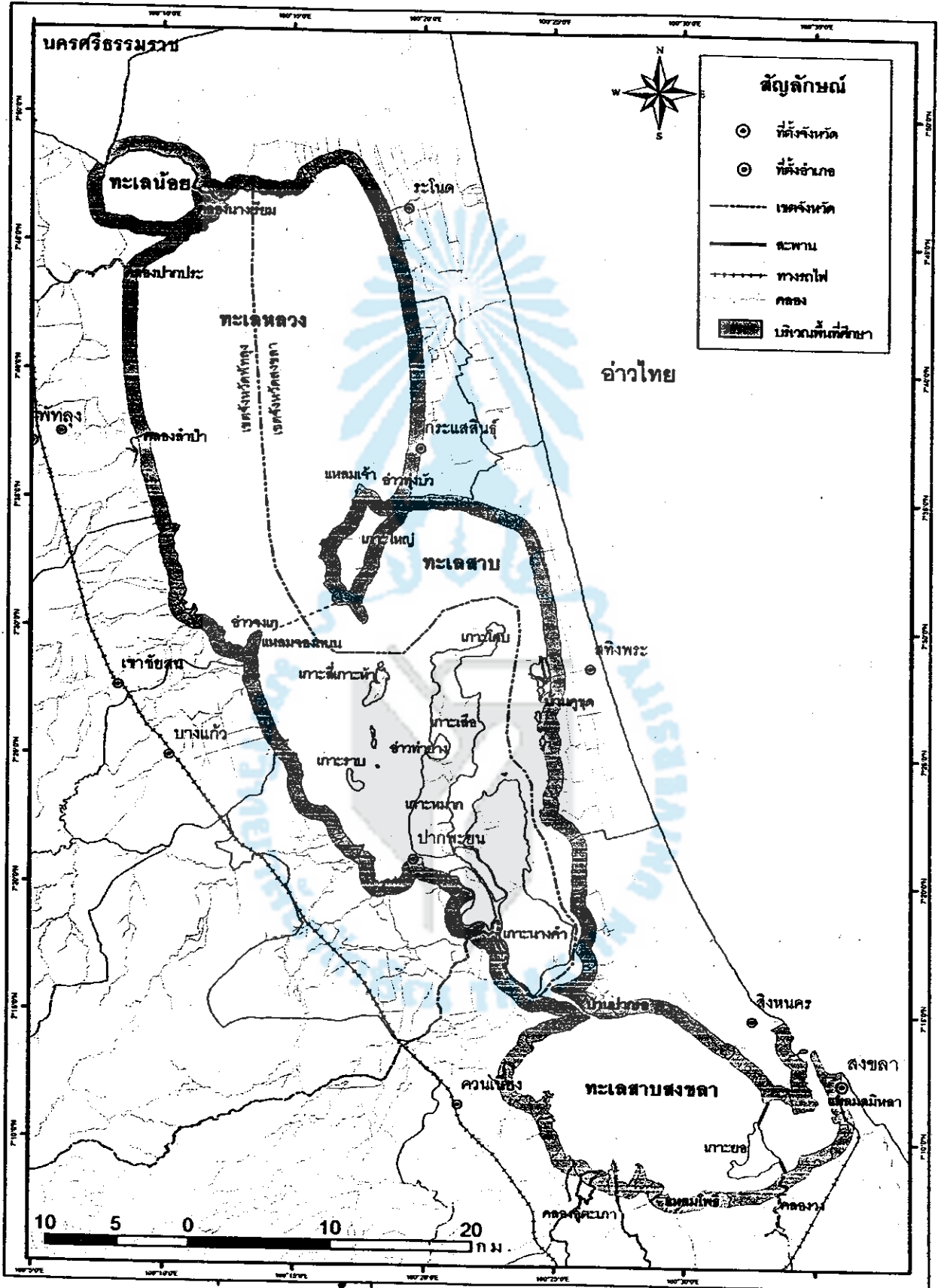
- อำเภอสิงหนคร (ตำบลป่าขาด ตำบลท่าบ่อ ตำบลสทิงหม้อ ตำบลหัวเขา)

- อำเภอควนเนียง (ตำบลหัวลิ้ง ตำบลควนโส ตำบลรัตภูมิ ตำบลบางเหรียง)

2. ศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาด้านต่าง ๆ ต่อไป

ภาพ 1 แผนที่แสดงบริเวณพื้นที่ศึกษา (ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา)

2. ทราบศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
3. ได้แนวทางการพัฒนาและการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เพิ่มขึ้น
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลปัญหา และเห็นแนวทางการพัฒนา การแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสม
5. เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมประมง กรมการศาสนา กรมศิลปากร กรมการพัฒนาชุมชนกรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบท สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น
2. หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม สมาคมมัคคุเทศก์ อาชีพ
3. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล
4. สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ซึ่งมีการเรียน การสอน และการวิจัยในสาขาวิชาการท่องเที่ยว การพัฒนาชุมชน ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปศาสตร์ ไทยคดีศึกษา เป็นต้น

* นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เรียนรู้ ชื่นชม สัมผัส และเพลิดเพลินไปกับธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism resources) หมายถึง ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง บริเวณหรือสถานที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้

ทะเลสาบสงขลา (Tha-le Sap Songkhla) หมายถึง บริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลา และพื้นที่ชายฝั่งที่อยู่ห่างจากขอบทะเลสาบ ประมาณ 1 กิโลเมตร

ศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ความพร้อมของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แต่ละแห่ง ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น การศึกษาเรียนรู้ พักผ่อน รักษาสุขภาพ ปฏิบัติศาสนกิจ ออกกำลังกาย/เล่นกีฬา ติดต่อธุรกิจ/ค้าขาย เยี่ยมญาติ/เพื่อน ประชุม/สัมมนา พักแรม เป็นต้น

ถนนสายหลัก หมายถึง ถนนที่มีผิวทางจราจรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือลาดยางตลอดสาย มีความกว้างผิวทางจราจรไม่น้อยกว่า 6.00 เมตร และมีความกว้างของขอบไหล่ทางไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร

คุณค่าและความสำคัญทางธรรมชาติ หมายถึง ความคงอยู่ของความอุดมสมบูรณ์และความงามตามธรรมชาติ ที่ปรากฏอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ทั้งในแง่ปริมาณและชนิด โดยที่ไม่ถูกคัดแปลงหรือรบกวนโดยมนุษย์

คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือมีความหมายและความสำคัญต่อการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศิลปกรรม

คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งที่แสดงถึงหรือสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยพิจารณาจากวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน และวัฒนธรรมหลักประจำถิ่น

วิถีชีวิตในอดีต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ในปัจจุบันที่ยังคงสภาพเช่นเดิมเหมือนในอดีต หรือมีสิ่ง que แสดงถึงหรือสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการดำเนินชีวิต หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีในอดีต

วิถีชีวิตในปัจจุบัน หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมของสังคมปัจจุบัน เช่น การแต่งกาย การใช้เครื่องทุ่นแรงเข้าช่วยในการทำงานในชีวิตประจำวัน

วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น หมายถึง ระเบียบ ประเพณี ที่เป็นลักษณะเฉพาะของคนในท้องถิ่น เช่น ประเพณีชักพระ ประเพณีแข่งเรือ เป็นต้น

องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง หน่วยงาน สมาคม สหกรณ์ ชมรม หรือกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่เข้ามาดำเนินการ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน หรือจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๗ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีจำกัด แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย การศึกษาหาความรู้ การอนุรักษ์และฟื้นฟูชนบทธรรมชาติ ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม จึงมีการนำมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการพัฒนาการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างแพร่หลายมากในหลายพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพ ทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และการนำมาใช้ประโยชน์/เนื่องจากการที่ทะเลสาบสงขลา และพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญบริเวณหนึ่งของภาคใต้ ดังนั้นการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณดังกล่าวจะทำให้ได้แนวทางการพัฒนา และการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มากขึ้น ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรองรับ ดังนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. สินค้าทางการท่องเที่ยว หมายถึง สินค้าและบริการของอุตสาหกรรมย่อยต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีพื้นฐานอยู่บนการสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร การขนส่ง การซื้อของ และกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น (เสรี วังสีไพจิตร. 2534 : 34)
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งกิจกรรมชนบทธรรมชาติ ประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะโดดเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ เป็นต้น (วรรณภา วงษ์วานิช. 2537 : 87)
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2529 : 22)

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่เราต้องการพัฒนาขึ้นมาให้เป็นสิ่งที่สามารถแบ่งปันให้กับนักท่องเที่ยวได้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ว่านี้ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสภาพธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เพิ่งค้นพบแต่เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าเรามีจินตนาการที่เพียงพอ สลัมก็อาจเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้ ถ้าสามารถให้ทั้งความสนุก และความรู้แก่ผู้ที่สนใจได้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2540 : ก-3)

5. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attraction Place) หมายถึง แหล่งที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง พื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่ไม่เป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 3-6)

๕ ดังนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงหมายถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ใช้รองรับหรือสนองความต้องการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ประเภทธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ลำธาร ทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะ ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน บ่อน้ำแร่ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขื่อน สวนรุกขชาติ อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด ห้วย หนอง คลอง บึง ธรรมชาติได้ทะเลและปะการัง
2. ประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานและศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน ชุมชนเก่า ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน
3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เช่น งานประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต (เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตชาวเล) ศูนย์วัฒนธรรม แหล่งผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน สินค้าพื้นเมือง ไร่ นา สวน พืชผัก ผลไม้ เหมือง แหล่งซื้อสินค้า โรงละคร แหล่งบันเทิง โรงภาพยนตร์ สถานที่จัดการแสดงทางวัฒนธรรม โรงงานอุตสาหกรรม และเมืองที่ทันสมัย
4. การกีฬาและบันเทิง เช่น กีฬาทางบก กีฬาทางน้ำ แหล่งบันเทิงยามราตรี สวนสนุก และสวนน้ำ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 3-1, 3-2)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)” กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมถูกทำลายจนเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ ซึ่งแวดวง

วิชาการ และการท่องเที่ยวได้บัญญัติคำเรียก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แตกต่างกันหลายคำ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อม นิเวศสัตว์จร นิเวศทัศนاجر อีโคทัวร์ริซึม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นต้น แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้เลือกใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกิดมาจากกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. กระแสความต้องการของชาวโลก เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีมากขึ้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 : 13-14)

จากกระแสเรียกร้องดังกล่าวทำให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเป็นทางเลือกใหม่ โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เพราะสภาพแวดล้อมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ และเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. สามารถสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ได้ จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้จึงจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้
3. สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะพึงพอใจกับการเรียนรู้ และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว
4. เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ชุมชนที่ตั้งอยู่รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542 :14-15)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538 : 6)
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

2.1 แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้น

2.2 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่มีการทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

2.3 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา และเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ

2.4 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องคืนประโยชน์กลับสู่ธรรมชาติและช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่ขงกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.5 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว (ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. 2538 : 33)

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือนิเวศสัญจร เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (nature conservation) และมุ่งเน้นพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลัก นักท่องเที่ยวในลักษณะนี้มักจะเดินทางเป็นกลุ่มเล็กๆ ไปยังพื้นที่ที่มีความสนใจทางวัฒนธรรม และธรรมชาติโดยพยายามที่จะระมัดระวังที่จะไม่ทิ้งร่องรอยของการเข้าไปสัมผัสสถานที่แห่งนั้น แต่จะเก็บไว้เพียงความทรงจำและประสบการณ์เท่านั้น (นวรรค์ ไกรพานนท์. ม.ป.ป. : 3)

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเน้นการประหยัดทรัพยากร และจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว มีแนวความคิดหลักเพื่อส่งเสริมความรู้ทางธรรมชาติวิทยา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (มดิชนรายวัน. 30 กรกฎาคม 2540. หน้า 32.)

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544 : 2)

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมี

ส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 2-51)

7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ มีการให้ความรู้
และสื่อความหมาย เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็ก ๆ ลดผลกระทบที่เกิดกับธรรมชาติ
ก่อนประโยชน์แก่ท้องถิ่น และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ (ภราเดช พยัฆวิเชียร. 2545
: 91)

8. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ
เรียนรู้และเข้าใจในธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น บนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้
เกี่ยวข้อง รวมทั้งการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
ท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2545 : 319)

9. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) จากการประชุม Globe'90 ณ
ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าหมายถึง การพัฒนาที่
สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันได้ โดย
ที่มีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวแบบนี้มีความ
หมายรวมถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงาม
ทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (วิลาส
เดชะไพฑูริย์. 2538 : 191)

10. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อคอบ
สนอง ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรง
คุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมไว้ให้ได้นานที่สุด
เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด (รวิไพพรรณ แก้วสุริยะ.
2545 : 95)

11. การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวพอสมควร มี
ทรัพยากรที่ยั่งยืน มีวัฒนธรรมที่ทำให้ชาวบ้านสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ ไม่ใช่
ดำรงอยู่เพื่อที่จะขายนักท่องเที่ยวต่อไป แต่ดำรงอยู่ได้โดยที่ชาวบ้านสามารถเป็นนายของตนเอง
ได้ต่อไป (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2540 : ก-2)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีความรับผิดชอบ
ชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว

ทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงแตกต่างจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในแง่การจัดการท่องเที่ยวและการให้การศึกษา โดยการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะครอบคลุมการจัดการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า แต่ไม่เน้นให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว เพียงแต่ให้มีการจัดการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอาจไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 2-4)

๕ หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรด้านวัฒนธรรม การวางแผน การพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ จึงจำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การให้การศึกษาและการสื่อความหมายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างความสำนึก และห่วงใยในธรรมชาติ หัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ที่การมอบอำนาจให้แก่ชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง และการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นักท่องเที่ยวควรได้รับความพึงพอใจในขอบเขตที่ไม่มีการทำลายทรัพยากร (พยอม ธรรมบุตร. 2541 : 44) หลักการในทางปฏิบัติเบื้องต้นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศก่อนเป็นอันดับแรก
2. ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
3. ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทุก ๆ ด้าน
4. มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น
5. เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน
6. ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมากกว่าความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น
7. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงต้องไม่ขัดกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
8. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว, องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาลมีหน้าที่ทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค (ราชบัณฑิตยสถาน. 2545 : 319)

ปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สุรเชษฐ์ เศษฐมาศ กล่าวถึงปรัชญาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. Ecologically Sensitive หมายถึง จิตสำนึก หรือความรับผิดชอบต่อที่มีต่อระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงต้องนำเรื่องความรับผิดชอบต่อ หรือจิตสำนึกเข้ามาผูกติดกับวิธีการจัดการที่ทำขึ้น

2. Low Impact หมายถึง การเกิดผลกระทบน้อย ซึ่งตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวแบบ Mass Tourism ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นจะอย่างไรให้การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้หมายรวมถึงการไม่ควรมียิ่งอำนาจความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. Educational หมายถึง จะต้องมีการบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องมีมากกว่าศูนย์บริการ ควรจะมีทางเดินเท้าที่เปิดโอกาสให้คนได้ออกไปสัมผัสเรียนรู้ธรรมชาติ มีเอกสารพาดพิงตัวเป็นคู่มือในการเดินทางไปศึกษาหาความรู้ เช่น คู่มือคู่มือ คูนก คูดิน ไม้ เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่นั้น

4. Local Benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ หรือให้บริการการท่องเที่ยวตั้งแต่ระบบที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น ผู้นำทาง หรือผู้ให้บริการระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ นอกจากนั้นคนในท้องถิ่นจะต้องได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยวด้วย (สุรเชษฐ์ เชนฐมาส. 2538 : 27-28)

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (awareness) และความเข้าใจ (understanding) ของนักท่องเที่ยว ในการทำคุณประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

2. เพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว

3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

4. เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลาย และวิถีวนนาการของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย (ยวดี นิรันดร์ตระกูล. 2538 : 53-55)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานเข้าด้วยกันของความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (มนัส สุวรรณ และคณะ. 2543 : 9)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากร จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ชนิดหนึ่งที่ต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอด และผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการ หรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ รวมถึงลดจนความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม
4. ศูนย์รักษาของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่าง ๆ การธำรงรักษาไว้ซึ่งศูนย์รักษาของสถานที่เหล่านั้น คือ การกิจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพที่เปราะบางเอาไว้ได้
6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ
7. การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life-supporting System) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตอยู่รอดต่อไปได้ (มนัส สุวรรณ และคณะ. 2543 : 9-10)

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว

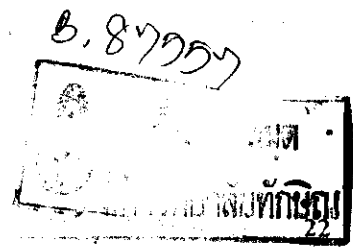
1. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุง และการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม กิจกรรมให้คงความงดงาม และมีคุณค่าเป็นทรัพยากรของชาติสืบไป พร้อมทั้งใช้เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนในท้องถิ่นของตน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2529 : 14)

๑๑๖.๙๖๐๔

๑๑๖๑๘

๑๕๑๗

๑.๔

๒ การอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง การนำเอาสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นมาใช้อย่างถูกต้อง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชนมากที่สุด รวมทั้งพยายามที่จะรักษาหรือคงสภาพเดิมของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นไว้ให้ได้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ (วรรณ วลัยวานิช. ๒๕๓๙ : ๖๒)

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จุฑามาศ ไชยสร (๒๕๓๖ : ๕๐-๗๒) ได้ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์หาค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจำนวน ๓๓ ตัวแปร คือ

๑. ตัวแปรในเรื่องความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย ๒๓ ตัวแปร คือ

๑.๑ ลักษณะของพื้นผิวถนน	ประกอบด้วย ๘ ตัวแปรย่อย
๑.๒ ประเภทของพาหนะ	ประกอบด้วย ๕ ตัวแปรย่อย
๑.๓ ระยะทาง (กิโลเมตร)	ประกอบด้วย ๗ ตัวแปรย่อย
๑.๔ ระยะเวลา (นาที)	ประกอบด้วย ๕ ตัวแปรย่อย
๑.๕ ลักษณะของป้าย	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๖ ประเภทของน้ำ	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๗ ประเภทของไฟฟ้า	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๘ ประเภทของสุขา	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๙ ลักษณะของบริเวณที่จอดรถ	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๑๐ ลักษณะของการกำจัดของเสีย	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๑๑ ลักษณะของการกำจัดน้ำเสีย	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๑๒ ระยะห่างจากสถานพยาบาล (เมตร)	ประกอบด้วย ๕ ตัวแปรย่อย
๑.๑๓ ลักษณะของศาลาที่พักผ่อน	ประกอบด้วย ๕ ตัวแปรย่อย
๑.๑๔ ระยะห่างจากโทรศัพท์ (เมตร)	ประกอบด้วย ๖ ตัวแปรย่อย
๑.๑๕ ลักษณะการบริการของสถานบริการเชื้อเพลิง	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๑๖ ประเภทของที่พักรวม	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย
๑.๑๗ ลักษณะของร้านอาหารและเครื่องดื่ม	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๑๘ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก	ประกอบด้วย ๒ ตัวแปรย่อย
๑.๑๙ ระยะห่างจากร้านค้าปลีก (เมตร)	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๒๐ ประเภทการบริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๒๑ ระยะห่างจากธนาคาร (เมตร)	ประกอบด้วย ๕ ตัวแปรย่อย
๑.๒๒ บริการนำเที่ยว	ประกอบด้วย ๓ ตัวแปรย่อย
๑.๒๓ ความปลอดภัย	ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรย่อย

๒. ตัวแปรในเรื่องสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ๔ ตัวแปร ดังนี้

2.1 ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ	ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย
2.2 ลักษณะทางนิเวศวิทยา	ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย
2.3 ลักษณะการใช้ที่ดิน	ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย
2.4 จำนวนมลพิษที่เกิดขึ้น	ประกอบด้วย 6 ตัวแปรย่อย

โดยทั้งตัวแปรในเรื่องความสะดวกในการเข้าถึงและเรื่องสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะกำหนดค่าดัชนีตั้งแต่ 1 ขึ้นไปตามจำนวนตัวแปรย่อยในแต่ละตัวแปร และคิดเทียบค่าดัชนีเป็นค่าคะแนนมาตรฐานจากสูตร

$$\text{คะแนนมาตรฐาน} = \frac{\text{ค่าดัชนีที่จะปรับค่า} - \text{ค่าดัชนีที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{ค่าดัชนีที่มีค่าสูงสุด} - \text{ค่าดัชนีที่มีค่าต่ำสุด}} \times 10$$

3. ตัวแปรในเรื่องคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ดังนี้

3.1 ความมีชื่อเสียงในปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากคำถาม ดังนี้

3.1.1 แหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่นักท่องเที่ยวเคยไปเที่ยวชม กำหนดคะแนน 2

3.1.2 แหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่นักท่องเที่ยวรู้จัก กำหนดคะแนน 1

3.1.3 แหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่นักท่องเที่ยวไม่รู้จักร กำหนดคะแนน 0

จากนั้นคำนวณหาค่าคะแนนสมบูรณ์ที่แสดงถึงความมีชื่อเสียงของแหล่ง โดยกำหนดจากความถี่ของข้อเท็จจริงที่ได้จากตัวอย่างนักท่องเที่ยว (392 คน) โดยพิจารณาจากค่าความถี่ข้อเท็จจริงที่จะได้รับการแปลงอีกชั้นหนึ่งให้อยู่ในรูปของร้อยละ แล้วจึงแปลงค่าร้อยละให้อยู่ในค่าดัชนีจาก 1 ถึง 10 ตามเกณฑ์ในตาราง 2 และคิดเทียบค่าดัชนีเป็นค่าคะแนนมาตรฐาน

ตาราง 2 การเทียบอัตราส่วนร้อยละให้เป็นค่าดัชนี และคิดเทียบเป็นคะแนนมาตรฐานในเรื่องความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ค่าพิสัยของความถี่คิดเป็นร้อยละ	ค่าดัชนี	ค่าคะแนนมาตรฐาน
91 - 100	10	10
81 - 90	9	8.89
71 - 80	8	7.78
61 - 70	7	6.67
51 - 60	6	5.56
41 - 50	5	4.46
31 - 40	4	3.33
21 - 30	3	2.22
11 - 20	2	1.11
1 - 10	1	0

3.2 จำนวนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	ประกอบด้วย 5 ตัวแปรย่อย
3.3 คุณค่าทางธรรมชาติ	ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย
3.4 คุณค่าทางประวัติศาสตร์	ประกอบด้วย 5 ตัวแปรย่อย
3.5 คุณค่าทางวัฒนธรรม	ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย
3.6 ลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยว	ประกอบด้วย 3 ตัวแปรย่อย

โดยกำหนดค่าดัชนีและคิดเทียบเป็นคะแนนมาตรฐานเหมือนกับตัวแปรในข้อ 1 และ 2 เมื่อปรับค่าคะแนนของตัวแปรทุกตัวให้อยู่ในช่วงคะแนนมาตรฐานเดียวกัน(Normalization) แล้ว ค่อยมาจึงให้น้ำหนักของแต่ละตัวแปร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรโดยใช้วิธี Pearson's Product Moment นำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่มีค่ากันมาทำตารางสหสัมพันธ์ และนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มาหาผลรวม ค่าสัมประสิทธิ์รวมนี้จะเป็นค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรนั้น ๆ

เมื่อได้ค่าน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวแล้ว จึงนำค่าน้ำหนักนั้นมาคูณกับค่าที่ปรับของตัวแปรในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งดังนี้

ค่าที่ให้น้ำหนักแล้วของตัวแปร $V_i =$ ค่าน้ำหนักของตัวแปร $V_i \times$ ค่าตัวแปรที่ปรับค่า

เมื่อนำน้ำหนักแต่ละตัวแปรคูณกับค่าตัวแปรที่ปรับค่าของแต่ละตัวแปรจนครบ 33 ตัวแปรจะได้ค่าที่ให้น้ำหนักแล้วทั้ง 33 ตัวแปร จากนั้นนำค่าตัวแปรของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งทั้ง 33 ตัวแปรมารวมกัน จะได้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง หลังจากนั้นจึงแบ่งระดับศักยภาพเป็นระดับสูง ปานกลาง และต่ำได้ โดยกำหนดระดับศักยภาพเป็น 3 ระดับ โดยมีอันตรภาคชั้น (Class interval) ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความตั้งใจคู่อใจว่ามีมากน้อยเพียงใดเพื่อให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละปัจจัย เช่น สภาพธรรมชาติ ความสำคัญของระบบนิเวศ ความเด่นด้านกายภาพ ความสวยงามของธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ มีความสำคัญมากต่อการศึกษาเรียนรู้และการอนุรักษ์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและมุ่งเน้นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศใน

พื้นที่ มีความดึงดูดใจ และมีโอกาสดึงดูดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก อีกทั้งมีองค์ประกอบที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้านอื่นๆ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการดีจะมีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ก่อน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 3-12 ; 3-13 ; 3-14)

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สุรเชษฐ์ เชนฐมาส และคณะ (2538 : 6-1-6-5, 6-11, 6-16, 6-18) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้ และได้ประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยยึดหลักการและวิธีการประเมินศักยภาพ ดังนี้

1. หลักการ

การประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยึดแนวความคิดเรื่องการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นบรรทัดฐาน กล่าวคือ พื้นที่ที่เหมาะสมจะต้องเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว มีคุณค่าความเป็นธรรมชาติในตัวเอง มีการจัดการในพื้นที่ที่จะมุ่งเน้นเฉพาะการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือเข้าถึงธรรมชาติมากขึ้น เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และจรรยาบรรณด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรเหล่านั้นเสื่อมโทรมลงไป นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกด้วย ผู้ศึกษาได้นำหลักการดังกล่าวมาพิจารณาในการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์ต่าง ๆ ในการประเมินศักยภาพตลอดจนค่าถ่วงน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์แต่ละตัว (W_i) ในการบ่งชี้ถึงศักยภาพของพื้นที่ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 เกณฑ์การบ่งชี้ศักยภาพของพื้นที่ธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาคใต้

ตัวแปร (variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก(W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1. ตัวแปรเกี่ยวกับศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว 1.1 โอกาสที่จะได้พบเห็นสัตว์ป่า (sighting opportunity) พิจารณาจากความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่า (species diversity) และประชากรสัตว์ป่า (population abundance)	$W_1 = 5$	พื้นที่ใดที่มีจำนวนชนิดพันธุ์ และจำนวนประชากรอยู่มาก โอกาสที่นักท่องเที่ยวจะสามารถพบเห็นสัตว์ป่ามีสูง ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้เข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะพบเห็นสัตว์ป่าตามธรรมชาติ

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร (variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก(W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1.2 ความเป็นแหล่งรวมสัตว์หายาก (rare spp.) สัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ (endangered spp.) หรือชนิดพันธุ์ใหม่ที่ค้นพบ (new found spp.)	$W_2 = 5$	สัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ หมายถึงสัตว์ป่าที่ไม่มีโอกาสพบเห็นได้โดยทั่วไป มีจำนวนประชากรในธรรมชาติน้อย มีการกระจายแคบความต้องการเห็นสัตว์ป่าเหล่านี้จะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา
1.3 ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช (plant community diversity)	$W_3 = 4$	จำนวนชนิดของสังคมพืช สามารถจัดระดับความดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ ป่า 1 ชนิด ระดับความดึงดูดต่ำ ป่า 2 ชนิด ระดับดึงดูดปานกลาง ป่า ≥ 3 ชนิด ระดับดึงดูดสูง
1.4 ความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืช (plant community status)	$W_4 = 4$	จัดเป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดให้เข้าไปในพื้นที่ มี 3 ระดับ คือ ระดับดี : พื้นที่ที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม ไม่มีการบุกรุกโดยราษฎรแต่อย่างใด ระดับปานกลาง : พื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกโดยราษฎรแล้ว แต่สามารถทดแทนคืนกลับสภาพเป็นป่าสมบูรณ์อีกครั้ง ระดับต่ำ : พื้นที่ที่กำลังถูกบุกรุกโดยราษฎร หรือพื้นที่บางส่วนถูกยึดครองโดยราษฎรเข้ามาทำกิจกรรมจนทำให้สภาพป่าดั้งเดิมแปรเปลี่ยนสภาพไป
1.5 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ (เฉพาะระบบนิเวศบนบกเท่านั้น) (ecosystem uniqueness)	$W_5 = 5$	ในการตีความตัวบ่งชี้จะระบุว่า มี หรือ ไม่มี ถ้ามีจะมีความโดดเด่นในเรื่องใด หรือเป็นระบบนิเวศป่าชนิดใด พร้อมระบุชนิด เช่น ระบบนิเวศป่าพรุน้ำจืดที่จังหวัดนราธิวาส หรือระบบนิเวศป่าดิบชื้นในที่ต่ำที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประบางคราม จังหวัดกระบี่ ที่หายากและมีจำนวนน้อยในประเทศไทยจะมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวสูง

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร (variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก(W)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1.6 ความเป็นแหล่งรวมพืชหายาก พืชใกล้สูญพันธุ์ หรือพืชที่ค้นพบชนิดใหม่ของโลก	$W_6 = 4$	การประเมินองค์ประกอบพื้นที่ในลักษณะนี้บอกได้ 2 ลักษณะคือ มี กับ ไม่มี เท่านั้น ซึ่งถ้ามีส่งผลให้เพิ่มความดึงดูดมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต้องมีมาตรการหรือระบบการอนุรักษ์พันธุ์พืชชนิดดังกล่าวด้วย พร้อมระบุชนิดพันธุ์
1.7 ความโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ (physical uniqueness / characteristics)	$W_7 = 5$	ลักษณะเด่นแปลกตาด้านกายภาพที่พบได้ยากในประเทศไทย เช่น น้ำครว้น น้ำพุร้อน ภูมิลักษณะวรรณา ถ้ำ และเกาะแก่งต่าง ๆ เป็นต้น โดยระบุประเภทของลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวที่ปรากฏในพื้นที่ และให้คะแนนจากการเปรียบเทียบลักษณะโดดเด่นดังกล่าวกับที่พบเห็นจากสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย
1.8 ลักษณะโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ (cultural uniqueness)	$W_8 = 5$	ได้แก่ ชุมชนที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ - ชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยในพื้นที่ธรรมชาติ - ชุมชนที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมดั้งเดิม
1.9 สภาพภูมิทัศน์ (landscape / seascape characteristics)	$W_9 = 5$	ลักษณะและองค์ประกอบของพื้นที่ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพทัศนคติตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา ทั้งนี้พิจารณาจากตำแหน่ง มุมมอง ระยะห่าง ภูมิทัศน์ ประเภท และคุณภาพของภูมิทัศน์
1.10 สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง (marine resources and environment)	$W_{10} = 5$	โดยพิจารณาจากคุณสมบัติรวมที่เป็นองค์ประกอบ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ ความสวยงามและความหลากหลายของปะการังและปลาสวยงาม ลักษณะของชายหาด (หน้ากว้าง หน้าแคบ หาดสองชั้น) และความงาม ตลอดจนคุณภาพของน้ำทะเลในพื้นที่ ธรรมชาติแถบชายฝั่งและเกาะแก่งต่าง ๆ

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร (variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก(W_i)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
1.11 ลักษณะโดดเด่นทางโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรมในพื้นที่ ธรรมชาติ	$W_{11} = 5$	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเพิ่มความหลากหลายและน่าสนใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ถ้ามีศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ โบราณสถานในพื้นที่ธรรมชาติจะมีศักยภาพสูงในการดึงดูด - การให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และศิลปกรรมที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว - ความโดดเด่นของศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ตลอดจนความเก่าแก่ที่มีค่าแก่การอนุรักษ์
2. โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม (environmental awareness and educational opportunity)	$W_{12} = 5$	<p>พิจารณาจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพทรัพยากรในพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีจิตสำนึก - การดำเนินงานในปัจจุบัน ขององค์กรที่รับผิดชอบในพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติและ กิจกรรมส่งเสริมด้านการอนุรักษ์
3. ความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ (diversity of ecotourism activities)	$W_{13} = 4$	<p>ศักยภาพของพื้นที่ที่จะสูง ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หลายประเภท เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศักยภาพพื้นที่ต่ำ กิจกรรมท่องเที่ยว 1 ประเภท - ศักยภาพพื้นที่ปานกลาง กิจกรรมท่องเที่ยว 2-3 ประเภท - ศักยภาพพื้นที่สูง กิจกรรมท่องเที่ยว > 3 ประเภท
4. ความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibility)	$W_{14} = 1$	<p>พิจารณาจาก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 2. ฤดูกาล / ช่วงเวลาที่สามารถเข้าพื้นที่ได้ 3. ความถี่ของยานพาหนะประจำทาง / รับจ้างในการ

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร (variables)	ค่าถ่วงน้ำหนัก(W)	ความหมายและรายละเอียดของตัวบ่งชี้ (indicators)
5. ความปลอดภัย (safety)	$W_{15} = 4$	<p>น้ำหนักท่องเที่ยวเข้าถึงพื้นที่</p> <p>4. สภาพของเส้นทาง(ด้านความลำบากในการเดินทาง)</p> <p>5. ประเภทของยานพาหนะ(เช่นเส้นทางโดยรถอย่างเดี่ยว หรือ เส้นทางด้วยรถและเรือประกอบกัน เป็นต้น</p> <p>จำแนกเป็นความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการเดินทาง และความปลอดภัยในพื้นที่ พิจารณาวามีมากน้อยเพียงใด เช่น ความปลอดภัยจากกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน โจร ผู้ร้ายท้องถิ่น โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุระหว่างการเดินทางโดยรถ / เรือ โดยพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐในการให้ความปลอดภัย เขตพื้นที่เปราะบางต่อความมั่นคง สภาพเส้นทางในด้านความปลอดภัย เป็นต้น</p>
6. ความสอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน และ / หรือที่จะพัฒนาในอนาคตกับกิจกรรมท่องเที่ยวปัจจุบัน (conventional recreation)	$W_{16} = 5$	ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวปัจจุบันที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พิจารณาจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น พฤติกรรมและกิจกรรมซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลดลง

2. วิธีการประเมินศักยภาพ

กำหนดระดับของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และระดับของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธี Weighting Score Method ทั้งนี้มีรายละเอียดของขั้นตอนการประเมิน ดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ประกอบกับข้อมูลทัศนภูมิที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น แผนกรท่องเที่ยวของจังหวัดที่จัดทำโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานด้านระบบนิเวศ สัตว์ป่า และอื่น ๆ จากกรมป่าไม้ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มาพิจารณาให้คะแนน (Rating) เกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในตาราง 3 ทั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้แบ่งระดับของการให้คะแนน เพื่อชี้ศักยภาพของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็น 3 ระดับ ดังนี้

- ระดับที่มีศักยภาพสูง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 3
- ระดับที่มีศักยภาพปานกลาง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 2
- ระดับที่มีศักยภาพน้อยหรือต่ำ ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 1

2.2 กำหนดหาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก

$$EP = \frac{W_1R_1 + W_2R_2 + W_3R_3 + \dots + W_nR_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

ทั้งนี้

$$EP = \text{ระดับศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์}$$

$$R_{1\dots n} = \text{ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ 1 ถึง n}$$

$$W_{1\dots n} = \text{ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ 1 ถึง n}$$

ค่าที่ได้จากการคำนวณโดยสมการดังกล่าว จะเป็นค่าคะแนนดิบซึ่งมีความเป็นไปได้ตั้งแต่ 0 (ไม่มีศักยภาพ) ถึง 3 (มีศักยภาพสูงมาก) นำค่าคะแนนดิบที่ได้จากการคำนวณดังกล่าว สำหรับพื้นที่ธรรมชาติแต่ละแห่งมาจัดระดับศักยภาพ ดังนี้

- 3-2⁺ = H : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 2-1⁺ = M : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพปานกลาง
- 0-1 = L : พื้นที่ธรรมชาติที่มีศักยภาพต่ำ

ผลการประเมินศักยภาพในบริเวณทะเลสาบสงขลา จำนวน 4 แห่ง ปรากฏผล ดังนี้

1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ได้คะแนนประเมิน 2.03 จัดอยู่ในกลุ่มมีระดับ

ศักยภาพสูง

2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (กุขุด) ได้คะแนนประเมิน 2.03 จัดอยู่ในกลุ่มมีระดับ

ศักยภาพสูง

3. เกาะลัมปำ ได้คะแนนประเมิน 1.00 จัดอยู่ในกลุ่มมีระดับศักยภาพต่ำ

4. แหลมสมิหลา ได้คะแนนประเมิน 0.75 จัดอยู่ในกลุ่มมีระดับศักยภาพต่ำ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย 2,579 แห่ง แบ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 1,401 แห่ง และทางวัฒนธรรม 1,178 แห่ง พบว่ามีลักษณะและความเหมาะสมที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับที่แตกต่างกันตามศักยภาพของแหล่ง โดยจังหวัดที่มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับ A และ B มาก ในแต่ละภูมิภาคมีดังนี้

1. ภาคใต้ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุดในจังหวัดสตูล สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต ชุมพร กระบี่ และระนอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเกาะแก่ง และแหล่งปะการัง เป็นทรัพยากรหลัก
2. ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ น่าน ตาก และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีพื้นที่เป็นป่าไม้ น้ำตก ชุมชน และถ้ำ เป็นทรัพยากรหลัก
3. ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สระบุรี และระยอง ซึ่งมีแหล่งทรัพยากรป่าไม้ น้ำตก ถ้ำ และปะการัง
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเพียงจังหวัดเลยที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจำนวนมาก รองลงมา คือ จังหวัดมุกดาหาร แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการจัดการเชิงนิเวศค่าโดยไม่มี การจัดการระดับ 5 มีการจัดการระดับ 4 จำนวน 6 แห่ง ระดับ 3 จำนวน 435 แห่ง ระดับ 2 จำนวน 1,543 แห่ง และระดับ 1 จำนวน 580 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงหลายแห่งมีการจัดการค่า โดยกลุ่ม A มีการจัดการสูงที่สุด (2.075) รองลงมา คือ กลุ่ม D (2.067) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะมีระดับการจัดการใกล้เคียงกันทุกกลุ่มศักยภาพในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพมีจำนวนน้อยกว่า แต่กลับมีการจัดการโดยเฉลี่ยสูงถึง 1.986 โดยในกลุ่ม A, B, C, D มีการจัดการสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งสิ้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 4-11, 4-16)

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย

ผลการจัดลำดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ ตามการศึกษาของ TDRU เพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวไทย (พ.ศ. 2545-2549) มีดังนี้

1. จังหวัดที่มีศักยภาพสูง มีจำนวน 23 จังหวัด ดังนี้
 - ภาคกลาง คือ กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยา กาญจนบุรี ลพบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์
 - ภาคตะวันออก คือ ชลบุรี ระยอง และตราด
 - ภาคเหนือ คือ เชียงราย เชียงใหม่ สุโขทัย และตาก
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ขอนแก่น นครราชสีมา อุรธานี อุบลราชธานี เลย
 - ภาคใต้ คือ กระบี่ ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี และนราธิวาส
2. จังหวัดที่มีศักยภาพปานกลาง มีจำนวน 44 จังหวัด ดังนี้
 - ภาคกลาง คือ ฉะเชิงเทรา นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปราจีนบุรี อ่างทอง สระบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ราชบุรี และสุพรรณบุรี
 - ภาคตะวันออก คือ จันทบุรี

- ภาคเหนือ คือ กำแพงเพชร พิชัย โลก เพชรบูรณ์ พะเยา ลำปาง นครสวรรค์ น่าน ลำพูน แพร่ แม่ฮ่องสอน พิจิตร และอุทัยธานี
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ กาฬสินธุ์ นครพนม หนองคาย สกลนคร มุกดาหาร ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ และศรีสะเกษ
 - ภาคใต้ คือ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี ระนอง พังงา ยะลา สตูล พัทลุง
 - 3. จังหวัดที่มีศักยภาพในด้านอื่น ๆ มีจำนวน 9 จังหวัด ดังนี้
 - ภาคกลาง คือ ชัยนาท สมุทรสาคร สิงห์บุรี และสระแก้ว
 - ภาคเหนือ คือ อุตรดิตถ์
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มหาสารคาม ขุโสธร หนองบัวลำภู และอำนาจเจริญ
- (สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์. 2544 : 399)

เกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย มีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

1. ตัวชี้วัดการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

- 1.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งที่มีลักษณะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โอกาสการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยมีระดับการให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้
 - คะแนน 5 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ มีลักษณะความเดิมแท้ กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโอกาสเป็นกิจกรรมศึกษาและเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสูง
 - คะแนน 4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อยหรือเป็นท่องเที่ยววัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจนโดดเด่น
 - คะแนน 3 เป็นแหล่งธรรมชาติที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือตกแต่ง แต่ยังคงความเป็นธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิมหรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติ หรือมีการจัดสภาพทางธรรมชาติค่อนข้างดี
 - คะแนน 2 เป็นแหล่งธรรมชาติที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รับรักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริงหรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งบางส่วน
 - คะแนน 1 เป็นแหล่งธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ หรือสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง

1.2 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ปัจจัย ดังนี้

1.2.1 ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากความเดิมแท้ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพที่ปรากฏอยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยมีคะแนนจากมาก-น้อย เป็น 5-1

1.2.2 ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่พิจารณาในด้านการมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ สวยงาม น่าสนใจ เป็นต้น ซึ่งมักสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีคะแนนจากมาก-น้อย เป็น 5-1

1.2.3 การมีองค์ประกอบของท่องเที่ยวที่หลากหลาย พิจารณาจากองค์ประกอบภายในแหล่งที่มีความหลากหลาย เช่น มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือมีโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม เป็นต้น โดยมีคะแนนจากมาก-น้อย เป็น 5-1

2. การประเมินศักยภาพเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินดำเนินการ โดยให้คะแนนแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด (1-5) และให้น้ำหนักความสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยที่ 1.1 (ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว) มีน้ำหนัก 15
 ปัจจัยที่ 1.2.1 (สภาพของระบบนิเวศ) มีน้ำหนัก 15
 ปัจจัยที่ 1.2.2 (ความโดดเด่น) มีน้ำหนัก 10
 ปัจจัยที่ 1.2.3 (มีองค์ประกอบด้านอื่น) มีน้ำหนัก 5

เมื่อให้ค่าน้ำหนักคูณคะแนนสูงสุด(5) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด 225 คะแนน ต่ำสุด 45 คะแนน และแบ่งกลุ่มศักยภาพได้ 5 กลุ่ม คือ A, B, C, D และ E

กลุ่ม A	มีคะแนนตั้งแต่	170	ขึ้นไป
กลุ่ม B	มีคะแนนตั้งแต่	145-165	ขึ้นไป
กลุ่ม C	มีคะแนนตั้งแต่	125-140	ขึ้นไป
กลุ่ม D	มีคะแนนตั้งแต่	95-120	ขึ้นไป
กลุ่ม E	มีคะแนนตั้งแต่	90	ลงไป

3. การพิจารณาการจัดการ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรประกอบด้วย การจัดการด้านการให้การศึกษา สิ่งแวดล้อม (มีกิจกรรม มีการสื่อความหมาย) การจัดการด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู สร้างความปลอดภัย และการควบคุมจำนวน) มีองค์กรในการจัดการที่มีความร่วมมือ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีคะแนน 5-1 ผลการให้คะแนนจะนำไปพิจารณาประกอบศักยภาพของแหล่ง ซึ่งสามารถประเมินการกำหนดการส่งเสริมการตลาด หรือเพื่อวัดความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542 : 4-12, 4-13)

บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีความเข้าใจตรงกันและได้รับความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นจริงและประสบผลสำเร็จได้ ในปัจจุบันมีหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหรือให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

องค์กรแห่งความห่วงใยในการท่องเที่ยว (Tourism Concern)

เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1989 เพื่อให้เป็นเครือข่ายของสมาชิกที่มีความห่วงใยในผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม ทั้งในสหราชอาณาจักรและทั่วโลก และยังเป็นแหล่งให้บริการด้านข้อมูลในรูปของวิดีโอ หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสาร ข้อมูลแผ่นปลิว และเอกสารแนะนำอื่น ๆ ที่ช่วยให้สมาชิกที่ต้องการข้อมูลซื้อหรือเช่าได้ องค์กรนี้มีเสียงเป็นอิสระ ยึดถือความยุติธรรม และความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

- สมาชิกอาสาสมัคร ที่นำโดยสภาที่มาจากการเลือกตั้งและการดำเนินงานตามธรรมนูญที่กำหนดไว้

- องค์กรได้รับการสนับสนุนจากเงินค่าสมาชิก เงินบริจาค เงินอุดหนุน และโครงการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

- ร่วมกับเครือข่ายงานอื่นทั่วโลกในการนำเสนอข้อมูลและร่วมปฏิบัติงานเป็นครั้งคราว

- จัดแรงงาน 1 คน ให้ทำหน้าที่ประสานงานในกิจกรรมของเครือข่าย และให้ความช่วยเหลือพนักงาน และอาสาสมัคร (วรรณพร วณิชชานุกร. 2542 : 46)

องค์กรชงนานาชาติสีเขียว (Green Flag International หรือ GFI)

GFI เป็นองค์กรที่มีได้แสวงหากำไรตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของบริษัทท่องเที่ยวและการเดินทางที่ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ จุดประสงค์หลักของ GFI คือการทำงานร่วมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั่วโลกด้วยการสำรวจวันหยุดพักผ่อน บริษัทนำเที่ยว และสถานที่พักตากอากาศ และให้คะแนนแต่ละที่แต่ละแห่งจะถูกวิเคราะห์ในรายละเอียดตามเกณฑ์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

1. พิจารณาในเรื่องภูมิประเทศ สัตว์ป่า และมรดกทางวัฒนธรรม
2. ประสิทธิภาพ
3. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องในเรื่องสินค้าและบริการ
4. อาคารและสถาปัตยกรรมมีความสอดคล้องกัน

งานหลักของ GFI ก็คือ โครงการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และแต่ละโครงการจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้ ผสมผสานอยู่ด้วย

1. ได้รับผลตอบแทนสุทธิทางสิ่งแวดล้อม
2. มีความเชื่อมโยงโดยตรงต่อหุ้นส่วนที่ให้ความสนับสนุนทางการเงินและลูกค้า
3. มีการสร้างสำนึก หรือความตระหนักทางสิ่งแวดล้อมหรือให้การศึกษา
4. ให้มีการนำหลักการสากลเรื่องต้นทุน และผลตอบแทนมาใช้

(วรรณพร วนิชชานุกร. 2542 : 46-47)

สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก

สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council , WTTC) ประกอบด้วยบริษัทใหญ่ ๆ มากกว่า 30 บริษัททั่วโลก ซึ่งได้มีความพยายามจะทำให้ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวมีการทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยลง และรักษาความเขียวขจีมากขึ้น มีการร่างหลักการทางสิ่งแวดล้อม มีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นระบบควบคุมตนเอง มีการติดต่อประสานงานกับภาครัฐ เพื่อผลักดันนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ยังได้ตั้งศูนย์วิจัยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก เพื่อศึกษาปัญหาและหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการเดินทาง และเป็นฐานข้อมูลในการให้บริการแก่บริษัทต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมนี้ ปัจจุบันมีการดำเนินงานวิจัย 2 เรื่อง คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการเดินทาง และงานวิจัยเกี่ยวกับการขนส่งโดยรถไฟ (วรรณพร วนิชชานุกร. 2542 : 49-50)

องค์กรโลกสีเขียว

โลกสีเขียว (Green Globe) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดย WTTC ในปี ค.ศ. 1994 ให้ทำงานร่วมกับศูนย์วิจัยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการเดินทางและการท่องเที่ยวของโลก (WTTERC) จุดมุ่งหมายหลักของโลกสีเขียว คือ มุ่งศึกษาหาวิธีการที่เหมาะสม และมีค่าใช้จ่ายต่ำสำหรับบริษัทต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมการเดินทางและการท่องเที่ยวเพื่อการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงการดำเนินงานทางสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของนานาชาติ
2. สามารถรับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคนิค และวิธีการในการจัดการทางสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิธีการที่นานาชาติทำได้ดีที่สุด
3. ให้บริษัทต่าง ๆ ดำเนินงานทางด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้ชื่อ “โลกสีเขียว” อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และมีสิทธิ์ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ที่ประสบผลสำเร็จจนได้รับรางวัล (วรรณพร วนิชชาบุตร, 2542 : 50)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลและรับผิดชอบการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในปี พ.ศ. 2541 ได้กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลักดันให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ และกำหนดให้มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาถ่วงดุลการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้มีบทบาทหลักในการผลักดัน และประสานการดำเนินการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมการปกครอง ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น โดยมีสมาคมไทยท่องเที่ยวและผจญภัยเป็นเครือข่ายความร่วมมือจากภาคเอกชนที่สำคัญ และร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลักดันให้มีการแปลงนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จนได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ให้ประกาศเป็น “แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ” โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 : 13)

นโยบายหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รัฐบาลได้กำหนดไว้ 10 ประการคือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องควบคุม ดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยง หรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกกระทบ และฟื้นตัวได้ยาก

2. การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดการที่เหมาะสม และปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยรวม

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

4. การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้มีตัวแทนของประชาชนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

5. ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน เป็นความจำเป็นอันดับต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวยั่งยืน โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืน เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างให้ความสำคัญ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาคพร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. ใช้กฎหมายควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวยั่งยืนทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้ประสานงานด้านข้อมูล และการจัดการร่วมกันทุกระดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 13-15)

นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนเป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายใต้อัตลักษณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวยั่งยืน และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว

ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแนวทางต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการท่องเที่ยว
5. นโยบายด้านการจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 15)
กลยุทธ์การจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการจึงเห็นควรกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ที่สอดคล้องกันภายใต้นโยบายหลักและนโยบายแต่ละด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น
4. กลยุทธ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบริการนำเที่ยว
5. กลยุทธ์การจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว
6. กลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 15-16)

แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ

แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ มีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ประกอบด้วย 14 แผนงาน 37 โครงการ โดยมีแผนงานหลัก 14 แผนงาน ดังนี้

1. การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การทบทวนศักยภาพและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การกำหนดและพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. การกำหนดเขตการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว
5. การบูรณะฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเสื่อมโทรม
6. การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
7. การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. การผลิตสื่อและรณรงค์
9. การส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างศักยภาพแก่ประชาชนในการจัดการ
10. การกำหนดมาตรฐาน โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
11. การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานที่กำหนด
12. การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว
13. การส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยว
14. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 16)

กรมป่าไม้

กรมป่าไม้จะดูแลรับผิดชอบพื้นที่อนุรักษ์ส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า โดยพื้นที่อนุรักษ์แต่ละประเภทมีความแตกต่าง และมีความเข้มข้นของการอนุรักษ์แตกต่างกัน รวมถึงระเบียบ กฎหมาย ก็แตกต่างกัน

เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะนิยมท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งกรมป่าไม้ได้ดำเนินการเตรียมพื้นที่ดังกล่าวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ดังนี้

1. จัดทำระบบการสื่อความหมาย เช่น ป้ายข้อมูล ป้ายชี้ทาง คู่มือเดินศึกษาธรรมชาติ
2. ศึกษาวีจีย และจัดการพื้นที่ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (วรรณพร

วนิชชานุกร. 2542 : 76)

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม มีบทบาทสำคัญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้

1. งานที่เกี่ยวข้องในอดีต คือ

1.1 การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการควบคุมมลพิษ การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการวางแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.2 การจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ตามมาตรา 13(1) ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 โดยจัดทำนโยบายที่ครอบคลุมถึงแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

2.งานที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบัน สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินงานตามแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้วางกรอบไว้ โดยมีกิจกรรมหลัก ๆ ได้แก่ การสำรวจและประเมินคุณค่าแหล่งธรรมชาติเพื่อการขึ้นทะเบียน ซึ่งที่ผ่านมาได้ประกาศขึ้นทะเบียนแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์แล้ว 263 แห่ง การจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเฉพาะแหล่ง ได้ดำเนินการในพื้นที่แหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์แล้ว 25 แผน และอยู่ในระหว่างดำเนินการอีก 3 แผน การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนการจัดการอนุรักษ์ และการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงเมืองเก่า และจัดตั้งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น เป็นต้น (วรรณพร วนิชชานุกุล.2542 : 76-77)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)เป็นหน่วยงานภาครัฐ มีพันธกิจในการสนับสนุนกระบวนการสร้างความรู้ สร้างนักวิจัยและสร้างระบบการวิจัย เพื่อตอบคำถามและเสนอทางเลือกให้สังคม โดยใช้จุดเด่นด้านการบริหารการวิจัยเพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศด้านการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การยกระดับความรู้ของสังคมและการเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทย โดย สกว.ได้ดำเนินงานด้านการสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนากองทุนเพื่อวิจัยเชิงนิเวศให้แก่ นักวิจัยในระดับต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงชุมชนท้องถิ่นด้วย

การดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พ.ศ. 2545 สกว.ได้สนับสนุนโครงการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีเป้าหมายหลักร่วมกันคือ การนำไปสู่การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนรวมทั้งสิ้น 44 โครงการ กระจายตามภาคต่างๆ ดังนี้

- ภาคเหนือ คือ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง พิชญ์โลก เพชรบูรณ์
- ภาคใต้ คือ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต พัทลุง สงขลา
- ภาคกลาง คือ พระนครศรีอยุธยา สมุทรสงคราม นนทบุรี ราชบุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น

โดยได้แบ่ง ประเด็นงานวิจัย ออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับภาคและระดับจังหวัด ซึ่งผลงานวิจัยในประเด็นนี้จะทำให้ทราบข้อมูลโดยรวม ที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการกำหนดแนวทาง หรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไปได้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ และทำให้มีการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. การหาแนวทางในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน ซึ่งการวิจัยในลักษณะดังกล่าวเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ของชุมชน ทำให้สมาชิกชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และสามารถถ่ายทอดข้อมูลสู่คนภายนอก(นักท่องเที่ยว)ได้อย่างมั่นใจและเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น และเป็นกุศโลบายที่นำไปสู่การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมดุล นอกจากนี้ยังทำให้เยาวชนในหมู่บ้านเกิดความต้องการศึกษาเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ค่ะ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 17-18)

สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.)

สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) เป็นองค์กรภาคเอกชนที่ดั่งขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นการรวมตัวของบริษัทนำเที่ยวที่จัดรายการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเป็นเครือข่ายภาคเอกชนที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสร้างคุณภาพ และมาตรฐานการนำเที่ยวในด้านนี้ในทุกกิจกรรม ทั้งในเรื่องการจัดการ บุคลากร การสร้างโปรแกรมหรือรายการท่องเที่ยวและการบริการ ทั้งนี้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายหลักคือการอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยรายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สมาชิกของ สทอ. จัดทำขึ้นมีหลากหลายรายการให้เลือกแตกต่างกันไปตามกิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยว ปัจจุบัน สทอ. มีสมาชิกทั้งสิ้น 38 ราย

การดำเนินโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545 สทอ. ได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายรายการนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ จี๊จ๊กรยาน ดูนก ปีนเขา ดำน้ำ ล่องแก่ง แคนูคายัค และที่พักรธรรมชาติ รวมทั้งรายการนำเที่ยวประเภทแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังร่วมในการจัดการประกวดตราสัญลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย รวมทั้งการจัดแสดงนิทรรศการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลความรู้ และข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแง่มุมต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกและผู้สนใจอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 21)

องค์กรชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบันมีองค์กรชุมชนท้องถิ่นรวมตัวกันเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างที่พบได้ในภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาคเหนือ

- จังหวัดเชียงราย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านห้วยซี้เหล็ก
- จังหวัดเชียงใหม่ เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง สหกรณ์โครงการหลวงแม่กำปอง ชุมชนบ้านห้วยทราย

- จังหวัดน่าน เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบ่อหลวง กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านหาดผาขน

- จังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านฮ้วยฮี ชุมชนบ้านเมืองแพม ชุมชนบ้านถ้ำลอด ชุมชนบ้านฮ้วยโป่งอ่อน ชุมชนบ้านผามอน ชุมชนบ้านป่อไคร์

- จังหวัดตาก เช่น กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านอุ้มขอม

2. ภาคใต้

- จังหวัดชุมพร เช่น โครงการคนอยู่-ป่ายังบ้านกลางตาง ชุมชนบ้านหลักเหล็ก

- จังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น กลุ่มบริการการท่องเที่ยวบ้านบางจำ ชมรมอนุรักษ์บ้าน

เกาะแตน

- จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านวังลุง ชมรมมัคคุเทศก์อาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพลายคำ ชมรมท่องเที่ยวเกษตรข้างกลางและชมรมอนุรักษ์ป่าต้นป่าน้ำเขาหลวง ชุมชนคนรักบ้านเกิดตำบลกรุงชิง

- จังหวัดพังงา เช่น ชมรมชาวประมงพื้นบ้านบ้านเกาะยวน้อย

- จังหวัดสงขลา เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านท่าข้าม

- จังหวัดภูเก็ต เช่น ชมรมบ้านถมยา

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- จังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไท โคนกโค้ง

- จังหวัดอุบลราชธานี เช่น กลุ่มสืบสานวัฒนธรรม

- จังหวัดเลย เช่น ชุมชนบ้านสุขใจ

4. ภาคตะวันออก

- จังหวัดตราด เช่น กลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาป่าชายเลนบ้านเป็ร็ดใน

5. ภาคกลาง

- จังหวัดสมุทรสงคราม เช่น ชมรมอนุรักษ์หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านทรงไทยปลายโพงพาง ชุมชนบ้านยี่สาร

- จังหวัดกาญจนบุรี เช่น กลุ่มท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านท่ามะเค็ด ชุมชนบ้านห้วยเสือ

- จังหวัดเพชรบุรี เช่น โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านพุเขียว

- จังหวัดนครนายก เช่น กลุ่มทำค่านโฮมสเตย์

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 23-28 และ อุษาวดี พูลพิพัฒน์. 2545 : 50-51)

ทะเลสาบสงขลา

ทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย อยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ มีพื้นที่อยู่ในเขตจังหวัดพัทลุง และสงขลา ทะเลสาบสงขลามีทางน้ำเปิดออกสู่อ่าวไทย จึงทำให้เป็นทะเลสาบที่มีน้ำเต็ม น้ำกร่อย และน้ำจืด แยกต่างกันไปตามฤดูกาล และการขึ้นลงของน้ำทะเล

จากรายงานการศึกษาของบริษัทไมคัสคอนซัลแทนส์ จำกัด พบว่าทะเลสาบสงขลามีพื้นที่ 1,100 ตารางกิโลเมตร หรือ 687,500 ไร่ มีความยาวตั้งแต่พื้นที่รับน้ำพฤษภาคมถึงปากทะเลสาบ 100 กิโลเมตร มีความกว้างเฉลี่ย 10 กิโลเมตร ส่วนกว้างที่สุด 20 กิโลเมตร ส่วนแคบที่สุด 0.20 กิโลเมตร ทะเลสาบสงขลาแบ่งออกเป็นบริเวณ ๆ ได้ดังนี้

1. ทะเลสาบสงขลา เป็นทะเลสาบส่วนนอกที่เชื่อมต่อกับอ่าวไทย มีน้ำเต็มถึงเต็มจืดในฤดูแล้ง และน้ำกร่อยในฤดูฝน ความลึกสูงสุด 3 เมตร มีพื้นที่โดยรอบ 190 ตารางกิโลเมตร
2. ทะเลสาบ เป็นทะเลสาบส่วนที่อยู่ถัดจากทะเลสาบสงขลา โดยส่วนแคบที่สุดอยู่ที่บ้านปากอซึ่งเป็นส่วนที่บรรจบกันของน้ำจืดและน้ำเค็ม น้ำในทะเลสาบเป็นน้ำกร่อยที่มีระดับความเค็มเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล มีความลึกเฉลี่ย 1.20 เมตร มีพื้นที่โดยรอบ 267 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ บริเวณกลุ่มเกาะโคบ และเกาะหมาก
3. ทะเลหลวง เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากแหลมจองถนนขึ้นไปทางเหนือ เป็นทะเลสาบส่วนที่กว้างใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ 491 ตารางกิโลเมตร และมีความลึกเฉลี่ย 1.80 เมตร
4. ทะเลน้อย เป็นบึงน้ำจืดที่อยู่ทางตอนเหนือ มีความลึก 1.10 เมตร มีคลองเชื่อม โยงกับทะเลหลวง มีพื้นที่ 26 ตารางกิโลเมตร (ไมคัส คอนซัลแทนส์. 2541 : 1-160, 1-164)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลน้อย

ทะเลน้อยเป็นแหล่งน้ำจืดที่อยู่ทางตอนเหนือของทะเลสาบสงขลา ตั้งอยู่ในตำบลทะเลน้อย และตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จากการศึกษาของบริษัทไทยเอ็นอีเนียร์ริงคอนซัลแทนท์ส จำกัด (2540 : 2-1, 2-4) พบว่าทะเลน้อยมีความกว้าง 5 กิโลเมตร ยาว 6 กิโลเมตร มีความลึกเฉลี่ย 1.2 เมตร และมีพื้นที่ 28 ตารางกิโลเมตร หรือ 17,500 ไร่

ทะเลน้อยเป็นบึงน้ำจืดที่อยู่ทางตอนใต้ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า "อุทยานนกน้ำทะเลน้อย" ซึ่งได้รับประกาศจัดตั้งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 นับเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 285,625 ไร่ หรือประมาณ 457 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบางส่วนของพื้นที่ใน 3 จังหวัด ดังนี้

1. พัทลุง (ตำบลพนางคง ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน) มีพื้นที่ 104,375 ไร่ หรือ 167 ตารางกิโลเมตร
2. สงขลา (ตำบลบ้านขาว ตำบลตะเครียะ อำเภอระโนด) มีพื้นที่ 31,250 ไร่ หรือ 50 ตารางกิโลเมตร
3. นครศรีธรรมราช (ตำบลขอนหาด ตำบลบางหลง ตำบลท่าเสม็ด ตำบล เกร็ง อำเภอชะอวด ตำบลแหลม ตำบลควนชลิค อำเภอหัวไทร) มีพื้นที่ 150,000 ไร่ หรือ 240 ตารางกิโลเมตร (กรมป่าไม้. 2540 : 1-3)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีที่ทำการตั้งอยู่ริมทะเลน้อยด้านทิศตะวันตก อยู่ตรงปลายสุดของถนนสายพัทลุง-ควนขนุน-ทะเลน้อย บริเวณที่ทำการประกอบด้วยอาคารไม้ที่สร้างอยู่บนเนื้อพื้นน้ำเกือบทั้งหมด โดยอาคารแต่ละหลังจะมีทางเดินเชื่อมต่อกันทั้งหมด ประกอบด้วย พระตำหนักทะเลน้อย อาคารที่ทำการ อาคารบ้านพักเจ้าหน้าที่และคณงาน อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ศาลาพักผ่อน บ้านพักรับรองนักท่องเที่ยว ศาลากลางน้ำ ทางเดินชมธรรมชาติ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(2525 : 18) ศึกษาในโครงการศึกษานิเวศวิทยา เพื่อการอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา พบว่า ในบริเวณทะเลน้อยมีพืชน้ำ 40 ชนิด ที่พบมากแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. พืชที่ขึ้นบนดินในป่าที่มีน้ำท่วมถึง(ป่าพรุ) เช่น ไม้เหี้ยะ เสม็ดขุ่น เสม็ด และไม้เมาะ
2. พืชที่ขึ้นในน้ำและบางส่วนโผล่เหนือน้ำ (emergent type) เช่น กกสามเหลี่ยม จูดปรีอ หาหรือลำเจียก ลาโพหรืออ้อเล็ก กก บัวหลวง บัวสาย บัวเผื่อน เคย อ่างช้าง เป็นต้น
3. พืชที่อาศัยลอยอยู่ผิวน้ำ (floating type) เช่น บัวบา ผักตบชวา จอกหูหนู เป็นต้น
4. พืชที่จมอยู่ใต้น้ำ(submerged type) เช่น สาหร่ายไฟ สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายหางม้า

สมภพ อินทสุวรรณ (2525 : 83-89) ได้ศึกษาสาหร่ายในบริเวณทะเลน้อย และทะเลหลวง พบสาหร่ายในทะเลน้อย 6 คิวชั้น 110 สกุล ดังนี้

1) Division Chlorophyta	พบ	59	สกุล
2) Division Chrysophyta	พบ	11	สกุล
3) Division Cyanophyta	พบ	19	สกุล
4) Division Euglenophyta	พบ	5	สกุล
5) Division Pyrrophyta	พบ	4	สกุล
6) Division Cryptophyta	พบ	2	สกุล

เริงชัย ดันสกุล (2526: 4) ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชน้ำในทะเลน้อย ใน พ.ศ. 2524-2525 พบว่า ปลาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นปลากินพืช 4 ชนิด คือ ปลาตะเพียนขาว ปลาเงาชื่อ ปลายี่สกเทศ และปลานิล สามารถนำมาเลี้ยงได้ด้วยสาหร่ายพวงชะโค และสาหร่ายหางกระรอก ซึ่งพืชน้ำทั้งสองชนิดพบในแหล่งน้ำทะเลน้อยเป็นจำนวนมาก

พวงนิตย์ แก้วสุวรรณ (2543 : 84) ศึกษาสาหร่ายน้ำจืดในบริเวณทะเลน้อย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2527 ถึง มีนาคม 2528 พบสาหร่ายทั้งหมด 6 ด้วริช้น 15 อันดับ 38 วงศ์ 95 สกุล รวม 252 ชนิด คือ Chlorophyta 170 ชนิด Euglenophyta 17 ชนิด Chrysophyta 36 ชนิด Chlorophyta 3 ชนิด Cyanophyta 21 ชนิด และ Pyrrophyta 5 ชนิด สาหร่ายที่สำรวจพบมีพวกที่เป็นแพลงก์ตอน พวกที่เกาะติดกับพืชอื่น และพวกที่เกาะติดกับพื้นดิน ทั้งชนิดและปริมาณของสาหร่ายพบมากในฤดูร้อน โดยเฉพาะเดือนมิถุนายน และลดลงในฤดูฝน ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม

ช่อทิพย์ ปุรินทรกุล และวชิระ เหล็กนิ่ม (2526 : 118) ศึกษาพรรณไม้น้ำที่พบตามฤดูในทะเลน้อย พบมีทั้งสิ้น 19 ชนิด(species) 15 วงศ์(families) ซึ่งไม่รวมพวก phytoplankton และพรรณไม้น้ำที่อยู่บริเวณพื้นดิน โดยรอบทะเลน้อย พรรณไม้น้ำที่พบแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) พรรณไม้น้ำที่ลอยน้ำ(Free-floating hydrophytes) คือพืชที่ลอยอยู่เหนือผิวน้ำ เช่น แหนแดง จอกหูหนู แพงพวนน้ำ จอก หญ้าพองลม และผักตบชวา

2) พรรณไม้น้ำใต้น้ำ(Submerged hydrophytes) คือพืชที่เจริญเติบโตใต้น้ำ อาจจะมีรากยึดกับพื้นดินบางส่วนหรือบางชนิดก็ไม่มีรากยึดกับพื้นดิน เช่น สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายพวงชะโค สาหร่ายเส้นด้าย สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายฉัตร สันตะวาหางไก่ และสันตะวาใบข้าว

3) พรรณไม้น้ำเหนือน้ำ(Emerged hydrophytes) คือ พืชที่มีรากหรือลำต้นยึดกับพื้นดินและมีบางส่วนเจริญขึ้นมาอยู่เหนือผิวน้ำ เช่น บัวสาย บัวบา จุกหนู และบัวเผื่อน

ปริญญา สุกแก้วมณี (2543 : 71)ศึกษาฐานวิยาละองเรณูของพรรณไม้น้ำในทะเลน้อย โดยเก็บตัวอย่างตั้งแต่เดือนเมษายน 2542 - มีนาคม 2543 พบพรรณไม้น้ำ 73 ชนิด เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 37 ชนิด 31 สกุล 22 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงเดี่ยว 36 ชนิด 31 สกุล 12 วงศ์

เสาวภา อังสุภานิช (2526 : 126-127) ศึกษาแพลงก์ตอนสัตว์ในทะเลน้อย ตั้งแต่เดือนเมษายน 2525 - มีนาคม 2526 พบแพลงก์ตอนสัตว์ 6 กลุ่ม คือ Ciliat, Rotifera, Copepoda, Narpilius and Copepodite Stage, Cladocera, และ Ostracoda โดย Rotifera เป็นแพลงก์ตอนสัตว์ที่พบมากที่สุดและปริมาณในทุกสถานีที่ทำการศึกษา

พิมพ์พรรณ ดันสกุล (2526 : 113) ศึกษาปริมาณมวลชีวภาพของแพลงก์ตอนพืชในทะเลน้อยโดยวิธีการหาปริมาณคลอโรฟิลเอ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2525 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2526

พบว่าปริมาณมวลชีวภาพของแพลงก์ตอนพืชเฉลี่ยในแต่ละเดือนอยู่ในช่วง 141.47 ถึง 865.36 มก./ลบ. เมตร ปริมาณสูงสุดวัดได้ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 ปริมาณต่ำสุดวัดได้ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2525

บริษัทไทยเอ็นอีเนียริงคอนซัลแทนท์ส จำกัด (2540 : 2-92) ได้ศึกษาตามโครงการศึกษาการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง พบสัตว์น้ำในทะเลน้อย 18 ชนิด ได้แก่ กุ้ง กุ้งนา ปลาตาแดง ปลาจิ้มฟันจระเข้ ปลาชีวหางกรไรกร ปลาชีวหางแดง ปลาคะเพียนทราย ปลากริม ปลาเสือ ปลาน้ำเงิน หลาเสือสมุทร ปลาหมอช้างเหยียบ ปลาสร้อยนกเขา และหอยเจดีย์

กรมป่าไม้ (2540 : 6,46-47) รายงานว่าในทะเลน้อยมีปลาไม่น้อยกว่า 27 ชนิด 13 สกุล เช่น ปลาสร้อย ปลาชีว ปลาจิ้ม ปลากริม ปลาน้ำเงิน ปลาไหล ปลาชะโอน ปลาคูกค้ำ ปลาคูกอย ปลาเกล็ดเหลือง ปลาแขยงใบข้าว ปลาแขยงข้างลาย ปลาคาแดง ปลาหัวตะกั่ว ปลาหมอ ปลาสลิค ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาชะโอน ปลากระสง ปลาคะเพียนทอง ปลากระสูบบั้ง ปลากระสูบจุด ปลาสลิค ปลาน้ำเงิน ปลาตะกรับ ปลากระทุงเหว และปลาจิ้มฟันจระเข้

นิธิ อุทธิพรพันธ์ สุวัฒน์ ชีวกิจการ และ สำรวย โอศรี (2526 : 122) ศึกษาผลผลิตประมงโดยการจับปลาในทะเลน้อย ระหว่างเดือนมิถุนายน 2525 - เดือนพฤษภาคม 2526 ทำให้ทราบว่า ครอบครัวยุวทะเลน้อยที่ทำการประมงจับปลาได้เฉลี่ย 7.64 กิโลกรัม ออกจับปลาเฉลี่ยเดือนละ 17.73 ครั้ง ได้ปลาน้ำจืด 19 ชนิด ปลาที่จับได้มากที่สุด คือ ปลาตลับ รองลงมา คือ ปลาสร้อย และปลาคูก โดยปลาที่จับได้ตลอดปี ได้แก่ ปลาช่อน ปลาตลับ ปลาสร้อย ปลาชะโอน ปลาหมอ ปลาหยา และปลาคูก

สุปานี เลี้ยงพรพรรณ (2542 : 7) ดำรวจทรัพยากรป่าไม้บริเวณลุ่มน้ำทะเลน้อยใน พ.ศ. 2541 พบพรรณไม้ 72 ชนิด 63 สกุล 41 วงศ์ แบ่งเป็น ไม้ยืนต้น 17 ชนิด ไม้พุ่ม 7 ชนิด ป่าล้ม 1 ชนิด ไม้เลื้อย 2 ชนิด และ ไม้ล้มลุก 45 ชนิด เมื่อพิจารณาตามวงศ์พบว่า วงศ์ที่พบมากที่สุด คือ วงศ์กก (Cyperaceae) พบมากถึง 10 ชนิด รองลงมา คือ วงศ์หญ้า (Gramineae) พบ 9 ชนิด และพบไม้ยืนต้นที่พบหนาแน่นที่สุดคือเสม็ดขาวรองลงมา คือ คำชะโก จิกน้ำ และหว้านาตามลำดับ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2525 : 25-26) ศึกษานิเวศวิทยาเพื่อการอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2521 - เดือนธันวาคม 2523 พบว่า ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีนกน้ำ 187 ชนิด จำนวน 43,179 ตัว โดยแบ่งเป็น

1. นกที่เป็น Dominant Species (ประชากร > 1,000 ตัว) มี 10 ชนิดคือ นกเป็ดผี นกนางนวลเล็ก นกยางควาย นกยางโทนน้อย นกกระสาแดง เป็ดแดง เป็ดค้ำแค นกอีล้ำ นกอีโก้ง นกอีแจว

2. นกที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ จำนวน 42 ชนิด เช่น นกเป็ดผี นกกาน้ำเล็ก นกขางกรอกพันธุ์จีน นกขางควาย นกขางเป็ช นกขางโตนน้อย นกขางโตนใหญ่ นกขางไฟหวัด นกขางไฟหัวเทา นกขางเขียว นกกระสานวล นกกระสาแดง นกเป็ดแดง เป็ดคืบแค เขี้ยวดำ เขี้ยวแดง นกอีลุ้ม นกอีโก้ เขี้ยวปลาใหญ่หัวเทา เป็นต้น

3. นกที่พบเฉพาะในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จำนวน 75 ชนิด เช่น นกกระทง นกกาบบัว นกตะกรุม เขี้ยวต่างสี นกปากห่าง นกหัวโตนลาย นกนางนวลธรรมดา นกเปล้าใหญ่ ปักขี้ได้ นกเค้าดินสวน นกปรอดแดง นกคบบุงชักษ์ นกเค้าเขี้ยว นกคุดเหว่า นกกาบ นกเค้าลมคง นกจับแมลงจุกดำ เป็นต้น

4. นกที่พบตลอดฤดูกาล จำนวน 34 ชนิด เช่น นกกาบบัว นางขางดำ เขี้ยวดำ เขี้ยวขาว นกพริก นกกวัก นกอีลุ้มขันคิ้วขาว นกเขาใหญ่ นกเปล้าคอสีม่วง นกกระปูดใหญ่ เป็นต้น

5. นกหายาก มี 13 ชนิด คือ นกกระทง นกกระสานวล นกกาบบัว นกเงือกกรมช้าง นกอีลุ้มขันคิ้วขาว เขี้ยวรุ่ง นกตะกรุม เขี้ยวต่างดำขาว เขี้ยวทุ่ง เขี้ยวออสเปร นกัรฟ์

สุภาณี เลียงพรพรรณ (2541 : 57-60) ศึกษานกน้ำในทะเลน้อยระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2541 พบนกน้ำจำนวนทั้งหมด 66 ชนิด สรุปได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 ประเภทและจำนวนชนิดนกน้ำในทะเลน้อยที่พบระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2541

ประเภท	จำนวนชนิด	นกที่พบ
1. นกประจำถิ่น	33	นกเป็ดผีเล็ก นกกระสาแดง นกขางทะเล นกขางไฟหัวดำ นกขางไฟธรรมดา เป็ดคืบแค เป็ดแดง เขี้ยวขาว เขี้ยวแดง เขี้ยวทุ่ง นกอีลุ้มขันคิ้วขาว นกกวัก นกอีลุ้ม นกพริก นกกระแตแต้แวด นกคินเทียน นกเปล้าคอสีม่วง นกทราบบ้าน นกกระปูดใหญ่ นกกระปูดเล็ก นกกระเด็นใหญ่ธรรมดา นกกระเด็นนอกขา นกจาบคาหัวสีส้ม นกเค้าดินทุ่ง อีเกอ นกกระทงธรรมดา นกกาบเขนบ้าน นกอีแรดแอบอกดำ นกอีอังกวาย และนกกระต๊อขี้หมู
2. นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในฤดูหนาว	29	นกกาน้ำเล็ก นกกระสานวล นกขางกรอกพันธุ์จีน นกขางควาย นกขางโตนใหญ่ นกขางโตนน้อย นกขางเป็ช นกขางดำ นกช้อนหอมขาว เป็ดลาย นกอีแจว นกหัวโตนหลังจุดสีทอง นกหัวโตนเล็กขาเหลือง นกอีถ้อยเล็ก นกชายเลนน้ำจืด นกเค้าดิน นกแอ่นทุ่งเล็ก นกนางนวลธรรมดา นกนางนวลแกลบดำปักขาว นกนางนวลแกลบเล็ก นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ นกนางนวลแกลบเกรพาว นกกระเด็นน้อยธรรมดา นกกระเด็นหัวดำ นกนางแอ่นบ้าน นกเค้าลมเหลือง นกเขนหางปลา นกหงษ์ใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น และนกอีเสือสีน้ำตาล
3. นกที่ย้ายถิ่นผ่านไป	2	นกจาบคาหัวเขียว และนกแอ่นบ้าน
4. นกที่ย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อผสมพันธุ์	1	นกแอ่นทุ่งใหญ่
5. นกที่พบย้ายถิ่นเข้ามาน้อยกว่า 5 ครั้ง	1	นกคูทิ

สุดสาคร พุกงาม (2542 : 19) ศึกษาคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำทะเลน้อย ในเดือนพฤษภาคม สิงหาคม และธันวาคม พ.ศ. 2541 พบว่า คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ปกติ มีอุณหภูมิเฉลี่ย 30.0 องศาเซลเซียส ช่วงเดือนธันวาคมมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 28.2 องศาเซลเซียส และเดือนพฤษภาคมมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 31.2 องศาเซลเซียส ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำ (DO) เฉลี่ย 3.7 mg/l ในเดือนสิงหาคมมีปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำเฉลี่ยสูงสุด 4.4 mg/l และต่ำสุดในเดือนธันวาคมเท่ากับ 3.1 mg/l บริเวณที่มีออกซิเจนที่ละลายน้ำเฉลี่ยสูงสุด คือ กึ่งกลางทะเลน้อย (6.1 mg/l) รองลงมา ได้แก่ บริเวณบ้านปากประเหนือ (5.2 mg/l) และบริเวณคลองฉนวนคอนล่าง (4.9 mg/l) ค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) เฉลี่ย 6.3 เดือนธันวาคมมี pH เฉลี่ยต่ำสุด 5.1 และเดือนสิงหาคมมี pH เฉลี่ยสูงสุด 6.7 ความขุ่นของน้ำเฉลี่ย 48.9 NTU เดือนธันวาคมมีความขุ่นของน้ำเฉลี่ยสูงสุด 164.9 NTU โดยเฉพาะบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านพรานวัดได้ถึง 1,657 NTU ปริมาณไนโตรเจนที่พบอยู่ในรูปของไนเตรด (NO₃) เท่านั้น โดยเฉลี่ยตลอดการศึกษาเท่ากับ 0.070 mg/l ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.31-0.167 mg/l ส่วนไนไตรท์และฟอสเฟต ไม่มีการตรวจพบตลอดการศึกษา

พิทยา บุขรรัตน์(2542 : 4016) พบว่าบ้านทะเลน้อยเป็นแหล่งสำคัญทางเศรษฐกิจและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอควนขนุน คนในชุมชนมีอาชีพสวนเล็กระจูดซึ่งทำรายได้ให้กับชุมชนปีละจำนวนมาก มีประชากรประกอบอาชีพสวนเล็กระจูดประมาณ 3,000 คน

ฤทัยวรรณ สุภเกษร (2536 : บทคัดย่อ 3-4) กล่าวว่า ความยากจนของชุมชนทะเลน้อยมีสาเหตุที่มาจากหลายประการ คือ สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มต่ำ ดินและน้ำเป็นกรดจัด มีอุปสรรคจากภัยธรรมชาติ แหล่งอาหารลดความอุดมสมบูรณ์ การเจ็บป่วย และความทันสมัย นอกจากนั้นปัญหาความยากจนยังมีผลมาจากการพนันและการเสี่ยงโชค การกู้ยืม การเล่นแชร์เงินสด การขาดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การจัดงาน และการออกปากมาร่วมงาน โดยปัจจัยทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกัน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางสังคมมีความรุนแรงมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ และยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมาอีกมากมาย ส่วนปัจจัยทางกายภาพจะมีปัญหาและข้อจำกัดอยู่หลายประการทำให้การใช้ประโยชน์พื้นที่ทำกินของชุมชนทะเลน้อยลดน้อยลงมากในปัจจุบัน

วัดทะเลน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 56 หมู่ 2 บ้านทะเลน้อย ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง กรมการศาสนา (2527 :738) รายงานว่า วัดทะเลน้อยสร้างเป็นวัดใน พ.ศ. 2154 เดิมมีนามว่า “วัดแจ้ง” ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน ต่อมาชาวบ้านได้ย้ายบ้านเรือนออกไปอยู่บนดินที่งอกใหม่ริมทะเล ทำให้วัดอยู่ห่างหมู่บ้านออกไปประมาณ 500 เมตรวัดทะเลน้อยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา นับตั้งแต่ พ.ศ. 2208

ชัยวุฒิ พิชยะกุล (2533 : 16) กล่าวว่า วัดทะเลน้อย เป็นแหล่งศิลปกรรมประเภทอนุสรณ์ มีอุโบสถก่ออิฐถือปูนที่มีจิตรกรรมฝาผนังเกี่ยวกับพุทธประวัติ 1 หลัง และกุฏิทรงไทยพื้นบ้าน ที่มีคุณค่าด้านศิลปกรรมท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2542 : 9-3) ได้จัดฝึกอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจใน

- นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
- แนวคิดและหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- บทบาทของประชาชนและองค์กรประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เกิดว่า บุญปรากร (2543 : บทคัดย่อ 1) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของรัฐและเอกชนในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย” พบว่า

1. ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย กิจกรรมที่เข้าไปใช้ประโยชน์อยู่บ้าง คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การพักผ่อนมากที่สุด รองลงมา คือ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคม ใช้น้ำเพื่อการทำนา และการประมง
2. เมื่อเปรียบเทียบกับอดีตในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยยังคงสภาพเหมือนเดิม ส่วนที่เปลี่ยนแปลงอยู่บ้างคือ ชาวบ้านเข้าไปปลูกกระเจ็ดมากขึ้น และแหล่งน้ำตื้นเขินขึ้น
3. ชาวบ้านส่วนใหญ่ขัดแย้งกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประกอบอาชีพ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งมากที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพยากรและมาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากร
4. หน่วยงานของรัฐมีบทบาทน้อยในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องที่เข้าไปมีบทบาท เช่น การดูแลไม่ให้ประชาชนบุกรุกพื้นที่ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการดำเนินการลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการใช้ประโยชน์ทรัพยากร
5. เอกชนมีบทบาทน้อยในการจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องที่เข้าไปมีบทบาท เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มในหมู่บ้านเพื่อจัดกิจกรรมการใช้ประโยชน์ การให้คำแนะนำช่วยเหลือ และการประสานกับคนในชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
6. ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้ แต่ต้องมีมาตรการควบคุม เช่น ห้ามจับนก แต่จับปลา และเลี้ยงวัวควายได้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลหลวง

ทะเลหลวง (ทะเลสาบสงขลาตอนใน) ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของทะเลน้อยลงไปจนถึงตอนเหนือของทะเลสาบสงขลาตอนนอก เป็นส่วนที่กว้างและยาวที่สุด มีพื้นที่ 758 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบางส่วนของอำเภอควนขนุน อำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว และอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง อำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอสตงิ่งพระ อำเภอสิงหนครและอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. น.ป.ป. : 302, 318)

ทะเลหลวงเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ หาดแสนสุขลำปำ หาดจรงเก แหลมจองถนน เกาะสี่เกาะห้า เกาะลอย วัดป่าลิไลยก์ วัดยางงาม วัดวัง วัดเจ้าเมืองพัทลุง วัดเขียนบางแก้ว เกาะหมาก เกาะโคบ วัดสูงเกาะใหญ่ แหลมควายราบ อ่าวทุ่งบัว แหลมเจ้า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เป็นต้น

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ตั้งอยู่ทางด้านใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ของทะเลหลวง ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 21 ลิบดาเหนือ - 7 องศา 32 ลิบดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 18 ลิบดาตะวันออก - 100 องศา 27 ลิบดาตะวันออก ซึ่งอยู่ในอำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอสตงิ่งพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ 117,416 ไร่ (364.67 ตารางกิโลเมตร) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จากการศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พบพรรณพืชน้ำ และสัตว์ป่า ดังนี้

1. พรรณพืชน้ำ มีทั้งพวกที่ไหลพันน้ำ จมอยู่ใต้ผิวน้ำ และลอยน้ำ ไม่น้อยกว่า 18 ชนิด ได้แก่ จาค กกกลม ลำพู ลาโท จูดหนู ปรงทอง โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ส้มงา คาตุ่ม โพธิ์ทะเล เหงือกปลาหมอ ปอทะเล ตะบูนขาว เสม็ด สาหร่ายไฟ สายหนาม สายเหม็น บัวผ้อ่น
2. สัตว์น้ำ มีทั้งหมด 21 ชนิด ได้แก่ ปลาหลังเขียว ปลาออกแร ปลาแมวหูดำ ปลาใต้ดิน ปลาคูกทะเล ปลาคคทะเล ปลาโคบ ปลาเขยง(อีกง) ปลาลิ้นหมา ปลากระบอก ปลาเป็น ปลาเห็ดโคน ปลาบู๋ กุ้งตะเข็บ กุ้งหัวมัน กุ้งหัวแข็ง กุ้งขาว กุ้งหัวแข็ง เคย กั้ง ปูม้า และปูทะเล
3. นก พบทั้งหมด 141 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 83 ชนิด นกอพยพย้ายถิ่น 54 ชนิด และนกที่อพยพหรือประจำถิ่นก็ได้ 4 ชนิด นกที่พบบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ได้แก่ นกเป็ดผี นกเป็ดลาย นกเป็ดแดง นกเป็ดเป็ดค้ำแค นกยางโทนน้อย นกอีล้ำ นกอีแก้ง นกอีแจว นกตีนเทียน นกแอ่นทุ่งใหญ่ นกนางนวลแกลบเคราขาว นกนางนวลแกลบปากหนา นกนางแอ่นบ้าน นกยางกรอกพันธุ์ชวา นกยางควาย นกยางเป็ย นกยางโทนใหญ่ นกหัวโตหลังจุดสีทอง นกหัวโตทรายเล็ก นกชายเลนน้ำจืด นกเค้าดิน นกนางนวลแกลบเล็ก นกจาบคาหัวเขียว นกนางแอ่นตาล นกพญาไฟสีเทา นกเอี้ยงควาย นกยางกรอกพันธุ์จีน นกยางไฟ

หัวดำ นกยางไฟธรรมดา นกยางเขียว นกกระสาแดง เขี้ยวดำ เขี้ยวแดง นกกระแตแต้แว๊ด นกหัวโตเล็กขาเหลือง นกทะเลขาเล็กธรรมดา นกชายเลนบึง นกชายเลนเขียว นกสตี้นท์เล็ก นกปากซ่อมหางพัด นกนางนวลแถบดำปีกขาว นกเป็ดน้ำคอสีม่วง นกเขาใหญ่ นกกระเด็น น้อยธรรมดา นกกระเด็นอกขาว นกกระเด็นหัวดำ นกกินเปี้ยว นกนางแอ่นกินรัง นกนางแอ่นแปซิฟิก นกเค้าคืนทุ่ง นกเค้าลมหลังเทา นกปรอดหน้าवल นกแซงแซวหางปลา นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกเอี้ยงสาริกา นกเอี้ยงหงอน อีเก้ง นกยางเขนบ้าน นกกระจับธรรมดา นกกระจับคอดำ นกกระจับหน้าสีเรียบหางยาว นกยอดข้าวหางแพนลาย นกกระจอกบ้าน นกยางไฟหัวเทา นกแขวก เขี้ยว นกกระจอกใหญ่ เขี้ยวต่างดำขาว เขี้ยวทุ่ง เขี้ยวออสเปร นกอีอูชันเล็ก นกคู้ท นกหัวโตสีเทา นกพลิกหิน นกอีโก้ใหญ่ นกปากแอนหางดำ นกปากแอนหางลาย นกทะเลขาเขียว นกแร้ง นกชายเลนปากกว้าง นกนือทใหญ่ นกคัคคูหงอน นกอีเสื่อสีน้ำตาล นกยอดหญ้าหัวดำ นกเดินคังสีคล้ำ นกพงปากหนา นกปากซ่อมเล็ก เป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2524 : 200-205, 484-485, 491-492)

ในปี พ.ศ. 2537 กรมป่าไม้ (2542 : 1-2) ได้ดำเนินการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง ขึ้นบริเวณพื้นที่ป่าสงวน ป่าคลองฉนวน อยู่ในพื้นที่หมู่ 2 และหมู่ที่ 4 ตำบลพนางสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ติดทะเลน้อย และทะเลหลวง รวมพื้นที่ 6,100 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นสภาพป่าโบราณ คือ ป่าเสม็ด ป่าพรุ พันธุ์ไม้ในพื้นที่ เช่น หยีน้ำ กระทุ่มคุระ ไทร อินทนิลน้ำ พันธุ์ไม้เถา ย่านลิเภา ไม้เกาะตามต้นไม้ กัลยไม้ เฟิร์น ข่าคม และพันธุ์ไม้น้ำประเภทบัว กก กระจับ เคย เทียนน้ำ และอื่น ๆ

ไพโรจน์ สุวรรณจินดา (2543 : VI-5.1) ศึกษาการปลุกคืนลำพูเพื่อกันคลื่นในพื้นที่ดินทราย บริเวณชายฝั่งทะเลหลวง ตำบลลำป่า อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง พบว่า ดินลำพูมีการเจริญเติบโตเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ในปีที่ 3 มีขนาดทรงพุ่มประมาณ 3.50 เมตร สูงประมาณ 6.80 เมตร รัศมีการเกิดรากอากาศวัดจากโคนต้นไปจนสุดพื้นที่ที่มีรากอากาศ ประมาณ 9 เมตร เมื่อต้นลำพูมีอายุ 5 ปี มีขนาดทรงพุ่มประมาณ 13 เมตร สูงประมาณ 11 เมตร รัศมีการเกิดรากอากาศประมาณ 15.3-17.0 เมตร ความสูงของรากอากาศวัดจากพื้นดินจนถึงปลายราก สูงประมาณ 1 เมตร บริเวณโคนต้น และสูงประมาณ 0.50 เมตร บริเวณปลายรัศมีการ การปลุกคืนลำพู โดยใช้ระยะห่างระหว่างต้น 5 เมตร สามารถใช้เป็นแนวกันคลื่นที่จะกัดเซาะตลิ่งได้ดี นอกจากนี้ยังมีปลาเข้ามาอาศัยวางไข่บริเวณแนวรากอากาศ และเป็นที่หลบภัยของลูกปลาวัยอ่อน มีนกหลายชนิด นกนางนวล นกยาง มาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น มีหิ่งห้อยเพิ่มขึ้น และพบว่าในช่วงเวลา 5 ปี เริ่มมีตะกอนเลนเกิดขึ้นบริเวณแนวปลุกคืนลำพู ความหนาของชั้นเลน ประมาณ 5-7 เซนติเมตร

วชิระ เหล็กนิ่มและพิมพ์พรรณ ลีละวัฒนากุล (2531 : 11) ศึกษาในเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (คูขุด) สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. คุณภาพน้ำส่วนใหญ่แปรผันไปตามฤดูกาล โดยขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่ไหลบ่าลงสู่ทะเลสาบ โดยปริมาณออกซิเจนค่อนข้างต่ำในช่วงเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม ปริมาณสารอาหารไนโตรเจน และฟอสเฟตที่เป็นอาหารของพืชน้ำค่อนข้างสูงในช่วงเดือนตุลาคม-เมษายน
2. พืชน้ำแต่ละสปีชีส์มีการกระจายตัวแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพความเค็มของน้ำ
3. สัตว์หน้าดิน มีการกระจายตัวแปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาลและความเค็ม
4. ปลา ชนิดปลาแปรเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ในบริเวณน้ำจืดจะมีสัตว์น้ำจืดมาก ส่วนในฤดูน้ำกร่อยจะเป็นสัตว์น้ำกร่อย

จะเห็นได้ว่า สิ่งมีชีวิตในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของความเค็มซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล อันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชนิด และปริมาณของสิ่งมีชีวิต

สายรุ้ง รัตนบุรี (2540 : 25) ศึกษาละอองเรณูของพรรณ ไม้ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (คูขุด) จังหวัดสงขลา พบพรรณไม้ทั้งหมด 16 วงศ์ 19 สกุล 23 ชนิด และพบว่าพรรณไม้ น้ำวงศ์เดียวกันจะมีรูปร่างลักษณะ ช่องเปิด ชั่ว ลวดลายของผนังชั้นนอก และสมมาตรใกล้เคียงกันแต่จะแตกต่างกันเล็กน้อยที่ขนาด โดยส่วนใหญ่เป็นละอองเรณูขนาดกลางมีรูปทรงเกือบกลม

สุธีระ ทองขาว (2541 : 66-67) ศึกษาพืชน้ำในทะเลสาบคูขุด ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2539 พบว่าพืชทุกชนิด มีการกระจายแบบกลุ่ม และมีสาหร่ายท่อเป็นชนิดที่เด่นที่สุด และพบพืชน้ำที่มีน้ำหนักเกิน 1,000 กิโลกรัมในพื้นที่ศึกษา แต่มีการกระจายน้อยกว่า 1 ตารางกิโลเมตร ได้แก่ แห้วทรงกระเทียม และจาด ในขณะที่หญ้าน้ำเค็ม สาหร่ายพวงชะโด สาหร่ายหางกระรอก สายหนาม และสาหร่ายท่อ มีพื้นที่การกระจายมากกว่า 1 ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้เนื่องจากพืชน้ำดังกล่าวมีขนาดเล็ก มีใบและลำต้นกระจายออกได้ทุกต้น ดำรงชีวิตอยู่ในน้ำตลอดเวลา สามารถถูกพัดพาไปตามกระแสได้ง่ายกว่าแห้วทรงกระเทียม และจาด ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ยึดเกาะ และมีลำต้นตั้งตรงโผล่ขึ้นเหนือน้ำทำให้มีพื้นที่ยึดครองได้น้อยกว่า

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2527 : 60) ศึกษาพันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา พบปลาในบริเวณทะเลสาบสงขลา 134 ชนิด ดังนี้

1. ปลาน้ำจืด 37 ชนิด แบ่งเป็นปลากินพืช 14 ชนิด และ ปลากินสัตว์ 23 ชนิด
 2. ปลาน้ำกร่อย 97 ชนิด แบ่งเป็นปลากินพืช 8 ชนิด และ ปลากินสัตว์ 89 ชนิด
- นอกจากนี้ยังพบสัตว์น้ำอื่น ๆ เช่น เต่ากระอาน กุ้งก้ามกราม จระเข้ และงูชนิดต่าง ๆ

อังสุณีย์ ชุณหพราน (2538 : 529-532) ศึกษาปลากระเบนที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบสงขลา ตอนกลางพบว่ามี 2 ชนิด คือ ปลากระเบนบัว และปลากระเบนธง โดยพบปลาทั้งสองชนิดตั้งแต่แหลมคูตา ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา กับบ้านแหลมจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ขึ้นไปถึงบ้านปากประ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำลึกตั้งแต่ 1.50 เมตรขึ้นไป สามารถแบ่งบริเวณทำการประมงออกเป็น 2 บริเวณ คือ

1. บริเวณเกาะใหญ่ เริ่มตั้งแต่หน้าเกาะสี่เกาะห้า ขึ้นไปถึงบ้านมหากาฬ อำเภอระโนด ฤดูทำการประมงอยู่ระหว่างเดือนตุลาคม-มกราคม
2. บริเวณบ้านลำปำ เริ่มตั้งแต่บ้านลำปำ-บ้านปากประ ฤดูทำการประมงอยู่ระหว่างเดือนเมษายน-กรกฎาคม

สมเสริม ชูรัักษ์ (2540 : 8, 24) กล่าวว่า ชาวบ้านลำปำพบเห็นโลมาหัวบาตรมานานแล้ว บริเวณที่พบบ่อยที่สุด คือ บริเวณตรงร่องกลางทะเลสาบ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะใหญ่ และทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบ้านลำปำ ตรงที่เรียกว่า ดับห้า คือ ตรงที่เกาะใหญ่ บดบังเกาะสี่เกาะห้ามีดพอดี โลมาเป็นสัตว์หากินไปตามความอุดมสมบูรณ์ และอุณหภูมิของน้ำ โดยในช่วงเดือนธันวาคม-มีนาคมจะพบบริเวณตอนล่างของทะเลสาบลำปำ ส่วนเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม ถ้าคลื่นลมสงบจะพบได้บ่อยที่สุด บริเวณตอนล่างของทะเลสาบลำปำ

ไพโรจน์ สิริมนดาภรณ์ และธเนศ ศรีภัก (2538 : 2) ศึกษาชีววิทยาของโลมาหัวบาตร (โลมาอริระวดี) ในทะเลสาบสงขลา พบว่าเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่พบได้ในบริเวณทะเลหลวงตอนบน แต่ในปัจจุบันลดจำนวนลงมากจนเกรงว่าอาจจะสูญพันธุ์ได้ ลักษณะทั่วไปมีลำตัวสีเทาอมฟ้า ท้องสีจาง มีรูหายใจด้านบนของหัว หัวกลมทู่ สดสีจะงอยปากสั้น ลำคอใหญ่ ตรีบอกใหญ่ปลายนมน ตรีบหลังเล็กค่อนข้างยาวของลำตัว ตรีบหลังสองแฉกแผ่เป็นแผ่นแบนลง

อนันต์ คำคง (2528 : ๗) ศึกษาชีววิทยาการกินอาหารของนกน้ำ 8 ชนิด คือ เป็ดคับแค้น เป็ดแดง เป็ดผี นกอีล้ำ นกอีโถง นกยางเปีย นกยางโทนน้อย และนกยางโทนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ พบว่ามี การแบ่งปันสัดส่วนอาหารระหว่างกัน โดยมีความแตกต่างกันในเรื่องชนิดของอาหาร แหล่งอาหาร และระดับความลึกของน้ำที่นกหากิน ซึ่งความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว จะทำให้การแข่งขันลดลง และทำให้เห็นว่าพืชน้ำที่อาศัยอยู่ร่วมกันได้

พิมล จำนง และ สิริพงษ์ ส่งศิริ (2535 : 47-48) ศึกษาการกินอาหารแบบฝูงของนกเป็ดผี และนก ตีนเทียน สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. นกตีนเทียนกินอาหารโดยการเดินขบอง และจับกินอาหารในบริเวณแนวหญ้า ชากหญ้าและชายเลนที่น้ำท่วมถึง ซึ่งมีแมลงน้ำ แมลงพืช และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง โดยชอบ

กินอาหารในบริเวณซากหูกมากที่สุด อัตราการได้รับอาหารจะสัมพันธ์กับขนาดของฝูงที่เพิ่มขึ้น แต่ถ้าฝูงมีขนาดใหญ่เกินไป อัตราการได้รับอาหารมีแนวโน้มลดลง โดยมีอัตราการกินอาหารสูงสุดในช่วงเวลาเย็น และต่ำสุดในช่วงเวลาเช้า

2. นกเป็ดผี มีการกินอาหาร 2 แบบ คือ การกินอาหารแบบดำน้ำกินพวกกุ้งฝอย แมลงเล็กๆ ได้น้ำ ลูกปลาเล็กๆ และการกินอาหารแบบจิกและดึง ซึ่งจะกินอาหารพวกแมลงตามผิวน้ำ เมล็ดคั้นจาก และสาหร่ายชนิดต่างๆ นกเป็ดผีแต่ละตัวจะมีอัตราการกินอาหารลดลง เมื่อขนาดฝูงเพิ่มขึ้น โดยนกเป็ดผีชอบกินอาหารในแหล่งอาหารที่เป็นแนวป่าจากมากกว่าในแหล่งอื่น

สมศักดิ์ มณีพงศ์ และสุภาพร รักเขียว (2541 : 28, 58) ศึกษาสมบัติทางเคมีของตะกอนในทะเลหลวง พบว่าดินตะกอนมีสภาพเป็นกรดจัด ($\text{pH} < 5$) ตะกอนชั้นบนมีสภาพเป็นกรดมากกว่าตะกอนชั้นล่าง อินทรีย์วัตถุส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นตามความลึก ปริมาณธาตุไนโตรเจนสัมพันธ์กับปริมาณอินทรีย์วัตถุแต่ไม่สัมพันธ์กับธาตุฟอสฟอรัส โพแทสเซียม และกำมะถัน

สมชาย เลียงพรพรรณ (2541 : 134) ศึกษาแหล่งทรัพยากรหินปูนในภาคใต้พบว่า เกาะสี่เกาะห้าเป็นหมู่เกาะหินปูนยุคเพอร์เมียน (อายุ 225-280 ล้านปี) ตั้งเรียงรายอยู่ตามแนวเหนือ-ใต้ โดยอยู่ห่างจากแผ่นดินฝั่งตะวันตกของทะเลสาบประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมกันประมาณ 1.64 ตารางกิโลเมตร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2539 : 36-38) ศึกษาการกระจายของพื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งบริเวณจังหวัดพัทลุง พบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2523 ไม่พบพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2523-2537 พบพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งกระจายตัวบริเวณเกาะต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณรอบเกาะนางคำ และเกาะแก่ง ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง นอกจากนั้นพบที่เกาะหมาก ตำบลสาละมัย และตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน ในปี พ.ศ. 2537 มีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งหมด 2,883.1 ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 3,746 ไร่

สมชาย เลียงพรพรรณ(2543 : 72-74) ศึกษาภูมิस्थานและการใช้ที่ดินตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. หน่วยที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง มีพื้นที่ 1,760.94 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภท ภูเขา-ทุ่งหญ้า-เสม็ดขาว และป่าโกงกาง
2. หน่วยที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง มีพื้นที่ 9,975 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภท ภูเขา-ทุ่งหญ้า-เสม็ดขาว และป่าเสม็ดขาว
3. หน่วยที่ราบน้ำท่วมถึง มีพื้นที่ 3,321.87 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภทนาข้าว สวนยางพารา ภูเขา-ทุ่งหญ้า-เสม็ดขาว และสวนผสม-ที่อยู่อาศัย

4. หน่วยที่ราบลอนคลื่น มีพื้นที่ 8,143.75 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภทสวน
ยางพารา สวนผสม-ที่อยู่อาศัย และป่าดิบชื้น

5. หน่วยเนินเขาหรือเขา มีพื้นที่ 4,646.87 ไร่ การใช้ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในประเภทสวน
ยางพาราและป่าดิบชื้น

โดยลักษณะการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของแต่ละหน่วยภูมิสังฐานมีความสัมพันธ์กับ
ลักษณะการใช้ที่ดิน

จรินทร์ ทองเกษมและคณะ (2537 : 8, 17-26) ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการคั้น
กั้นน้ำเค็มทะเลสาบสงขลา-พบว่าการสร้างคันกั้นน้ำเค็มที่บริเวณเกาะใหญ่ที่ตั้งอยู่ระหว่างแหลม
จองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง และแหลมคูลา ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสสินธุ์
จังหวัดสงขลาจะมีผลกระทบต่อความเค็มของน้ำ ทำให้มีปัญหา น้ำท่วม การขยายตัวของวัชพืช
น้ำ การประมง การคมนาคม และแหล่งโบราณคดี

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523 :110) ศึกษาพุทธศาสนาแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก
ออกสมัยกรุงศรีอยุธยา พบว่าบริเวณอำเภอระโนดและสทิงพระในปัจจุบันเคยมีความเจริญมาแต่
ครั้งอาณาจักรพริลังค์ (ก่อนพุทธศตวรรษที่ 10) โดยเคยติดต่อค้าขายกับประเทศจีน และประเทศ
อื่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 1150 เป็นอย่างน้อย ชาวอินเดียนิยมเดินทางมาแสวงหาโลกทรัพย์ตั้งแต่ก่อน
พุทธศตวรรษที่ 10 จึงเป็นเหตุให้ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธเข้ามาสู่แถบนี้ตั้งแต่บัดนั้น

ทิพวัลย์ พิชะกุล (2542 : 1314) กล่าวว่า โลกลุง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลลำปำ อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงในอดีต (พ.ศ. 2315-2332)

กรมการศาสนา (2527 : 794) รายงานว่า วัดป่าลิไลยก์ เดิมมีชื่อเรียกว่า วัดป่าชัน ต่อมา
เรียกว่าวัดป่าเรไร และได้เปลี่ยนเป็นวัดป่าลิไลยก์ในปัจจุบัน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาใน
พ.ศ. 2329 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัด 11 ไร่ 2 งาน 90 ตารางวา กรมศิลปากร (2533
: 352) ได้ประกาศขึ้นทะเบียน โบราณสถานวัดป่าลิไลยก์ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

ชัยวุฒิ พิชะกุล(2542 :7239)กล่าวว่าวัดวิหารเม็ก(วัดเม็ก) สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้นพร้อม ๆ กับวัดวัง และวัดยาง ภายในวัดมีอุโบสถ และพระพุทธรูปจำหลักหินอ่อน

วรรณิภา ณ สงขลาและ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 1653-1654) กล่าวว่าภาพจิตรกรรม
ฝาผนังของวัดวังเขียนขึ้น โดยช่างที่เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ซึ่งพระยาพัทลุง (ทองขาว) ขอพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ภาพที่
ผนังอุโบสถเขียนด้วยสีฝุ่นมีร่องพื้นบาง ใช้สีเพียง 2 สี คือ น้ำเงินและแดง

ชัยวุฒิ พิชะกุล และพวง บุขรรัตน์ (2542 : 7112,7123) กล่าวถึงวังเจ้าเมืองพัทลุงว่า เดิมเป็นบ้านพัก และว่าราชการของพระยาพัทลุง (น้อย จันทโรจนวงศ์) หรือพระยาอภัยบริรักษ์ฯ ส่วนวังใหม่อยู่ห่างจากวังเก่าไปทางทิศใต้ 30 เมตร ชาวบ้านเรียกวังใหม่ว่า วังใหม่ชายคลอง เดิมเป็นบ้านพักและที่ว่าราชการของพระยาอภัยบริรักษ์ ฯ (เนตร จันทโรจนวงศ์) ผู้ว่าราชการเมืองพัทลุง ระหว่าง พ.ศ. 2431-2446

ชัยวุฒิ พิชะกุล (2542 : 6637-6638) กล่าวว่า เรือพัทลุงเป็นเรือขนาดเล็กประจำมณฑลนครศรีธรรมราชเพื่อใช้ติดต่อราชการ และตรวจราชการระหว่างเมืองสงขลา กับเมืองพัทลุง ระหว่าง พ.ศ. 2439-2476 ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่ท่าหน้าวังเจ้าเมืองพัทลุง

กรมศิลปากร(2533 : 39 ; 2533 : 368) ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดยางงาม พร้อมกับวัดวังและวัดวิหารเบิก ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478

ชัยวุฒิ พิชะกุล(2542 : 4420, 4429) กล่าวว่า วัดป่าขอม เดิมเรียกว่า วัดป่าขัน เป็นวัดโบราณของจังหวัดพัทลุง ตามตำนานพื้นเมืองเล่าว่านางเลือดขาวเป็นผู้สร้างวัดนี้ในสมัยอยุธยา ภายในวัดมีโบราณวัตถุสถานที่สำคัญ ได้แก่ อุโบสถ พระประธานจำหลักจากหินทรายแดง ศิลปะอโยธยา ใบเสมาจำหลักจากหินทรายแดง เจดีย์

ชัยวุฒิ พิชะกุล (2542 :861-862, 867) กล่าวว่าวัดเขียนบางแก้วเป็นวัดเก่าสร้างในสมัยศรีวิชัย(พุทธศตวรรษที่ 13-18) มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต จึงมีโบราณวัตถุสถานจำนวนมาก เช่น พระมหาเจดีย์บางแก้ว เจดีย์ทิศ อุโบสถ เสาหินทรายแดง ธรรมศาลา ซากหอรบขัง วิหาร กด พิพิธภัณฑสถาน(เพิ่ม)โบสถ์พราหมณ์ ศาลาการเปรียญ วิหารถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางอุ้มบาตรศิลปะสมัยอยุธยา พระแก้วจุลาศรีมหาโพธิ์ พระพุทธรูปสองพี่น้อง

สุธวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 :125) กล่าวว่า พระมหาธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว เป็นพระธาตุเจดีย์แบบเดียวกับที่วัดพระโค และน่าจะสร้างขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกันประดิษฐานอยู่หลังอุโบสถวัดเขียนบางแก้ว

ชัยวุฒิ พิชะกุล(2542 : 4912-4913) กล่าวว่า พระจุลา หรือพระแก้วจุลาศรีมหาโพธิ์ เป็นพระพุทธรูปหินทรายแดงปางมารวิชัย ศิลปะอยุธยาตอนต้น(พุทธศตวรรษที่19-20) เดิมพระพุทธรูปชำรุดมาก ต่อมาพระมหาประพันธ์ รมมนาโก เป็นเจ้าอาวาสวัดเขียนบางแก้วในปี พ.ศ. 2505 ได้จ้างช่างให้บูรณะพระขึ้นใหม่แต่ฝีมือช่างไม่ดีจึงทำให้องค์พระกับเศียรไม่ได้สัดส่วนกัน

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 10 สงขลา (2542 : แฟ้มที่104) กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของโบสถ์โดงวัดบางเขียด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. เป็นตัวอย่างของโบสถ์ที่แสดงถึงการผสมระหว่างลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับพระราชนิยมของการสร้างโบสถ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตน โกสินทร์บางส่วน
2. เทคนิคการเชื่อมต่อโครงหลังคาและเสาไม้ โดยวิธีโยงยึดด้วยลูกประสักหรือการเข้าสลักไม้ซึ่งไม่ใช่ตะปูเลย แสดงถึงฝีมือช่างและเทคนิคแบบโบราณที่สมบูรณ์แบบที่หาดูได้ยาก
3. เป็นตัวอย่างโบสถ์ที่ไม่มีใบเสมา หรือที่เชื่อกันว่าเป็นโบสถ์ที่มี “ใบเสมาหลบใน” ชัยวุฒิ พิชะกุล (2542 : 1314) กล่าวว่า “โลกเมืองบางแก้ว” ตั้งอยู่บนสันทราย หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เคยเป็นที่ตั้งของเมืองพัทลุงสมัยสุโขทัย ภายในโลกเมืองบางแก้วมีโบราณวัตถุสถานที่สำคัญ ดังนี้

1. คูเมือง ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า คลองบางหลวง
2. พระพุทธรูปสองพี่น้อง จำหลักจากหินทรายแดงสมัยอยุธยาตอนต้นจำนวน 2 องค์
3. โบราณวัตถุที่ค้นพบในเมืองจำนวนมาก โดยเฉพาะเศษภาชนะดินเผา พบตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชอง ราชวงศ์เหม็ง และราชวงศ์เซ็ง และเครื่องถ้วยอันนัม แต่ที่พบมาก คือราชวงศ์เหม็ง และสังคโลกสมัยสุโขทัย

วินัย สุกใส (2541 : 103) กล่าวว่า “หลวงพ่อดุจดหรือสมเด็จพระราชินี” เป็นพระที่มีบทบาทมากและยาวนานที่สุด ในการทำหน้าที่เป็นผู้นำสังคม และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการสร้างชุมชนพุทธในเมืองพัทลุง และสงขลา อีกทั้งยังเป็นผู้นำสำคัญในการบูรณะวัด และก่อสร้างศาสนสถานทั้งสองฟากฝั่งทะเลสาบ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในบริเวณรอบทะเลสาบและใกล้เคียง พุทธศาสนิกชนแถบลุ่มทะเลสาบก็ยังเชื่อกันว่า ท่านคือองค์พระโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรย อันเป็นความเชื่อที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องพระมาลัย และศาสนนิยายอื่น ๆ แม้ภายหลังท่านจะมรณภาพไปนานแล้ว แต่บทบาทของท่านก็ยังคงอยู่อีกนับหลายร้อยปี

ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ (2542 : 1165-1201) กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินที่เป็นหลักฐานทาง โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้แก่

- แหล่งถ้ำพระ แหล่งถ้ำเขากทะเล แหล่งถ้ำคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
- แหล่งวัดวัง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
- แหล่งวัดตะเข้บนบางแก้ว (โลกเมือง) ตำบลจอง อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
- ชุมชนบนคาบสมุทรสติงพระ(ชุมชนอู่ตะเภา ระโนด กลุ่มชุมชนพังยาง กลุ่มชุมชน

สีหยัง-เจดีย์งาม กลุ่มชุมชนสทิงพระ กลุ่มชุมชนปะโอ) ตำบลระโนด ตำบลพังยาง ตำบลปอดดู อำเภอระโนด ตำบลจะทิ้งพระ ตำบลทูลุด ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ ตำบลม่วงงาม ตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณทะเลสาบสงขลา

ทะเลสาบสงขลา(ทะเลสาบสงขลาตอนนอก) อยู่ทางตอนใต้ของทะเลหลวงเชื่อมต่อกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลงและความเค็มของน้ำทะเลมากกว่าส่วนอื่นๆ ทะเลสาบสงขลาตอนนอกมีพื้นที่ 190 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอสิงหนคร อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา(สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 318) สภาพกายภาพและที่ตั้งทำให้ทะเลสาบสงขลาตอนนอกมีทรัพยากรสัตว์น้ำ ทั้งสัตว์น้ำเค็ม น้ำกร่อย และบางครั้งพบสัตว์น้ำจืดด้วย สัตว์น้ำที่พบบ่อยเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีราคาสูง และพบในปริมาณมากหมุนเวียนกันตลอดปี จึงมีหมู่บ้านและครัวเรือนที่ทำการประมงเป็นจำนวนมากจากรายงานการศึกษาของสถาบันการวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ปี พ.ศ. 2537-2538 พบว่ามีหมู่บ้านประมง 41 หมู่บ้าน ครัวเรือนประมง 2,490 ครัวเรือน และมีครัวเรือนที่ทำการประมงอย่างเดียวมากถึงร้อยละ 73.25 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยเครื่องมือประมงที่ใช้เป็นประจำจำนวนมาก เช่น ไชนั้ง โม่ระ ระ โพงพาง และบาม ส่วนเครื่องมือประมงที่เคลื่อนที่ได้ เช่น ข่าย จับกุ้ง อวนทับดิ่ง และอวนรุน โดยสัตว์น้ำที่พบบ่อยมากถึง 67 ชนิด เช่น ปลากระตักขาว ปลาไส้ตัน ปลากระเบนตุ๊กตา ปลาโคบ ปลาหลังเขียว ปลาแมงคุด ปลาป๋อปี ปลามังกร ปลาไหลง ปลากคหัวมิ่ง ปลากคจี๋ลิง ปลากคคันทลาว ปลาคูกทะเล ปลากระทุงเหวหางคัต ปลากระทุงเหวทะเล ปลาข้างเงินตาโต ปลาข้างเงินตาเล็ก ปลาหางควายหางแถบ ปลากระพงขาว ปลาชี่จีนสั้น ปลากระวังปากแม่น้ำ ปลาอมไข่สีแถบ ปลานูรุษ ปลาสิ่กนกบ ปลาจอกหมาก ปลาจวดหน้าสั้น ปลาจวดแถบขาว ปลาจวดเทา ปลาคะกรับ ปลากระบอกดำ ปลากระบอกขาว ปลานูเกิ้ลคั้งหางแดง ปลานูฟันเลื่อย ปลานูจุดเขียวใหญ่ ปลานูทราย ปลานูเขือ ปลาทองเที่ยวเกล็ดใหญ่ ปลาทองเที่ยวเกล็ดเล็ก ปลากล้วย ปลาเขือคางยื่นครีบดำ ปลาสถิตหินจุดขาว กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย กุ้งหัวแข็ง กุ้งหางแดง กุ้งหัวมัน กุ้งขาว กุ้งก้ามกราม กุ้งคักแคนอกดำ กุ้งทะเล ปูทะเล และปูม้า (อังสุณีย์ ชูณหปราณ จุฬารัตน์ รัตนไชย และ อารณ มีชูจันทร์. 2539 : 7, 14-17)

ไพโรจน์ สิริมนตากรณ์ และคณิต ไชยคำ (2526 : 206) ศึกษาบริเวณศิวทยาในทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2525 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและชนิดของสัตว์หน้าดิน และคุณภาพน้ำในทะเลสาบสงขลา คิวแปรของคุณภาพน้ำ ได้แก่ ความเค็ม ความเป็นกรดเป็นด่าง ปริมาณออกซิเจน ไนโตรเจน โนโตรเจน ความขุ่น อุณหภูมิ และความลึกของน้ำ ผลการศึกษาพบสัตว์หน้า

ดิน 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ arthropoda, polychaeta, oligochaete และ nemertea ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพน้ำกับปริมาณสัตว์หน้าดินมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2537 : III) ศึกษาพบว่า ฟลักซ์ของเกลือและสารอาหารมีทิศทางไหลจากทะเลหลวงลงสู่ทะเลสาบสงขลาตอนนอก และจากทะเลสาบสงขลาตอนนอกออกสู่ทะเลเปิด โดยมีฤดูกาลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ และสิ่งมีชีวิต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2537 : IV-V) ศึกษาความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในทะเลสาบสงขลาพบว่ามี 1) แพลงก์ตอนพืช 6 ดิวิชัน รวม 97 สกุล 2) แพลงก์ตอนสัตว์ 12 ไฟลัม 3) หญ้าทะเล 3 ชนิด 4) สัตว์หน้าดิน 6 ไฟลัม รวม 122 ชนิด 5) สัตว์น้ำ 43 วงศ์ จำนวนรวม 111 ชนิด ประกอบด้วยปลา 97 ชนิด กุ้งทะเล 9 ชนิด ปูทะเล 3 ชนิด และกิ้งกั้งแค่น 2 ชนิด

พรศิลป์ ผลพันธิน(2538 : 11-14) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงแพลงก์ตอนพืชในทะเลสาบสงขลา พบ 5 ดิวิชัน 39 สกุล โดยแพลงก์ตอนพืช มีความชุกชุมเกิดขึ้น 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2536 ครั้งที่ 2 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2536 และครั้งที่ 3 เดือนมกราคม พ.ศ. 2537 เดือนที่มีความชุกชุมมากที่สุดคือตุลาคม พ.ศ. 2536 โดยมีความหนาแน่นของแพลงก์ตอนพืชมากที่สุดเท่ากับ 6,712,000 เซลล์ต่อปริมาตรน้ำ 1 ลิตร กลุ่มแพลงก์ตอนพืชที่พบได้บ่อย และมีความชุกชุมค่อนข้างมาก คือ สาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน และไดอะตอม

นิพิท ศรีสุวรรณ เสาวภา อังสุธานี และสมศักดิ์ มณีพงศ์ (2544 : I-4, 1) ได้ศึกษาโครงสร้างของป่าไม้ฝาคดกขาว บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนในพื้นที่ 6ไร่ (1 เฮกตาร์) พบพันธุ์ไม้ 19 ชนิด ต้นฝาคดกขาวเป็นพืชชนิดเด่น ความหนาแน่นเฉลี่ยของต้นไม้ทั้งหมด 5,388 ต้น/เฮกตาร์ ปริมาตรไม้เฉลี่ย 127.6 ลูกบาศก์เมตร/เฮกตาร์ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเพียงอกเฉลี่ย 6.6 เซนติเมตร และความสูงเฉลี่ย 7.2 เมตร การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติมีความสมบูรณ์ดี

เพริศพิชญ์ ฅณาธารณา (2536 : 17) ศึกษาปริมาณสารมลพิษอินทรีย์ที่เข้าสู่ทะเลสาบสงขลาตอนนอกในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2534 - พฤศจิกายน พ.ศ. 2535 โดยเก็บตัวอย่างทุกเดือน พบว่าบริเวณที่พบสารมลพิษอินทรีย์มากจะเป็นบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่น และมีกิจกรรมรอบ ๆ บริเวณมากกว่าบริเวณอื่น ๆ เช่น เกาะยอ แหลมทราย และป่าขาด ตลอดจนมีการนำเอาภาชนะบรรจุสารปราบศัตรูพืช และสัตว์ออกาโนคลอรีนมาใช้ และทิ้งไว้ในบริเวณใกล้เคียง

ธวัช จิตตระการ และคณะ(2539 : 21) หาอัตราการตกตะกอนโดยใช้เทคนิคไอโซโทปซีเซียม-137 พบว่า อัตราการตกตะกอนของทะเลสาบสงขลาในช่วง 50 ปี(พ.ศ. 2488-2538) มีค่าอยู่ในช่วง 0.00-10.00 K 0.2 เซนติเมตรต่อปี หรือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5K 0.2 เซนติเมตรต่อปี

ธวัช จิตตระการ และคณะ (2541 : 19) ศึกษาการตกตะกอนในทะเลสาบสงขลา พบว่า

การเคลื่อนที่ของตะกอนแขวนลอย โดยตะกอนทรายที่ไหลออกจากลำน้ำต่าง ๆ จะตกตะกอนบริเวณปากแม่น้ำ ในรัศมีไม่เกิน 1 กิโลเมตร และตะกอนดินเหนียวจะถูกพัดพาและแพร่ไปกับกระแสน้ำ โดยในฤดูฝนตะกอนจะถูกพัดพาให้เคลื่อนที่ไปในอัตรา 1 กิโลเมตรต่อวัน

วินัย แซ่จิว และสมบูรณ์ พรพิเนตพงศ์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาการไหลเวียนของมวลน้ำทะเลสาบสงขลาในฤดูแล้ง โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ โดยมีน้ำขึ้นน้ำลงในอ่าวไทยเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนมวลน้ำ พบว่าความแตกต่างของเวลาในการเคลื่อนตัวของระดับน้ำทำให้เกิดการไหลเวียนที่ซับซ้อนขึ้นที่บริเวณกึ่งกลางทะเลสาบ และเกิดการไหลวนขนาดใหญ่บริเวณเกาะยอในช่วงน้ำขึ้น และโดยภาพรวมกระแสน้ำทางฝั่งทิศเหนือของเกาะยอมีความรุนแรง ขณะที่ทางทิศใต้ของเกาะยอมีกระแสน้ำอ่อนและค่อนข้างเป็นระเบียบ

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 (2543 : 32-34) ตรวจวัดและวิเคราะห์คุณภาพน้ำในทะเลสาบสงขลา ปี พ.ศ. 2542 พบว่า มีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 26.1-31.7 องศาเซลเซียส ค่า pH อยู่ระหว่าง 5-9 ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ (DO) มีค่าค่อนข้างสูงตลอดปี (DO>5.0) ยกเว้นบริเวณปากคลองระโนด ปากคลองตะเคียน ปากคลองขวาง และปากคลองสำโรงที่มีค่า DO < 2.0 ค่าความสกปรกในรูป BOD ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในฤดูแล้งจะสูงกว่าฤดูอื่น ๆ และมีปริมาณตะกอนแขวนลอยค่อนข้างสูงเกือบตลอดปี ทั้งนี้เนื่องมาจากความตื้นเขินของทะเลสาบ การชะล้างหน้าดินของฝน หรือน้ำทิ้งจากกิจกรรมของมนุษย์

เนื่องจากทะเลสาบสงขลาตอนนอกอยู่ในทำเลที่เหมาะสมต่อการเป็นเมืองท่า ดังนั้นจึงเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลามานแต่อดีต ทำให้มีโบราณสถาน โบราณวัตถุตกทอดมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในปัจจุบัน ดังที่สกรรจ์ จันทรัตน์ และสงบ ส่งเมือง (2532 : 57) กล่าวว่าเมืองสงขลามีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ได้ทิ้งร่องรอยทางด้านโบราณคดีไว้มากมาย และมีความสืบเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย โดยเฉพาะเมืองสงขลาเก่าที่หัวเขาแดงที่มีอายุมากกว่า 300 ปี ยังมีป้อม ซากป้อม กำแพง หลุมฝังศพ ฝังเมือง คูเมือง และอื่น ๆ อีกหลายอย่างเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาติต่อไป

เมืองสงขลาเก่าหัวเขาแดงตั้งอยู่เชิงเขาแดง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลามีหลักฐานโบราณคดีปรากฏอยู่หลายแห่ง เช่น ป้อมเมือง 13 แห่ง กำแพงเมืองยาว 150 เมตร คูเมืองยาวรวม 2,000 เมตร วัดเขาน้อย เจดีย์สองพี่น้อง สุสานมรุ่ม ที่ฝังศพวิสันดา(มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536 : 4-20, 4-24) หลังจากเมืองสงขลาเก่าที่หัวเขาแดงถูกทำลายลงอย่างราบคาบในปี พ.ศ. 2223 แล้ว ชาวสงขลาส่วนหนึ่งได้โยกย้ายไปตั้งชุมชนใหม่ทางปลายสุดของคาบสมุทร

สทิงพระที่บ้านแหลมสน และนิยมเรียกเมืองสงขลาใหม่นี้ว่า “เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน” (สกรรจ์ จันทรัตน์ และ สงบ ส่องเมือง. 2532 : 54)

เมืองสงขลาฝั่งแหลมสนมีโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ กำแพงเมือง และเชิงเนินยาว 95 เมตร สุสานตระกูล ณ สงขลาจำนวน 3 แปลง วัดภูผาเบิก วัดศิริวรรณवास วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี ศาลาหลบเสือ ศาลาบ่อเก้ง สุสานเจ.วี.ลาเซน และบ่อน้ำโบราณ (กรมศิลปากร. 2535 : 8) เมืองสงขลาฝั่งแหลมสนเจริญก้าวหน้ามากทำให้พื้นที่ตั้งตัวเมืองคับแคบ เนื่องจากเป็นที่ราบแคบ ๆ ระหว่างเชิงเขาบ่อทรัพย์กับปากทะเลสาบ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2375 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2364-2394) จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองสงขลาไปตั้งบนสันทรายฝั่งตรงข้ามกับเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนที่ตำบลบ่อยาง จึงมีการสร้างบ้านสร้างเมืองใหม่ อันประกอบด้วย จวนเจ้าเมือง กำแพงเมือง ป้อมปราการ และวัดวาอารามมากมาย รวมทั้งศาลหลักเมืองซึ่งกว่าจะสร้างเสร็จและย้ายเมืองสงขลาเรียบร้อยใช้เวลาประมาณ 10 ปี กล่าวคือใน พ.ศ. 2385 จึงสามารถทำพิธีสมโภชหลักเมืองใหม่ที่ตำบลบ่อยาง ด้วยเหตุที่ตั้งตัวเมืองใหม่อยู่ที่ตำบลบ่อยางจึงนิยมเรียกว่า “เมืองสงขลาบ่อยาง” (สกรรจ์ จันทรัตน์ และสงบ ส่องเมือง. 2532 : 54)

เมืองสงขลาบ่อยาง หรือเมืองสงขลาในปัจจุบันตั้งอยู่ริมฝั่งแหลมทราย ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลายาวนานกว่า 150 ปี จึงมีโบราณสถานปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากที่สำคัญ ได้แก่ กำแพงเมืองสงขลา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา วัดมัชฌิมาวาสฯ ป้อมปากน้ำแหลมทราย ศาลาวิหาร และพระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวน พระตำหนักเขาน้อย ศาลเจ้าหลักเมือง วัดคอนรัก วัดยางทอง วัดแจ้ง วัดโพธิ์ปฐมवास วัดคอนแค้น อาคารเก่าบริเวณถนนนครนอก-นครใน (กรมศิลปากร. 2535 : 8-9 ; สัจญญา วัชรพันธุ์. 2538 : 70-77)

นอกจากนี้บริเวณทะเลสาบสงขลายังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่โดยรอบอีกหลายแห่ง ได้แก่ แหลมสนอ่อน เขาน้อย หาดสมิหลา เกาะขอม วัดท้ายขอม วัดแหลมพ้อ เจดีย์เขาภู สะพานหินสุสานนท์ พิพิธภัณฑ์คดีชนวิทยา สวนป่าเปรม หมู่บ้านหัตถกรรมสทิงหม้อ พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ เป็นต้น

สงบ ส่องเมือง (2542 : 33) กล่าวว่า เมืองสงขลาเชิงเขาแดง ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแดง ด้านทิศเหนือ อยู่ในเขตตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นเมืองขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ตัวเมืองประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร หรือ 625 ไร่ เล็กกว่าเมืองนครศรีธรรมราชเล็กน้อย โดดกว่าเมืองสทิงพระ 10 เท่า และโดดกว่าเมืองสงขลาตำบลบ่อยางประมาณ 2 เท่า

สงบ ส่งเมือง (2542 : 6129) กล่าวว่า พระเจ้าเมืองสงขลา หรือสุลต่านสุไลมาน เป็นเจ้าเมืองสงขลาสมัยอยุธยา ระหว่าง ปี พ.ศ. 2162-2211 เป็นผู้สร้างเมืองสงขลาริมเขาแดง ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ระหว่างครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 22 ถึงตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ความรุ่งเรืองของเมืองนี้เกิดจากการขยายตัวทางการค้าของดัคซ์ อังกฤษ และฝรั่งเศสเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะบริเวณแหลมมลายู

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 3021) กล่าวว่า “ทวดหุม” หรือมรหุม หรือ มะระหุมเป็นคำที่เลื่อนมาจากบาระหุมซึ่งเป็นชื่อหลุมฝังศพของสุลต่านหรือเจ้าเมืองมลายูตามคติศาสนาอิสลามที่เขาหัวแดงหรือหัวเขาแดง ณ ปากน้ำสงขลาฝั่งซ้าย มีที่ฝังศพของพระเจ้าเมืองสงขลา (สุลต่านสุไลมาน) ที่ฝังศพสุลต่านนั้น ชาวบ้านเรียกกันว่า “มรหุม” และบางคนเอาคติไทยพุทธภาคใต้ ประสมกับคติศาสนาอิสลามเรียกเสียใหม่ว่า “ทวดหุม” (ทวดหุม หมายถึง วิญญาณของบรรพบุรุษที่เคยเป็นปุชนิยบุคคล)

อมรา ศรีสุชาติ และธราพงศ์ ศรีสุชาติ (2542 : 4213-4229) ได้กล่าวถึงโบราณสถานโดยรอบทะเลสาบสงขลาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติแล้ว คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา พระเจดีย์บนเขาดังควานและพลับพลา ร. 4 เจดีย์บนเขาภูฎ กำแพงเมืองสงขลา ป้อมปากน้ำแหลมทราย ที่ฝังศพพระยาแขก(มรหุม) ที่ฝังศพวิสันดา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา วัดมัสญิมาวาสวรวิหาร วัดโพธิปฐมาวาส วัดศาลาหัวยาง เขาน้อย โบราณสถานเมืองสงขลาเก่า (ป้อม กำแพง คูเมือง) วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดศิริวรรณาวาส วัดกุฎาเบ็ก สุสานตระกูล ณ สงขลา เจดีย์บนยอดเขาแดง พระตำหนักเขาน้อย วัดแหลมพ้อ วัดโลกาaram และวัดบางเขียด

กรมศิลปากร(2535 : 8) รายงานว่า กลุ่มโบราณสถานชุมชนบ้านแหลมสนประกอบด้วย

- กำแพงและเชิงเนิน ก่อเป็นขอบตามแนวทะเลสาบ ยาว 95 เมตร
- ศาสนสถาน 3 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นวัด เช่น วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์
- สุสาน ได้แก่ สุสานตระกูล ณ สงขลา จำนวน 3 แปลง
- ศาลา ได้แก่ ศาลาหลบเสื่อ จำนวน 1 แห่ง
- สาธารณูปโภค ได้แก่ บ่อน้ำโบราณ จำนวน 3 บ่อ

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์และ บันเทิง พูลศิลป์ (2542 : 8166-8167) กล่าวว่า สุสานตระกูล ณ สงขลามีลักษณะเป็นขวงซุ้ม ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาเป็นสุสานตระกูล ณ สงขลา รวม 13 สุสาน สุสานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตระกูล ณ สงขลา 2 สุสาน และสุสานผู้ที่มาจากถิ่นเดิมกับตระกูล ณ สงขลาอีก 2 สุสาน รวมทั้งสิ้น 17 สุสาน อยู่ในเนื้อที่ 3 แปลงไม่ติดต่อกัน รวมเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 59 ไร่ 47 ตารางวา

ชัยวุฒิ พิชะกุล (2542 : 809) กล่าวว่า วัดเขาน้อย ตั้งอยู่เชิงเขาน้อย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นวัดเก่าแก่ เข้าใจว่าสร้างในสมัยศรีวิชัย และเป็นวัดเดียวที่อยู่ในเขตเมืองสงขลาหัวเขาแดง มีโบราณวัตถุสถานที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์ตั้งอยู่บนเขาน้อย โบสถ์มหาฬาคด้วยหินทรายแดง และพระพุทธรูปสำริดศิลปะศรีวิชัยตอนปลาย

สุภาคย์ อินทองคง (2542 : 1224, 1235) กล่าวว่าเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อเป็นของพื้นเมืองของชาวสทิงหม้อ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาเป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียง ได้รับความนิยมนักผู้เข้ามาเป็นเวลานานเพราะมีรูปทรงดี เนื้อดินดี สีสวยงามใช้และทนทาน มีเอกลักษณ์ เครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อที่ผลิตต่อเนื่องกันมาแต่โบราณมี 7 ประเภท คือ หม้อ เผล้ง หวด(สวด) อ่าง เตาหุงข้าว ครกตำน้ำพริก และกะทะ และที่ผลิตขึ้นใหม่มี 7 ประเภท คือ กระถาง กระปุกอมสกิน ภาชนะชุดสำหรับเด็กเล่น ที่เข็ญบุรี และรางขนมครก

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 525) กล่าวว่า เกาะขอม เป็นแหล่งทอผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ กระเบื้องมุงหลังคา อิฐหน้าวัว อ่าง จนมีภาษิตว่า “หิ้ง(สทิงหม้อ)ทำหม้อ เกาะขอมทำอ่าง หัวเขา(หัวเขาแดง)คักโพงพาง บ่อข่างทำเคย บ่อเคยสานสาด” นอกจากนี้เกาะขอมยังเป็นแหล่งผลไม้พื้นเมืองที่มีรสชาติดีมากแห่งหนึ่งด้วย เช่น ลางสาด ละมุด จำปาเคะ ทุเรียน ขนุน กระท้อน เป็นต้น

อุดม หนูทอง (2542 : 7904, 7908-7909) กล่าวว่าสะพานติณสูลานนท์ (สะพานเกาะขอม) แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเชื่อมต่อระหว่างชายฝั่งทะเลสาบด้านทิศใต้ที่บ้านน้ำกระจายกับตอนใต้ของเกาะขอมยาว 940 เมตร ตอนที่ 2 เชื่อมต่อระหว่างตอนเหนือของเกาะขอมกับชายฝั่งทะเลสาบด้านทิศเหนือที่บ้านเขาเขียวยาว 1,700 เมตร รวมความยาวของสะพานทั้ง 2 ตอน 2,640 เมตร นับเป็นสะพานที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ได้ทำพิธีเปิดเริ่มการก่อสร้างเมื่อ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2527 กำหนดแล้วเสร็จวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2529 ใช้งบก่อสร้าง 165,913,400 บาท

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 8451) กล่าวว่า การฝังหลักเมืองสงขลา กระทำขึ้นเมื่อเดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ ปีมะเส็ง จัตวาศกจุลศักราช 1204 (พ.ศ. 2385) ขณะพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) เป็นผู้ว่าราชการเมืองสงขลา เมื่อฝังหลักเมืองเสร็จตามพิธีแล้วมีงานสมโภช 5 วัน 5 คืน ต่อมาพระยาสงขลา (เถี้ยนเส้ง) ได้ให้ช่างก่อตึกคร่อมหลักเมืองไว้ 3 หลังเป็นค้ำจิมกับสร้างศาลเจ้าเสื้อเมืองไว้ 1 หลังด้วย

มหาวิทยาลัยมหิดล (2536 : 5-51, 5-52, 5-53) โดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ร่วมกับคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากรศึกษาอาคารเก่าในถนนนครนอก-นครใน อำเภอเมืองสงขลา พบลักษณะอาคาร ดังนี้

1. เรือนแถวแบบไทย สร้างสมัยแรกที่มีการตั้งถิ่นฐาน (รัชกาลที่ 3)
2. เรือนแถวแบบจีน เข้าใจว่าสร้างในสมัยเดียวกับเรือนแถวแบบไทย คือ ในช่วง ปี พ.ศ. 2379 มีทั้งแบบชั้นเดียว และ แบบสองชั้น
3. เรือนแถวแบบซิโน-ยูโรเปียน (ซิโน-โปรตุเกส) เป็นอาคารที่สร้างขึ้นแบบตะวันตก ผสมจีน ซึ่งมีมากในสมัยรัชกาลที่ 4-5
4. เรือนแถวแบบทันสมัย หรือแบบร่วมสมัย เข้าใจว่าสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ประมาณ พ.ศ. 2475)

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2542 : 5955-5970) กล่าวว่า วัดมัชฌิมาวาสวรวิหารเป็นวัดอารามหลวงชั้นตรีชนิดวรวิหาร อยู่ที่ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นวัดราษฎร์ ผู้สร้างคือ นางสีจันทน์ ชาวบ้านจึงเรียกวัดนี้ว่า วัดยายสีจันทน์ ต่อมา พ.ศ. 2431 สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้เสด็จมาเมืองสงขลาทรงเปลี่ยนชื่อเป็นวัดมัชฌิมาวาส ต่อมา พ.ศ. 2460 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี มีชื่อทางราชการว่า “วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร” ภายในวัดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ คือ พระอุโบสถ ศาลาญาติ ศาลาการเปรียญ หอพระไตรปิฎก ซุ้มประตูและกำแพงวัด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติภัทรศิลป์สังวร และภาพจิตรกรรมฝาผนัง

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2542 : 1541) กล่าวว่า ศาลาญาติ ที่วัดวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สร้างโดยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา เป็นศาลาโถง หลังคาทรงไทย 2 ชั้น ก่ออิฐไม่ถือปูน ขนาดยาว 14.50 เมตร กว้าง 3.70 เมตร สูง 8.20 เมตร ผนังเจาะเป็นซุ้มโค้งโปร่ง แบ่งเป็น 5 ห้อง ที่ฝาผนังด้านข้าง มีจิตรกรรมเขียนสีฝุ่นบนพื้นปูนมีร่องพื้น เรื่องคำราแพทย์แผนโบราณ และถ้ายึดคั่นด้านละ 20 ท่า รวมเป็น 40 ท่า แต่ละท่ามีจารึกคำโคลงสี่สุภาพอธิบายอาการของการปวดเมื่อย และวิธีแก้กำกับไว้ทุกท่า โดยคัดลอกมาจากโคลงภาพถ้ายึดคั่นวัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ

ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2542 : 4055-4056) กล่าวว่าบานหน้าต่างประดับมุขพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาสวรวิหารมีทั้งหมด 8 บาน แต่ละบานมีขนาดกว้าง 68 เซนติเมตร ยาว 208 เซนติเมตร หนา 7 เซนติเมตร โดยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) เป็นผู้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2390-2408 ซึ่งตรงกับปลายรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 พร้อมกับการสร้างพระอุโบสถโดยฝีมือช่างของกรมช่างสิบหมู่

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ และคิลก วุฒิพาณิชย์ (2542 :1562) กล่าวว่า เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ 5 เป็นผู้สร้างพระอุโบสถมีจารึกภาษาจีนเป็นคำโคลงหนึ่งบทจารึกบนเสาหินแกรนิต ที่ทำเป็นเสาประตูกำแพงแก้ว แต่ละเสาจารึกด้วยภาษาจีน 9 คำ เท่ากันหมดทั้ง 8 เสา

ทิพวัลย์ พิชะกุล และ เอมอร บุญช่วย (2542 : 5469-5472) กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา มีตัวอาคารแบบสถาปัตยกรรมจีน เดิมเป็นบ้านส่วนตัวของพระยาสุนทรานุรักษ์ (เนตร ณ สงขลา) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2421 สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้เป็นบ้านส่วนตัวของตระกูล ณ สงขลาเป็นเวลา 16 ปี (พ.ศ. 2437-2439) พระวิจิตรวราสารักษ์ (เจ้าพระยาอมราช-ปิ่น สุขุม) ใช้เป็นจวนสำหรับข้าหลวงพิเศษตรวจราชการเมืองสงขลา พัทลุง และ นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2439-2460 ใช้เป็นศาลาว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช 21 ปี พ.ศ. 2460-2496 ใช้เป็นศาลากลางจังหวัดสงขลา หลังจากนั้นถูกทิ้งร้าง จนกระทั่งวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2516 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ และระหว่างปี พ.ศ. 2517-2520 ได้บูรณะซ่อมแซมอาคารหลังนี้เพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา

บันทึง พูลศิลป์ (2542 : 5467-5469) กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมีขมิ้นมาวาสเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติประเภทศิลปะและโบราณคดี ตั้งอยู่ในบริเวณวัดมีขมิ้นมาวาสฯ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยพระราชสีลสังวร (ช่วง อดดเวท) อดีตเจ้าอาวาสวัดมีขมิ้นมาวาสฯ เป็นผู้จัดตั้งขึ้นและทำพิธีเปิดให้ประชาชนเข้าชมเป็นครั้งแรกในวันวิสาขบูชา ตรงกับวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2483 ณ อาคารไม้ที่ต่อเนื่องกับศาลาฤๅษี ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้ย้ายมาจัดแสดง ณ อาคารศาลาการเปรียญ

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 4928) กล่าวว่า พระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวนได้สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินหลวงให้เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นสิ้นเงินหลวง 37 ชั่ง 4 บาท ความสูงหลังการบูรณะ 9 วา 3 ศอก (18.75 เมตร) ในโอกาสเดียวกันนั้นเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น) ได้สร้างคฤหาสน์ที่ฐานทักษิณ 2 คฤหาสน์ ตรงด้านเหนือและด้านใต้ เพื่อใช้เป็นที่ทำการสักการะบูชา และทำเป็นแก่งเล็ก ๆ อยู่ 4 มุมของพระเจดีย์ มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลเข้าในพระเจดีย์หลวง คิดเป็นเงิน 17 ชั่ง 3 บาท

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 4293) กล่าวว่า ประภาคารเมืองสงขลา หรือกระโจมสัญญาณไฟเมืองสงขลา ตั้งอยู่บนยอดเขาดังกวนด้านทิศเหนือของพระเจดีย์หลวง โดยสมเด็จพระ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพมอบหมายให้กรมทหารเรือทำเครื่องไม้ประกอบตัวโคมเมื่อ พ.ศ. 2439 และส่งแบบฐานปูนให้ข้าหลวงออกมาจัดการก่อสร้างตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยที่พระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา และสร้างแล้วเสร็จราว พ.ศ. 2440

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 4437) กล่าวถึงป้อมเมืองสงขลาว่า ตามพงศาวดารเมืองสงขลาเรียกป้อมเมืองสงขลาว่าป้อมรักษายอบเขต ส่วนชื่อที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เรียกว่า ป้อมปากน้ำแหลมทราย โดยเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) เป็นผู้สร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2390-2402 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะเป็นป้อมก่อด้วยศิลารูปแปดเหลี่ยม สูงประมาณ 5 ศอก กว้าง 10 วาเศษ

เอมอร บุญช่วย (2542 : 2707) กล่าวว่า ตำแหน่งเขาน้อยสร้างเมื่อปีกุน เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2454 เพื่อใช้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สร้างโดยสถาปนิกชาวอิตาลี ตัวอาคารเป็นแบบยุโรปสูง 3 ชั้น หันหน้าไปทางทิศใต้ ชั้นล่างประตูทางเข้าเป็นประตูโค้งมีลวดลายปูนปั้นประดับเหนือวงโค้ง ชั้นล่างมี 6 ห้อง ชั้น 2 มี 9 ห้อง ชั้น 3 มีห้องนอน 3 ห้อง ตำแหน่งเขาน้อยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ จนถึง ปี พ.ศ. 2468 จึงเสด็จกลับกรุงเทพ ตำแหน่งเขาน้อยเคยใช้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2 ครั้ง (พ.ศ. 2458 และ 2460) และเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถคราวเสด็จเยี่ยมพสกนิกรชาวไทย เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2502 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2507 ทางจังหวัดสงขลาได้ปรับปรุงเป็นจวนผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา โดยมีหม่อมเจ้าทองคำเปลว ทองใหญ่ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาท่านแรกที่ได้ใช้ตำแหน่งน้อยเป็นที่พัก

ประเสริฐ หุดม่อง (2538 : 1-4) รายงานว่า พลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพรกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ทรงมีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าชายยุคลทิฆัมพรบดินทรเทพยนิพัทธขัตติยราชกุมาร เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 41 ในรัชกาลที่ 5 ประสูติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2425 และสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2475 ขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาล และสมุหเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ระหว่าง ปี พ.ศ. 2453-2458 และอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ระหว่าง ปี พ.ศ. 2458-2468 พระองค์ทรงเลือกเอาเมืองสงขลาเป็นที่ตั้งมณฑลโดยสร้างพระตำหนักเขาน้อยเป็นที่ประทับถาวร

กองทัพเรือ (2536 : 1-2) รายงานว่า พระอนุสาวรีย์พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้รับการวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2536 และมีพิธี

อันเชิญรูปขึ้นสู่แท่นที่ประดิษฐานเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพระอนุสาวรีย์ ณ แหลมสนอ่อน อำเภอเมืองสงขลาเมื่อวันเสาร์ที่ 18 กันยายน 2536 รวมค่าใช้จ่ายในการสร้าง 5,346,266 บาท

บริเวณทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่หน่วยหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย และตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมจึงกลายเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองโบราณมาแต่อดีตกาล ทำให้บริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ และทะเลสาบสงขลามีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม กระจายอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างมาก ดังผลการศึกษาดังนี้

1. การจัดทำทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยกองวางแผนโครงการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้พบแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณโดยรอบทะเลสาบสงขลา 30 แหล่งกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดพัทลุงและสงขลา ดังนี้

1.1 จังหวัดพัทลุง จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดแสนสุข ลำปำ หมู่บ้านหัตถกรรมทะเลน้อย วัดวัง วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดเขียนบางแก้ว แหลมจองถนน และเกาะสี่เกาะห้า

1.2 จังหวัดสงขลา จำนวน 22 แห่ง ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลา เกาะยอ สะพานคิงสุลต่านนท์ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เจดีย์พี่น้องยอดเขาแดง ที่ฝังศพสุลต่านสุไลมาน แหลมสนอ่อน เกาะหนู เกาะแมว เขาน้อย เขาดังกวน แหลมสมิหลา หาดแก้วตั้ง สวนเสรี พระตำหนักเขาน้อย เจดีย์เขาดังกวน ฝั้วปลาที่ประทับเขาดังกวน ป้อมปากน้ำแหลมทราย ศาลหลักเมืองสงขลา วัดมัชฌิมาวาส และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 : 149-150, 216-218)

2. การศึกษาแหล่งทรัพยากรนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลา โดยสมชาย เลี้ยงพรพรรณ พบแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำนวน 70 แห่งโดยพบกระจายอยู่ในบริเวณต่างๆ ดังนี้

2.1 ทะเลน้อย จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ชุมชนทะเลน้อย และวัดทะเลน้อย

2.2 บริเวณทะเลหลวง จำนวน 26 แห่ง ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าติโลยก์ หาดแสนสุขลำปำ วัดวัง วัดวิหารเบิก วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดยางงาม วัดป่าขอม วัดโพเค็ด อ่าวสะทัง วัดสทังน้อย วัดเขียนบางแก้ว อ่าววงเก แหลมจองถนน ปากคลองปากพล หาดไข่เต่า เกาะสี่เกาะห้า เกาะหมาก เกาะบรรทม วัดแหลมจาก วัดบางเขียด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดท่าคูระ วัดสูงเกาะใหญ่ แหลมควายราบ และอ่าวทุ่งบัว

2.3 บริเวณทะเลสาบสงขลา จำนวน 41 แห่ง ได้แก่ วัดโลกอาราม แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสดทิ้งหม้อ ที่ฝั่งศพพระยาแขก (มรหุ่ม) ที่ฝั่งศพวิไลนดา เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เจดีย์บนยอดเขาแดง วัดเขาน้อย ศาลากวาง ศาลาหลุมเสือ สุสานตระกูล ณ สงขลา วัดภูผาเบิก วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณาวาส วัดสุวรรณคีรี เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน พระนอน ที่ฝั่งศพ เจ.วี.ลาร์เซน และศาลาบ่อเก็ง ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง สถาบันทักษิณคดีศึกษา เจดีย์บนยอดเขาภู วัดแหลมพ้อ วัดท้ายขอ สะพานคิงสุลต่านนท์ ส่วนป่าเปรม พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ วัดศาลาหัวยาง วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดมัจฉิมาวาสวรวิหาร วัดคอนแแม่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา อาคารเก่าบริเวณถนนนครนอก-นครใน กำแพงเมืองสงขลา พิพิธภัณฑ์พธำมรงค์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา วัดแจ้ง ป้อมปากน้ำแหลมทราย พระเจดีย์หลวง และพลับพลา ร. 4 บนเขาดังกวน คำนึกเขาน้อย เขาน้อย หาดสมิหลา และแหลมสนอ่อน

โดยแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะปรากฏมากในบริเวณตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร และ ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของตัวเมืองมาแต่อดีต ส่วนแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะปรากฏมากตั้งแต่ตอนกลางถึงตอนใต้ของทะเลหลวง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย (สมชาย เลียงพรพรรณ. 2542 : 250-255)

จะเห็นได้ว่า ในบริเวณโคยรอบทะเลสาบสงขลา มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปรากฏอยู่จำนวนมาก สรุปได้ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ นกน้ำ พืชน้ำ สาหร่าย สัตว์น้ำ สัตว์บก ชายหาด แหลม อ่าว เกาะ เนินเขา ภูเขา เป็นต้น
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัด เจดีย์ สุสาน กำแพงเมือง ป้อมเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ โบราณวัตถุ ชุมชนโบราณ เรือนโบราณ อนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง พระตำหนัก พลับพลา ศาลเจ้า เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกจำนวนมากที่รอคอยการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และจากผลการศึกษาค้นคว้าข้างต้น พบว่าแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ยังไม่ได้รับการศึกษาและประเมินศักยภาพเพื่อการพัฒนาอย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษามาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

การกำหนดพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง

1. พื้นที่ศึกษา อยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา(ทะเลน้อย ทะเลหลวง ทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลา) และพื้นที่โดยรอบที่อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลสาบประมาณ 1 กิโลเมตร
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ศึกษา เช่น วัด พิพิธภัณฑน์ เมืองเก่า เจดีย์ สุสาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ เนินเขา ภูเขา ชายหาด แหลม เกาะ อ่าว เป็นต้น

การศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่ใช้ศึกษา เช่น หนังสือ วารสาร นิตยสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น
 - 2.1 การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - 2.2 โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศกรณีภาคใต้
 - 2.3 การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4 โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย
 - 2.5 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
 - 2.6 แผนปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อ่าวพังงา กระบี่ ภูเก็ต และทะเลโคยรอบเกาะสมุย
 - 2.7 การศึกษาเบื้องต้นเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง

2.8 การศึกษาศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

2.9 โครงการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก

2.10 การศึกษาแหล่งทรัพยากรนันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลา

2.11 รายงานโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง

2.12 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.13 ศึกษาการจัดการกิจการของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตำบลท่าโลง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1 : 250,000 ลำดับชุด 1501 S ระวัง NB 47-3 และแผนที่ภูมิประเทศ มาตราส่วน 1: 50,000 ลำดับชุด L 7017 ระวัง 5023 I, II, IV ; 5024 I, II, III, IV และ 5123 III ของกรมแผนที่ทหาร

4. ภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1 : 15,000 ของกรมที่ดิน

- ถ่ายเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2538 Roll 383 ลำดับภาพที่ 143, 145, 149, 151, 153, 155

- ถ่ายเมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 431 ลำดับภาพที่ 4, 8, 6, 203, 205, 209, 211, 213, 215, 217, 219

- ถ่ายเมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 433 ลำดับภาพที่ 1, 3, 5

- ถ่ายเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 432 ลำดับภาพที่ 113, 115, 117, 125, 127

- ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 435 ลำดับภาพที่ 203, 205, 207, 209

- ถ่ายเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 463 ลำดับภาพที่ 15, 25, 27,

- ถ่ายเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 451 ลำดับภาพที่ 134, 136, 144, 1146

- ถ่ายเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2538 Roll 449 ลำดับภาพที่ 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 176, 178, 180, 182, 184, 194, 196, 198, 200, 202

- ถ่ายเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2538 Roll 442 ลำดับภาพที่ 247, 249

5. แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด พ.ศ. 2543 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

6. แผนที่โครงข่ายทางหลวงชนบท จังหวัดพัทลุง มาตรฐาน 1 : 50,000 ของสำนักงาน
เร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดพัทลุง

7. แผนที่โครงข่ายทางหลวงชนบท จังหวัดสงขลา มาตรฐาน 1 : 250,000 ของสำนัก
งานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดสงขลา

8. แผนที่เทศบาลนครสงขลา ของเทศบาลนครสงขลา

การสร้างเครื่องมือ

ในการศึกษาจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือ 2 ชุด ซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. การสร้างแบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน
บริเวณทะเลสาบสงขลา ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม แล้ว
กำหนดขอบเขตการประเมินให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถแบ่งเนื้อหาออก
เป็น 6 ด้าน คือ ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและ
ความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการ ซึ่งการประเมินแต่ละด้าน จะ
กำหนดเกณฑ์การประเมินหลักให้ครอบคลุม หลังจากนั้น จึงกำหนดเกณฑ์การประเมินย่อยที่
ครอบคลุมเกณฑ์ประเมินหลัก และกำหนดคะแนนในแต่ละเกณฑ์ย่อย จากมาก-น้อย เป็น 5-1
หรือ 4-1 แล้วนำแบบประเมินนี้ไปทดลองประเมินจริงในบางแหล่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมา
ปรับแก้แบบประเมินนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้ประเมินกับทุกแหล่งต่อไป

2. การสร้างแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการ
ศึกษาภาคสนาม โดยกำหนดคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสอดคล้องกับ
แบบประเมินฯ ข้อมูลที่สอบถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง
มาท่องเที่ยว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความต้องการ หรือข้อเสนอ
แนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว
ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น ด้าน
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) และแนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว แล้วนำแบบสอบถาม
นี้ไปทดลองสอบถามนักท่องเที่ยวในบางแหล่ง แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาปรับแก้แบบสอบถาม
นี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้สอบถามกับนักท่องเที่ยวในทุกแหล่งต่อไป

แบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบ
สงขลา และแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังกล่าวมี
รายละเอียด ดังนี้

แบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

วัน/เดือน/ปี ชื่อแหล่ง
ที่ตั้ง

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

1.1 ลักษณะถนนจาก ถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยว

	คะแนน
1) คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยาง ตลอดสาย สภาพผิวถนนสมบูรณ์	5
2) คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยาง แต่สภาพผิวถนนชำรุดบางช่วง	4
3) คอนกรีตเสริมเหล็ก หรือ ลาดยาง ไม่ตลอดสาย	3
4) ลูกรัง หรือ หินคลุก	2
5) ดิน	1

1.2 พาหนะที่เข้าถึงจาก ถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยว

	คะแนน
1) รถบัส และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า อาจรวมเรือด้วยก็ได้	5
2) รถยนต์ 4 ล้อ และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า อาจรวมเรือด้วยก็ได้	4
3) รถสามล้อเครื่อง และ รถที่มีขนาดเล็กกว่า อาจรวมเรือด้วยก็ได้	3
4) เรือ	2
5) รถจักรยาน	1

1.3 พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงจาก ถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยว

	คะแนน
1) รถยนต์โดยสารประจำทาง เรือประจำทาง หรือ แพขนานยนต์	5
2) รถยนต์รับจ้างเช่าเหมา หรือ เรือยนต์รับจ้างเช่าเหมา	4
3) รถสามล้อเครื่องรับจ้าง รถจักรยานยนต์รับจ้าง หรือ เรือหางยาวรับจ้าง	3
4) รถสามล้อถีบรับจ้าง	2
5) เดิน	1

1.4 ระยะทางจาก ถนนสายหลัก ถึง แหล่งท่องเที่ยว

	คะแนน
1) น้อยกว่า 1.00 กิโลเมตร	5
2) 1.00 – 3.00 กิโลเมตร	4
3) 3.01 – 6.00 กิโลเมตร	3
4) 6.01 – 10.00 กิโลเมตร	2
5) มากกว่า 10.00 กิโลเมตร	1

1.5 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

	คะแนน
1) ป้ายบอกชื่อแหล่ง ลูกศรชี้ทาง และ ระยะทาง	5
2) ป้ายบอกชื่อแหล่ง และมีลูกศรชี้ทาง หรือ ระยะทาง อย่างใดอย่างหนึ่ง	4

3) ป้ายบอกชื่อแหล่งท่องเที่ยว	3
4) ป้ายบอกชื่อเส้นทางที่แหล่งนั้นตั้งอยู่ หรือ สถานที่ใกล้เคียงกับแหล่ง และมีลูกศรชี้ทาง หรือ ระยะเวลา	2
5) มีป้ายบอกชื่อแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะบริเวณที่ตั้ง	1
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	
2.1 นำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	คะแนน
1) มีครบทั้ง 3 อย่าง เพียงพอ	5
2) มีครบทั้ง 3 อย่าง ไม่เพียงพอ	4
3) มี 2 อย่าง คือ (1).....(2)..... เพียงพอ	3
4) มี 2 อย่าง คือ (1).....(2)..... ไม่เพียงพอ	2
5) มี 1 อย่าง คือ (1).....เพียงพอ หรือ ไม่เพียงพอ	1
2.2 ภาชนะรองรับขยะ และการกำจัดขยะ	คะแนน
1) มีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ และ มีการกำจัดขยะสม่ำเสมอ	5
2) มีภาชนะรองรับขยะเพียงพอ แต่ การกำจัดขยะไม่สม่ำเสมอ	4
3) มีภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ แต่ มีการกำจัดขยะสม่ำเสมอ	3
4) มีภาชนะรองรับขยะไม่เพียงพอ และ การกำจัดขยะไม่สม่ำเสมอ	2
5) ไม่มีภาชนะรองรับขยะ แต่ มีการกำจัดขยะ	1
2.3 สถานที่จอดรถ และ ทำเทียนเรือ	คะแนน
1) มีที่จอดรถยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ เป็นลานคอนกรีต หรือ ลาดยาง หรือ มีทำเทียนเรือ	5
2) มีที่จอดรถยนต์ รถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ เป็นลานลูกรัง หินคลุก ทราย หรือ ดิน หรือ มีทำเทียนเรือ	4
3) มีที่จอดรถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เป็นลานคอนกรีต หรือ ลาดยาง หรือ ทำเทียนเรือ	3
4) มีที่จอดรถสามล้อเครื่อง รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เป็นลานลูกรัง หินคลุก ทราย หรือ ดิน หรือ ทำเทียนเรือ	2
5) มีที่จอดรถ หรือ มีทำเทียนเรืออยู่ภายนอกแหล่ง	1
2.4 ที่พักแรม (บ้านพัก เต็นท์) ที่พักผ่อน	คะแนน
1) มีที่พักแรม และ ที่พักผ่อน อย่างเพียงพอ	5
2) มีที่พักแรม และ ที่พักผ่อน แต่ ไม่เพียงพอ	4
3) มีที่พักผ่อนเพียงพอ แต่ มีที่พักแรมไม่เพียงพอ หรือ ไม่มีที่พักแรม	3
4) มีที่พักแรม หรือ ที่พักผ่อน ไม่เพียงพอ	2

5) มีที่หักค่อนไม้เพียงพอ และ ไม้มีที่หักแรม	1
2.5 ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า และร้านจำหน่ายของที่ระลึก	คะแนน
1) มีครบทั้ง 4 ประเภท	5
2) มี 3 ประเภท คือ (1)..... (2)..... (3).....	4
3) มี 2 ประเภท คือ (1)..... (2).....	3
4) มี 1 ประเภท คือ	2
5) มีร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึกอยู่นอกแหล่ง	1
2.6 ห้องน้ำ หรือ สุขา	คะแนน
1) มีห้องส้วม และ ห้องอาบน้ำ อย่างเพียงพอ	5
2) มีห้องส้วม และ ห้องอาบน้ำ แต่ ไม่เพียงพอ	4
3) มีห้องส้วม หรือ ห้องอาบน้ำ อย่างเพียงพอ	3
4) มีห้องส้วม หรือ ห้องอาบน้ำ แต่ ไม่เพียงพอ	2
5) มีห้องน้ำอยู่ภายนอกแหล่ง	1
2.7 การดูแลและการรักษาความปลอดภัย	คะแนน
1) มีมาตรการและเจ้าหน้าที่ดูแลและรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึงตลอดเวลา	5
2) มีมาตรการ และ เจ้าหน้าที่ดูแลและรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	4
3) มีมาตรการ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ประจำบางเวลา	3
4) มีมาตรการ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเข้ามาตรวจตราบางเวลา	2
5) มีมาตรการ และ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ภายนอกแหล่ง	1
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว	
3.1 สภาพทางธรรมชาติ	คะแนน
1) สภาพสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์ตามธรรมชาติ	4
2) สภาพธรรมชาติถูกคิดแปลงโดยมนุษย์เพียงเล็กน้อย	3
3) สภาพธรรมชาติถูกคิดแปลงโดยมนุษย์ค่อนข้างมาก	2
4) สภาพธรรมชาติถูกคิดแปลงโดยมนุษย์เป็นส่วนมาก	1
3.2 ระบบนิเวศ	คะแนน
1) ระบบนิเวศสมบูรณ์ หรือ ค่อนข้างสมบูรณ์ และ ยังไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ	5
2) ระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ มีแนวโน้มได้รับผลกระทบ	4
3) ระบบนิเวศเริ่มได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย แต่ สามารถแก้ปัญหาได้	3
4) ระบบนิเวศได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก และ ชากต่อการแก้ไข	2
5) ระบบนิเวศได้รับผลกระทบมากจน ไม่สามารถแก้ไขได้	1

3.3 สภาพทางวัฒนธรรม	คะแนน
1) สภาพสมบูรณ์ หรือ ก่อนข้างสมบูรณ์ และมีหลากหลาย	4
2) สภาพสมบูรณ์ หรือ ก่อนข้างสมบูรณ์	3
3) ปรากฏร่องรอยเดิมอยู่บ้าง หรือ สืบค้นร่องรอยเดิมได้	2
4) ไม่ปรากฏร่องรอยเดิมเหลืออยู่เลย หรือ สืบค้นร่องรอยเดิม ได้ยาก	1
3.4 มลภาวะภายในแหล่งท่องเที่ยว (ขยะ ทัศนียภาพ เสียง ดิน น้ำ อากาศ)	คะแนน
1) ไม่มีมลภาวะ	5
2) มี 1 มลภาวะ คือ	4
3) มี 2 มลภาวะ คือ (1)..... (2).....	3
4) มี 3 มลภาวะ คือ (1)..... (2)..... (3).....	2
5) มีมากกว่า 3 มลภาวะ คือ (1)..... (2)..... (3)..... (4).....	1
4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	
4.1 คุณค่าและความสำคัญทางธรรมชาติ	คะแนน
1) มีความงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพที่ยังไม่ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์	5
2) มีความงามตามธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์เพียงเล็กน้อย	4
3) มีความงามตามธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์ค่อนข้างมาก	3
4) มีความงามตามธรรมชาติ และมีความหลากหลายทางชีวภาพน้อย ถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนจากมนุษย์ค่อนข้างมาก	2
5) สภาพธรรมชาติถูกตัดแปลงหรือถูกรบกวนโดยมนุษย์ จนเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมมาก	1
4.2 คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม	คะแนน
1) ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานของชาติจากกรมศิลปากร และมีความหลากหลาย (โบราณสถาน โบราณวัตถุ)	5
2) ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานของชาติจากกรมศิลปากร	4

3) มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป และ มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือ ศิลปกรรม (จิตรกรรม ประติมากรรม เป็นต้น)	3
4) มีอายุน้อยกว่า 100 ปี และ มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือ ศิลปกรรม	2
5) มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ ศิลปกรรมน้อยมาก	1
4.3 คุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรม	คะแนน
1) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน และ วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น	4
2) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน หรือ วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น และ มีความงดงามหรือความเป็นเอกลักษณ์	3
3) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตในปัจจุบัน หรือ วัฒนธรรมหลักประจำถิ่น	2
4) มีสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า และ ความสำคัญทางวัฒนธรรมน้อยมาก	1
5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	
5.1 การต้อนรับนักท่องเที่ยว	คะแนน
1) ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ	5
2) ประชาชนส่วนใหญ่ยินดีต้อนรับ ส่วนที่เหลือไม่แสดงความคิดเห็น	4
3) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนที่เหลือยินดีต้อนรับ หรือ ไม่ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว	3
4) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวส่วนที่เหลือยินดีต้อนรับ หรือ ไม่แสดงความคิดเห็น	2
5) ประชาชนไม่ยินดีต้อนรับ หรือ ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว	1
5.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
1) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน และ เข้าร่วมในทุกกิจกรรม	5
2) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน และ เข้าร่วมในบางกิจกรรม	4
3) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน หรือ เข้าร่วมในทุกกิจกรรม	3
4) มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ วางแผน หรือ เข้าร่วมในบางกิจกรรม	2
5) มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก	1
5.3 การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	คะแนน
1) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี	5
2) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้	4
3) วิถีชีวิต และ วัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง	3
4) วิถีชีวิต และ วัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก	2

5) วิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนมีปรากฏให้เห็นน้อยมาก	1
5.4 การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยว	คะแนน
1) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวมาก	4
2) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวปานกลาง	3
3) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวน้อย	2
4) คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวน้อยมาก	1
6. ด้านการจัดการ	
6.1 การให้การศึกษา	คะแนน
1) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากร และมีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมาย หรือฐานความรู้	5
2) มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากร และมีป้ายหรือสัญลักษณ์สื่อความหมาย ฐานความรู้ หรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	4
3) มีป้าย หรือ สัญลักษณ์สื่อความหมาย ฐานความรู้ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ หรือ มีสื่อสิ่งพิมพ์	3
4) พิธีรภัณฑ์ นิทรรศการ ห้องสมุด จุดหรือหอชมวิว หอดูนก หรือ เส้นทางเดินชมธรรมชาติ	2
5) มีการจัดการให้การศึกษา หรือ การสื่อความหมายน้อยมาก	1
6.2 การรักษาสีงแวดล้อม	คะแนน
1) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู และ ควบคุมจำนวนอย่างสม่ำเสมอ	5
2) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา และพื้นฟู แต่ มีการควบคุมจำนวนไม่สม่ำเสมอ	4
3) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา และ พื้นฟู แต่ ไม่มีการควบคุมจำนวน	3
4) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู หรือ ควบคุมจำนวน	2
5) มีการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู และ ควบคุมจำนวนน้อยมาก	1
6.3 องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	คะแนน
1) มีองค์กรจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วมกับคนในท้องถิ่น	5
2) มีองค์กรในการจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ มีความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	4
3) มีองค์กรในการจัดการที่ชัดเจน มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ มีความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมไม่ค่อยต่อเนื่อง	3
4) มีองค์กร ในการจัดการที่ชัดเจน และ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น้อย	2
5) มีองค์กรในการจัดการที่ไม่ชัดเจน	1

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว
ในแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ว/ค/ป..... เวลา..... ชื่อผู้บันทึก..... ชื่อแหล่ง.....

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ : 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ :ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน : ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
4. ระดับการศึกษา :

1) ประถมศึกษา	2) มัธยมศึกษาตอนต้น	3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
4) อนุปริญญา/ปวส./ปวท.	5) ปริญญาตรี	6) ปริญญาโท
7) ปริญญาเอก	8) อื่น ๆ (ระบุ).....	
5. อาชีพ :

1) นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	2) แม่บ้าน / พ่อบ้าน	3) รับจ้างทั่วไป
4) เกษตรกรรม	5) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	6) พนักงานบริษัท
7) ลูกจ้างชั่วคราว	8) ลูกจ้างประจำ	
9) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ		
10. อื่น ๆ (ระบุ).....		

ตอนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว

6. นอกจากมาเที่ยวแล้ว ท่านมีเหตุผลอื่นหรือไม่ในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนี้

1) ไม่มีเหตุผลอื่น	2) มีเหตุผลอื่น คือ
--------------------	---------------------------
7. ท่านเคยได้ยินชื่อ รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวนี้มาก่อนหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1) ไม่เคย	2) เคย	จาก
☐ คนแนะนำ	☐ โทรทัศน์	☐ วิทยุ
☐ สื่อสิ่งพิมพ์	☐ บริษัทนำเที่ยว	☐ อื่น ๆ ระบุ
8. ท่านเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1) รถส่วนตัว :	☐ รถยนต์ ☐ รถจักรยานยนต์ ☐ รถสามล้อเครื่อง ☐ รถสามล้อถีบ ☐ รถจักรยาน	
2) รถโดยสารประจำทาง :	☐ รถบัส ☐ รถสองแถว ☐ รถตุ๊ก ตุ๊ก ☐ รถตู้	
3) รถเช่าเหมา :	☐ รถบัส ☐ รถสองแถว ☐ รถตู้ ☐ รถตุ๊ก ตุ๊ก ☐ แท็กซี่ ☐ จักรยานยนต์ ☐ สามล้อถีบ	
4) เรือ :	☐ เรือโดยสารประจำทาง ☐ เรือเช่าเหมา	
5) รถไฟ	☐ เครื่องบิน 7) อื่น ๆ (ระบุ).....	

9. ท่านมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ในลักษณะใด

- 1) จัดมาคนเดียว คนเดียว มากับเพื่อน มากับครอบครัว
 2) มาเป็นหมู่คณะ หน่วยงาน กลุ่มชมรม กลุ่มสมาชิก
 3) มากับบริษัทนำเที่ยว 4) อื่น ๆ (ระบุ)

10. การมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่านได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งนี้หรือไม่

- ไม่ไป ได้ไป หรือจะไป (ระบุชื่อแหล่ง)

11. ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านพักค้างคืนหรือไม่

- ไม่พัก พักค้างคืน ที่ จำนวน คืน

12. ท่านใช้จ่ายในแหล่งท่องเที่ยวนี้ทั้งหมดประมาณ.....บาท

ท่านใช้จ่ายในด้าน 1. 2. 3.

13. ท่านใช้เวลาท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวนี้ประมาณ.....

คำชี้แจง ให้ท่านเครื่องหมาย ✓ ลงท้ายข้อความเพียง 1 ช่องที่ตรงกับความคิดของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
14. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม		
15. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผน บริหาร จัดการ หรือดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
16. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม		
17. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะไม่ซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น พืชพันธุ์ สัตว์ป่า โบราณวัตถุ เป็นต้น		
18. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ และข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด		
19. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรควบคุมจำนวนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันผลเสียที่จะเกิดตามมา		
20. แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องมีป้าย สัญลักษณ์สื่อความหมาย หรือฐานความรู้ต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว		
21. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องทำให้คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว		
22. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรก่อให้เกิดความรู้และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม		
23. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องไม่แสดงพฤติกรรมที่มีผลเสียต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ		

ตอนที่ 4 ความต้องการหรือข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวนี้

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

24. ท่านต้องการให้ปรับปรุง “ ถนน ” ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

25. ท่านต้องการให้ปรับปรุง “ ป้ายชี้ทาง ” เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

26. ท่านต้องการให้ปรับปรุง “ พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง ” ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว

27. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ที่จอดรถ/ท่าเทียบเรือ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

28. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ที่พักผ่อน(ศาลา ที่นั่งพัก) ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

29. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ที่พักผ่อน(ห้องพัก เตินท์) ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไร

.....

.....

30. ท่านต้องการให้ปรับปรุง สุขา หรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

31. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ร้านขายอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึก ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

32. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ระบบไฟฟ้า ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

33. ท่านต้องการให้ปรับปรุง วัสดุอุปกรณ์บริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

34. ท่านต้องการให้ปรับปรุง โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

35. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ดังขยะ และการกำจัด ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

36. ท่านต้องการให้ปรับปรุง ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไร

.....

.....

ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

37. ท่านต้องการให้ พัฒนาคุณค่าและความสำคัญ ของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้านต่อไปนี้ อย่างไร

- ด้านธรรมชาติ

.....

.....

- ด้านวัฒนธรรม

.....

.....

- ด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

.....

.....

ด้านการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น

38. ท่านต้องการให้ ประชาชนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยว ในด้านต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง

- ด้านการต้อนรับ

- ด้านการมีส่วนร่วม

- ด้านการรักษาเอกลักษณ์

- ด้านการได้รับประโยชน์

.....

.....

ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

40. ท่านต้องการให้ มีการให้การศึกษา/การสื่อความหมาย ภายในแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

.....

.....

40. ท่านต้องการให้มี การคุ้มครอง บำรุงรักษาธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไร

41. ท่านต้องการให้มี การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ
วิถีชีวิต เป็นต้น ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

42. ท่านต้องการเสนอให้มี กฎ ระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง

43. ท่านต้องการให้ องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้มีลักษณะ อย่างไรบ้าง

44. ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

ตอนที่ 5 แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว

45. ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีกเนื่องจาก มีเหตุผลหลัก หรือมีความประทับใจ อะไร

46. ท่านเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร

47. แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่าน รู้จัก หรือเคยได้ยื่นชื่อ คือ แหล่งใดบ้าง

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

การสำรวจและประเมินศักยภาพ

การสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สร้างขึ้นไปใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง โดยให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในแบบประเมินศักยภาพ ซึ่งในการประเมินจะนำข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมที่ได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบประเมินด้วย

2. นำค่าคะแนนที่ประเมินได้จากแบบประเมินศักยภาพของแต่ละแหล่งมาคำนวณหาศักยภาพ ดังนี้

2.1 นำค่าคะแนนที่ประเมินได้ของแต่ละเกณฑ์หารด้วยคะแนนเต็มของเกณฑ์นั้น ๆ รวมทั้งหมด 26 เกณฑ์

2.2 นำค่าคะแนนที่ได้จากข้อ 2.1 รวม 26 ค่ามารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยรวม แล้วคิดเทียบเป็นร้อยละ(ค่าคะแนนที่ได้จาก 26 เกณฑ์มารวมกัน แล้วหารด้วย 26 แล้วคูณด้วย 100) ค่าร้อยละที่ได้จะเป็นค่าศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแต่ละแหล่ง

3. ประเมินระดับศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยนำค่าคะแนน ศักยภาพของแต่ละแหล่งที่ได้มาเปรียบเทียบกับระดับความมีศักยภาพ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพ ดังกล่าวแล้วในบทที่ 2 และจากการสร้างแบบประเมินศักยภาพให้มีเกณฑ์การประเมินค่อนข้างชัดเจน สามารถแบ่งระดับศักยภาพออกเป็น 4 ระดับ คือ

3.1 ศักยภาพมากที่สุด	ได้คะแนนประเมิน มากกว่าร้อยละ 80
3.2 มีศักยภาพมาก	ได้คะแนนประเมิน ร้อยละ 66-80
3.3 มีศักยภาพปานกลาง	ได้คะแนนประเมิน ร้อยละ 50-65
3.4 มีศักยภาพน้อย	ได้คะแนนประเมิน น้อยกว่าร้อยละ 50

โดยที่แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่จำเป็นจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มิได้มีความต้องการหลักที่ความสะดวกสบาย และไม่ต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวพัฒนาจนเกิดการทำลายสภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยทั่วไป ส่วนใหญ่ยังขาดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้พื้นที่ศึกษามีบริเวณกว้างและมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก ไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการศึกษา ดังนั้นในการศึกษาคครั้งนี้ จึงกำหนดเกณฑ์ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการ

ประเมินศักยภาพแล้ว ได้คะแนนศักยภาพรวมตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ควร
จะได้รับการศึกษา และนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเล
สาบสงขลา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณภาพต่อไป

การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวจะดำเนินการเฉพาะกับแหล่ง
ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ผ่านการประเมินศักยภาพแล้วเท่านั้น คือ มีค่าศักยภาพตั้ง
แต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

การสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งจะใช้พนักงานเก็บข้อมูลที่ได้
ผ่านการชี้แนะแล้ว นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปสอบถามนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง

การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งจะใช้วิธีการทางสถิติ
วิเคราะห์ข้อมูล จากการออกแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวประกอบการพรรณนาวิเคราะห์

การเสนอแนวทางการพัฒนา

การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณทะเลสาบสงขลา พิจารณา
จากข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการของชุมชน และความ
ต้องการของนักท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผล

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ตามชายฝั่งของทะเลสาบสงขลา ในบริเวณต่าง ๆ ดังนี้ (ภาพ 2-4)

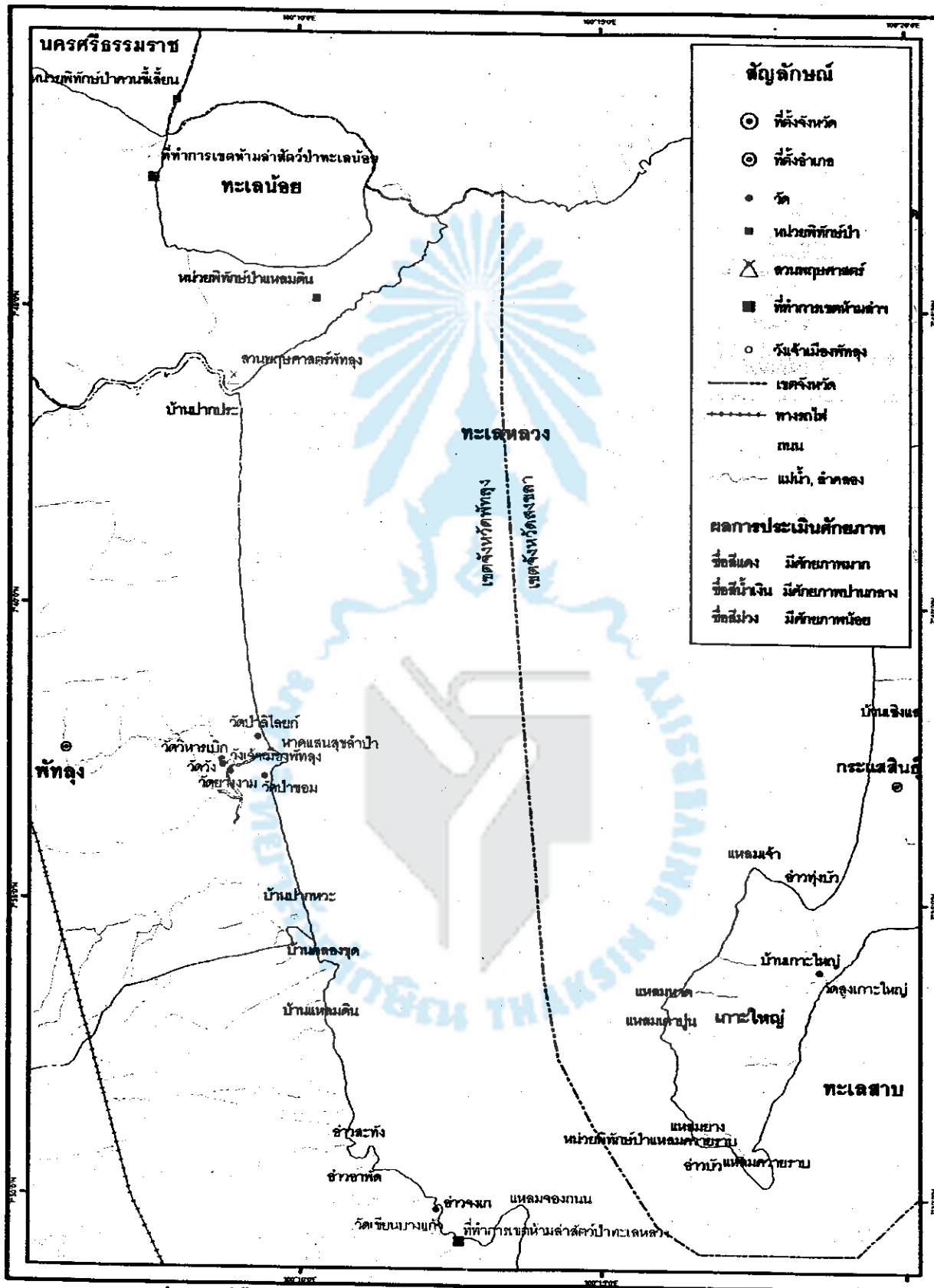
1. บริเวณทะเลน้อย
2. บริเวณทะเลหลวง
3. บริเวณทะเลสาบ
4. บริเวณทะเลสาบสงขลา

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา โดยการนำแบบประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สร้างขึ้นไปใช้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง หลังจากนั้นจึงใช้แบบสอบถามไปสอบถามนักท่องเที่ยวในทุกแห่งที่มีคะแนนศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ผลการศึกษาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา สามารถกล่าวแยกตามหัวข้อดังนี้

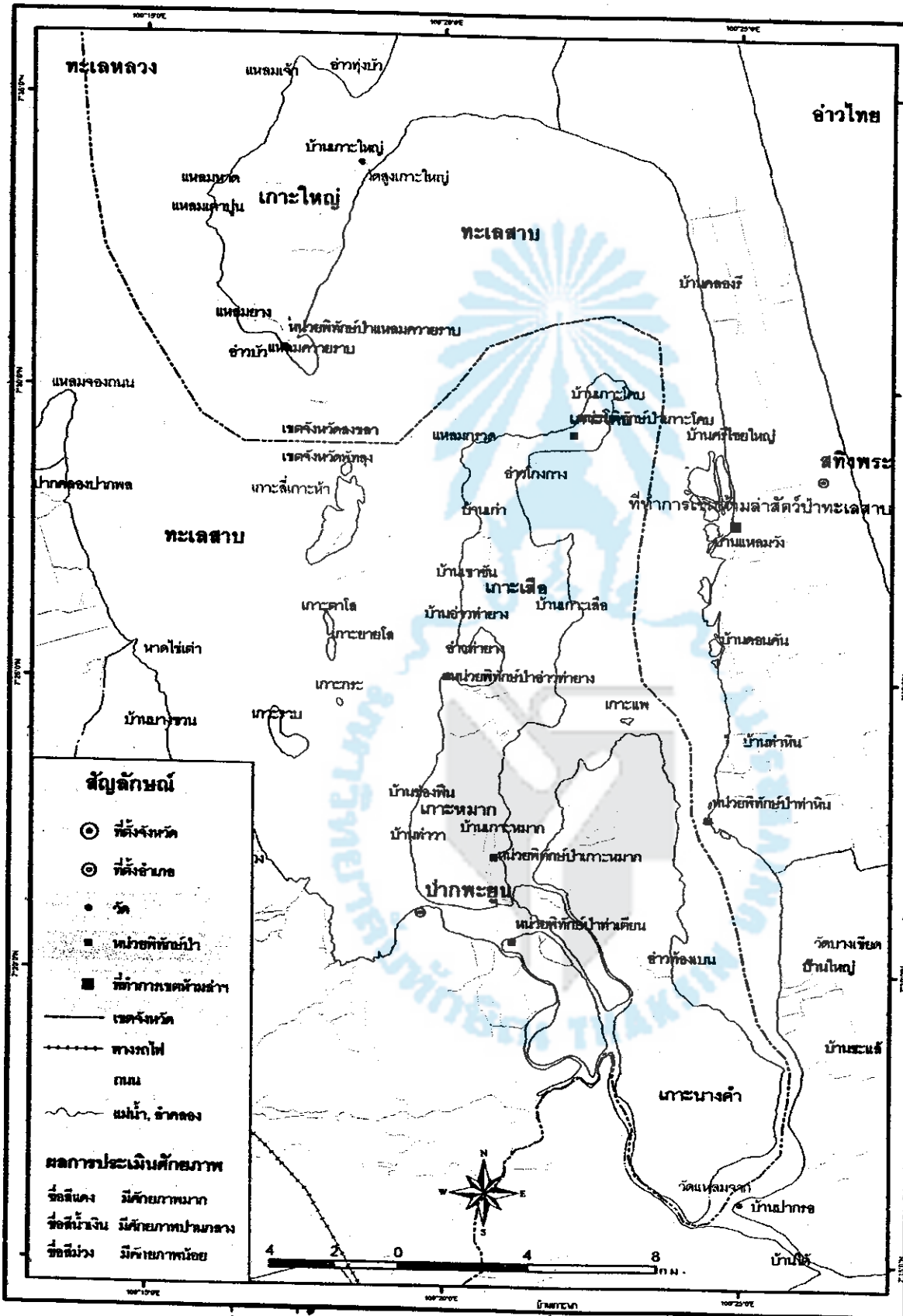
1. ผลการประเมินศักยภาพ
2. ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก
3. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก
4. ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง
5. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง
6. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการประเมินศักยภาพ

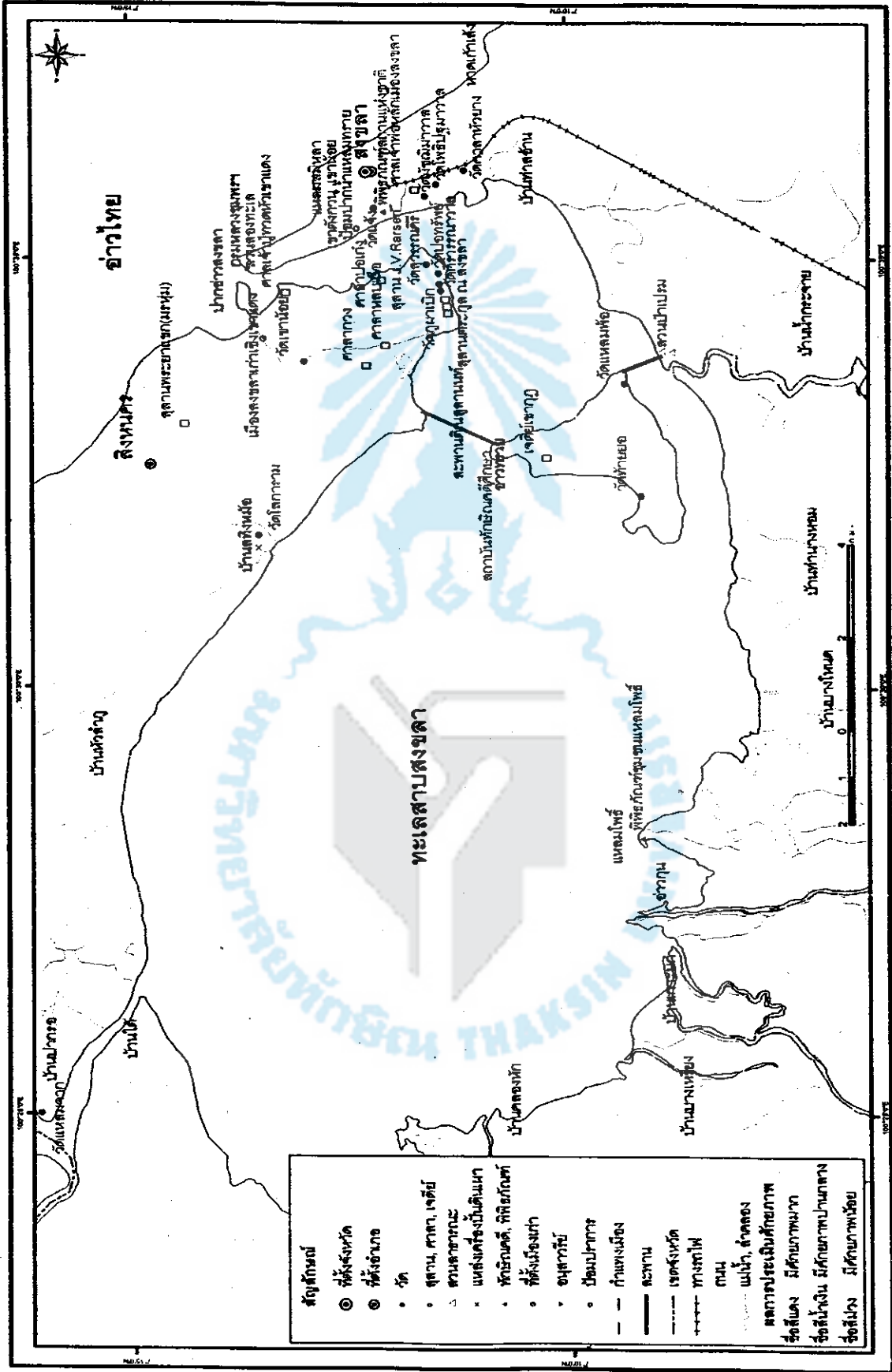
จากการสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาจำนวน 49 แห่ง ได้ผลการประเมิน และการแบ่งระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ปรากฏดังตาราง 5

ภาพ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งแห่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลน้อยและทะเลหลวง

ภาพ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบ

ภาพ 4 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ตาราง 5 ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในบริเวณทะเลสาบสงขลาจำนวน 49 แหล่ง

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	คะแนน%	ระดับศักยภาพ
1. สถาบันทักษิณคดีศึกษา	เกาะยอ	เมือง	สงขลา	77.115	มาก
2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	พนางคอง	ควนขนุน	พัทลุง	73.846	มาก
3. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา	บ่อয়ง	เมือง	สงขลา	68.269	มาก
4. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	คูซูด	สติงพระ	สงขลา	68.077	มาก
5. หาดสมิหลา	บ่อয়ง	เมือง	สงขลา	67.885	มาก
6. วัดมณีมาวาสวรวิหาร	ลำปำ	เมือง	สงขลา	67.885	มาก
7. วัดเขียนบางแก้ว	จองถนน	เขาชัยสน	พัทลุง	67.885	มาก
8. วัดท้ายขอ	เกาะยอ	เมือง	สงขลา	66.346	มาก
9. วัดป่าลิไลยก์	ลำปำ	เมือง	พัทลุง	65.385	ปานกลาง
10. สวนสองทะเล	บ่อয়ง	เมือง	สงขลา	64.038	ปานกลาง
11. สวนป่าเปรม	พะวง	เมือง	สงขลา	64.038	ปานกลาง
12. วังเจ้าเมืองพัทลุง	ลำปำ	เมือง	พัทลุง	63.462	ปานกลาง
13. หาดแสนสุขลำปำ	ลำปำ	เมือง	พัทลุง	61.538	ปานกลาง
14. เขาดังกวน	บ่อয়ง	เมือง	สงขลา	60.577	ปานกลาง
15. วัดโพธิปฐมาวาส	บ่อয়ง	เมือง	สงขลา	60.385	ปานกลาง
16. วัดสุวรรณคีรี	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	60.192	ปานกลาง
17. วัดแจ้ง	บ่อয়ง	สงขลา	สงขลา	59.038	ปานกลาง
18. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	59.038	ปานกลาง
19. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	จองถนน	พัทลุง	พัทลุง	58.846	ปานกลาง
20. วัดบ่อทรัพย์	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	57.115	ปานกลาง
21. เขาน้อย	บ่อয়ง	สงขลา	สงขลา	57.115	ปานกลาง
22. วัดเขาน้อย	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	56.923	ปานกลาง
23. วัดวัง	ลำปำ	พัทลุง	พัทลุง	56.923	ปานกลาง
24. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	พนางคอง	พัทลุง	พัทลุง	56.923	ปานกลาง
25. วัดวิหารเบิก	ลำปำ	พัทลุง	พัทลุง	55.962	ปานกลาง
26. วัดบางเขียด	บางเขียด	สงขลา	สงขลา	55.000	ปานกลาง
27. วัดโลการาม	สติงหม้อ	สงขลา	สงขลา	54.231	ปานกลาง
28. วัดแหลมพ้อ	เกาะยอ	สงขลา	สงขลา	54.231	ปานกลาง
29. วัดภูผาเบิก	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	52.885	ปานกลาง
30. วัดศิริวรรณาวาส	หัวเขา	สงขลา	สงขลา	50.192	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	คะแนน%	ระดับศักยภาพ
31. วัดศาลาหัวยาง	บ่อยาง	เมือง	สงขลา	49.423	น้อย
32. สุสานพระยาแขก(มรหุ่ม)	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	49.038	น้อย
33. วัดยางงาม	ป่ากรอ	สิงหนคร	สงขลา	48.846	น้อย
34. ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	ลำปำ	เมือง	พัทลุง	48.654	น้อย
35. วัดแหลมจาก	บ่อยาง	เมือง	สงขลา	47.293	น้อย
36. ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	45.692	น้อย
37. ป้อมปากน้ำแหลมทราย	บ่อยาง	เมือง	สงขลา	44.731	น้อย
38. วัดสูงเกาะใหญ่	เกาะใหญ่	กระแสสินธุ์	สงขลา	43.165	น้อย
39. วัดป่าขอม	ลำปำ	เมือง	พัทลุง	43.153	น้อย
40. แหลมจองถนน	จองถนน	เขาชัยสน	พัทลุง	43.000	น้อย
41. สุสานตระกูล ณ สงขลา	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	42.654	น้อย
42. ศาลาหลบเสือ	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	42.115	น้อย
43. แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาตึงหม้อ	ตึงหม้อ	สิงหนคร	สงขลา	41.308	น้อย
44. เจดีย์เขาภู	เกาะข่อ	เมือง	สงขลา	41.231	น้อย
45. เกาะสี่เกาะห้า	เกาะหมาก	ปากพะยูน	พัทลุง	41.192	น้อย
46. หาดไข่มุก	นาปะขอ	บางแก้ว	พัทลุง	41.154	น้อย
47. ศาลาบ่อแก่งและสุสานเจ.วี.ลาร์เซน	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	39.231	น้อย
48. พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์	หัวเขา	สิงหนคร	สงขลา	38.077	น้อย
49. ศาลากวาง	คูเต่า	หาดใหญ่	สงขลา	37.307	น้อย

จากผลการประเมินศักยภาพในตาราง 5 พบว่าแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ในบริเวณทะเลสาบสงขลา มีระดับศักยภาพแตกต่างกัน 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก (66-80%)	จำนวน	8	แหล่ง
2. กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง (50-65%)	จำนวน	22	แหล่ง
3. กลุ่มที่มีระดับศักยภาพน้อย (น้อยกว่า 50 %)	จำนวน	19	แหล่ง

เมื่อพิจารณาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพ
แยกตามเขตการปกครองได้ผลดังตาราง 6

ตาราง 6 แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพ แยกตามเขตการปกครอง

ระดับศักยภาพ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	ชื่อแหล่ง (คะแนน %)			
มาก (66-80 %) 8 แหล่ง	สงขลา	เมือง	บ่อยาง	1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา (68.269) 2. หาดสมิหลา (67.885) 3. วัดชัยนิมมาวาสวรวิหาร (67.885)			
			เกาะยอ	4. สถาบันทักษิณคดีศึกษา (77.115) 5. วัดท้ายยอ (66.346)			
		สทิงพระ	คูซูด	6. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (68.077)			
	พัทลุง	ควนขนุน	พนาางคอง	7. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (73.846)			
		เขาชัยสน	จองถนน	8. วัดเขินบางแก้ว (67.885)			
	ปานกลาง (50-65 %) 22 แหล่ง	สงขลา	สิงหนคร	หัวเขา	1. วัดสุวรรณคีรี (60.192) 2. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (59.038) 3. วัดบ่อทรัพย์ (57.115) 4. วัดเขาน้อย (56.923) 5. วัดกุฎาเบ็ก (52.885) 6. วัดศิริวรรณวาส (50.192)		
					สทิงหม้อ	7. วัดโลการาม (54.231)	
					บางเขียด	8. วัดบางเขียด (55.000)	
เมือง					บ่อยาง	9. สวนสองทะเล (64.038) 10. เขาคิงควน (60.577) 11. วัดโพธิปฐมวาส (60.385) 12. วัดแจ้ง (59.038) 13. เขาน้อย (57.115)	
						พะวง	14. สวนป่าปรรม (64.038)
						เกาะยอ	15. วัดแหลมพ้อ (54.231)
พัทลุง			เมือง	ลำปำ	16. วัดป่าลิไลยก์ (65.385) 17. วัดเจ้าเมืองพัทลุง (63.462) 18. หาดแสนสุขลำปำ (61.538) 19. วัดวัง (56.923) 20. วัดวิหารเบ็ก (55.962)		
					เขาชัยสน	จองถนน	21. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (58.846)
		ควนขนุน			พนาางคอง	22. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (56.923)	

ตาราง 6 (ต่อ)

ระดับศักยภาพ	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	ชื่อแหล่ง (%)
น้อย (< 50 %) 19 แหล่ง	สงขลา	สิงหนคร	ห้วยเขา	1. สุสานพระยาแขก (49.038)
				2. ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง (45.692)
				3. สุสานตระกูล ณ สงขลา (42.654)
				4. ศาลาหลบเสือ (42.115)
				5. ศาลาบ่อแก้งและสุสานเจ.วี.ลาร์เซน (40.769)
				6. ศาลากวง (37.307)
		เมือง	บ่อยาง	7. วัดแหลมจาก (47.293)
				8. แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ (41.308)
				9. วัดศาลาหัวยาง (49.423)
			เกาะขอย	10. ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา (48.654)
				11. ป้อมปากน้ำแหลมทราย (44.731)
				12. เจดีย์เขาภู (41.231)
	พัทลุง	หาดใหญ่	13. พิพิธภัณฑสถานแหลมโพธิ์ (38.077)	
			14. วัดสูงเกาะใหญ่ (43.165)	
		เมือง	ลำปำ	15. วัดยางงาม (48.846)
				16. วัดป่าขอม (43.153)
			เขาชัยสน	17. แหลมจองถนน (43.000)
				บางแก้ว
	ปากพะยูน	เกาะหมาก	19. เกาะสี่เกาะห้า (41.192)	

จากตาราง 6 การศึกษาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งหมด 49 แหล่ง พบว่าตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลามากที่สุดถึง 35 แหล่ง และจังหวัดพัทลุง 14 แหล่ง และในทุกกลุ่มระดับศักยภาพพบว่า แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลาเช่นกัน โดยแหล่งที่มีระดับศักยภาพมากที่สุดตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 6 แหล่งและจังหวัดพัทลุง 2 แหล่ง แหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลางตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 15 แหล่งและจังหวัดพัทลุง 7 แหล่ง และแหล่งที่มีระดับศักยภาพน้อยตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 14 แหล่งและจังหวัดพัทลุง 5 แหล่ง

เมื่อพิจารณาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพแยกตามตำแหน่งที่ตั้งในทะเลสาบสงขลา ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละกลุ่มระดับศักยภาพ
แยกตามตำแหน่งที่ตั้งในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ระดับศักยภาพ	ที่ตั้งในทะเลสาบสงขลา	ชื่อแหล่ง (%)
มาก (66-80 %) 8 แหล่ง	บริเวณทะเลน้อย	1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (73.846)
	บริเวณทะเลหลวง	2. วัดเขินบางแก้ว (67.885)
	บริเวณทะเลสาบ	3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (68.077)
	บริเวณทะเลสาบสงขลา	4. สถาบันทักษิณคดีศึกษา (77.115)
		5. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา (68.269)
		6. หาดสมิหลา (67.885)
		7. วัดมณีมาวาสวรวิหาร (67.885)
		8. วัดท้ายขอ (66.346)
ปานกลาง (50-65 %) 22 แหล่ง	บริเวณทะเลหลวง (ด้านตะวันตก)	1. วัดป่าลิไลย์ (65.385)
		2. วัดเจ้าเมืองพัทลุง (63.462)
		3. หาดแสนสุขลำปำ (61.538)
		4. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (58.846)
		5. วัดวัง (56.923)
		6. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (56.923)
		7. วัดวิหารเบิก (55.962)
	บริเวณทะเลสาบ	8. วัดบางเขียด (55.000)
	บริเวณทะเลสาบสงขลา	9. สวนสองทะเล (64.038)
		10. สวนป่าปรรม (64.038)
		11. เขาดังกวน (60.577)
		12. วัดโพธิ์ปฐมवास (60.385)
		13. วัดสุวรรณคีรี (60.192)
		14. วัดแจ้ง (59.038)
		15. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (59.038)
		16. วัดบ่อทรัพย์ (57.115)
		17. เขาน้อย (57.115)
		18. วัดเขาน้อย (56.923)
		19. วัดโลการาม (54.231)
		20. วัดแหลมพ้อ (54.231)
		21. วัดภูผาเบิก (52.885)
		22. วัดศิริวรรณवास (50.192)

ตาราง 7 (ต่อ)

ระดับศักยภาพ	ที่ตั้งในทะเลสาบสงขลา	ชื่อแหล่ง (%)
น้อย (< 50 %) 19 แหล่ง	บริเวณทะเลหลวง	1. วัดยางงาม (48.846) 2. วัดป่าขอม (43.153) 3. แหลมจองถนน (43.000)
	บริเวณทะเลสาบ	4. หาดไข่เต่า (41.154) 5. เกาะสี่เกาะห้า (41.192) 6. วัดแหลมจาก (47.923) 7. วัดสูงเกาะใหญ่ (43.165)
	บริเวณทะเลสาบสงขลา	8. วัดศาลาหัวยาง (49.423) 9. ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา (48.654) 10. สุสานพระยาแขก (49.038) 11. ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง (45.692) 12. ป้อมปากน้ำแหลมทราย (44.731) 13. สุสานตระกูล ณ สงขลา (42.654) 14. เจดีย์เขาภู (41.231) 15. ศาลาหลบเสือ (42.115) 16. แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ (41.038) 17. พิพิธภัณฑ์ชุมชนแหลมโพธิ์ (38.077) 18. ศาลาบ่อแก้งและสุสานเจ.วี.ลาร์เซน (39.231) 19. ศาลากวง (37.307)

จากตาราง 7 การศึกษาแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งหมด 49 แหล่ง พบว่าแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลามากที่สุดถึง 31 แหล่ง บริเวณทะเลหลวง 11 แหล่ง บริเวณทะเลสาบ 6 แหล่ง และบริเวณทะเลน้อย 1 แหล่ง และในทุกกลุ่มระดับศักยภาพพบว่าแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลาเช่นกัน โดยแหล่งที่มีระดับศักยภาพมากตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา 4 แหล่ง และบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบบริเวณละ 1 แหล่ง แหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลางตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา 14 แหล่ง บริเวณทะเลหลวง 7 แหล่ง และบริเวณทะเลสาบ 1 แหล่ง และแหล่งที่มีระดับศักยภาพน้อย ตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา 12 แหล่ง บริเวณทะเลสาบ 4 แหล่ง และบริเวณทะเลหลวง 3 แหล่ง

ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

การสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งหมด 49 แหล่ง (ตาราง 5) พบแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก 8 แหล่ง (ร้อยละ 16.33 ของจำนวนแหล่งทั้งหมด) คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดสมิหลา วัดมัชฌิมาวาส วihar วัดท้ายขอ และวัดเขียนบางแก้ว ซึ่งผลการสำรวจและประเมินศักยภาพของแต่ละแหล่งได้เสนอตามตำแหน่งที่ตั้งในบริเวณทะเลสาบสงขลา ดังนี้

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (บริเวณทะเลน้อย)

การจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2517 โดยราษฎรจากบ้านทะเลน้อย ตำบลพนางคอง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ร่วมกันร้องขอให้กรมป่าไม้มาดำเนินการจัดตั้งเป็นเขตอนุรักษ์ โดยตั้งเป็น “อุทยานนกน้ำทะเลน้อย” เนื่องจากมีนกน้ำหลายชนิดมาอาศัยอยู่อย่างชุกชุมในบริเวณนี้ และกรมป่าไม้ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจความเหมาะสมพบว่า บริเวณทะเลน้อยมีความเหมาะสมที่จะได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จึงได้เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีประกาศจัดตั้งตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 มีผลบังคับใช้ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 84 วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2518 นับเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศ และต่อมาได้ประกาศผนวกพื้นที่เพิ่มอีก 2 ครั้ง ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 97 ตอนที่ 48 ลงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2523 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ลงวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2525 ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 99 ตอนที่ 167 วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 รวมพื้นที่ทั้งหมด 457 ตารางกิโลเมตร (285,625 ไร่) ประกอบด้วยพื้นที่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

1. จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ประมาณ 167 ตารางกิโลเมตร (104,375 ไร่) อยู่ในพื้นที่ตำบลพนางคอง และตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน
2. จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร (31,250 ไร่) อยู่ในพื้นที่ตำบลตะเครียะ และตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด
3. จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ประมาณ 240 ตารางกิโลเมตร (150,000 ไร่) อยู่ในพื้นที่ตำบลขนหาด ตำบลนางหลง ตำบลท่าเสม็ด และตำบลเคร็ง อำเภอชะอวด ตำบลแหลม และตำบลชะลิก อำเภอหัวไทร

โดยแบ่งเป็นพื้นที่บนแผ่นดินประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร และเป็นพื้นน้ำทะเลน้อยประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร (กรมป่าไม้. 2536 : 3-4 ; กรมป่าไม้. 2540 : 1-4)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีคุณค่า มีความสำคัญ และเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะเป็นแหล่งรวมที่อยู่อาศัย ที่ทำรังวางไข่ของนกประจำถิ่นและนกอพยพจำนวนมาก เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของพืชทั้งพืชบกและพืชน้ำนานาชนิด ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยได้รับการเสนอเข้าบรรจุในบัญชีรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) เป็นแห่งแรกของประเทศไทย

ปัจจุบันเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมาก เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
ใน พ.ศ. 2543 – 2545 แยกเป็นรายเดือน

เดือน	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)								
	พ.ศ. 2543			พ.ศ. 2544			พ.ศ. 2545		
	ชม ธรรมชาติ	ใช้ บ้านพัก	ชาว ต่างชาติ	ชม ธรรมชาติ	ใช้ บ้านพัก	ชาว ต่างชาติ	ชม ธรรมชาติ	ใช้ บ้านพัก	ชาว ต่างชาติ
มกราคม	10,974	830	117	16,007	1,211	127	9,030	1,325	15
กุมภาพันธ์	3,826	608	100	37,398	1,464	157	27,429	1,334	21
มีนาคม	19,743	1,757	172	20,076	2,015	113	17,179	2,138	50
เมษายน	36,534	1,716	142	37,471	1,788	70	26,769	1,724	281
พฤษภาคม	14,607	1,797	56	15,829	1,811	26	11,166	1,519	168
มิถุนายน	10,785	920	35	12,374	1,226	62	11,554	1,127	170
กรกฎาคม	9,558	978	81	9,059	252	104	12,092	1,416	161
สิงหาคม	9,274	1,899	55	6,914	1,777	69	10,580	1,091	159
กันยายน	7,561	895	80	6,520	967	41	9,374	1,184	11
ตุลาคม	15,572	1,368	-	22,396	1,248	21	17,304	1,743	159
พฤศจิกายน	4,688	738	-	2,697	811	32	3,882	1,105	280
ธันวาคม	7,921	597	-	14,675	932	49	9,223	699	93
รวม	151,043	14,103	838	201,416	15,502	871	165,582	16,405	1,568

ที่มา : เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย. 2546

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ค่อนข้างหลากหลายมาก กระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่เขตห้ามล่าฯ ดังนี้

1. บริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตั้งอยู่ริมทะเลน้อยด้านทิศตะวันตก อยู่ปลายสุดของถนนสายพัทลุง-ควนขนุน-ทะเลน้อย ประกอบด้วยอาคารไม้ที่สร้างอยู่เหนือพื้นน้ำเกือบทั้งหมด โดยอาคารแต่ละหลังจะมีทางเดินสร้างด้วยไม้เชื่อมต่อกัน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ ดังนี้

1.1 พระตำหนักทะเลน้อย เป็นสถานที่ประทับแรมของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สร้างในปี พ.ศ. 2536 เป็นพระตำหนักที่สร้างอยู่เหนือพื้นน้ำทะเลน้อย มีความสวยงามมาก

1.2 อาคารที่ตั้งสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 1 หลัง

1.3 อาคารบ้านพักหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (บ้านเหยี่ยวแดง) 1 หลัง

1.4 อาคารบ้านพักเจ้าหน้าที่และคนงาน 4 หลัง คือ บ้านยางโทนน้อย บ้านอัญชัน บ้านกระสานวล และบ้านกระสาแดง

1.5 อาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 1 หลัง

1.6 อาคารแสดงนิทรรศการและฟังบรรยาย 1 หลัง

1.7 ศาลาพักผ่อน 4 หลัง เป็นอาคารคอนกรีตทรง 8 เหลี่ยม หลังคามุงกระเบื้อง

1.8 ศาลากลางน้ำ 1 หลัง เป็นศาลาไม้ขนาดใหญ่รองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก และทางทิศใต้ของศาลาหลังนี้เป็นที่ตั้งของท่าเรือนำเที่ยวของชมรมเรือนำเที่ยวทะเลน้อย

1.9 บ้านพักรับรองนักท่องเที่ยว 7 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 120 คน การสำรองที่พักสามารถติดต่อได้โดยตรงที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หรือโทรศัพท์หมายเลข 074-685230-1

1.10 เรือบริการนำเที่ยวของชมรมเรือนำเที่ยวทะเลน้อยจำนวน 17 ลำ เป็นเรือของคนในชุมชนทะเลน้อย ซึ่งอยู่ในความดูแลของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1.11 ทางเดินชมธรรมชาติ ประกอบด้วยสะพานไม้ยาวประมาณ 540 เมตร สร้างเชื่อมต่อกับสะพานคอนกรีตยาวประมาณ 310 เมตร

1.12 ลานจอดรถพร้อมห้องน้ำ 10 ห้อง

1.13 ป้อมยามรักษาความปลอดภัย 1 ป้อมอยู่ตรงบริเวณลานจอดรถ

1.14 ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2 ตู้อยู่บริเวณหน้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง หรือบริเวณติดต่อกับที่ทำการเขตห้ามล่าฯ ดังนี้

- ลานจอดรถ เป็นลานคอนกรีตอยู่ติดต่อกับที่ทำการเขตห้ามล่าฯ

- ร้านค้า ร้านขายอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ตั้งเรียงรายอยู่สองข้างถนน และด้านข้างของลานจอดรถ ซึ่งเป็นของคนในชุมชนทะเลน้อย

ภาพ 6 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพทลุง

- เรือบริการนำเที่ยวทะเลน้อย ซึ่งไม่ได้อยู่ในความดูแลของเขตห้ามล่าฯ
- บ้านพักพรหมเงิน ซึ่งเป็นของนายชื่น พรหมเงิน ชาวบ้านทะเลน้อย ตั้งอยู่เลขที่ 118 หมู่ 1 ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นบ้านทรงไทย 2 ชั้น มีห้องพักเป็นห้องปรับอากาศ 1 ห้อง ราคา 450 บาท/คืน ห้องพักผ่อน 3 ห้อง ราคา 350 บาท/คืน ซึ่งสามารถติดต่อได้โดยตรงที่บ้านพัก หรือ โทรศัพท์หมายเลข 074-685225 และ 074-685330

2. ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สำคัญ มีดังนี้

2.1 พืชพรรณ ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีพืชพรรณที่หลากหลายดังนี้

- พืชน้ำ พบอยู่ในพื้นน้ำทะเลน้อย คลอง และที่ลุ่มน้ำขังต่าง ๆ พืชที่พบ เช่น บัวสาย บัวเดือน บัวหลวง บัวบา กง สาหร่ายพวงกะโศก สาหร่ายข้าวเหนียว สาหร่ายหางกระรอก สาหร่ายเส้นด้าย จุกหนู ผักคบชวา จอกหูหนู แหน สันตะวาใบข้าว สันตะวาใบพาย แพงพวย เป็นต้น

- พืชพรรณป่าพรุ เช่น เสม็ดขาว เสม็ดชุน กระจูด จุกหนู ลิเกายูง เหี่ยวทรงกระเทียม กก ผักกูด และหญ้าชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

- พืชพรรณป่าบก เช่น ตะเคียนทอง สมอขาว ยางนา ประดู่ ชะมวง หวานา กะพ้อแดง กระท่อมขี้หมู เข็มป่า มะปริง มะม่วง สมอทะเล กามชะ ก่อควน หิยน้ำ ดินเบ็ดป่า เป็นต้น

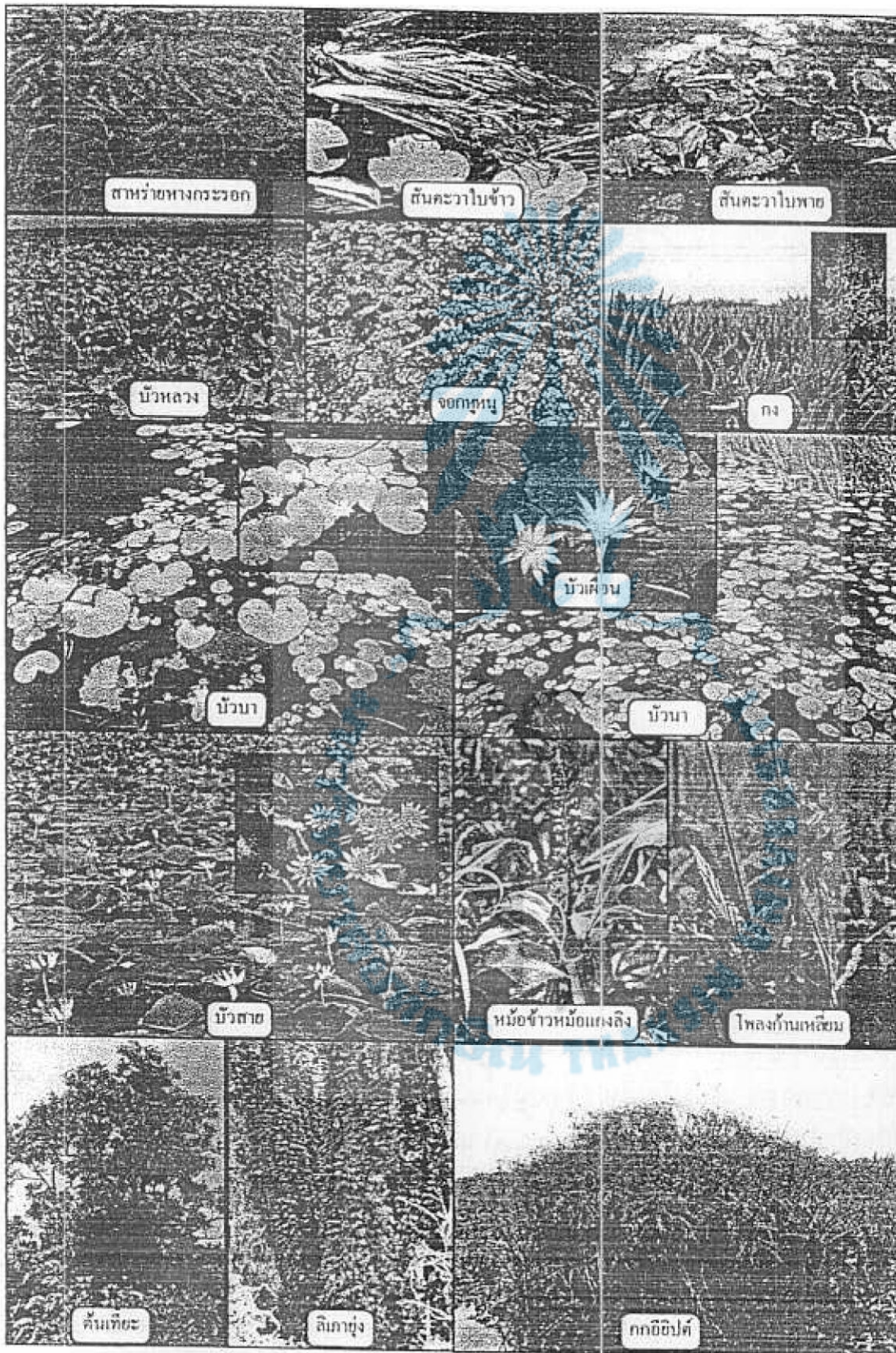
2. สัตว์ป่า ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยมีสัตว์ป่าที่สำคัญ ดังนี้

- สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม เช่น ลิงแสม ชะมด นาค เสือปลา เป็นต้น
- สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น เต่านา ตะพาบน้ำ จิงหลอน เขี้ยว งู เป็นต้น
- สัตว์สะเทินบกสะเทินน้ำ เช่น กบนา กบน้ำหนอง อึ่งอ่างบ้าน อึ่งน้ำเค็ม เขียดทราย เขียดบัว ปาดบ้าน เป็นต้น

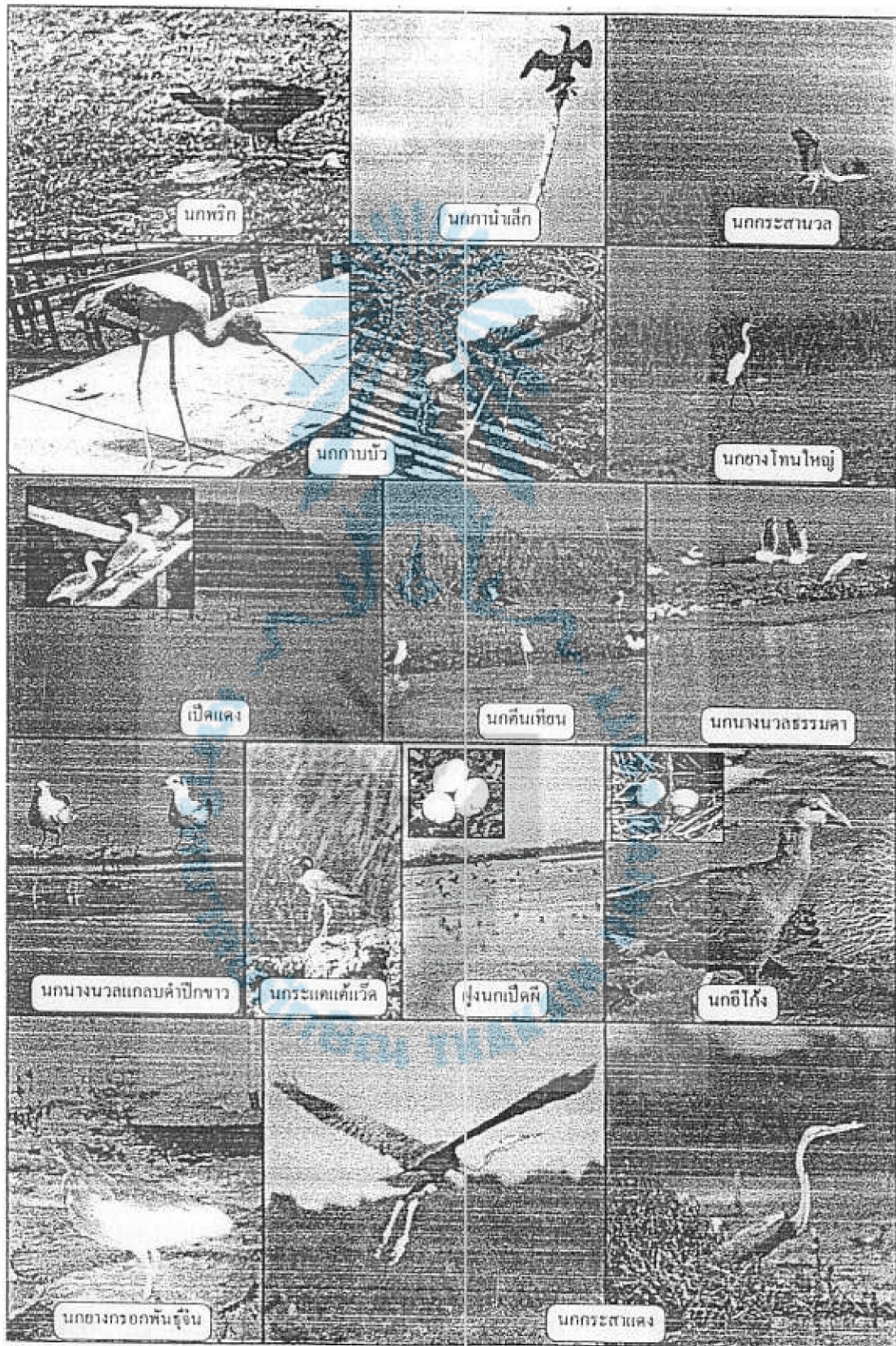
- สัตว์น้ำ เช่น กุ้งนา ปลาตะเพียนทราย ปลาดุกแดง ปลาเนื้ออ่อน ปลาเสือ ปลาสลาด ปลาหมอ ปลาช่อน ปลาดุก หอยโข่ง เป็นต้น

- นกน้ำและนกป่าชนิดต่าง ๆ เช่น นกกระสาขาว นกกระสาแดง นกกาน้ำเล็ก นกเป็ดผี นกยางควาย นกยางโทนใหญ่ นกยางโทนน้อย นกยางเป็ด นกแซก นกยางไฟหัวดำ นกอีโก้ง เป็ดคับแค เป็ดแดง เขี้ยวขาว เขี้ยวแดง นกกวัก นกอีลุ้ม นกอีแจว นกอีดำ นกพริก นกคินเทียมน นกเขาใหญ่ นกนางนวลแกลบ นกกระแตแต้แวด นกปรอดหน้าขาว นกนางนวลบ้าน นกเข็ญสาริกา นกกระปูดใหญ่ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ และเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวที่ทะเลน้อย คือ นกน้ำ และบัวชนิดต่าง ๆ

ภาพ 7 ทรัพยากรพืชน้ำในบริเวณทะเลน้อย ตำบลพนางคอง และตำบลทะเลน้อย
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาพ 8 ทรัพยากรนกน้ำชนิดต่างๆ ในบริเวณทะเลน้อย ตำบลพนาจร และตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

วัดเขียนบางแก้ว (บริเวณทะเลหลวง)

วัดเขียนบางแก้วตั้งอยู่หมู่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง อยู่ริมถนนรพช. สายปากหะ-บางขน ห่างจากปากหะ 10.5 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวอำเภอ 8 กิโลเมตร อยู่ติดคลองบางแก้วฝั่งซ้ายและอยู่ห่างจากริมฝั่งทะเลสาบ 1 กิโลเมตร

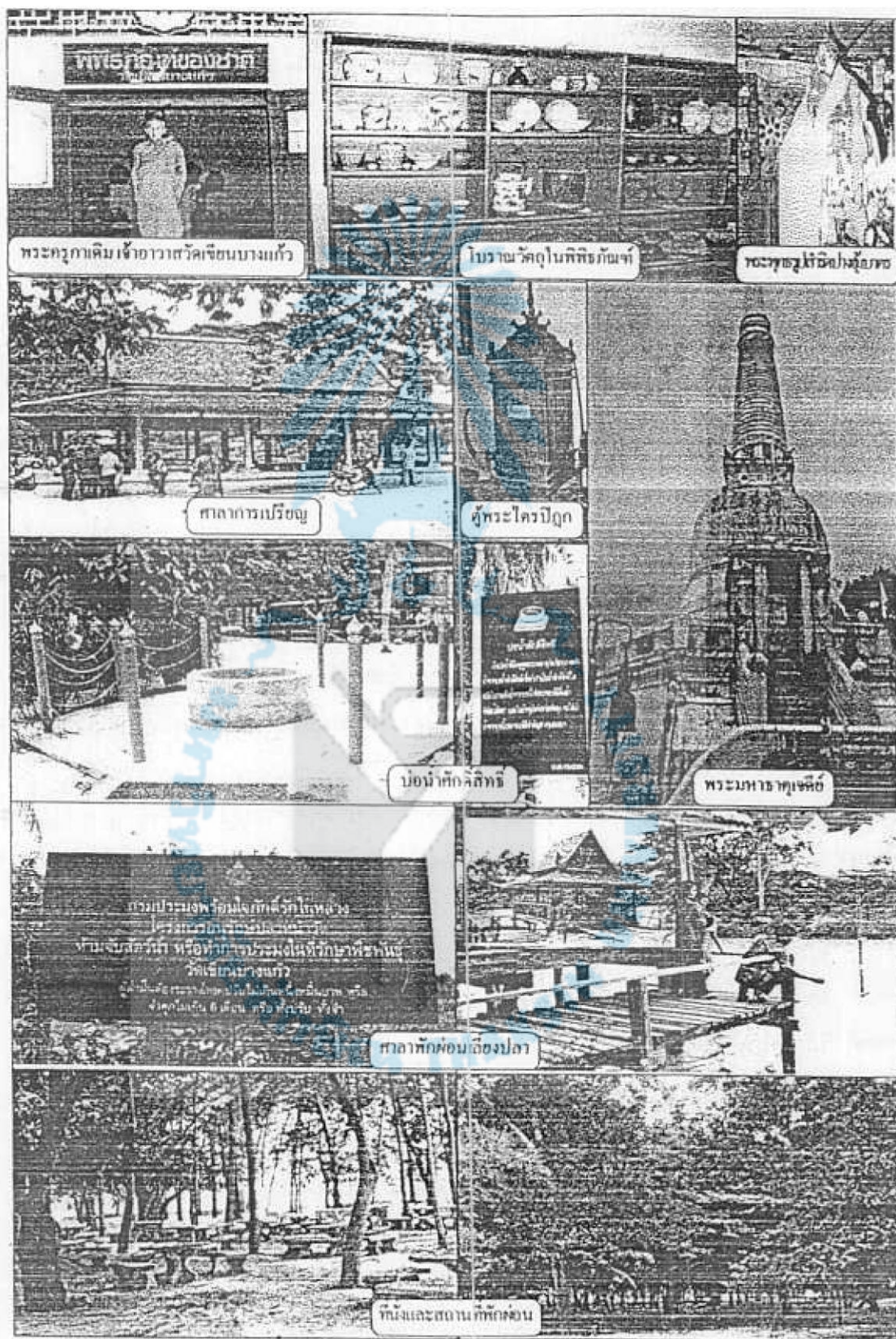
วัดเขียนบางแก้ว เป็นวัดโบราณที่เดิมมีชื่อเรียกแตกต่างกันหลายชื่อ เช่น วัดตะเคียนบางแก้ว วัดตะเขียนบางแก้ว วัดบางแก้ว วัดป่าแก้ว วัดเขียน วัดเขียนคณะป่าแก้วหัวเมืองพัทลุง สร้างขึ้นในสมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13-18) จากความศรัทธาของบุคคลผู้มีอำนาจ และบารมีทางการเมืองในท้องถิ่น และมีความผูกพันกับอำนาจรัฐส่วนกลาง จึงเป็นวัดที่ได้รับการทำนุบำรุงจากรัฐ มีอาณาเขตกว้างขวาง มีโอกาสสร้างสมโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก แต่เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 ทำให้วัดเขียนบางแก้วไม่ได้รับการดูแลจนกลายเป็นวัดร้าง โบราณสถานและโบราณวัตถุถูกทอดทิ้งและถูกทำลายไปมาก และเริ่มได้รับการบูรณะซ่อมแซมใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ วัดเขียนบางแก้วได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติใน พ.ศ.2480 ภายในและบริเวณโดยรอบมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. บริเวณโลกเมืองหรือเมืองเก่าพัทลุง ตั้งอยู่ที่สันทรายทางทิศเหนือของวัด เป็นที่ตั้งของเมืองพัทลุงเก่า พบวัตถุโบราณ เช่น เครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัย ถ้วยชามสมัยราชวงศ์ชอง ซึ่งมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-20

2. พระพุทธรูปสองพี่น้อง ประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันตกของโลกเมือง เป็นพระพุทธรูปหินทรายแดงทั้งสององค์ เข้าใจว่าเจ้าเมืองพัทลุงได้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น เดิมชำรุดหักพังเหลือแต่พระเศียรตั้งอยู่บนฐานชุกชี และได้บูรณะขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2507 โดยได้นำชิ้นส่วนของเดิมประกอบด้วย พระพุทธรูปทั้งสององค์มีขนาดเท่ากัน มีความสูงรวมทั้งฐานชุกชี 6 เมตร หน้าตักกว้าง 2.5 เมตร

3. พระแก้วคลาตรีมหาโพธิ์ ชาวบ้านเรียกว่า พระคลา ประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของวิหารถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นพระพุทธรูปหินทรายแดง ปางมารวิชัย ศิลปะอยุธยาตอนต้น(พุทธศตวรรษที่ 19-20) เดิมถูกชาวบ้านทุบทำลายเพื่อหาทรัพย์สมบัติในองค์พระ ทำให้พระพุทธรูปชำรุดมากเหลือแต่พระพักตร์เท่านั้นที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่ เศียรพระวัดโดยรอบได้ 1.30 เมตร สูง 1 เมตรเศษ ต่อมาได้บูรณะปั้นแต่งองค์พระขึ้นใหม่ด้วยปูนและต่อพระเศียรใน พ.ศ. 2505 แต่เนื่องจากฝีมือช่างไม่ดีนักจึงทำให้พระเศียรกับองค์พระดูไม่ได้สัดส่วนกัน

4. โบสถ์พราหมณ์หรือเทวสถาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพระมหาธาตุเจดีย์ ชาวบ้านเรียกว่า วัดแขกชี่ ปัจจุบันได้หักพังหมดแล้ว เหลือแต่ฐานเป็นเนินก่ออิฐฝังมทราย มีฐานสี่เหลี่ยมหรือโยนี 2 แผ่น องค์สี่เหลี่ยม 1 ชิ้นจำหลักจากหินทรายแดง

ภาพ 9 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดเจ็บบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

5. วิหารถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของโบสถ์พราหมณ์ ปัจจุบันหักพังเหลือแต่เนินทรายบนฐานชุกชีที่ก่อด้วยอิฐและหิน มีชิ้นส่วนพระพุทธรูปจำหลัก หินทรายแดง พระพุทธรูปศิลาทรายแดงไม่มีเศียร 3 องค์ ปางมารวิชัย

6. พระมหาธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว ประดิษฐานอยู่ด้านหลังอุโบสถริมคลองบางแก้ว ก่อด้วยอิฐถือปูน ที่ฐานมีซุ้มจรณะ 3 ซุ้ม แต่ละซุ้มมีพระพุทธรูปประทับนั่ง เนื้อซุ้มจรณะ เป็นสลูประติมากรรมรูปทรงสี่เหลี่ยมศิลปะจีน

7. เจดีย์ทิศ ตั้งอยู่ทั้งสี่มุมของพระมหาธาตุเจดีย์ เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน องค์ระฆังแบบ โอคว่า ฐานสูงรูปสี่เหลี่ยม

8. ระเบียงหรือวิหารคด เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน หลังคามุงกระเบื้องดินเผาล้อมรอบ พระมหาธาตุทั้ง 3 ด้าน ภายในประดิษฐานพระเวียง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ปางมารวิชัยฝีมือช่างพื้นเมืองจำนวน 34 องค์

9. ธรรมศาลา ตั้งอยู่ด้านหน้าอุโบสถ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย 1 องค์ ซึ่งได้บูรณะใหม่ในปี พ.ศ. 2513 ทำให้เสียรูปทรงเดิม

10. อุโบสถ ตั้งอยู่ด้านหน้าพระมหาธาตุเจดีย์ มีพระประธานรูปปูนปั้นปางมารวิชัย 5 องค์ ด้านหลังพระประธานก่อผนังไว้เป็นห้องประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ก่ออิฐถือปูน 1 องค์ และรูปพระสาวกอีก 2 องค์

11. เสาหินทรายแดง เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น ตั้งอยู่รอบอุโบสถจำนวน 8 ใบ เป็นเสามาที่ไม่มีลวดลาย แต่ใบที่อยู่ด้านหลังอุโบสถมีลวดลายปูนปั้นที่อกเสมาเป็นรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เข้าใจว่าได้มีการต่อเติมขึ้นภายหลัง

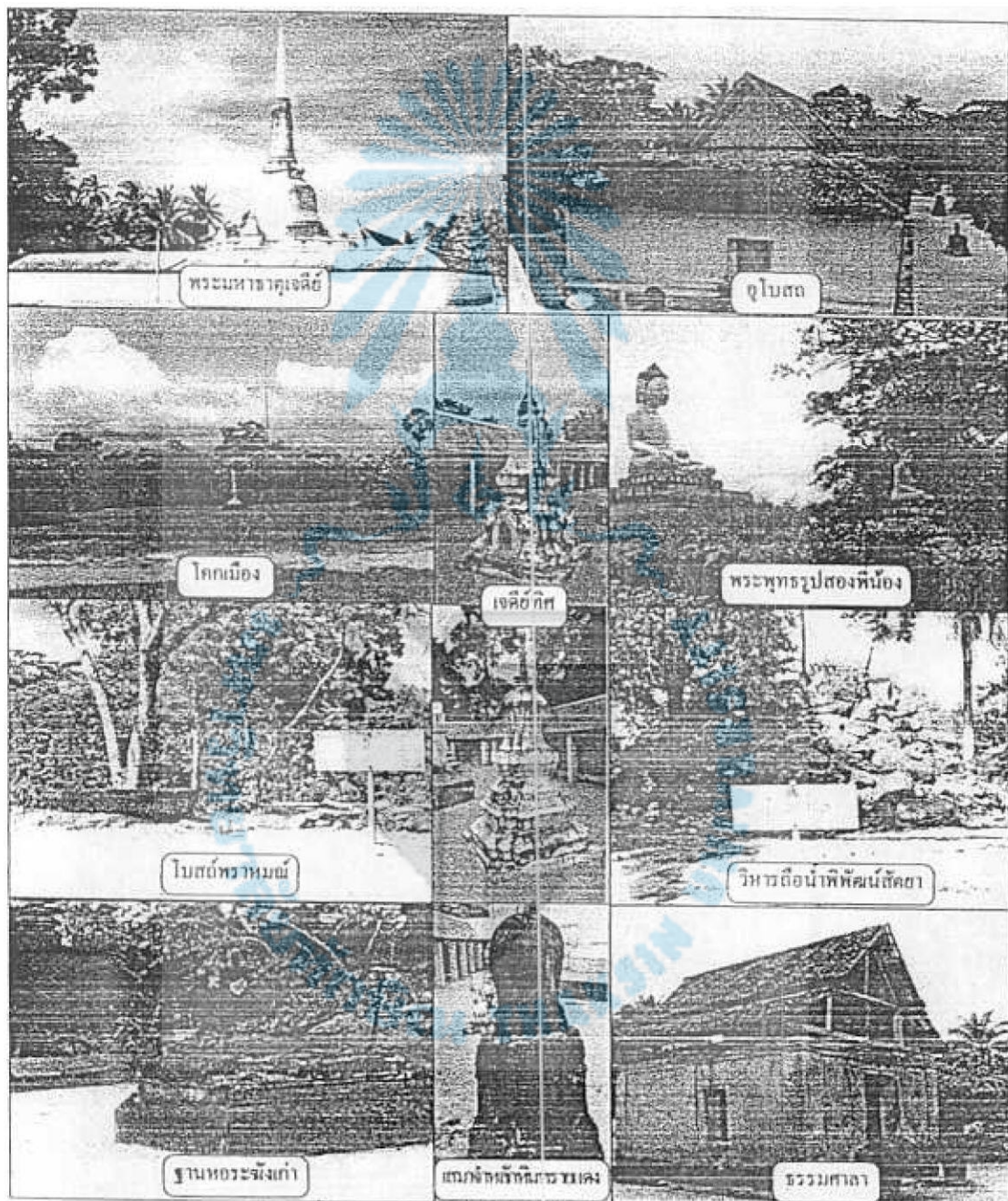
12. ฐานหอระฆังเก่า ตั้งอยู่ด้านหน้าธรรมศาลา ก่ออิฐถือปูนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

13. ศาลาการเปรียญ ตั้งอยู่ด้านหน้าฐานหอระฆังเก่า มีลักษณะแบบทรงโถงเรือนไทยภาคใต้ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา

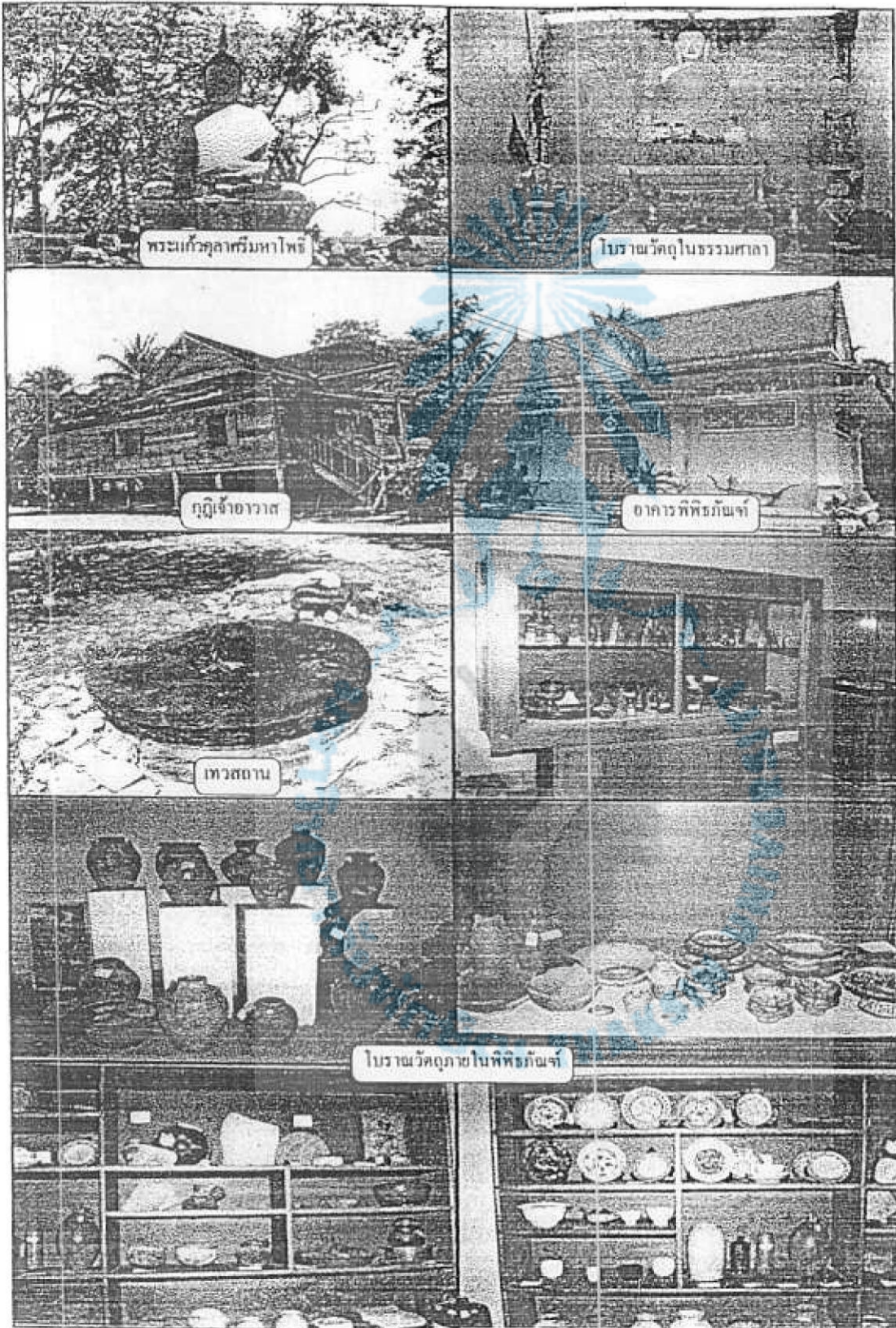
14. กุฏิเจ้าอาวาส เป็นกุฏิไม้ทรงปั้นหยายกพื้นสูง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีบันไดทางขึ้น 2 ทาง นับเป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่สำคัญ และหาได้ยาก

15. พระพุทธรูปสำริดปางอุ้มบาตรศิลปะสมัยอยุธยา ประดิษฐานอยู่บนกุฏิเจ้าอาวาส ชาวบ้านเรียกว่า แม่ทวด เมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษา ประชาชนก็จะ อัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนบุนอบกของเรือพระ

16. พิพิธภัณฑวัดเขียนบางแก้ว ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของอุโบสถ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กแบบทรงไทยประยุกต์สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2528 เพื่อใช้เป็นที่เก็บโบราณวัตถุที่ขุดพบในบริเวณวัด โถกเมือง และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น พระพุทธรูป ถ้วยชามจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง ศิลาวารึก

ภาพ 10 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (โบราณสถาน) ในบริเวณวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ภาพ 11 ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเชิงอนุรักษ์ (โบราณวัตถุ) ในบริเวณวัดเขียนบางแก้ว ตำบลงอนน อำเภอเขาย้อย จังหวัดพัทลุง

อักษรขอม เครื่องเคลือบสังคโลกสมัยสุโขทัย เหริยญทองคำอาหรับ เป็นต้น โดยกรมศิลปากร เป็นผู้ออกแบบในการจัดแสดง และเขียนคำอธิบายประวัติความเป็นมาเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้สนใจสามารถติดต่อขอเข้าชมได้

17. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นบ่อน้ำโบราณที่มีมาคู่กับพระมหาธาตุเจดีย์ ใช้สำหรับประกอบพระราชพิธีคัมภีร์พระพิพัฒน์สัตยา ในสมัยที่เมืองพัทลุงตั้งอยู่ที่โคกเมือง

18. ศาลาพักผ่อน เป็นศาลาไม้ทรงไทย ตั้งอยู่หน้าวัดด้านทิศใต้ริมคลองบางแก้ว และเนื่องจากบริเวณคลองบางแก้วส่วนที่อยู่หน้าวัดได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำของกรมประมง จึงทำให้ศาลาลงน้ำเป็นที่บริจาทานให้อาหารปลา ซึ่งมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาให้อาหารปลาเป็นประจำ ปลาส่วนใหญ่เป็นปลาตะเพียนแดงและปลาน้ำจืดอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบสงขลา และคลองบางแก้ว

19. บริเวณกางเต็นท์ ใช้สำหรับการเข้าค่ายพักแรมของเยาวชนที่มาปฏิบัติธรรม หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในวัด

20. ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มีห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวจำนวน 19 ห้อง และมีห้องอาบน้ำ 3 ห้อง

นอกจากนี้ทางวัดกำลังสร้างที่พักแรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม หรือมาร่วมกิจกรรมของวัด และมีทางเดินไปชมทัศนียภาพของปากคลองบางแก้ว ชายฝั่งทะเลสาบ และหาดพิศทอง

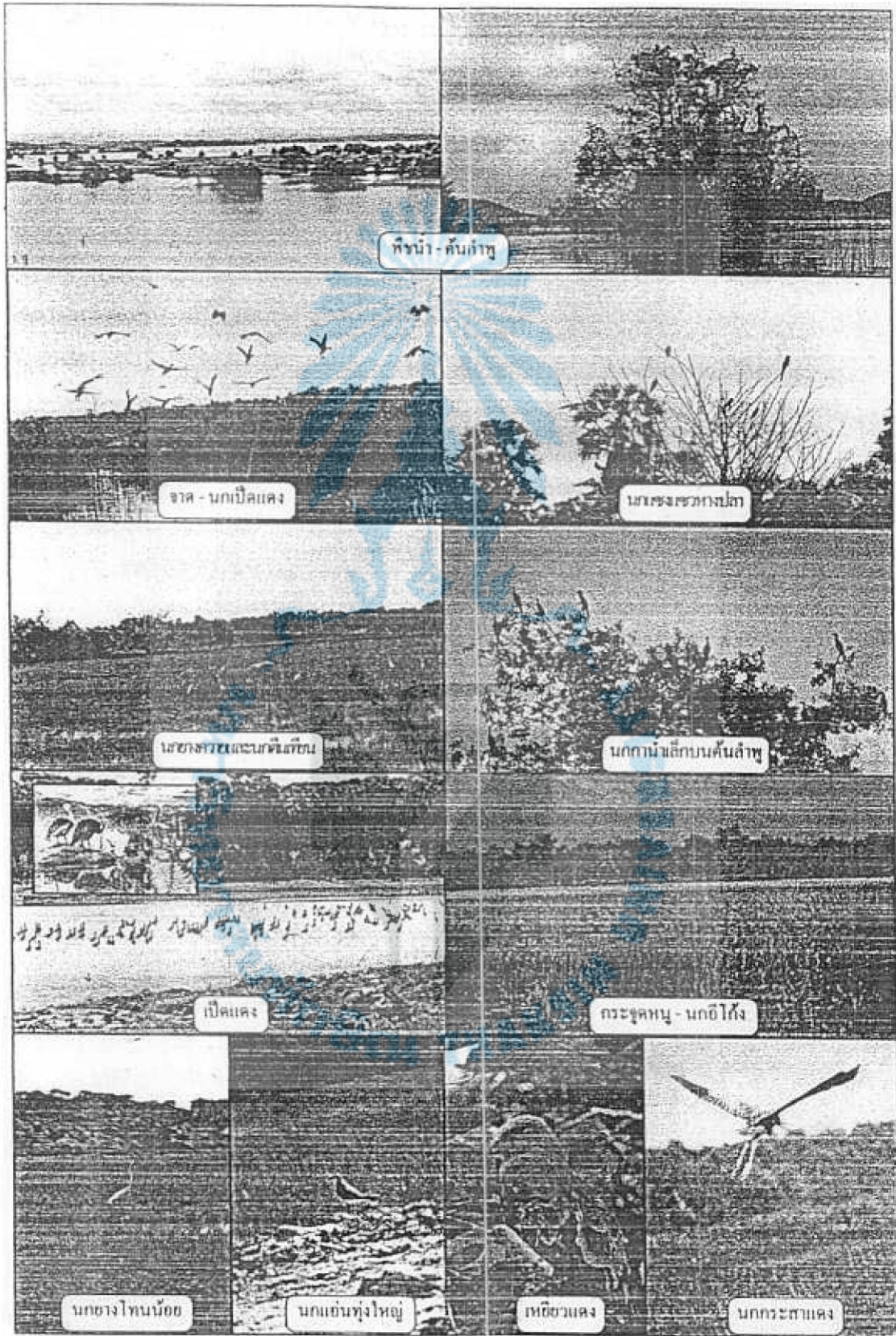
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (บริเวณทะเลสาบ)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ตั้งขึ้นตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2519 มีพื้นที่ทั้งหมด 227,916 ไร่ (364.67 ตารางกิโลเมตร) ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอสิงหนคร อำเภอสตงพระ และอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา และพื้นที่บางส่วนของอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง มีที่ทำการเขตฯ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลสาบ หมู่ 4 บ้านคูขุด อำเภอสตงพระ จังหวัดสงขลา มีอาคารที่ทำการฯ 4 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง บ้านพักข้าราชการ 4 หลัง บ้านพักคนงาน 3 หลัง บ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว 2 หลัง (พักได้ประมาณ 100 คน) ห้องประชุมขนาดความจุ 150 คนพร้อมโสตทัศนูปกรณ์ 1 ห้อง และห้องสมุดที่รวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ของเขตห้ามล่าฯ แห่งนี้

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามมากตามธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ โดยเฉพาะนกน้ำ ซึ่งในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ภายในพื้นที่ของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ มีสถานที่ที่น่าสนใจ และเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หลายบริเวณ ดังนี้

ภาพ 12 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ
จังหวัดพัทลุง สงขลา

ภาพ 13 ทรัพยากรนกน้ำและพืชน้ำชนิดต่าง ๆ ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ
จังหวัดพัทลุง - สงขลา

1. บริเวณที่ทำการเขตฯ ซึ่งมีทัศนียภาพของทะเลสาบที่งดงาม มีที่พักแรม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสมุด ห้องประชุม เรือบริการนำเที่ยว ทางเดินชมธรรมชาติริมฝั่ง และหอดูนกไว้บริการ ทำให้เหมาะแก่การเข้าค่าย การประชุมสัมมนา การศึกษาธรรมชาติ และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

2. บริเวณเกาะต่าง ๆ เช่น เกาะหมาก เกาะเสือ เกาะโคบ เกาะนางคำ เกาะบรรทม เกาะแพ เกาะนก เกาะมันแดง เกาะสี่เกาะห้า เป็นต้น ซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติ มีพืชพรรณสัตว์ป่า รวมทั้งนกน้ำเป็นจำนวนมาก

3. บริเวณพื้นน้ำและพืชน้ำ นักท่องเที่ยวนิยมล่องเรือดูนกน้ำในเดือนมกราคม-เมษายน เนื่องจากมีนกหลายชนิดอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ มีเรือมาจอดคอยให้บริการตั้งแต่เวลา 6.00 น.ของทุกวัน โดยอยู่ภายใต้การดูแลของเขตฯ เรือแต่ละลำสามารถบรรทุกนักท่องเที่ยวได้ 8-10 คน มีเรือทั้งหมด 53 ลำ ราคาค่าบริการลำละ 200-300 บาท แล้วแต่เส้นทาง

4. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว ตั้งอยู่หน้าที่ทำการเขตฯ

5. ร้านอาหารและร้านเครื่องดื่ม บริการนักท่องเที่ยว

การเดินทางไปยังที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สามารถเดินทางได้โดย

1. ทางเรือ ทั้งจากจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง

2. ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง ดังนี้

- อำเภอเมืองสงขลา ข้ามแพขนานยนต์แล้วไปตามถนนสายเขาแดง-อำเภอระโนด

32 กิโลเมตร เมื่อถึงหลักกิโลเมตร 125-126 จะมีทางแยกด้านซ้ายมือเข้าไป 3 กิโลเมตร

- อำเภอหาดใหญ่-เกาะขอม-อำเภอสิงหนคร-ที่ทำการเขตฯ ระยะทาง 76 กิโลเมตร

- อำเภอระโนด เมื่อผ่านตัวอำเภอสทิงพระ 600 เมตรจะมีทางแยกด้านขวามือ

- อำเภอปากพะยูน ผ่านเกาะหมาก เกาะแกง เกาะนางคำ ข้ามสะพานเฉลิมพระเกียรติ

มาตามเส้นทางสายชะแล้-บ้านใหญ่-คูขุด 34 กิโลเมตร

3. ทางเครื่องบิน มาลงที่สนามบินหาดใหญ่ แล้วเดินทางด้วยรถยนต์อีก 80 กิโลเมตร

เนื่องด้วยความสะดวกในการเดินทางดังกล่าว ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงควรหาโอกาสเดินทางไปสัมผัส และศึกษาธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบด้วย

สถาบันทักษิณคดีศึกษา (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

สถาบันทักษิณคดีศึกษามีฐานะเป็นคณะของมหาวิทยาลัยทักษิณ ตั้งอยู่บนเนินเขาทางตอนเหนือของเกาะขอมที่บ้านอ่าวทราย หมู่ 1 ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 6.5 กิโลเมตร มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หลากหลาย ดังนี้

ภาพ 14 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

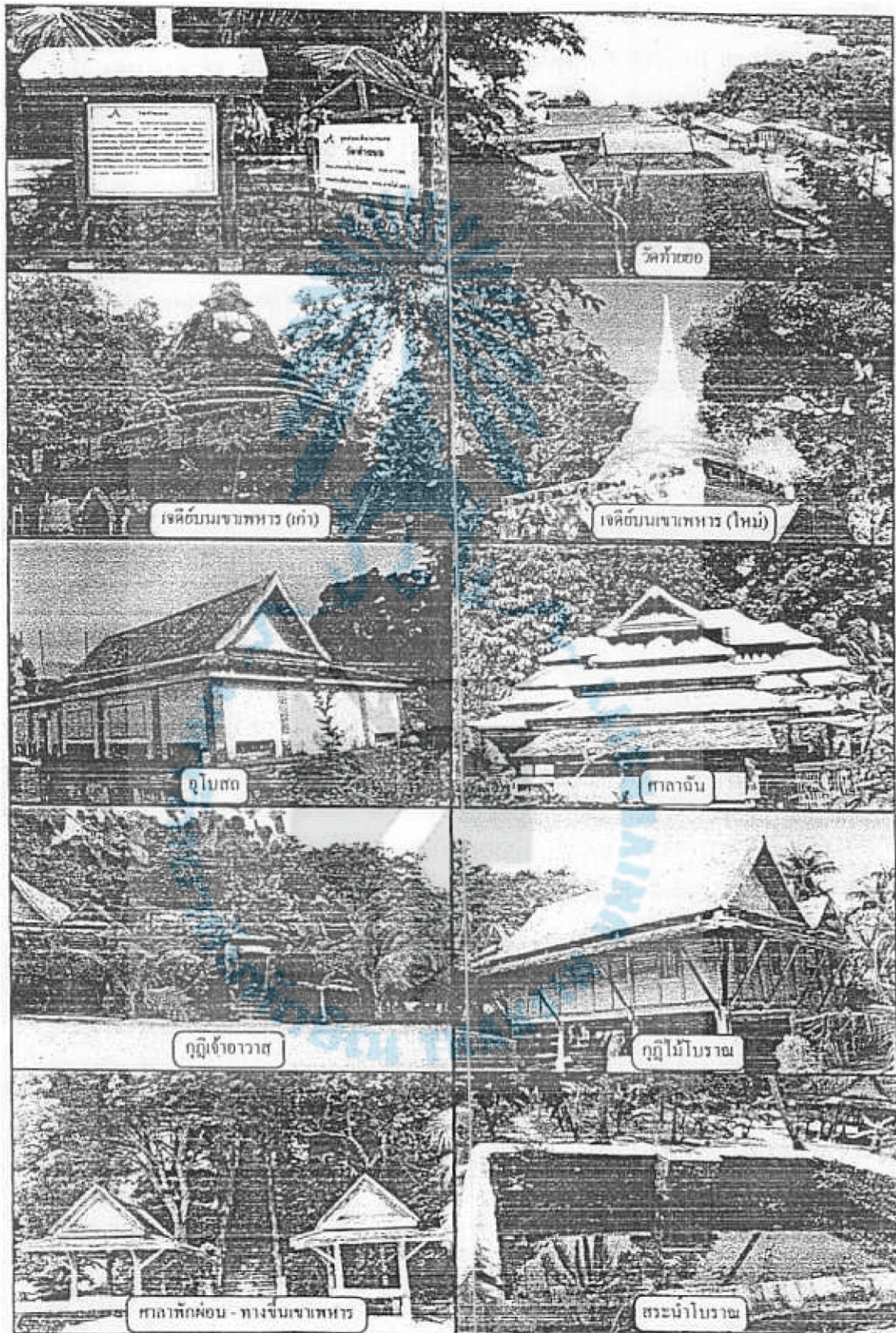
1. พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา (Folklore Museum) จัดแสดงนิทรรศการถาวรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปหัตถกรรม และวิถีชีวิตของชาวลำไ้ ใช้วัตถุของจริงประมาณ 49,000 ชิ้น หุ่นจำลอง ภาพ ทัศนียภาพ และ Multimedia แสดงประกอบเนื้อหาตามห้องต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ห้องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ มีโบราณวัตถุจากภูมิปัญญาของคนในห้องถิ่น
- 1.2 ห้องลูกปัดและเครื่องประดับ ประกอบด้วยวัตถุที่ใช้ทำ และเทคนิคการผลิต
- 1.3 ห้องมรดกและศาสตราวุธ ที่ใช้กันในภาคใต้ในอดีต เช่น กริช มีดครก มีดชายธง
- 1.4 ห้องอาชีพหลัก แสดงเครื่องมือในการทำนา ทำเหมือง ทำสวนยาง ทำสวนปาล์ม
- 1.5 ห้องเครื่องมือจับสัตว์ เช่น ครึน กรงต่อนก ไซ ตุ่ม ซ้อน โพงพาง เป็นต้น
- 1.6 ห้องเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้ของไทย จีน ชาติตะวันตก
- 1.7 ห้องผ้าทอพื้นเมือง เช่น ผ้าทอเกาะขอม ผ้าทอพุมเรียง ผ้าทอนาหมื่นศรี เป็นต้น
- 1.8 ห้องกระดาษชุดมะพร้าว มีกระดาษชุดมะพร้าวรูปทรงต่าง ๆ
- 1.9 ห้องเครื่องมือช่างไม้และงานศิลปหัตถกรรม เช่น เลื่อย รางตัด กบไสไม้ เป็นต้น
- 1.10 ห้องการจัดการศึกษา ความประเพณีโบราณของชาวลำไ้
- 1.11 ห้องนันทนาการ แสดงอุปกรณ์จำลอง และภาพถ่ายเกี่ยวกับการเล่นกีฬาท้องถิ่น
- 1.12 ห้องเครื่องประทีป แสดงเครื่องกำเนิด ไฟและเครื่องตามไฟของชาวลำไ้
- 1.13 ห้องเครื่องแก้ว จัดแสดงเครื่องแก้วที่พบและใช้ในภาคใต้
- 1.14 ห้องวัฒนธรรมโลหะ โลหะ จัดแสดงเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะ และโลหะผสม
- 1.15 ห้องอิสลามศึกษา จัดแสดงวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมุสลิม
- 1.16 ห้องการละเล่นพื้นเมือง เช่น หนังตะลุง โนรา กาหลอ ลิเกป่า เป็นต้น
- 1.17 ห้องเหรียญ และเงินตรา จัดแสดงพัฒนาการของเหรียญที่ใช้
- 1.18 ห้องศาสนา จัดแสดงเกี่ยวกับศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ในภาคใต้
- 1.19 ห้องประเพณีการเกิด และการบริบาลทารก โดยใช้หุ่นแสดงการเกิดแบบโบราณ
- 1.20 ห้องการเล่นของเด็ก โดยใช้หุ่นจำลอง เช่น การเล่นซ้คราว การเล่นว่าว เป็นต้น
- 1.21 ห้องฝักตัวเข้าเรียน ผูกเกลือ และช่วยการ โดยใช้หุ่นแสดงประกอบการฝักตัว
- 1.22 ห้องประเพณีการบวช ใช้หุ่นแสดงการลาบิคาราไปบวช
- 1.23 ห้องความเชื่อเรื่อง โชคชะดาราตรี และวัฒนธรรมการรักษาพยาบาล ใช้หุ่นแสดง
- 1.24 ห้องการออกปากกินวาน ใช้หุ่นแสดงการเตรียมอาหารเลี้ยงแขกที่มาช่วยงาน
- 1.25 ห้องประเพณีขึ้นเบญจารคน้ำ จำลองเรือนยอดเบญจา ท่อน้ำแกะสลัก
- 1.26 ห้องสงขลาศึกษา จัดแสดงทั้งวัตถุของจริง เช่น แผนที่ หรือหุ่นจำลองประตูเมือง
- 1.27 ห้องวรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทลายลักษณ์ เช่น หนังสือบอก สมุดโบราณ
- 1.28 ห้องเอกสารท้องถิ่น จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติที่ใช้สิ่งพิมพ์เป็นสื่อ

ภาพ 15 ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังอนุรักษณ์ในบริเวณพิพิธภัณฑคติชนวิทยา
สถาบันทักษิณคดีศึกษา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

- 29) ห้องพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ จัดเก็บข้อมูลในรูปของเทปบันทึกเสียง
3. อุทยานวัฒนธรรม ประกอบด้วยศาลาหนังตะลุง ศาลาลูกปัด และลานชานาภาทัศน์
4. อาคารศิลปกรรมทักษิณ ประกอบด้วยอาคารเรียน อาคารฝึกอบรม ที่พักวิทยากร และอุปกรณ์อื่น ๆ
5. อาคารงานส่งเสริมและเผยแพร่ ประกอบด้วยอาคาร ดังนี้
- 5.1 อาคารสารนิเทศ เป็นอาคารสำนักงานและศูนย์ส่งเสริมศิลปกรรมหัตถกรรม
พื้นบ้าน
- 5.2 อาคารพาโลพัฒนา เป็นอาคารที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมเสริมด้านงานส่งเสริมและ
เผยแพร่วัฒนธรรมสู่สังคมภายนอก ทั้งด้านวิชาการ และภาคปฏิบัติ
- นอกจากนี้สถาบันทักษิณคดีศึกษายังมีบริการอื่นๆ ดังนี้
1. บริการห้องพัก ทั้งแบบห้องปรับอากาศและพัดลม ในบริเวณอาคารนวมินทร์
อาคารอาคารศิลปกรรมทักษิณ และบ้านวิภาวดีรังสิต
 2. บริการห้องประชุมสัมมนา มีห้องประชุมที่สะดวกสบายหลายขนาดบริการ มีทั้ง
ขนาดความจุ 20 , 30 , 50 , 60 , 100 , 200 จนถึง 1,000 คน
 3. สินค้าพื้นเมืองหลายชนิดไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น หัตถกรรมกระจูด
หัตถกรรมย่านลิเภา ผ้าทอเกาะขอม เครื่องเงิน เซรามิก เป็นต้น
- การเดินทางไปยังสถาบันทักษิณคดีศึกษาสามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยถ้ามา
จากอำเภอเมืองสงขลา เมื่อข้ามสะพานติณสูลานนท์แล้วเดินทางต่อไปทางตอนเหนือของเกาะ
ขอมประมาณ 3 กิโลเมตร จะมีทางแยกเข้าสถาบันฯ อยู่ซ้ายมือ แต่ถ้ามาจากอำเภอสิงหนครเมื่อ
ข้ามสะพานติณสูลานนท์แล้วจะมีทางแยกเข้าทางขวามือ
- จะเห็นได้ว่าสถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์มาก เพราะเป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้
- วัดท้ายยอ (บริเวณทะเลสาบสงขลา)**
- วัดท้ายยอ ตั้งอยู่ที่บ้านท้ายเสา หมู่ 8 ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่
ทางทิศตะวันตกของเกาะขอมบริเวณเชิงเขาเพชร ดิคริมทะเลสาบ โดยอยู่ห่างจากตัวเมืองไปทาง
ทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 9 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากวัดแหลมพ้อไปทางทิศตะวันตก
ประมาณ 3 กิโลเมตร
- วัดท้ายยอสร้างเป็นวัดมาตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2311 เดิมเรียกว่า “วัดคงคาวิ” แต่
ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “วัดท้ายเสา” ได้รับการบูรณะฟื้นฟูในปี พ.ศ. 2540 เป็นวัดที่มีความสำคัญ
ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่สำคัญ ดังนี้

ภาพ 16 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดท้ายขอ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

1. อุโบสถ ก่ออิฐถือปูนผนังทึบ เจาะเป็นช่องประตู หน้าต่างไม้ หลังคาชั้นเดียว พื้นคอนกรีต ไม่มีช่อฟ้าใบระกา มุงกระเบื้องดินเผา มีบันไดและประตูทางเข้าอยู่ด้านทิศเหนือ ล้อมรอบด้วยใบเสมา และกำแพงแก้วทั้ง 4 ด้าน

2. กุฏิไม้โบราณ เป็นอาคาร ไม้เรือนไทยภาคใต้ มีใต้ถุนสูง เสาเรือนตั้งอยู่บนคอกหม้อ หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา

3. เจดีย์บนเขาเพชร ตั้งอยู่ด้านหลังของวัด เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูนทรงลังกาสมัยอยุธยา แต่มีการต่อเติมส่วนฐานใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ มีบันไดทางขึ้นสามด้าน ด้านหน้าซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกสร้างซุ้มพระไว้ บริเวณฐานเจดีย์มีซุ้มยื่นเฝ้าอยู่หน้าซุ้มพระ เขาวิหารเป็นสถานที่ที่ชาวเกาะข่อยใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีพิธีขึ้นเขาเพชรในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี

4. สระน้ำโบราณ ก่อหินถือปูนเป็นรูปสี่เหลี่ยมกว้างยาวด้านละ 10 เมตร

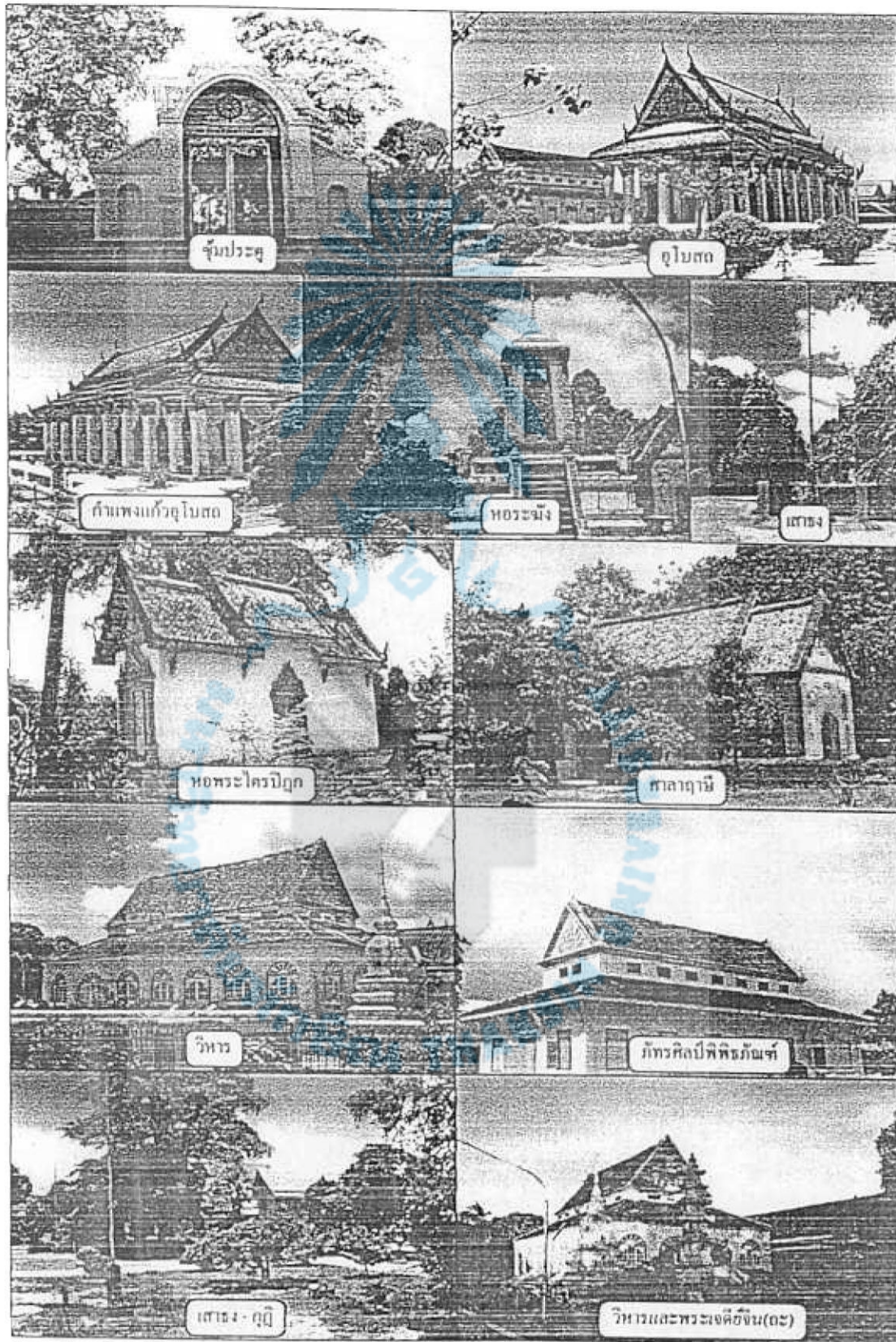
การเดินทางไปวัดท้ายขอสามารถเดินทางไปได้ทั้งทางเรือและทางรถ โดยนำเรือเข้าจอดเทียบท่าที่หน้าวัด หรือถ้าเดินทางด้วยรถจากอำเภอเมืองหรืออำเภอหาดใหญ่ เมื่อข้ามสะพานดินสุสานที่ได้ประมาณ 1.20 กิโลเมตร จะถึงตลาดเกาะข่อย และมีทางแยกซ้ายมือ ให้เดินทางเข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตรก็จะถึงวัดท้ายขอ ซึ่งเส้นทางนี้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นถนนสายท่องเที่ยวเรียกว่า ถนนสายวัฒนธรรม ที่ผ่านกลุ่มราชวงศ์พัฒนาฟ้าทอเกาะข่อย สวนผลไม้พื้นเมือง สวนละมุด บ้านโบราณ บ่อน้ำโบราณ ศาลาโบราณ และวัดท้ายขอ แต่ถ้ามาจากอำเภอสิงหนครเมื่อข้ามสะพานดินสุสานที่ขึ้นฝั่งเกาะข่อยให้เดินทางต่อไปประมาณ 2 กิโลเมตร ก็จะถึงตลาดเกาะข่อย มีทางแยกด้านขวามือ ให้เลี้ยวขวาไปตามถนนสายวัฒนธรรม

วัดท้ายขอได้รับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม และอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอย่างดี จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่น่า ไปสัมผัส และศึกษามากแห่งหนึ่ง

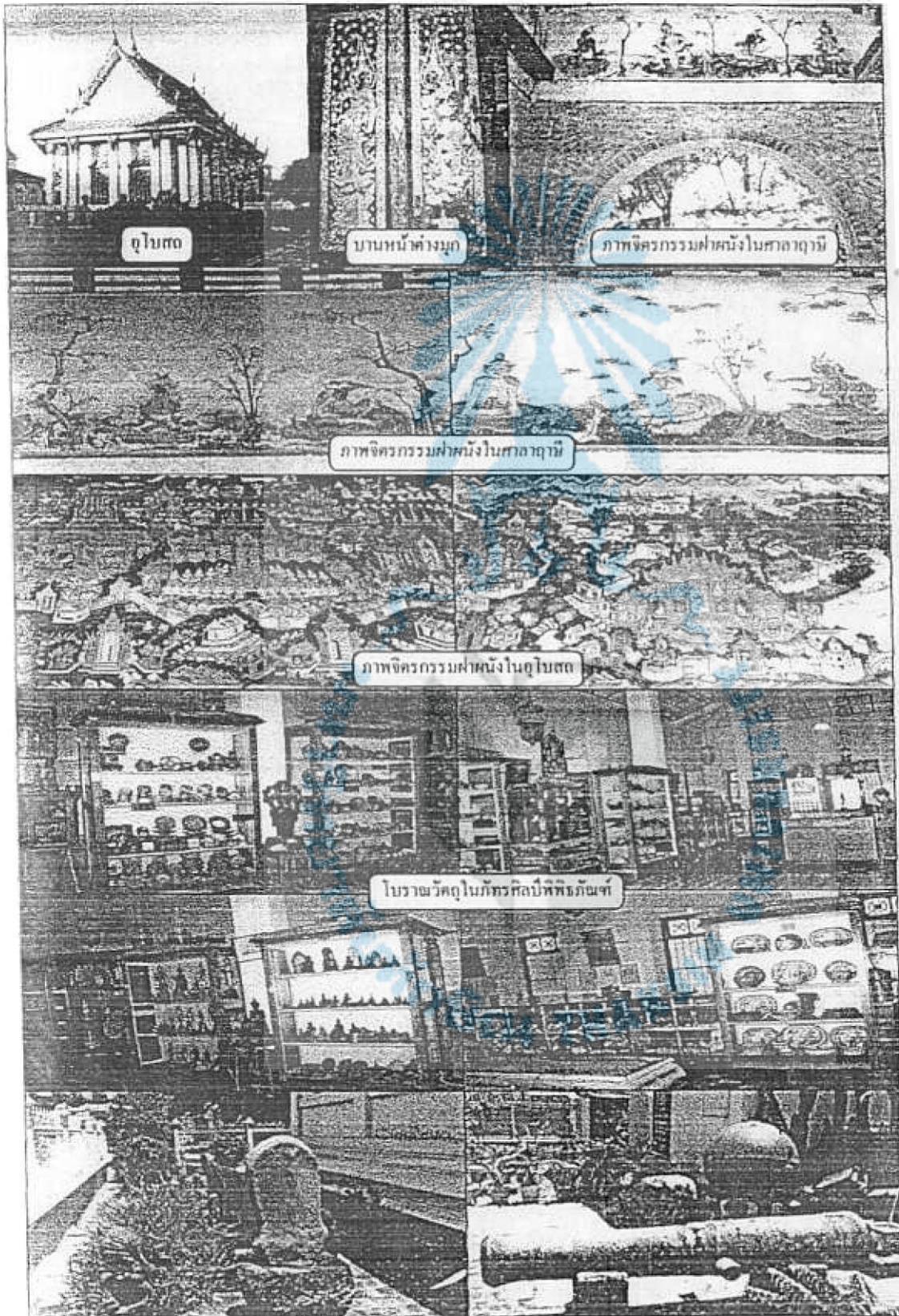
วัดมณีมาวาสวรวิหาร (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดมณีมาวาสวรวิหาร หรือวัดกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 222 ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. พระอุโบสถ เป็นทรงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยย่อส่วน ภายในมีภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2406 เป็นภาพเขียนสีฝุ่นบนฝาผนังปูนมีร่องพื้น เนื้อเรื่องเป็นเทพชุมนุม พระพุทธประวัติ และทศชาติชาดก

ภาพ 17 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (โบราณสถาน) ในบริเวณวัดมณีนาถวิหาร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ภาพ 18 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (โบราณวัตถุ) ในบริเวณวัดมณีมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อียง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. ศาลาฤาษี เป็นศาลาโดงก่ออิฐไม่ถือปูน ผนังเจาะเป็นช่องซุ้มโค้งโปร่งตลอดทั้งหลัง ภายในศาลาจารึกเรื่องคำราชา และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพฤาษีคัคน แสดงท่าทางแก่ ความซัดซอก ปวดเมื่อยตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และคำราแพทย์แผนไทย

3. พระวิหาร เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน

4. พระเจดีย์แบบจีน หรือฉะ สูงเป็นชั้น 7 ชั้น ย่อมุม 6 เหลี่ยม ทำด้วยหินแกรนิต

5. หอพระไตรปิฎก หรือหอไตรพระจอม เป็นอาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูน ที่หน้าบันมี รูปตราสุริยมณฑลและจันทรมณฑลค้ำยันคระ

6. หอระฆัง

7. ซุ้มประตู เป็นแบบฝรั่งผสมจีน ส่วนกำแพงวัดก่อด้วยหินถือปูน

8. เสาตะเกียบคู่ของเสารัง ทำด้วยหินแกรนิตจำหลักลวดลาย มีคำภาษาจีนจารึกไว้ว่า สร้างในรัชกาลพระเจ้าเกี้ยวเซ่ง (พ.ศ. 2345)

9. ศาลาการเปรียญและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมัชฌิมาวาส สงขลา มีโบราณวัตถุและ ศิลปวัตถุล้ำค่ารวม 4,884 ชิ้น โดยได้จัดแสดงไว้เป็นหมวดหมู่ดังนี้ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัย ทวารวดี ศิลปวัตถุที่พบในจังหวัดสงขลา พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ในประเทศไทย เครื่องถ้วยจีน ทุกสมัยที่พบในประเทศไทย และเครื่องถ้วยไทยสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

10. บานหน้าต่างมุกพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร สร้างในปี พ.ศ. 2390-2408

11. ฎีกาแบบเก็งจีน เป็นฎีกาแบบจีนที่มีความสวยงามมาก

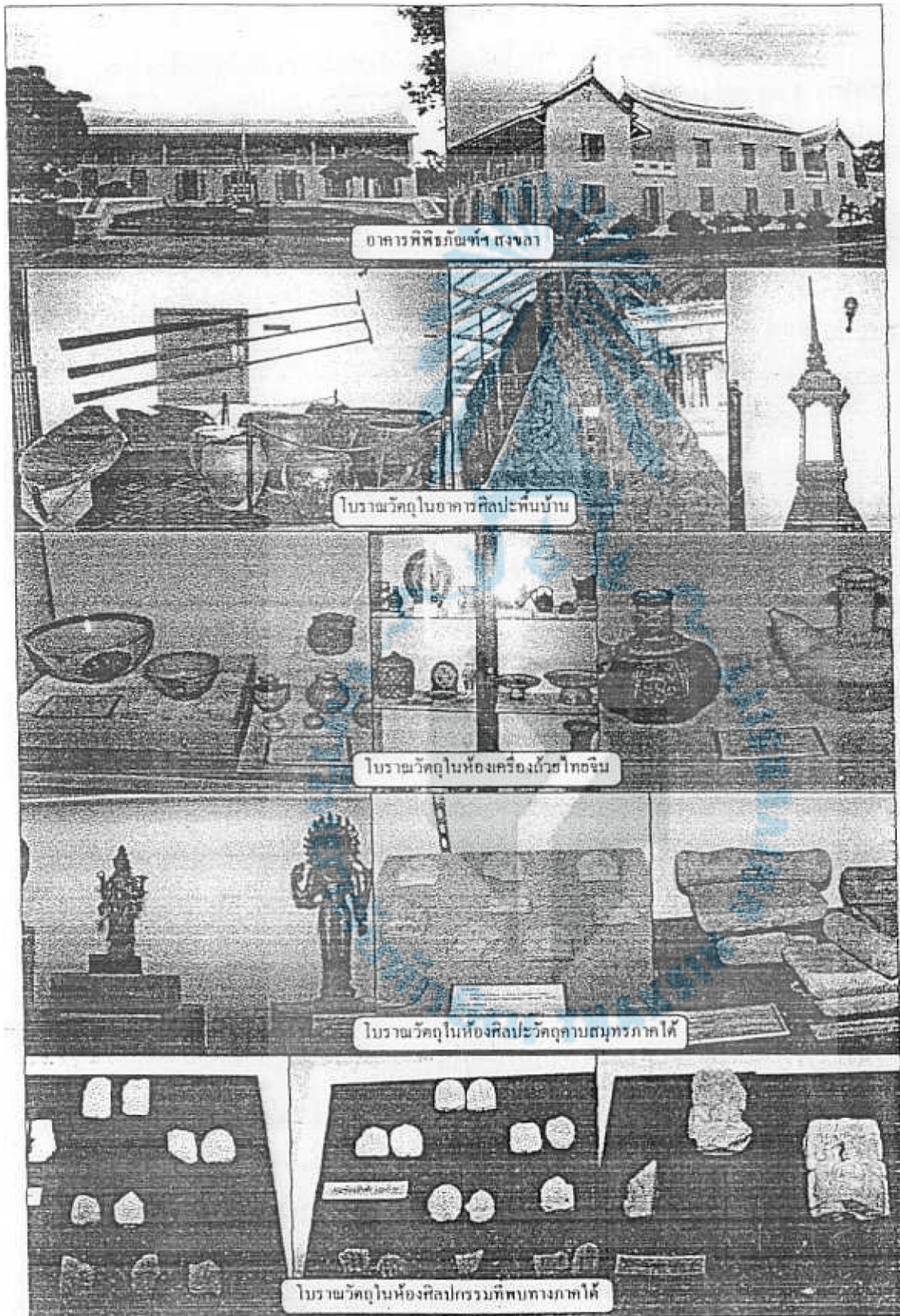
วัดมัชฌิมาวาสวรวิหารเป็นวัดสำคัญประจำเมืองสงขลามานแต่อดีต มีโบราณสถานและ โบราณวัตถุจำนวนมาก ซึ่งมีคุณค่าสูงทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วัฒนธรรมภาคใต้ ประติมากรรม วรรณกรรม และแพทย์แผนไทย จึงนับเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ที่สำคัญมากแห่งหนึ่ง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

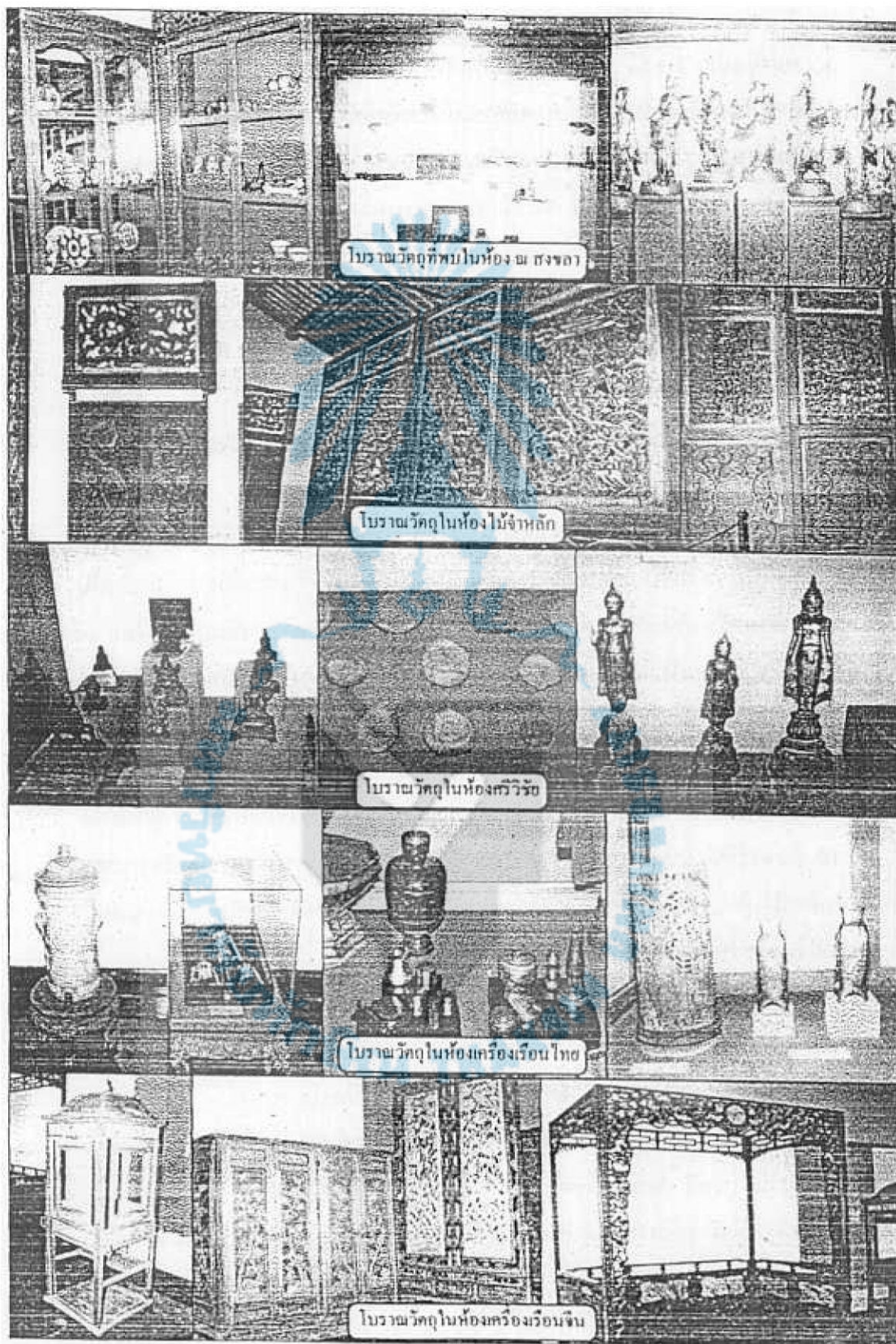
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ตั้งอยู่ที่สี่แยกตรงถนนวิเชียรชมตัดกับถนนจะนะ ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นอาคารแบบสถาปัตยกรรมจีน ก่ออิฐถือปูนสองชั้น แบบเก็งจีนมีอายุมากกว่า 120 ปี ภายในจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. ห้องแสดงศิลปปะพื้นบ้าน เช่น เครื่องสี่ข้าว เครื่องใช้ในการประมง เครื่องจักรสาน ไม้หิน ชิ้นส่วนของสถาปัตยกรรมทางศาสนา ชิ้นส่วนเรือ อาวุธ ฆ้องหนังตะลุง เป็นต้น

2. ห้องแสดงโบราณวัตถุ ที่ได้จากเมืองยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีมีอายุประมาณ พุทธศตวรรษที่ 12-16 เป็นศิลปปะทวารวดี

ภาพ 19 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (โบราณสถานและโบราณวัตถุ) ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ภาพ 20 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (โบราณวัตถุ) ในบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. ห้องศิลปะทวารวดี มีโบราณวัตถุที่พบในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย นำมาจัดแสดงเพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมทวารวดีในภาคใต้

4. ห้องก่อนประวัติศาสตร์ มีโบราณวัตถุจากบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี และจากบ้านเก่า อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เช่น ดึกคารูปคนพายเรือดินเผา ภาชนะดินเผารูปทรงต่าง ๆ ประดับลายขีดและลายเขียนสี เครื่องมือหิน ขวานหินขัด ขวานสำริด และเครื่องประดับต่าง ๆ

5. ห้องเครื่องถ้วย จัดแสดงเครื่องถ้วยสังคโลก เครื่องถ้วยเบญจรงค์ เครื่องถ้วยของจีนในสมัยราชวงศ์ถัง หยวน หมิง และชิง รวมทั้งเครื่องถ้วยของเวียดนาม ญี่ปุ่น และยุโรป

6. ห้องหลักฐานโบราณคดีในคาสมพุทธศตวรรษที่ ๖ ซึ่งได้จากการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี เช่น ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์ พระพุทธรูป พระพุทธรูปในศาสนาพุทธ และเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ ศิวลึงค์ เครื่องปั้นดินเผาแบบต่าง ๆ เป็นต้น

7. ห้องเครื่องเรือนจีน จัดแสดงเก้าอี้ไม้และหิ้งแกะสลัก โต๊ะประดับมุก เตียงไม้แบบจีน ถ้วยสามขา จันทวน ไม้เท้าหลักลายกระบวนจีน ตู้ใส่หนังสือแบบจีน ตะเกียง แจกัน เป็นต้น

8. ห้องเครื่องเรือนไทย จัดแสดงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนชั้นสูงของไทย เช่น แท่นบรรทม โต๊ะเครื่องแป้ง เครื่องเขียนหมาก คันฉ่อง จันทน์พานรอง ชุดกาแฟ ภาชนะกรองน้ำ ชุดเครื่องสำอางแบบไทยโบราณ กาน้ำไข่นกกระจอกเทศ กล้องไม้แกะสลัก เป็นต้น

9. ห้องไม้จำหลัก จัดแสดงเครื่องไม้จำหลัก เช่น บานประตู ช่อกลม ไม้ประดับส่วนต่างๆ ของบ้านพระยาสุนทรารักษ์ ซึ่งมีการประดับตกแต่งจำหลักลาย เขียนสีประดับมุกงดงาม

10. ห้องศรีวิชัย แสดงโบราณวัตถุที่มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-18 เช่น พระพุทธรูปประทับยืนปางอุ้มบาตร พระพุทธรูปไม้ปางมารวิชัย เจดีย์ไม้จำลอง พระพิมพ์ดินดิบแบบต่างๆ พรอักษโยชะโพธิสัตว์สำริด เป็นต้น

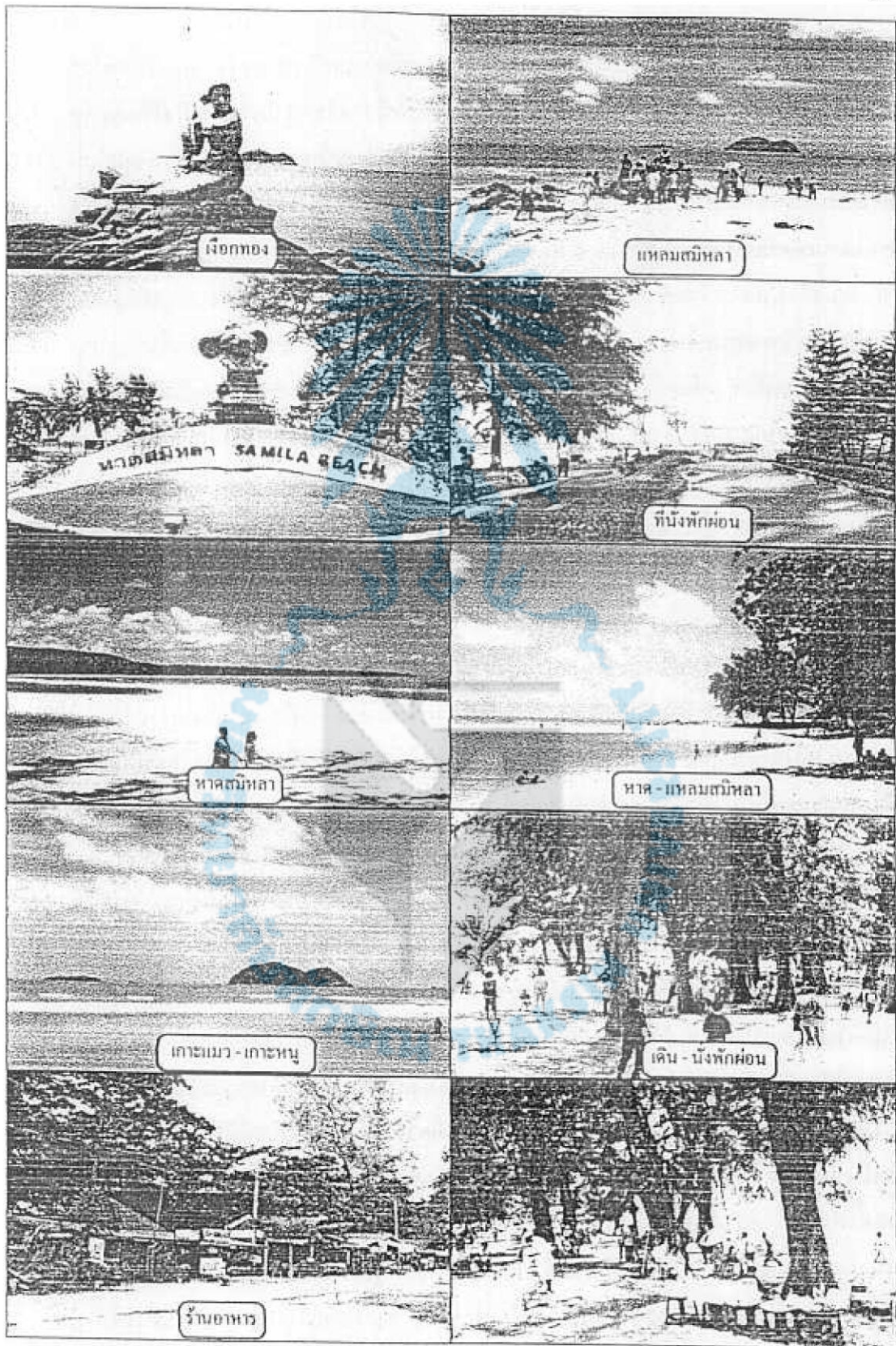
11. ห้องตระกูล ณ สงขลา แสดงภาพถ่าย เครื่องใช้ของบรรพบุรุษต้นตระกูล ณ สงขลา เช่น เครื่องลายคราม เครื่องเงิน เครื่องทองเหลือง ตู้หนังสือไทยสมัยโบราณ หีบยาและสมุนไพร

12. ห้องประวัติศาสตร์ศิลปะไทย แสดงงานศิลปะอันเนื่องในศาสนา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลาเป็น โบราณสถานที่สำคัญของชาติ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา ศิลปะจีน ศิลปะพื้นบ้านพื้นเมืองภาคใต้ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าควรแก่การไปเยี่ยมชมอย่างยิ่ง

หาดสมิหลา (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

หาดสมิหลาเป็นหาดทรายชายทะเลด้านตะวันออกของเมืองสงขลา วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ โดยเริ่มต้อจากหาดเก่าตั้งไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือผ่านแหลมสมิหลาไปทางทิศตะวันตก แล้ววกขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึงปลายแหลมสน

ภาพ 21 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณหาดสมิหลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

อ่อน รวมความยาวมากกว่า 5 กิโลเมตร และแนวชายหาดมีความกว้างประมาณ 100-150 เมตร ถัดจากแนวชายหาดขึ้นมาจะเป็นแนวของหมู่คันสนทะเลที่วางตัวขนานกับชายฝั่ง โดยตลอด ความยาวของชายหาด บริเวณชายหาดตรงบริเวณสระบัว แหลมสมิหลา ไปตามแนวถนนเลียบริมทะเลจนถึงหน้ากองบัญชาการตรงกองทัพเรือภาคที่ 2 จะมีสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ เล่นน้ำทะเล และชมทัศนียภาพของชายหาด ปากอ่าวสงขลา ท่าเรือน้ำลึกสงขลา เกาะหนู เกาะแมว เรือประมง และเรือสินค้าที่ผ่านเข้าออกเป็นระยะ ๆ ตรงปลายแหลมสมิหลาเป็นที่ตั้งของรูปปั้นเงือกทองกำลังนั่งหัวจมอยู่บนโขดหินควอร์ค ไซด์ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 โดยความคิดริเริ่มของนายชาญ กาญจนาคพันธุ์ ปลัดจังหวัดสงขลา เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองสงขลา ระหว่าง พ.ศ. 2508-2511 ท่านมีความคิดจะสร้างสัญลักษณ์ตรงปลายแหลมสมิหลา และคิดว่านางเงือกน่าจะเหมาะสมที่สุด จึงนำความคิดนี้ปรึกษากับบิดาของท่าน คือ ชุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ซึ่งเป็นนักประพันธ์และนักประวัติศาสตร์ บิดาของท่านบอกว่า นางเงือกนั้นเคยมีอยู่ในนวนิยายโบราณของไทย โดยกล่าวว่า “ที่ริมทะเลสวยงามแห่งหนึ่ง ในคืนท้องฟ้าที่สวยงามที่สุด จะมีนางเงือกขึ้นมาจากทะเลนั่งหัวจมด้วยหัวทองคำที่ขยหาด มีอยู่คืนหนึ่งมีชายชาวประมงเดินผ่านมาพบ นางเงือกตกใจหนีลงน้ำไปทิ้งหัวทองคำไว้ ชาวประมงผู้นั้นได้เก็บหัวทองคำไว้ และได้มาขอยนางเงือกที่ชายหาดในคืนที่ท้องฟ้างดงาม แต่ไม่เคยได้พบนางเงือกอีกเลย” ท่านได้นำความคิดนี้ไปมอบหมายให้อาจารย์จิตร บัวบุศย์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเพาะช่างเป็นผู้ออกแบบปั้น และหล่อรูปนางเงือกเป็นบรอนซ์รมดำ โดยใช้งบประมาณของเทศบาลรวมเป็นเงิน 60,000 บาท เมื่อปั้นและหล่อเสร็จแล้ว ตั้งชื่อว่า “เงือกทอง (Golden mermaid)” นำมาติดตั้งบนโขดหินที่แหลมสมิหลา และได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของแหลมสมิหลา จังหวัดสงขลา มาจนทุกวันนี้ (ชาญ กาญจนาคพันธุ์, 2541 : ไม่มีเลขหน้า)

นางเงือกที่แหลมสมิหลาขณะนี้ มีอายุ 37 ปีแล้ว เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปอย่างดี มีการถ่ายภาพนำไปทำปฏิทิน บัตรอวยพร และเป็นภาพที่ระลึกจำนวนมาก ในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทุกเพศทุกวัยมานั่งที่ตักนางเงือก เพื่อถ่ายภาพเป็นที่ระลึก

หาดสมิหลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเป็นจำนวนมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา เนื่องจากสามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมทั้งห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ ที่จอดรถ ศาลาและที่นั่งพักผ่อน ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก สนามเด็กเล่น สถานที่เล่นน้ำ เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย และที่สำคัญคือมีชายหาดทรายที่กว้าง ขาว รมรื่น และน้ำทะเลที่สะอาด จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้หาดสมิหลาเป็นหาดอมตะของจังหวัดสงขลาที่มีชื่อเสียงไม่เสื่อมคลายตลอดมาจนถึงปัจจุบัน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรจะได้หาโอกาสเดินทางมาสัมผัส

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีระดับศักยภาพมากที่สุด 8 แหล่ง มีคะแนน
ศักยภาพในแต่ละด้าน ดังปรากฏในตาราง 9

ตาราง 9 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีระดับศักยภาพมาก

เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้ / คะแนนเต็ม							
	สถาบันทักษิณคดีศึกษา	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	พิพิธภัณฑสถานฯ	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	หาดสมิหลา	วัดเขมาภิรตาราม	วัดเขียนบางแก้ว	วัดท้ายขอ
1. ความสะดวกในการเข้าถึง (ถนนสายหลัก-แหล่ง)								
1.1 ลักษณะถนน	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	4/5
1.2 พาหนะที่เข้าถึง	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5	5/5
1.3 พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง	5/5	5/5	5/5	3/5	4/5	5/5	3/5	3/5
1.4 ระยะทาง	5/5	5/5	5/5	4/5	5/5	5/5	5/5	4/5
1.5 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง	5/5	5/5	4/5	5/5	5/5	4/5	5/5	4/5
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	100.00	100.00	96.00	88.00	96.00	96.00	92.00	80.00
2. สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง								
2.1 น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ	4/5	4/5	3/5	4/5	4/5	3/5	2/5	2/5
2.2 ภาชนะรองรับขยะ การกำจัดขยะ	3/5	3/5	3/5	3/5	3/5	3/5	2/5	3/5
2.3 สถานที่จอดรถ ท่าเทียบเรือ	5/5	4/5	5/5	4/5	5/5	1/5	4/5	4/5
2.4 ที่พักผ่อน ที่พักผ่อน	4/5	4/5	1/5	4/5	2/5	3/5	3/5	1/5
2.5 ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านของที่ระลึก	3/5	5/5	1/5	2/5	4/5	1/5	1/5	1/5
2.6 ห้องน้ำ สุขา	2/5	4/5	2/5	2/5	4/5	4/5	4/5	4/5
2.7 การดูแล การรักษาความปลอดภัย	4/5	4/5	5/5	3/5	3/5	2/5	2/5	1/5
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	71.43	80.00	57.14	62.86	71.43	48.57	51.43	45.71
3. สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว								
3.1 สภาพทางธรรมชาติ	2/4	2/4	1/4	3/4	3/4	2/4	2/4	3/4
3.2 ระบบนิเวศ	2/5	3/5	2/5	3/5	3/5	2/5	2/5	3/5
3.3 สภาพทางวัฒนธรรม	4/4	1/4	4/4	2/4	1/4	4/4	4/4	3/4
3.4 มลภาวะ	4/5	4/5	3/5	4/5	3/5	4/5	4/5	5/5
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	67.50	53.75	56.25	66.25	55.00	67.50	62.50	77.50

ตาราง 9 (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	คะแนนที่ได้ / คะแนนเต็ม							
	สถาบันทักษิณคดีฯ	เขตห้ามล่าฯ ทะเลน้อย	พิพิธภัณฑสถานฯ	เขตห้ามล่าฯ ทะเลสาบ	หาดสมิหลา	วัดมิ่งมิตรวาศฯ	วัดเขียนบางแก้ว	วัดท้ายยอด
4. คุณค่า และความสำคัญของแหล่ง								
4.1 ทางธรรมชาติ	3/5	4/5	1/5	4/5	4/5	2/5	3/5	3/5
4.2 ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม	2/5	1/5	5/5	1/5	2/5	5/5	5/5	5/5
4.3 ทางวัฒนธรรม	4/4	2/4	3/4	2/4	2/4	4/4	4/4	4/4
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	66.67	50.00	65.00	50.00	56.67	80.00	86.67	86.67
5. การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น								
5.1 การต้อนรับนักท่องเที่ยว	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
5.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง	3/5	2/5	2/5	2/5	2/5	2/5	2/5	2/5
5.3 การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน	4/5	3/5	2/5	3/5	2/5	3/5	3/5	4/5
5.4 การได้รับประโยชน์ของคนใน ชุมชนจากแหล่ง	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	73.75	63.75	58.75	63.75	58.75	53.75	63.75	68.75
6. การจัดการ								
6.1 การให้การศึกษา	5/5	5/5	5/5	4/5	3/5	4/5	4/5	3/5
6.2 การรักษาสีเขียวแวดล้อม	4/5	4/5	4/5	4/5	3/5	4/5	3/5	3/5
6.3 องค์กรในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3/5	3/5	3/5	3/5	2/5	3/5	2/5	2/5
รวมคะแนนศักยภาพ (%)	80.00	80.00	80.00	73.33	53.33	73.33	60.00	53.33
รวมคะแนนศักยภาพทั้งหมด (%)	77.115	73.846	68.269	68.077	67.885	67.885	67.885	66.346

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตาราง 9 สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นศักยภาพของแต่ละแหล่งได้ ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่าแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพเต็มมี 2 แห่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษาและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย รองลงมาได้ร้อยละ 96 จำนวน 3 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา หาดสมิหลา และวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร รองลงมาคือ วัดเขียนบางแก้วได้ร้อยละ 92 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบได้ร้อยละ 88 และวัดท้ายขอได้คะแนนศักยภาพต่ำที่สุดร้อยละ 80 ทั้งนี้เนื่องจากวัดท้ายขอตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลักมากกว่าแหล่งอื่น ประกอบกับถนนเข้าสู่แหล่งฯ มีสภาพไม่คึกคัก ไม่มีรถประจำทางผ่าน และมีป้ายชี้ทางไม่สมบูรณ์ ส่วนแหล่งอื่น ๆ ที่ได้คะแนนไม่เต็ม เนื่องจากไม่มีรถประจำทางผ่าน อยู่ห่างจากถนนสายหลัก หรือมีป้ายชี้ทางไม่สมบูรณ์

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว พบว่าแหล่งที่มีศักยภาพมากที่สุดถึงร้อยละ 80 มีเพียงแหล่งเดียว คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย รองลงมาได้ร้อยละ 71.43 มี 2 แห่งคือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และหาดสมิหลา รองลงมา คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบได้ร้อยละ 62.86 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลาได้ร้อยละ 57.14 วัดเขียนบางแก้วได้ร้อยละ 51.43 วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร ได้ร้อยละ 48.57 และวัดท้ายขอได้ร้อยละ 45.71 จากผลดังกล่าวจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมามากจะได้รับการพัฒนาจนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งค่อนข้างมาก เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้คะแนนน้อยส่วนใหญ่จะเป็นวัด ซึ่งยังมีได้รับการพัฒนาเพื่อให้รองรับการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุดถึงร้อยละ 77.50 มีเพียงแหล่งเดียว คือ วัดท้ายขอ รองลงมา คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร ได้ร้อยละ 67.50 รองลงมาคือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบร้อยละ 66.25 วัดเขียนบางแก้วร้อยละ 62.50 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลาร้อยละ 56.25 หาดสมิหลาร้อยละ 55.00 และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยร้อยละ 53.25 จากผลดังกล่าวจะเห็นว่าวัดท้ายขอที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จัก และเดินทางมาเที่ยวบ่อยจะมีสภาพแวดล้อมดีกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก และนิยมมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เป็นต้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวมากในแต่ละวัน ทำให้ยากต่อการควบคุม จัดเก็บ และกำจัดขยะรวมทั้งก่อให้เกิดมลภาวะด้านต่าง ๆ ได้ง่ายกว่า

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญ พบว่าแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุดถึงร้อยละ 86.67 มี 2 แห่ง คือ วัดท้ายขอ และวัดเขียนบางแก้ว รองลงมาได้ร้อยละ 80.00 มี 1 แห่ง คือ วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร รองลงมาคือ สถาบันทักษิณคดีศึกษาร้อยละ 66.67 พิพิธภัณฑ์สถาน

แห่งชาติ สงขลา ร้อยละ 65.00 หาดสมิหลา ร้อยละ 56.67 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบได้แหล่งละร้อยละ 50 จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แหล่งที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมมาก เช่น วัดท้ายขอ วัดมัจฉิมาวาสวรรวิหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลาจะมีคะแนนศักยภาพด้านนี้สูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ซึ่งไม่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุดังกล่าว และสภาพแวดล้อมเองในแหล่งนั้นก็ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้วย และอาจถูกเปลี่ยนแปลงสภาพเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ของมนุษย์เพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับคะแนนจากการประเมินศักยภาพในด้านนี้น้อยกว่า

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุดถึงร้อยละ 73.75 มี 1 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา รองลงมา ร้อยละ 68.75 มี 1 แหล่งคือ วัดท้ายขอ รองลงมา ร้อยละ 63.75 มี 3 แหล่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และวัดเขียนบางแก้ว รองลงมา ร้อยละ 58.75 มี 2 แหล่ง คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา และหาดสมิหลา และร้อยละ 53.75 มี 1 แหล่ง คือ วัดมัจฉิมาวาสวรรวิหาร จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะขอม คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และวัดท้ายขอได้รับคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้สูงที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่นอกเขตตัวเมือง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และวัดเขียนบางแก้ว ก็ได้รับคะแนนสูงเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชนบทได้รับการตอบรับจากคนในท้องถิ่นดี ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตตัวเมือง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา หาดสมิหลา และวัดมัจฉิมาวาสวรรวิหาร ได้รับคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้น้อยกว่า เนื่องจากคนในเขตเมืองมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป และใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้ไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่ง และไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เนื่องจากต้องปรับตัวตามสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ได้คะแนนในด้านนี้น้อยกว่า

6. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าแหล่งที่ได้คะแนนประเมินศักยภาพสูงที่สุดถึงร้อยละ 80 มี 3 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา รองลงมา ร้อยละ 73.33 มี 2 แหล่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบและวัดมัจฉิมาวาสวรรวิหาร รองลงมา ร้อยละ 60.00 มี 1 แหล่ง คือ วัดเขียนบางแก้ว และร้อยละ 53.33 มี 2 แหล่ง คือ หาดสมิหลา และวัดท้ายขอ

แหล่งที่ได้คะแนนประเมินศักยภาพสูงส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่มีหน่วยราชการที่มีความรู้ด้านวิชาการและด้านการจัดการเข้ามารับผิดชอบดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยทักษิณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ทะเลสาบ ซึ่งกรมป่าไม้รับผิดชอบดูแล พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา และวัดมัชฌิมาวาส วรวิหารที่มีกรมศิลปากรรับผิดชอบดูแลงานด้านพิพิธภัณฑฯ จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้สูงส่วน แหล่งที่ได้คะแนนประเมินค่อนข้างน้อยคือ หาดสมิหลา และวัดท้ายขอ เนื่องจากมีการจัดการให้ การศึกษาน้อยกว่า และมีองค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความเข้มแข็งน้อยกว่า

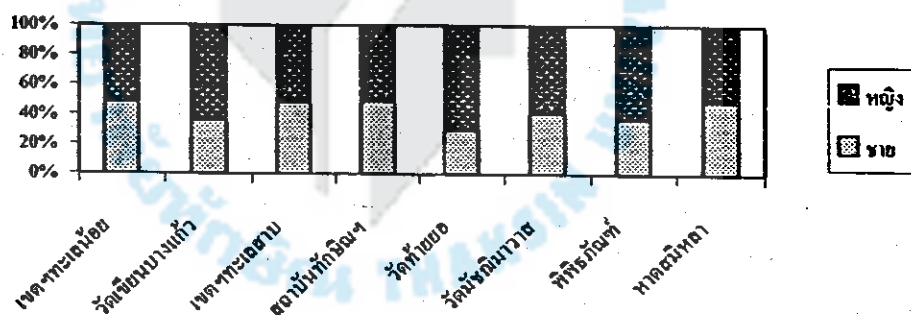
ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ที่อยู่ปัจจุบัน การศึกษา และอาชีพ ปรากฏผลดังนี้

ข้อ 1 เพศ สรุปได้ดังตาราง 10 และภาพ 22

ตาราง 10 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก แยกตามเพศ

เพศ	เขตฯ ทะเลน้อย		วัดเขียน บางแก้ว		เขตฯ ทะเลสาบ		สถาบัน ทักษิณคดี		วัด ท้ายขอ		วัดมัชฌิมาวาส		พิพิธภัณฑฯ		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
	ชาย	61	47.66	24	35.82	52	47.71	56	48.70	17	28.81	24	40.68	38	36.89	57	48.72	329
หญิง	67	52.34	43	64.18	57	52.29	59	51.30	42	72.19	35	59.32	65	63.11	60	51.28	428	56.54
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

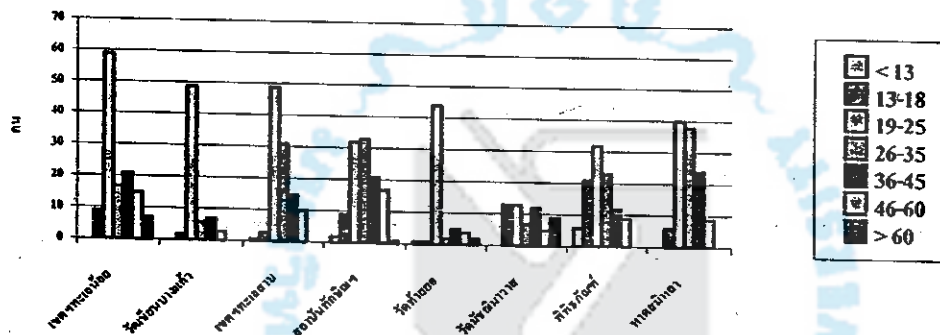
ภาพ 22 กราฟร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมากแยกตามเพศ

จากตาราง 10 พบว่าทั้ง 8 แหล่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมี 4 แหล่งที่มีจำนวนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และสมิหลาส่วนที่เหลืออีก 4 แหล่งมีจำนวนเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันค่อนข้างมาก

ข้อ 2 อายุ สรุปได้ดังตาราง 11 และ ภาพ 23

ตาราง 11 ร้อยละของนักท่องเที่ยวนในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก แยกตามอายุ

อายุ (ปี)	เขตฯ ทะเลน้อย		วัดเขียนบางแก้ว		เขตฯ ทะเลสาบ		สถาบันทักษิณคดีศึกษา		วัดท้ายขอ		วัดมัจฉิมาวาส		พิพิธภัณฑ์ฯ		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
< 13	-	-	-	-	1	0.92	2	1.74	1	1.69	-	-	6	5.83	-	-	10	1.32
13-18	9	7.03	2	3.00	3	2.75	9	7.83	1	1.69	13	20.03	21	20.39	6	5.13	64	8.45
19-25	59	46.09	49	73.14	49	49.95	32	27.83	44	74.58	13	20.03	32	31.39	40	34.19	318	42.01
26-35	17	13.28	6	8.96	31	28.44	33	28.69	2	3.39	7	11.87	23	22.33	38	32.48	157	20.74
36-45	21	16.41	7	10.45	15	13.76	21	18.26	5	8.48	12	20.34	12	11.65	24	20.51	117	15.46
46-60	15	11.72	3	4.45	10	9.18	17	14.78	4	6.78	5	8.48	9	8.33	9	7.69	72	9.51
> 60	7	5.47	-	-	-	-	1	0.87	2	3.39	9	15.25	-	-	-	-	19	2.51
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

ภาพ 23 กราฟจำนวนนักท่องเที่ยวตามช่วงอายุในแหล่งที่มีศักยภาพมาก

จากตาราง 11 พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอายุ 19-25 ปี มีจำนวนมากที่สุดร้อยละ 42.01 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 8 แหล่ง รองลงมาร้อยละ 20.74 เป็นกลุ่มอายุ 26-35 ปี ร้อยละ 15.46 เป็นกลุ่มอายุ 36-45 ปี ร้อยละ 9.51 เป็นกลุ่มอายุ 46-60 ปี ร้อยละ 8.45 เป็นกลุ่มอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 2.51 เป็นกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี และร้อยละ 1.32 เป็นกลุ่มอายุต่ำกว่า 13 ปี โดยนักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุ 19-25 ปีมีจำนวนมากที่สุดถึง 7 แหล่ง และมีเพียงแหล่งเดียว คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษาที่มีนักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุ 26-35 ปีใกล้เคียงกับกลุ่มอายุ 19-25 ปี จากผลดังกล่าวจะเห็นว่านักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุ 19-25 ปี ซึ่งนิยมมาท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งอยู่ในวัยศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่

ข้อ 3 ที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยว สรุปได้ดังตาราง 12

ตาราง 12 ร้อยละของที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

จังหวัด	เขตตะเลน้อย		วัดเขื่อนฯ		เขตทะเลสาบ		สถาบันทักษิณ		วัดท้ายขอ		วัดมัจฉินา		พิพิธภัณฑฯ		หาดสมิหลา		รวม		
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
ชุมพร	1	0.78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	1	0.86	3	0.39
ระนอง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.86	1	0.13
สุราษฎร์ฯ	2	1.56	-	-	-	-	5	4.35	-	-	-	-	3	2.91	2	1.71	12	1.58	
พังงา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.98	1	0.86	2	0.25	
ภูเก็ต	1	0.78	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	2	1.94	-	-	4	0.52	
กระบี่	-	-	-	-	2	1.83	-	-	-	-	-	-	2	1.94	-	-	4	0.52	
นครศรีฯ	16	12.5	-	-	3	2.75	8	6.96	-	-	-	-	5	4.85	12	10.3	44	5.81	
พัทลุง	38	29.7	20	29.9	6	5.51	7	6.09	1	1.70	-	-	2	1.94	5	4.27	87	11.5	
ศรีง	8	6.25	1	1.49	2	1.83	1	0.87	1	1.70	-	-	2	1.94	6	5.13	21	2.77	
สตูล	2	1.56	-	-	1	0.92	-	-	1	1.70	-	-	-	-	-	-	4	0.52	
สงขลา	41	32.0	46	68.7	70	64.2	40	34.8	53	89.8	59	100	65	63.1	39	33.3	413	54.5	
ปาดานี	1	0.78	-	-	-	-	7	6.09	-	-	-	-	1	0.98	10	8.55	19	2.50	
ยะลา	1	0.78	-	-	2	1.84	7	6.09	1	1.69	-	-	2	1.94	6	5.13	19	2.50	
นราธิวาส	1	0.78	-	-	2	1.84	8	6.96	-	-	-	-	1	0.98	5	4.27	17	2.24	
ประจวบฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	1	0.86	2	0.25	
เพชรบุรี	-	-	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
ราชบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	-	-	1	0.13	
นครปฐม	-	-	-	-	1	0.92	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1.71	3	0.39	
สมุทรสาคร	-	-	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
กรุงเทพฯ	3	2.34	-	-	6	5.51	13	11.3	1	1.69	-	-	4	3.88	5	4.27	32	4.22	
สมุทรปราการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	1	0.86	2	0.25	
ฉะเชิงเทรา	-	-	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
ชลบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
ระยอง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	-	-	1	0.13	
ฉันทบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
นนทบุรี	-	-	-	-	2	1.83	-	-	-	-	-	-	1	0.97	-	-	3	0.39	
ปทุมธานี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
ลพบุรี	-	-	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
เพชรบูรณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
พิจิตร	-	-	-	-	-	-	1	0.86	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
ตาก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
ลำปาง	-	-	-	-	-	-	2	1.74	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.25	
เชียงใหม่	-	-	-	-	-	-	4	3.48	-	-	-	-	3	2.91	-	-	7	0.92	
เชียงราย	-	-	-	-	-	-	3	2.61	-	-	-	-	-	-	2	1.71	5	0.66	
เลย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.85	1	0.13	
หนองคาย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1.71	2	0.25	
หนองบัว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1.71	2	0.25	
ขอนแก่น	-	-	-	-	-	-	2	1.74	-	-	-	-	-	-	2	1.71	4	0.52	
ร้อยเอ็ด	-	-	-	-	-	-	1	0.86	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
ศรีสะเกษ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.69	-	-	-	-	-	-	1	0.13	
อุบลฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	2	1.71	3	0.39	
น่าน	-	-	-	-	2	1.83	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.25	
บุรีรัมย์	13	10.2	-	-	10	9.17	1	0.86	-	-	-	-	3	2.91	4	3.42	31	4.09	
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100	

จากตาราง 12 พบว่ามีนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลามีชมท่องเที่ยวในทุกแหล่งมากที่สุดถึงร้อยละ 54.55 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 8 แหล่ง รองลงมาร้อยละ 11.49 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดพัทลุง ร้อยละ 5.81 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่และจากจังหวัดใกล้เคียง โดยหาดสมิหลาเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดต่าง ๆ มากที่สุดถึง 26 จังหวัด รองลงมาเป็นสถาบันทักษิณคดีศึกษา และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา แหล่งละ 20 จังหวัด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ แหล่งละ 12 จังหวัด วัดท้ายขอ 6 จังหวัด วัดเขียนบางแก้ว 3 จังหวัด และวัดมณีมาวาสวรวิหารมีนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลาเพียงจังหวัดเดียว จากผลดังกล่าวแสดงว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และการเข้าถึงได้สะดวกจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจากจังหวัดต่าง ๆ มากกว่าแหล่งที่เข้าถึงได้ยาก

ข้อ 4 ระดับการศึกษา สรุปได้ดังตาราง 13

ตาราง 13 ร้อยละระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ระดับการศึกษา	เขตทะเลน้อย		วัดเขียนบางแก้ว		เขตทะเลสาบ		สถาบันทักษิณคดีศึกษา		วัดท้ายขอ		วัดมณีมาวาส		พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ		หาดสมิหลา		รวม	
	กม	%	คน	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%
ไม่ได้เรียน	-	-	-	-	-	-	1	0.87	-	-	-	-	-	-	1	0.85	2	0.26
ประถม	17	13.3	5	7.46	8	7.34	13	11.31	6	10.17	7	11.9	2	1.94	16	13.7	74	9.78
ม.ต้น	4	3.13	1	1.49	7	6.42	10	8.69	-	-	18	30.5	22	21.36	8	6.84	70	9.25
ม.ปลาย/ปวช	21	16.4	5	7.46	7	6.42	20	17.39	1	1.69	22	37.3	14	13.59	26	22.2	116	15.32
อนุปริญญา	17	13.3	4	5.97	12	11.0	11	9.57	13	22.04	3	5.09	7	6.80	10	8.55	77	10.17
ปริญญาตรี	68	53.1	52	77.6	69	63.3	50	43.5	39	66.10	7	11.9	47	45.6	51	43.6	383	50.60
ปริญญาโท	1	0.78	-	-	6	5.51	10	8.69	-	-	2	3.39	10	9.71	4	3.42	33	4.36
ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.97	1	0.85	2	0.26
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

จากตาราง 13 พบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 50.60 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 8 แหล่ง รองลงมาร้อยละ 25.49 เป็นกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ถึงระดับอนุปริญญา/ปวส/ปวท ร้อยละ 19.03 เป็นกลุ่มระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 4.36 เป็นกลุ่มระดับปริญญาโท ส่วนที่เหลืออีกเล็กน้อยเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ 0.26 และปริญญาเอกร้อยละ 0.26 โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุดถึง 7 แหล่ง และมีเพียงแหล่งเดียว คือ วัดมณีมาวาสวรวิหารที่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มากที่สุด

ข้อ 5 อาชีพของนักท่องเที่ยว สรุปได้ดังตาราง 14

ตาราง 16 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคย หรือเคยได้ยิน รู้จักหรือได้รับข้อมูลในแหล่งที่มีศักยภาพมาก

แหล่ง	ไม่เคย		เคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูล				รวม	
	คน	%	คน	%	จาก (คน)		คน	%
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	9	7.03	119	92.97	คนแนะนำ(77) โทรทัศน์(18) สื่อสิ่งพิมพ์(12) วิทยุ(10) บริษัทนำเที่ยว(1) อินเทอร์เน็ต(1)		128	100
วัดเขียนบางแก้ว	41	61.19	26	38.81	คนแนะนำ(25) โทรทัศน์ (1)		67	100
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	15	13.76	94	86.24	คนแนะนำ(76)โทรทัศน์(9)สื่อสิ่งพิมพ์(3) ป้าย(3)วิทยุ(1)บริษัทนำเที่ยว(1) อินเทอร์เน็ต(1)		109	100
สถาบันทักษิณคดีศึกษา	13	11.30	102	88.70	คนแนะนำ(85) สื่อสิ่งพิมพ์(10) โทรทัศน์(7)		115	100
วัดท้ายยอ	22	37.29	37	62.71	คนแนะนำ(33) โทรทัศน์(2) สื่อสิ่งพิมพ์(2)		59	100
วัดมณีนิมวาฬารวิหาร	10	16.95	49	83.05	คนแนะนำ(45) บริษัทนำเที่ยว(2) วิทยุ(1) สื่อสิ่งพิมพ์(1)		59	100
พิพิธภัณฑสถานฯ สงขลา	25	24.27	78	75.73	คนแนะนำ(67) สื่อสิ่งพิมพ์(9) โทรทัศน์(2)		103	100
หาดสมิหลา	7	5.98	110	94.02	คนแนะนำ(95) โทรทัศน์(9) วิทยุ(9) สื่อสิ่งพิมพ์(2) บริษัทนำเที่ยว(1) ป้ายชี้ทาง(1)		117	100
รวม	142	18.76	615	81.24			759	100

จากตาราง 16 พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใน 7 แหล่งเคยได้ยิน รู้จัก หรือเคยได้รับข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ยกเว้นวัดเขียนบางแก้วที่นักท่องเที่ยวตอบว่าไม่เคยมากกว่านักท่องเที่ยวที่ตอบว่าเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูล ในทุกแหล่งนักท่องเที่ยวที่ได้รับข้อมูลจะได้จากคนแนะนำมากที่สุด รองลงมาเป็นโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์

ข้อ 8 ท่านเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร(ตอบได้ > 1 ข้อ) สรุปได้ดังตาราง 17

ตาราง 17 จำนวนนักท่องเที่ยวและพาหนะที่ใช้เดินทางในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ประเภทรถ	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)							
	เขตฯ ทะเลน้อย	วัดเขียน บางแก้ว	เขตฯ ทะเลสาบ	สถาบัน ทักษิณ	วัด ท้ายยอ	วัดมณี นิมวาฬ	พิพิธภัณฑ สถานฯ สงขลา	หาด สมิหลา
รถส่วนตัว	94	28	76	60	45	32	40	88
- รถยนต์	75	14	51	58	31	21	27	77
- จักรยานยนต์	18	14	25	2	11	11	11	10
- สามล้อเครื่อง	1	-	-	-	-	-	-	-
- จักรยาน	-	-	-	-	3	-	1	1

ตาราง 17 (ต่อ)

ประเภทรถ	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)							
	เขตฯ ทะเลน้อย	วัดเขียน บางแก้ว	เขตฯ ทะเลสาบ	สถาบัน ทักษิณคดีศึกษา	วัด ท้ายขอ	วัดมัจฉิ มาวาส	พิพิธภัณฑ สงขลา	หาด สมิหลา
รถโดยสาร	18	-	11	21	-	16	51	23
- รถบัส	6	-	5	8	-	2	24	6
- รถสองแถว	10	-	4	9	-	-	5	3
- รถตู้	2	-	2	4	-	2	6	6
- รถตู้กติก	-	-	-	-	-	12	17	8
รถเช่าเหมา	14	13	13	29	2	3	10	4
- รถบัส	3	-	6	25	1	-	8	2
- รถสองแถว	4	-	-	-	-	2	-	2
- รถตู้	7	13	7	3	-	-	2	-
- รถตู้กติก	-	-	-	1	-	1	-	-
- จักรยานยนต์	-	-	-	-	1	-	-	-
เรือ	-	-	2	-	1	-	-	-
รถไฟ	-	-	-	1	-	-	-	-
เครื่องบิน	-	-	-	1	-	-	-	-
รถราชการ	2	24	7	5	8	-	2	1
เดิน	-	2	-	-	3	8	-	1

จากตาราง 17 พบว่าในทุกแหล่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัวมากที่สุด เนื่องจากการเดินทางด้วยรถส่วนตัวสะดวก และเข้าถึงได้ง่ายกว่ารถประเภทอื่น ๆ โดยแหล่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เข้าถึงได้สะดวก เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา หาดสมิหลา จะมีความหลากหลายของพาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้เดินทางมากกว่าแหล่งที่เข้าถึงได้ไม่สะดวก หรือเข้าถึงได้ยากกว่า เช่น วัดเขียนบางแก้ว วัดท้ายขอ

ข้อ 9 ท่านมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ในลักษณะใด ได้ผลสรุปได้ดังตาราง 18

ตาราง 18 จำนวนนักท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งที่มีศักยภาพมาก

ลักษณะ	เขตตะเลน้อย		วัดเข็มนา		เขตทะเลสาบ		สถานศักดิ์		วัดห้วย		วัดมณีมา		พิพิธภัณฑ์		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
อุดมกันเอง	85	66.4	24	35.8	78	71.6	76	66.1	30	50.9	55	93.2	68	66.0	106	90.6	522	69
- มทนต์	1	0.8	2	3.0	6	5.51	3	2.61	3	5.08	9	15.3	12	30.1	5	4.27	41	5.42
- มากับเพื่อน	39	30.5	14	20.9	30	27.5	33	28.7	16	27.1	31	52.5	31	24.3	47	40.2	241	31.8
- กับครอบครัว	45	35.2	8	11.9	42	38.5	40	34.8	11	18.7	15	25.4	25	11.66	54	46.2	240	31.7
นบป็นหมู่คณะ	43	33.6	43	64.2	31	28.4	34	29.6	29	49.2	4	6.78	35	34.0	10	8.6	229	30.3
- หน่วยงาน	16	12.5	31	46.3	18	16.5	16	13.9	16	27.1	2	3.4	6	5.82	7	6.0	112	14.8
- กลุ่มชุมชน	8	6.3	-	-	1	0.9	11	9.6	10	17.0	1	1.7	11	10.7	1	0.9	43	5.7
- กลุ่มสมาชิก	19	14.8	12	18.0	12	11.0	7	6.1	3	5.1	1	1.7	18	17.5	2	1.7	74	9.8
บริษัทยานยนต์	-	-	-	-	-	-	5	4.35	-	-	-	-	-	-	1	0.85	6	0.79
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

จากตาราง 18 พบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาในลักษณะจัดมากันเองมากที่สุดถึง 7 แห่ง หรือร้อยละ 68.96 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่ง มีเพียงแหล่งเดียว คือ วัดเข็มนาบางแก้ว โดยนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นหมู่คณะมากกว่าการจัดมาเอง เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ไม่สะดวกเท่าแหล่งอื่น นอกจากนี้ในการเดินทางแบบจัดมากันเอง พบว่ามากับเพื่อนและมากับครอบครัวมากที่สุดถึงร้อยละ 31.84 และ 31.70 ตามลำดับ

ข้อ 10 ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้ไป หรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงแห่งนี้หรือไม่ ได้ผลสรุปดังตาราง 19

ตาราง 19 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงในแหล่งที่มีศักยภาพมาก

แหล่ง	ไม่ไป		ได้ไปหรือจะไป				รวม	
	คน	%	คน	%	ชื่อแหล่ง (คน)	คน	%	
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	112	87.50	16	12.50	สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (9) หาดแสนสุขลำปำ (3) วังเจ้าเมืองพัทลุง (2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (1) วัดเข็มนาบางแก้ว (1)	128	100	
วัดเข็มนาบางแก้ว	31	46.27	36	53.73	เขตห้ามล่าทะเลหลวง (10) วังเจ้าเมืองพัทลุง (10) สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (5) วัดวัง (4) เขตห้ามล่าทะเลน้อย (4) วัดป่าลิไลยก์ (3) แหลมทองถนน (2) วัดวิหารเบ็ก (2)	67	100	

ตาราง 19 (ต่อ)

แหล่ง	ไม่ไป		ได้ไปหรือจะไป		ชื่อแหล่ง (คน)	รวม	
	คน	%	คน	%		คน	%
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลสาบ	60	55.05	49	44.95	วัดพระโคะ (16) หาดสมิหลา(9) วัดบางเขียด(7) วัดโลการาม(4) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (3) สวนพฤกษศาสตร์พิทลุง (3) สวนป่าปรรม (2) วัดท้ายขอ (2) ตูสนามรุ่ม (1) เขาดังกวน (1) วัดคูขุด (1)	109	100
สถาบันทักษิณ คดีศึกษา	53	46.10	62	53.90	หาดสมิหลา(41) สวนป่าปรรม(8) วัดพระโคะ(5) เขตห้ามล่าฯ ทะเลสาบ (3) สวนสองทะเล (2) พิพิธภัณฑสถานฯ สงขลา (2) วัดท้ายขอ (1)	115	100
วัดท้ายขอ	28	47.46	31	52.54	วัดแหลมพ้อ (8) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(6) วัดภูผาเบิก (6) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (3) สถาบันทักษิณคดีศึกษา (3) หาดสมิหลา (2) วัดสุวรรณคีรี (2) วัดป่อทรัพย์ (1)	59	100
วัดมัชฌิมาวาส วรวิหาร	46	77.97	13	22.03	วัดโพธิ์ปฐมาวาส (5) หาดสมิหลา (4) สวนสองทะเล (2) สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2)	59	100
พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ สงขลา	53	51.46	50	48.54	หาดสมิหลา (13) วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร (13) สถาบันทักษิณคดีศึกษา (9) เขาดังกวน (7) เขาน้อย (3) สวนป่าปรรม (2) วัดแจ้ง (1) วัดโพธิ์ปฐมาวาส (1) สวนสองทะเล (1)	103	100
หาดสมิหลา	95	81.20	22	18.80	เกาะขอ(10) สถาบันทักษิณ(4)สวนสองทะเล(4) สวนป่าปรรม(2) ศาลหลักเมือง(1) วัดพะโคะ (1)	117	100
รวม	478	63.14	279	36.86		757	100

จากตาราง 19 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 8 แหล่งพบว่า มีนักท่องเที่ยวตอบว่าไม่ไปเที่ยวแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงมากถึงร้อยละ 63.14 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 36.86 ตอบว่าได้ไปหรือจะไปเที่ยวยังแหล่งอื่นที่อยู่ใกล้เคียง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่ง พบว่ามี 5 แหล่ง ตอบว่าไม่ไปท่องเที่ยวแหล่งอื่นที่อยู่ใกล้เคียงมากกว่าได้ไปหรือจะไป คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ส่วนที่เหลืออีก 3 แหล่ง คือ วัดเขินบางแก้ว สถาบันทักษิณคดีศึกษา และวัดท้ายขอ นักท่องเที่ยวตอบว่าได้ไป หรือจะไปท่องเที่ยวแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงมากกว่าไม่ไป แต่มีจำนวนแตกต่างกันไม่มากนัก

ข้อ 11. ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านพักค้างคืนหรือไม่ ได้ผลสรุปได้ดังตาราง 20

ตาราง 20 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พักและไม่พักค้างคืนในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

แหล่ง	ไม่พัก		พักค้างคืน				รวม	
	คน	%	คน	%	สถานที่พัก (คน)	คน	%	
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย	111	86.72	17	13.28	บ้านพักในเขตฯ ทะเลน้อย (9) ลำปาวรีสอร์ท (3) วัดป่าลโยก(2) บ้านญาติในจังหวัดนครศรีฯ (1) บ้านเพื่อนในเมืองพัทลุง (1) บ้านสวยสบาย (1)	128	100	
วัดเจียนบางแก้ว	66	98.51	1	1.49	อำเภอเมืองพัทลุง (1)	67	100	
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลสาบ	95	87.16	14	12.84	บ้านพักในเขตฯทะเลสาบ(4) บ้านญาติในอำเภอ เมือง หาดใหญ่ สิงหนคร และระโนด จ.สงขลา (9) โรงแรมสมิหลาบิ.พี.สมิหลาบิซ(1)	109	100	
สถาบันทักษิณ คดีศึกษา	91	79.13	24	20.87	บ้านญาติ อ.เมือง หาดใหญ่ สิงหนคร สทิงพระ จ.สงขลา (15) โรงแรมในอำเภอหาดใหญ่ (3) หาดแก้วรีสอร์ท (2) สถาบันทักษิณคดีฯ (1) โรงแรมบิ.พี.สมิหลาบิซ (1) โรงแรมกรีนวิลล์ (1) โรงแรมเซนทรัล (1)	115	100	
วัดท้ายยอด	58	98.30	1	1.70	บ้านญาติใน ค.เกาะยอ อ.เมือง จ. สงขลา (1)	59	100	
วัดมณีนิมิตวาสุธารวิหาร	57	96.61	2	3.39	บ้านญาติใน ค.เกาะยอ อ.เมือง จ. สงขลา (2)	59	100	
พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติ สงขลา	80	77.67	23	22.33	บ้านเพื่อนใน อ.เมืองสงขลา (11) บ้านญาติ (1) โรงแรมบิ.พี.สมิหลาบิซ (4) หาดแก้วรีสอร์ท (1) โรงแรมควีน (1) โรงแรมในเมืองสงขลา (1) โรงแรมสุขสมบูรณ์(1) บ้านพัก มอ.หาดใหญ่(1) ในหาดใหญ่ (1) สถาบันราชมงคลฯ ภาคใต้ (1)	103	100	
หาดสมิหลา	89	76.07	28	23.93	บ้านญาติใน อ.เมืองและหาดใหญ่ จ.สงขลา(18) อ.เมืองพัทลุง (2) โรงแรมบิ.พี.สมิหลาบิซ (2) อ.เมืองปัตตานี (2) โรงแรมวีแอล หาดใหญ่ (1) โรงแรมวิวา (1) บ้านพัก มอ.หาดใหญ่ (1) ค่ายเสนาณรงค์ หาดใหญ่ (1)	117	100	
รวม	647	85.47	110	14.53		757	100	

จากตาราง 20 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 8 แห่ง พบว่านักท่องเที่ยวไม่พักค้างคืนมากที่สุดถึงร้อยละ 85.47 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลือนักท่องเที่ยวพักค้างคืนร้อยละ 14.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่ง พบว่าในทุกแหล่งนักท่องเที่ยวตอบว่าไม่พักค้างคืนมากที่สุด โดยเฉพาะในแหล่งที่เดินทางเข้าถึงไม่ค่อยสะดวก เช่น วัดเขินบางแก้ว และวัดท้ายขอ จะมีร้อยละของการไม่พักสูงกว่าแหล่งที่เข้าถึงได้สะดวก เช่น หาดสมิหลา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เป็นต้น ใน การพักค้างคืนส่วนใหญ่จะพักบ้านญาติ และบ้านเพื่อนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ส่วนการพักที่โรงแรม จะเป็นโรงแรมที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ข้อ 12 ค่าใช้จ่ายในแหล่งท่องเที่ยวนี้ทั้งหมดเท่าใด สรุปผลได้ดังตาราง 21

ตาราง 21 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายและไม่ใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ค่าใช้จ่าย	เขตตะเลน้อย		วัดเขินบางแก้ว		เขตทะเลสาบ		สถาบันทักษิณ		วัดท้ายขอ		วัดมัจฉิมาวา		พิพิธภัณฑ์ฯ		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
ไม่ใช้จ่าย	44	34.4	54	80.6	44	40.4	23	20	48	81.4	42	71.2	26	25.2	14	12	295	39
ใช้จ่าย	84	65.6	13	19.4	65	59.6	92	80	11	18.6	17	28.8	77	74.8	103	80	462	61
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

จากตาราง 21 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 8 แห่ง พบว่ามีนักท่องเที่ยวที่ตอบว่าใช้จ่ายมีมากถึงร้อยละ 61.03 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด และร้อยละ 39.97 ตอบว่าไม่ใช้จ่าย เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งพบว่ามี 5 แหล่งที่ตอบว่าใช้จ่ายมากกว่าไม่ใช้จ่าย คือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา สถาบันทักษิณคดีศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือร้านขายของที่ระลึก ส่วนอีก 3 แหล่งที่ตอบว่าไม่ใช้จ่ายมากกว่าใช้จ่าย คือ วัดเขินบางแก้ว วัดท้ายขอ และวัดมัจฉิมาวาสรรวิหาร ซึ่งเป็นแหล่งที่ไม่มีร้านค้าใด ๆ ตั้งอยู่ในแหล่ง แต่ข้อเท็จจริงที่พบจากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวตอบคำถามข้อนี้ในทุกแหล่ง พบว่ามีรายการค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าธรรมเนียม ค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าของที่ระลึก หรือค่าที่พักรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ในบางแหล่งไม่มีร้านค้าใด ๆ ตั้งอยู่ จึงทำให้เข้าใจได้ว่า มีนักท่องเที่ยวบางส่วนตอบคำถามข้อนี้ไม่ตรงกับคำถาม โดยเข้าใจว่าเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นเดินทางมาจนถึงแหล่ง จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ในแต่ละแหล่งบางส่วนไม่ตรงคำถามทั้งหมด แต่ข้อมูลที่ได้นี้ก็แสดงให้เห็นว่าการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ในระดับหนึ่งที่น่าสนใจ

เมื่อพิจารณาข้อมูลค่าใช้จ่ายในแต่ละแหล่ง สามารถสรุปได้ดังตาราง 22

ตาราง 22 ร้อยละของนักท่องเที่ยวแบ่งตามค่าใช้จ่ายในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ค่าใช้จ่าย (บาท)	จำนวนนักท่องเที่ยว(คน)									
	เขตฯ ทะเลน้อย	วัดเจ็มน บางแก้ว	เขตฯ ทะเลสาบ	สถาบัน ทักษิณคดี	วัด ท้ายขอ	วัดมณี มาวาส	พิพิธภัณฑ์ สงขลา	หาด สมิหลา	รวม	%
1-100	32	11	29	60	6	11	63	29	241	52.17
101-200	13	-	13	10	2	2	9	17	66	14.29
201-300	18	-	6	2	-	1	2	11	40	8.65
301-500	11	1	3	6	-	-	-	19	40	8.65
501-1,000	6	1	8	2	2	2	-	10	31	6.71
1,001-2,000	2	-	2	4	-	1	-	6	15	3.25
2,001-4,000	1	-	1	3	1	-	-	5	11	2.38
4,001-6,000	1	-	2	4	-	-	2	2	11	2.38
6,001-10,000	-	-	1	-	-	-	1	4	6	1.30
10,000-20,000	-	-	-	1	-	-	-	-	1	0.22
รวม	84	13	65	92	11	17	77	103	462	100

จากตาราง 22 พบว่าในทุกแหล่งที่นักท่องเที่ยวตอบว่าใช้จ่าย จำนวน 1- 100 บาทมากที่สุดถึงร้อยละ 52.17 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่ใช้จ่าย รองลงมาร้อยละ 14.29 ใช้จ่าย 101-200 บาท ร้อยละ 8.65 ใช้จ่าย 201-300 บาท ร้อยละ 8.65 ใช้จ่าย 301-500 บาท ร้อยละ 3.25 ใช้จ่าย 501-1,000 บาท ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 9.53 ใช้จ่ายระหว่าง 1,001-20,000 บาท จากผลดังกล่าวแสดงว่านักท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายในแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งที่มีร้านค้าตั้งอยู่ด้วยจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายมากกว่าแหล่งที่ไม่มีร้านค้า การที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้จ่ายในแต่ละแหล่งน้อยอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ไม่มีร้านขายสินค้าในแหล่ง ชนิดสินค้าที่ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นน้อย นักท่องเที่ยวมีกำลังซื้อต่ำ (เป็นนักเรียน นักศึกษา) หรือเป็นนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อ 13 ท่านใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวนี้ประมาณเท่าไร ผลสรุปได้ดังตาราง 23

ตาราง 23 ร้อยละของนักท่องเที่ยวและเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพมาก

เวลา	เขตทะเลน้อย		วัดเจ็มน		เขตทะเลสาบ		สถาบันทักษิณคดี		วัดท้ายขอ		วัดมณีมาวาส		พิพิธภัณฑ์สงขลา		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
< 30 นาที	9	7.03	20	29.9	11	10.1	-	-	9	15.3	5	8.5	1	1	-	-	55	7.27
30 นาที-1 ชม	53	41.4	29	43.3	45	41.3	51	44.4	30	50.9	21	35.6	67	65.1	25	21.4	321	42.40
1.01-2 ชม	20	15.6	7	10.5	19	17.4	35	30.4	4	6.8	14	23.7	19	18.5	28	24	146	19.29
2.01-4 ชม.	27	21.1	7	10.5	23	21.1	24	20.9	11	18.6	16	27.1	14	13.6	48	41	170	22.45
4.01-6 ชม.	13	10.2	3	4.5	7	6.4	4	3.5	1	1.7	2	3.4	2	1.9	15	12.8	47	6.21
> 6 ชม.	6	4.7	1	1.5	4	3.7	1	0.9	4	6.8	1	1.7	-	-	1	0.9	18	2.38
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

จากตาราง 23 เมื่อพิจารณาเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้ภายในทั้ง 8 แห่ง พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลา 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมงมากที่สุดถึงร้อยละ 42.40 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในทั้ง 8 แห่ง รองลงมาร้อยละ 22.45 ใช้เวลา 2.01-4 ชั่วโมง ร้อยละ 19.29 ใช้เวลา 1.01-2 ชั่วโมง ร้อยละ 7.27 ใช้เวลาน้อยกว่า 30 นาที ร้อยละ 6.21 ใช้เวลา 4.01-6 ชั่วโมง และร้อยละ 2.38 ใช้เวลามากกว่า 6 ชั่วโมง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งพบว่ามี 7 แหล่งที่นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยว 30 นาที -1 ชั่วโมงมากที่สุด ยกเว้น หาดสมิหลาแหล่งเดียวที่มีนักท่องเที่ยวใช้เวลา 2.01-4 ชั่วโมงมากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีสภาพธรรมชาติหลากหลายและสวยงาม มีที่พักผ่อน ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า และร้านขายของที่ระลึก จึงทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในแหล่งนี้มากกว่าในแหล่งอื่น ๆ รองลงมา ใช้เวลา 1.01-2 ชั่วโมง 2.01-4 ชั่วโมง น้อยกว่า 30 นาที 4.01-6 ชั่วโมง และใช้เวลามากกว่า 6 ชั่วโมง ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการสอบถามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง จำนวน 10 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 14-23 ดังนี้

- ข้อ 14 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 15 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน บริหาร จัดการ หรือดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 16 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องการศึกษาแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 17 นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะไม่ซื้อสินค้าหรือบริการที่ทำลายสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น พืชพันธุ์ สัตว์ป่า โบราณวัตถุ เป็นต้น (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 18 นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ และข้อแนะนำของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 19 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรควบคุมจำนวนและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันผลเสียที่จะเกิดตามมา (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 20 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องมีป้าย สัญลักษณ์สื่อความหมาย หรือฐานความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว (ใช่/ไม่ใช่)

- ข้อ 21 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องทำให้คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 22 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรก่อให้เกิดความรู้ และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม (ใช่/ไม่ใช่)
- ข้อ 23 นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องไม่แสดงพฤติกรรมที่มีผลเสียต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ (ใช่/ไม่ใช่)

ถ้านักท่องเที่ยวมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องตอบใช่ทุกข้อ ซึ่งผลการตอบคำถามได้ดังตาราง 24

ตาราง 24 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

ค่า ตอบ	วัดเขื่อนมอ		วัดเจ็บบางแก้ว		เขตทะเลสาบ		สถาบันทักษิณ		วัดท้ายขอ		วัดมัจฉิมายา		พิพิธภัณฑฯ		หาดสมิหลา		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
ถูก	107	83.6	62	92.5	92	84.4	75	65.2	46	78	51	86.4	88	85.4	85	72.7	606	80.05
ผิด	21	16.4	5	7.5	17	15.6	40	34.8	13	22	8	15.6	15	14.6	32	27.3	151	19.95
รวม	128	100	67	100	109	100	115	100	59	100	59	100	103	100	117	100	757	100

จากตาราง 24 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 8 แหล่ง พบว่ามีนักท่องเที่ยวตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถูกต้องร้อยละ 80.05 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้ง 8 แหล่ง ส่วนที่เหลือร้อยละ 19.95 ตอบไม่ถูกต้อง เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งพบว่า ในทุกแหล่งมีผู้ตอบคำถามถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่ถูกต้องตั้งแต่ร้อยละ 65 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งขึ้นไป โดยแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวตอบถูกต้องมากที่สุดถึงร้อยละ 92.54 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่ง คือ วัดเจ็บบางแก้ว เนื่องจากเป็นแหล่งที่เข้าถึงไม่ค่อยสะดวก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งค่อนข้างมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่าแหล่งอื่น รองลงมาได้แก่ วัดมัจฉิมายาสุวรรณวิหาร ร้อยละ 86.44 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ร้อยละ 85.44 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ร้อยละ 84.40 วัดท้ายขอ ร้อยละ 77.97 หาดสมิหลา ร้อยละ 72.65 และสถาบันทักษิณคดีศึกษา ร้อยละ 65.22 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง โดยสถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวตอบถูกต้องน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหลากหลายอาชีพ และระดับการศึกษา โดยมีนักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่จบปริญญาตรีน้อยกว่าในแหล่งอื่น ๆ ลักษณะข้อมูลที่พบดังกล่าว คล้ายคลึงกับหาดสมิหลา ซึ่งมีผู้ตอบคำถามถูกต้องค่อนข้างน้อย

เมื่อพิจารณาจากจำนวนคำตอบที่นักท่องเที่ยวนำเสนอในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวตอบผิด สรุปได้
 ดังตาราง 25

ตาราง 25 ร้อยละของนักท่องเที่ยวและจำนวนข้อที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

แหล่ง	จำนวนข้อที่นักท่องเที่ยวตอบคำถามผิด								รวม	
	1 ข้อ		2 ข้อ		3 ข้อ		4 ข้อ			
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	13	8.61	8	5.30	-	-	-	-	21	13.91
วัดเขยิบบางแก้ว	4	2.65	1	0.66	-	-	-	-	5	3.31
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	12	7.95	3	1.99	2	1.32	-	-	17	11.26
สถาบันทักษิณคดีศึกษา	26	17.22	11	7.28	3	1.99	-	-	40	26.49
วัดท้ายขอ	10	6.62	2	1.33	-	-	1	0.67	13	8.61
วัดมณีมาวาสวรวิหาร	3	1.99	4	2.65	1	0.66	-	-	8	5.30
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา	10	6.62	4	2.65	-	-	1	0.66	15	9.93
หาดสมิหลา	16	10.59	11	7.28	4	2.65	1	0.66	32	21.19
รวม	94	62.25	44	29.14	10	6.62	3	1.99	151	100

จากตาราง 25 พบว่าในทุกแหล่งมีนักท่องเที่ยวตอบผิด 1 ข้อมากที่สุดถึงร้อยละ 62.25 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตอบผิดทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 29.14 ตอบผิด 2 ข้อ ร้อยละ 6.62 ตอบผิด 3 ข้อ และร้อยละ 1.99 ตอบผิด 4 ข้อ โดยนักท่องเที่ยวในสถาบันทักษิณคดีศึกษาตอบผิดมากที่สุดทั้งตอบผิด 1 ข้อและ 2 ข้อ แต่เมื่อพิจารณาข้อที่ตอบผิดเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่นักท่องเที่ยวตอบผิดมากที่สุด คือ ข้อ 19 รองลงมาคือ ข้อ 21, 15, 17 และข้อ 18 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อคำถามที่เข้าใจยาก หากนักท่องเที่ยวไม่มีความรู้หรือความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศอย่างถูกต้องแล้วมักจะตอบคำถามไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 4 ความต้องการหรือข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวนี้ (ข้อ 24-44)

ตอนที่ 5 แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว (ข้อ 45-47)

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 เป็นรายแหล่ง สรุปได้ดังตาราง 26-33

ตาราง 26 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น หรือขยายเป็นถนน 4 ช่องจราจร - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต - มีไหล่ทาง ทางเท้า หรือขอบถนน - อื่นๆ เช่น มีไฟฟ้าและต้นไม้ ตามถนน รักษาความสะอาด ฯลฯ	1	25.78
		2	21.88
		3	5.47
			46.87
		รวม	100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายป้ายให้ใหญ่ขึ้น บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจน - เพิ่มป้ายเป็นระยะๆ ก่อนถึงแหล่ง และตามทางแยกสำคัญ - มีป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่ง และเส้นทางเชื่อมต่อกับแหล่งอื่น - อื่นๆ เช่น มีป้ายภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เค้น สวยสะอาด ฯลฯ	1	42.19
		2	35.16
		3	5.47
			17.18
		รวม	100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - เพิ่มรถบัส รถสองแถว หรือรถสามล้อเครื่อง และความถี่เที่ยวรถ - ควบคุมคนขับขี และราคาค่าโดยสารให้เป็นมาตรฐานชัดเจน - มีป้ายรถประจำทาง และตารางเดินรถที่ชัดเจน - อื่นๆ เช่น เรือควรมีหลังคา มีรถปรับอากาศ เพิ่มความสะดวก ให้ข้อมูลแหล่ง ได้ ฯลฯ	1	30.47
		2	11.72
3		7.03	
		50.78	
รวม		100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - ขยายที่จอดรถ มีหลังคา หรือแผงกันความร้อน - มีป้ายบอกทางเข้า-ออก ที่เส้นแบ่งประเภทรถชัดเจน - มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย - อื่นๆ เช่น ปลูกต้นไม้ รักษาความสะอาด มีท่าเทียบเรือแข็งแรง ฯลฯ	1	41.41
		2	36.72
		3	3.91
			17.96
		รวม	100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มศาลาพักผ่อนที่กลมกลืนกับธรรมชาติ มีป้ายความรู้/หนังสือ - เพิ่มที่นั่งพักผ่อนบริเวณศาลาพักผ่อน ใต้ต้นไม้ร่มรื่น - ซ่อมแซมที่พักผ่อน และรักษาความสะอาด - อื่น ๆ เช่น ที่นั่งควรมีพนักพิง ศาลามีราวลูกกรงกัน มีไม้ดอก ฯลฯ	1	27.34
		2	17.19
		3	14.06
			41.41
		รวม	100.00

ตาราง 26 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เติ้นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มที่พักแรมที่สัมผัสธรรมชาติได้ง่าย	1	38.28
	- มีเต็นท์ให้เช่า และมีสถานที่กางเต็นท์	2	10.16
	- มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยบริเวณที่พักแรม	3	7.03
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายบริการที่พัก เพิ่มความสะดวก ไม่ควรมีที่พัก ฯลฯ		44.53
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน	1	36.72
	- รักษาความสะอาด ซ่อมแซมให้ใช้งานได้ตลอดเวลา	2	28.91
	- มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำที่มองเห็นได้ชัดเจน	3	14.06
	- อื่นๆ เช่น ไปร่ง มีแสงสว่างเพียงพอ พื้นไม้และ อ่างน้ำสะอาด ฯลฯ		20.31
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- จัดร้านค้าเป็นระเบียบ สะอาด ถูกสุขลักษณะ	1	48.44
	- ขายอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าของที่ระลึก มีป้ายบอก ราคายุติธรรม	2	27.34
	- เพิ่มร้านและประเภทอาหาร/เครื่องดื่ม เช่น อาหารอิสลาม	3	17.97
	- อื่นๆ เช่น รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ร้านค้า มีร้านค้าของแหล่งเอง ฯลฯ		6.25
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้า ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย และใช้งานได้ตลอดเวลา	1	42.19
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ปากทางเข้า-ออก ทางเดิน ท่าเรือ ฯ	2	10.16
	- ควรเปิด ไฟฟ้าที่ศาลาพักผ่อนตลอดคืน	3	3.91
	- อื่นๆ เช่น ป้องกันแสงไฟรบกวนนกน้ำ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		43.74
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มสะอาดให้กระจายทั่วถึง เช่น ที่ศาลาพักผ่อน	1	56.25
	- เพิ่มจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า/ล้างมือ)ให้กระจายทั่วแหล่ง	2	14.84
	- ควรมีน้ำดื่มบริการที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์	3	3.91
	- อื่นๆ เช่น มีหม้อดินใส่น้ำดื่มบริการ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		25.00
	รวม		100.00

ตาราง 26 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะที่ศาลากลางน้ำ - เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร - ดูแลรักษาโทรศัพท์ให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	49.22
		2	30.47
		3	7.03
		รวม	13.28
	รวม	100.00	
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มถังขยะชนิดแยกขยะ มีป้ายบอก - เป็นถังขยะชนิดมีฝาปิดมิดชิด - จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอด้วยวิธีการเหมาะสม - อื่นๆ เช่น เพิ่มถังขยะให้กระจายทั่วถึง มีป้ายรณรงค์ให้ทิ้งขยะ ฯลฯ	1	43.75
		2	24.22
		3	12.50
		รวม	19.53
	รวม	100.00	
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีป้ายเตือนให้ระวังอันตราย - มีจุดรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย - อื่นๆ เช่น เรือมีเสื้อชูชีพ มีหน่วยพยาบาล คูแลสถานที่จอดรถ ฯลฯ	1	36.72
		2	31.25
3		5.47	
รวม		26.56	
รวม	100.00		
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวิทยากร นิทรรศการ ฯลฯ - เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งคามี่ต่างๆ - จัดกิจกรรมเสริม เช่น คอนก ปลูกต้นไม้ การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ - อื่นๆ เช่น อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ จัดห้องแสดง นกน้ำ พืชน้ำ ฯลฯ	1	35.94
		2	14.06
		3	11.72
		รวม	38.28
รวม	100.00		
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ท่านต้องการให้คนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไร - ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งต่อนักท่องเที่ยวได้ดี - คำนึงรับนักท่องเที่ยวด้วยไมตรีจิต ยิ้มแย้มแจ่มใส - ขายผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีคุณภาพ ในราคายุติธรรม - อื่นๆ เช่น อนุรักษ์นกน้ำ ป่าไม้ วิถีชีวิต จัดตั้งกลุ่มพัฒนาแหล่ง ฯลฯ	1	39.84
		2	17.97
		3	14.06
		รวม	28.13
รวม	100.00		

ตาราง 26 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งอย่างไร		
	- มีป้ายภาษาไทยและอังกฤษบอกชื่อ ชนิดนก สัตว์ และพืชน้ำ	1	29.69
	- มีป้ายความรู้ นิทรรศการความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรมของแหล่ง	2	23.44
	- มีศูนย์บริการข้อมูล มีวิทยากร ให้คำแนะนำและความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3	21.88
	- อื่นๆ เช่น ป้ายความรู้การอนุรักษ์สัตว์ป่า มีวิทยากรท้องถิ่น ฯลฯ		24.99
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- อนุรักษ์สภาพธรรมชาติ ป่าไม้ นกน้ำ พืชน้ำให้คงสภาพเดิมไว้	1	60.16
	- รักษาความสะอาด เก็บขยะในน้ำ กำจัดผักตบชวา บุคลอกโคลน	2	28.13
	- สร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์แหล่ง	3	4.69
	- อื่นๆ เช่น ปลูกต้นไม้เพิ่ม ป้องกันการบุกรุก สำรวจสัตว์/พืช ฯลฯ		7.02
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- รักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด	1	27.34
	- พื้นฟูสภาพวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ	2	21.09
	- รักษาคุณภาพและเอกลักษณ์ของหัตถกรรมท้องถิ่น	3	14.84
	- อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด จัดแสดงวิถีชีวิตชาวบ้าน สินค้าท้องถิ่น		36.73
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งนี้อย่างไรบ้าง		
	- ช่วยกันรักษาความสะอาด โดยไม่ทิ้งขวดเหล้าเบียร์ลงน้ำ	1	42.97
	- ห้ามรบกวน จับ/ล่าสัตว์บกสัตว์น้ำ คัดไม้ เก็บพืชพรรณในแหล่ง	2	22.66
	- บังคับใช้กฎระเบียบที่มีแล้วอย่างเคร่งครัด และลงโทษอย่างจริงจัง	3	19.53
	- อื่น ๆ เช่น ห้ามเสพสุรา ยาเสพติด เสียดัง นั่งบริเวณราวลูกกรง ฯลฯ		14.84
	รวม		100.00
	ข้อ 43 ให้องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร		
	- เป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาจัดการฯ	1	39.06
	- หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่น ร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยว ฯ	2	24.22
	- เชิญวิทยากร/นักศึกษา ให้ความรู้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3	14.06
	- อื่น ๆ เช่น ตั้งชมรมอนุรักษ์นกกิน้ำ จัดค่ายเยาวชน ขายของที่ระลึก		22.66
	รวม		100.00

ตาราง 26 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	96.10
	- อื่นๆ เช่น มีตู้ ATM ขาดของที่ระลึกมีคุณภาพ มีเสียงตามสาย ฯลฯ	2	3.90
	รวม		100.00
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- บรรยากาศดี สงบ ร่มรื่น สวยงาม มีความเป็นธรรมชาติ	1	48.44
	- นั่งเรือชมแม่น้ำและคอกบัวสายที่สวยงามและหลากหลาย	2	30.47
	- ศึกษาธรรมชาติ และความหลากหลายของระบบนิเวศทางน้ำ	3	8.59
- อื่นๆ เช่น ผลิตภัณฑ์กระจูดสวย ศาลาพักผ่อนสบาย ฯลฯ		12.50	
รวม		100.00	
	ข้อ 46 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร		
	- รักษาสภาพธรรมชาติ ความสงบ ความสะอาด น้ำใสสะอาด	1	40.63
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	18.75
	- เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ ระบบนิเวศ นกน้ำ พืชน้ำที่หลากหลาย	3	13.28
- อื่น ๆ เช่น การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีป้ายชี้ทางระยะ ๆ ฯลฯ		27.34	
รวม		100.00	
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อ คือ		
	- หาดแสนสุขลำปำ	1	
	- หาดสมิหลา	2	
	- เกาะยอ สถาบันทักษิณคดีศึกษา	3	
- อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดป่าลิไลยก์ สวนป่าเปรม เขาดังควน เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วิ่งเจ้าเมืองพัทลุง วัดวัง วัดเขิน บางแก้ว เขาน้อย เกาะสี่เกาะห้า สวนสองทะเล สวนพฤกษศาสตร์ พัทลุง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา สะพานคิงสุลต่านนท์ ฯลฯ			

ตาราง 27 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดเขินบางแก้ว

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	1	29.87
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น และตีเส้นแบ่งช่องจราจร	2	25.38
	- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น มีป้ายบอก ฯลฯ		44.75
รวม			100.00

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทางทั้งสองฝั่งถนนเป็นระยะๆ - ทำป้ายขนาดใหญ่ มีจุดเด่น - มีป้ายแนะนำเส้นทางที่ละเอียดตามทางแยก - อื่นๆ เช่น มีป้ายบอกระยะทาง ทิศทาง สถานที่ ชัดเจน ฯลฯ รวม	1 2 3	32.84 28.36 19.40 19.40 100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - มีรถประจำทาง หรือรถรับจ้างผ่าน - เก็บค่าโดยสาร ไม่แพง บอกราคาที่ชัดเจน - มีคิวรถรับจ้างบริเวณหน้าวัด - อื่นๆ เช่น เพิ่มจำนวนเที่ยวรถ มีรถรับส่งถึงแหล่ง ฯลฯ รวม	1 2 3	65.67 5.97 4.48 23.88 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - มีที่จอดรถที่มีหลังคา - มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย - อื่นๆ เช่น เทคอนกรีตที่ลานจอดรถ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	41.41 8.95 4.47 45.17 100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - เพิ่มจำนวนศาลาและที่นั่งพักผ่อน - เพิ่มศาลาพักผ่อน ควรสร้างศาลาริมน้ำ - เพิ่มที่นั่งพักผ่อน ให้กระจายทั่วแหล่ง - อื่นๆเช่น ปูลูกดัน ไม้ไผ่ศาลา มีป้ายความรู้และหนังสือในศาลา ฯลฯ รวม	1 2 3	40.30 32.84 19.40 7.46 100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เตินท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในวัด - ควรมีที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม แยกชาย-หญิง - ควรมีที่พักสะอาด และแยกออกจากเขตสังฆาวาส - อื่นๆ เช่น มีลานกางเต็นท์ ปลอดภัย มีที่พักอยู่ใกล้ๆ วัด ฯลฯ รวม	1 2 3	34.33 23.88 10.45 31.34 100.00

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 30 "สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ	1	40.30
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำให้กระจายทั่วแหล่ง มีป้ายบอกชัดเจน	2	32.84
	- จัดห้องน้ำเป็นสัดส่วน แยกห้องน้ำชาย-หญิง มีป้ายบอกชัดเจน	3	5.97
	- อื่นๆ เช่น ซ่อมแซมให้ใช้การได้ดี มีห้องน้ำบริเวณหน้าวัด ฯลฯ		20.89
	รวม		100.00
	ข้อ 31 "ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่มหรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้"		
	- ร้านขายอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ควรอยู่บริเวณนอกวัด	1	71.65
	- ควรมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก ในบริเวณวัด	2	13.43
	- ควรมีร้านขายของที่ระลึก เช่น เครื่องบูชาพระ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน	3	13.43
	- อื่น ๆ เช่น ควรมีร้านขายของที่ระลึกเพื่อหาเงินเข้าวัด		1.49
	รวม		100.00
	ข้อ 32 "ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ เช่น ทางเดิน ห้องน้ำ ริมน้ำ ฯลฯ	1	59.70
	- ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	14.92
	- ปรับปรุงไฟฟ้าบนถนนให้สว่างมากขึ้น	3	7.46
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น		17.92
	รวม		100.00
	ข้อ 33 "น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง		
	- มีน้ำดื่มบริการนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ	1	35.82
	- มีจุดบริการน้ำดื่มกระจายอย่างเหมาะสม	2	29.85
	- มีจุดบริการน้ำใช้/น้ำประปาบริเวณศาลา	3	13.43
	- อื่นๆ เช่น สร้างถังเก็บน้ำและมีเครื่องกรอง มีตู้มน้ำที่ศาลา มีตู้น้ำเย็นบริการ ฯลฯ		20.90
	รวม		100.00
	ข้อ 34 "โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณวัด	1	58.21
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะนอกบริเวณวัด	2	13.43
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	3	11.94
	- อื่นๆ เช่น ดูแลรักษาให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา ควบคุมมารยาทผู้ใช้ ฯลฯ		16.42
	รวม		100.00

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ อย่างทั่วถึง - ควรมีถังขยะชนิดที่มีฝาปิด - ควรกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และสม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น มีถังชนิดแยกขยะเปียก-แห้ง ป้องกันสุนัขคุ้ยถังขยะ ฯลฯ	1	42.27	
		2	22.39	
		3	13.43	
			21.91	
		รวม		100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว” - มีเวรยามรักษาความปลอดภัยทุกๆ ด้านเพิ่มขึ้น - มีป้ายเตือน/ห้ามบริเวณที่อันตรายหรือเขตก่อสร้าง บุรณะ - ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว - อื่น ๆ เช่น มีจุดรับแจ้งเหตุ เพิ่มแสงสว่าง มีสัญญาณกันเข โมย ฯลฯ	1	38.80	
		2	14.92	
		3	11.94	
			34.34	
		รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ดูแลรักษาโบราณสถาน และ โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิมไว้ - พัฒนารูปแบบแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี - เพิ่มการจัดนิทรรศการและกิจกรรมด้านวัฒนธรรม - อื่นๆ เช่น เพิ่มการประชาสัมพันธ์ รักษาความเป็นธรรมชาติ ฯลฯ	1	31.34	
		2	20.89	
		3	10.45	
			37.32	
	รวม		100.00	
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ท่านต้องการให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง - ดันรับด้วยความมีน้ำใจ เป็นกันเอง และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ - มีความรู้ ให้ข้อมูล หรือคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้ดี - ช่วยกันส่งเสริม พัฒนา และประชาสัมพันธ์แหล่ง - อื่นๆ เช่น จัดตั้งกลุ่มให้บริการ เข้าร่วมกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว ฯลฯ	1	34.33	
		2	26.86	
		3	11.94	
			26.87	
	รวม		100.00	
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การ ให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง อย่างไร - มีป้ายอธิบายความรู้ต่างๆ และมีแผนที่ที่ชัดเจน - ประชาสัมพันธ์แหล่ง มีแผ่นพับแจกนักท่องเที่ยว - มีป้ายสุภาพิต หรือหลักธรรมคำสอนทางศาสนาติดตามต้นไม้ - อื่นๆ เช่น มีวิทยากรให้ความรู้ ฯลฯ	1	59.70	
		2	20.89	
		3	8.96	
			10.45	
	รวม		100.00	

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้ ...		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	44.78
	- ปลูกไม้ยืนต้น และ ไม้ดอกเพิ่มขึ้น ดูแลรักษาไว้	2	14.93
	- ปลูกจิตสำนึกช่วยรักษาสภาพแวดล้อมไว้ให้มากที่สุด	3	10.45
	- อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด อนุรักษ์ปลาหน้าวัด ฯลฯ		29.84
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- อนุรักษ์และบูรณะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คงสภาพเดิมไว้	1	61.19
	- พื้นฟูโบราณสถานที่เสื่อมโทรมให้มีสภาพดีขึ้น	2	8.96
	- เพิ่มการรักษาความสะอาดให้สม่ำเสมอ	3	7.46
	- อื่นๆ เช่น พื้นฟูมโนราห์ ให้อวด ชาวบ้าน และรัฐร่วมกันดูแล ฯลฯ		22.39
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งนี้ อย่างไร		
	- มีป้ายเตือนให้รักษาความสะอาด ทั้งขยะลงถังที่ตั้งไว้	1	31.34
	- ห้ามส่งเสียงดัง สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เสพยาเสพติด หรือเล่นการพนัน	2	17.91
	- ห้ามขโมยทรัพย์สินในวัด ห้ามจับปลาหน้าวัด	3	16.42
	- อื่นๆ เช่น แต่งกายสุภาพ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีวิทยากร ฯลฯ		34.33
	รวม		100.00
	ข้อ 43 ให้องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร		
	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีมาตรการควบคุม	1	29.85
	- เพิ่มประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ แนะนำแหล่ง	2	25.37
	- ร่วมมือกับคนในท้องถิ่นอนุรักษ์และพัฒนาแหล่ง	3	14.93
	- อื่นๆ เช่น ให้ อบต.สนับสนุน มีองค์กรที่จัดเจนจัดการจริงจัง หน่วย ราชการสนับสนุนงบประมาณ รวมกลุ่มช่วยกันพัฒนาแหล่ง ฯลฯ		29.85
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น		92.54
	- อื่นๆ เช่น วัดจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ให้คนท้องถิ่นแต่งกายพื้นเมือง ฯลฯ		7.46
	รวม		100.00

ตาราง 27 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีกเนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความสวยงาม สงบ ร่มรื่น สะอาด	1	34.33
	- มาศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมเก่าแก่ที่สวยงาม	2	26.87
	- มาทำบุญ	3	22.39
	- อื่นๆ เช่น พักผ่อน ให้อาหารปลา เดินทางสะดวก ปลอดภัย ฯลฯ		16.41
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..		
	- รักษาความเป็นธรรมชาติ ความสะอาด	1	49.25
	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งให้ความรู้	2	23.88
	- มีการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	3	17.91
	- อื่นๆ เช่น มีที่พักผ่อนชมวิวยรอบทะเลสาบ เป็นแหล่งธรรมชาติ มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน มีป้ายชี้ทางเป็นระยะ ๆ ฯลฯ		8.96
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1	
	- หาดสมิหลา	2	
	- หาดแสนสุขลำปำ	3	
	- อื่นๆ เช่น สวนป่าเปรม สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดท้ายขอ เขาน้อย เขาดัง กวน วัดป่าลิไลยก์ วัดแหลมพ้อ แหลมจองถนน เกาะสี่เกาะห้า สวนสองทะเล วัดวิหารเบิก วัดเจ้าเมืองพัทลุง วัดพะโค๊ะ หาดไข่เต่า เกาะหมาก สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา ฯลฯ		

ตาราง 28 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 "ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น	1	36.70
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต	2	28.44
	- ติดเส้นแบ่งช่องจราจรให้ชัดเจน	3	11.93
	- อื่นๆ เช่น มีทางเท้า ป้ายจราจร ป้ายต้นไม้เพิ่ม ฯลฯ		22.93
	รวม		100.00

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทาง บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทางชัดเจน	1	34.86
	- มีป้ายชี้ทางบอกเป็นระยะ ๆ	2	33.94
	- ทำป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ มองเห็น ได้ชัดเจน	3	23.85
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพิ่มสัญลักษณ์ ฯลฯ		7.35
	รวม		100.00
ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร	- มีรถประจำทาง หรือรถสองแถวเข้าถึงแหล่ง	1	34.86
	- เพิ่มพาหนะรับจ้างให้เข้าถึงแหล่ง	2	25.69
	- เพิ่มรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าถึงแหล่ง	3	11.01
	- อื่นๆ เช่น แหล่งควรจัดรถรับส่งจากถนนสายหลัก ควบคุมราคา ฯลฯ		28.44
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	44.04
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น และตีเส้นแบ่งชัดเจน	2	19.27
	- มีท่าเทียบเรือมาตรฐาน มีหลังคา	3	7.34
	- อื่นๆ เช่น รักษาความปลอดภัย มีหลังคา เเทคอนกรีต/ลาดยาง ฯลฯ		29.35
	รวม		100.00
ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”	- เพิ่มที่พักผ่อนให้กระจายทั่วแหล่ง เช่น กลางน้ำ ใต้ต้นไม้	1	45.87
	- ซ่อมแซมที่พักผ่อนให้มีสภาพดี และรักษาความสะอาด	2	17.43
	- เพิ่มศาลาพักผ่อนให้กลมกลืนกับธรรมชาติ	3	13.76
	- อื่นๆ เช่น มีม้านั่งและหนังสืออ่านในศาลา ปลูกไม้ดอก ฯลฯ		22.94
	รวม		100.00
ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวนี้”	- มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และความสะอาดที่ที่พักแรม	1	33.03
	- เพิ่มจำนวนที่พักแรมให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	2	25.69
	- ควรมีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ และมีเต็นท์ให้เช่า	3	11.93
	- อื่นๆ เช่น ไม่ควรมีที่พักแรม สร้างที่พักแรมริมฝั่ง มีป้ายบอกทางไปที่พักแรม กำหนดราคาที่พักชัดเจน ฯลฯ		29.35
	รวม		100.00

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ (ขันน้ำ อ่างน้ำ โถส้วม น้ำใช้)	1	38.53
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำให้กระจายทั่วแหล่ง	2	22.94
	- มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน	3	15.59
	- อื่นๆ เช่น ซ่อมแซมให้ใช้การได้ดี มีถังขยะในห้องน้ำหญิง		22.94
	เก็บค่าบริการครั้งละ 2 บาท มีแสงสว่างเพียงพอ ฯลฯ		
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มร้านอาหาร ให้หลากหลาย จัดร้านเป็นส่วนถูกสุขลักษณะ	1	29.36
	- ควบคุมคุณภาพและราคาอาหาร ไม่ให้แพงเกินไป มีป้ายบอกราคา	2	18.35
	- เพิ่มร้านอาหารของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมืองให้หลากหลาย	3	16.51
	- อื่นๆ เช่น ให้ชาวบ้านขายของ มีร้านอาหารอิสลาม มีป้ายราคา ฯลฯ		35.78
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ มีความสะดวกและปลอดภัย	1	31.19
	- เพิ่มหลอดไฟฟ้าในบริเวณศาลพักผ่อน หอชมวิว สถานที่จอดรถ	2	27.52
	- ดูแลระบบไฟฟ้า (ปลั๊ก สาย หลอด ไฟฟ้า) ให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	3	14.68
	- อื่นๆ เช่น เพิ่มขนาด/ความสูงเสาไฟฟ้า เพิ่มไฟฟ้าห้องน้ำ โคมไฟฟ้า		26.61
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด เช่น ที่ศาลานั่งพักผ่อน	1	79.82
	- มีจุดบริการน้ำใช้ (น้ำประปา)	2	10.09
	- ติดตั้งเครื่องกรองน้ำดื่มให้สะอาด และมีน้ำเย็นบริการ	3	4.59
	- อื่น ๆ มีถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขุดน้ำบาดาลมาใช้ประโยชน์ ฯลฯ		5.50
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	81.65
	- ดูแลโทรศัพท์สาธารณะให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา	2	8.26
	- ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะเฉพาะแบบหยอดเหรียญ	3	5.50
	- อื่น ๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแลเมื่อเหรียญเต็ม มีเฉพาะแบบใช้บัตร ฯลฯ		4.59
	รวม		100.00

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ถึงอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะ เช่น ที่ศาลา ม้านั่ง ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ - เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด - มีถังขยะชนิดแยกประเภทขยะ (เปียก แห้ง อันตราย) - อื่น ๆ จัดเก็บและกำจัดสม่าเสมอ มีถังขยะทำจากวัสดุธรรมชาติ ฯลฯ รวม	1	61.47
		2	16.51
		3	10.09
			11.93
			100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - มีเจ้าหน้าที่เวรยามรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - บริเวณทางเข้า-ออกให้มีเจ้าหน้าที่เวรยามประจำตลอดเวลา - มีเจ้าหน้าที่/สายตรวจเข้ามารักษาความปลอดภัยอย่างจริงจัง - อื่นๆ เช่น มีจุดรับแจ้งเหตุ ซ่อมแซมศาลา สะพาน ไม้ มีป้ายเตือน ฯลฯ รวม	1	48.62
		2	18.35
		3	11.01
			22.02
			100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - มีวิทยากรและป้ายความรู้เกี่ยวกับนก เช่น การคุนง ชนิด/ประเภท - จัดป้ายความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่นๆ เช่น มีห้องสมุดด้านธรรมชาติ ส่งเสริมวิถีชีวิตชาวบ้าน ฯลฯ รวม	1	32.11
		2	31.19
		3	17.43
			19.27
			100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ท่านต้องการให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง - เต็มใจต้อนรับด้วยความเป็นมิตร ซึมซับแจ่มใส - มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - มีความรู้ สามารถแนะนำข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้ดี - อื่นๆ เช่น ขายสินค้าท้องถิ่นในราคายุติธรรม รักษาเอกลักษณ์ ฯลฯ รวม	1	33.03
		2	23.85
		3	16.51
			26.61
			100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งนี้ - มีป้ายให้ความรู้ต่างๆ เช่น ชนิด วงจรชีวิตของนก พรรณไม้ ฯลฯ - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีวิทยากรให้ความรู้และนำเที่ยว - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ เป็นต้น แจกนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น มีพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ห้องสมุด ป้ายความรู้ระบบนิเวศ ฯลฯ รวม	1	42.20
		2	25.69
		3	17.43
			14.68
			100.00

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	44.95
	- รักษาความสะอาดทั้งบนบกและในน้ำ ป้องกันน้ำเสียเข้าสู่แหล่ง	2	18.35
	- ปลูกป่าชายเลนรอบ ๆ ทะเลสาบ	3	17.43
	- อื่น ๆ เช่น ป้องกันการทำลายป่า ให้คนในท้องถิ่นช่วยอนุรักษ์ ฯลฯ		19.27
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- รักษาวิถีชีวิต ประเพณี และการละเล่นพื้นบ้านให้คงไว้	1	36.70
	- จัดกิจกรรมส่งเสริม พื้นฟู วิถีชีวิตชาวบ้าน	2	23.85
	- รักษาสภาพธรรมชาติไว้เพื่อให้ชาวบ้านคงชีวิตความเป็นอยู่ได้	3	18.35
	- อื่นๆ เช่น คนท้องถิ่นปลูกสมุนไพร ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ		21.10
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ห้ามทิ้งขยะทั้งบนบกและในแหล่งน้ำ	1	39.45
	- ห้ามส่งเสียงดัง ห้ามขายหรือดื่มสุรา ห้ามจัดงานเลี้ยง ห้ามสูบบุหรี่	2	30.28
	- ห้ามขโมยทรัพย์สินในวัด ห้ามจับปลาหน้าวัด	3	24.77
	- อื่นๆ เช่น จอดรถตามที่แหล่งจัดไว้ กำหนดเวลาเปิดปิดแน่นอน ฯลฯ		5.50
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...		
	- เป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	1	36.70
	- เป็นองค์กรที่ร่วมมือกันพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	26.61
	- ภาครัฐ/อบต.ร่วมมือกับคนในท้องถิ่นดูแลและจัดการท่องเที่ยว	3	16.51
	- อื่นๆ เช่น จัดกิจกรรมให้ศึกษาระบบนิเวศทะเลสาบ อบต.ร่วมกับชาวบ้านจัดการร้านอาหาร ขายสินค้า นำเที่ยว จัดทำเอกสารแนะนำแหล่ง		20.18
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	86.24
	- อื่นๆ เช่น ประชาสัมพันธ์แหล่ง มีวิทยากรให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน มีสถานที่สำหรับเล่นน้ำ มีที่ละหมาด ฯลฯ	2	13.76
	รวม		100.00

ตาราง 28 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- ความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี ทิวทัศน์สวยงาม สงบ ร่มรื่น	1	77.06
	- มาศึกษาระบบนิเวศ คุณก	2	11.93
	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง	3	4.59
	- อื่น ๆ เช่น สะดวก ปลอดภัย เข้าถึงง่าย จัดค่ายเยาวชน ฯลฯ		6.42
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ขึ้นชื่อ..		
	- หาดสมิหลา	1	
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	2	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	3	
	- อื่นๆ เช่น เขาดังกวน เขาน้อย เกาะยอ หาดแสนสุขลำปำ สวนป้าเปรม วัดทะเล โเค๊ะ เกาะสี่เกาะห้า วัดแหลมพ้อ เกาะโคบ วัดแจ้ง เมืองสงขลาเก่าเขาแดง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา สวนสองทะเล ฯลฯ		

ตาราง 29 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในสถาบันทักษิณคดีศึกษา

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีเครื่องหมายจราจรบอกชัดเจน และตีเส้นแบ่งช่องจราจร	1	15.65
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น เพื่อป้องกันอุบัติเหตุเวลารถสวนทาง	2	11.30
	- ปรับไหล่ทางให้เรียบ	3	10.43
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความเห็น ปลุกต้นไม้ข้างถนน ฯลฯ		62.62
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางก่อนถึงแหล่งตามทางแยกและถนนสายหลักเป็นระยะๆ	1	55.65
	- ทำป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ มีขนาดตัวอักษรมองเห็น ได้ชัดเจน	2	18.26
	- บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทางชัดเจน	3	13.04
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายภาษาไทย อังกฤษ มลายู บอกสถานที่ใกล้เคียง ฯลฯ		13.05
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- มีรถประจำทางเข้าถึงพิพิธภัณฑสถานวิทยา	1	16.52
	- มีรถสองแถวจากตัวเมือง/ห่านยกเกาะยอเข้าถึงแหล่ง	2	7.82

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	<ul style="list-style-type: none"> - จัดรถรับส่งนักท่องเที่ยวจากทางขึ้นถึงพิพิธภัณฑสถานศึกษา - อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความเห็น เพิ่มเที่ยวรถรับส่ง ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	3	4.35 71.31 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	<p>ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น เพื่อรองรับช่วงเทศกาลต่าง ๆ - จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน ดีไซน์แบ่งแยกประเภทรถชัดเจน - มีที่จอดรถที่มีหลังคา - อื่น ๆ เช่น ปลุกต้นไม้ใหญ่บริเวณลานจอดรถ มีการรักษาความปลอดภัย มีป้ายบอกสถานที่จอดรถ ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	1 2 3	36.52 31.30 20.87 11.31 100.00
	<p>ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ม้านั่ง) - เพิ่มที่นั่งพักผ่อนใต้ต้นไม้ใหญ่ จุดชมวิว ทางเดิน - รักษาความสะอาดที่พักผ่อน - อื่น ๆ เช่น มีที่นั่งพักในพิพิธภัณฑฯ มีที่ละหมาดสำหรับมุสลิม ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	1 2 3	31.33 20.00 8.69 39.98 100.00
	<p>ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เติ้นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มที่พักแรม มีเต็นท์ให้เช่า และให้มีสถานที่กางเต็นท์ - ไม่ต้องมีที่พักแรมเพราะจะทำลายสภาพแวดล้อม และเกิดมลภาวะ - ประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่า มีที่พักแรมบริการ - อื่น ๆ เช่น ไม่ควรเพิ่มที่พักแรม แต่ควรลดราคาห้องพัก เพิ่มความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	1 2 3	27.83 13.04 6.96 52.18 100.00
	<p>ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มจำนวนห้องน้ำให้กระจายหลาย ๆ จุด - รักษาความสะอาดสม่ำเสมอ อย่าให้มีกลิ่นเหม็น - มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน - อื่น ๆ เช่น เพิ่มขนาดห้องน้ำ มีถังขยะและกระดาษชำระ ซ่อมแซมให้ใช้การได้ดี เพิ่มห้องน้ำหญิง ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	1 2 3	33.04 18.26 10.43 38.27 100.00

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ตั้งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มร้านขายอาหาร ให้หลากหลาย จัดร้านเป็นสัดส่วน ถูกสุขลักษณะ	1	49.57
	- เพิ่มร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก	2	13.04
	- มีร้านขายของที่ระลึก ให้หลากหลาย และราคายุติธรรม	3	12.17
	- อื่นๆ เช่น มีร้านอาหารอิสลาม อาหาร และขนมพื้นเมือง ฯลฯ		25.22
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างบริเวณถนน ทางเดิน และในห้องของพิพิธภัณฑ์	1	24.35
	- ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศทุกห้อง	2	8.69
	- คู่มือระบบไฟฟ้า (ปลั๊ก สาย หลอด ไฟฟ้า) ให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	3	8.69
	- อื่นๆ เช่น ติดตั้งไฟฟ้าให้หลากหลายรูปแบบ สะดวก ปลอดภัย		58.27
	ติดตั้งพัดลมที่ศาลาอุทกะพันธ์ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง-		
	- เพิ่มจุดบริการน้ำดื่ม เช่น ศาลาทักผ่อน เรือนไทย พิพิธภัณฑ์	1	40.87
- มีจุดบริการน้ำดื่มฟรีเนื่องจากเสียค่าชมแล้ว	2	20.87	
- มีบริการน้ำอุปโภคบริโภคเป็นจุด ๆ	3	20.00	
- อื่นๆ เช่น ไม่ต้องมีน้ำดื่ม มีแก้วน้ำบริการ มีน้ำดื่มนอกอาคาร ฯลฯ		18.26	
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	40.00	
- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทุกรูปแบบ	2	20.87	
- ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญบริเวณทางเข้า	3	13.91	
- อื่นๆ เช่น เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		25.22	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนถังขยะ ให้กระจายทั่วแหล่ง	1	40.87	
- เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด	2	18.26	
- มีการกำจัดขยะสม่ำเสมอ	3	6.95	
- อื่น ๆ เช่น มีถังขยะชนิดแยกขยะ มีป้ายบอกที่ตั้งขยะ ฯลฯ		33.92	
รวม		100.00	

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบริเวณทางเดิน ศาลา พืชรักษ์ - มีป้าย/สัญญาณเตือนภัยตามจุดต่าง ๆ - มีระบบรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึงตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น มีคนจัดรถ ห้ามจับโบราณวัตถุ คิดตั้งกล้องวิดีโอ ฯลฯ	1 2 3	35.65 17.39 8.69
	รวม		38.27
			100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งตามสื่อต่าง ๆ - มีวิทยากรนำเที่ยว และให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของชาวใต้ - อนุรักษ์และพัฒนาสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้ดึงดูดนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ปลูกไม้ยืนต้น มีสวนหย่อม จัดงานของเกาะข่อย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1 2 3	27.83 13.91 13.91
	รวม		44.35
			100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง - เต็มใจต้อนรับด้วยความยินดี ยิ้มแย้มแจ่มใส - คนท้องถิ่นเป็นวิทยากรให้ความรู้ แนะนำ และนำเที่ยวได้ - คนท้องถิ่นขายอาหาร นำสินค้ามาจำหน่าย - อื่นๆ เช่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง เล่นหนังตะลุง ฯลฯ	1 2 3	26.09 15.65 14.78
	รวม		43.48
			100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีสื่อต่างๆ ให้ความรู้ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผนที่ ป้าย - มีป้ายบอกประวัติความเป็นมา ความสำคัญ และสิ่งที่มีในแหล่ง - มีวิทยากรแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งก่อนพานำชมแหล่ง - อื่นๆ เช่น มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายความรู้ซื้อต้นไม้ ฯลฯ	1 2 3	28.69 20.00 17.39
	รวม		33.92
			100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งนี้ - อนุรักษ์ให้คงสภาพเดิม รักษาสมดุลระบบนิเวศไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่ม - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด - อื่น ๆ เช่น งดการทำลายธรรมชาติ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ฯลฯ	1 2	69.57 13.91
	รวม		16.52
			100.00

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - ดูแลรักษาโบราณวัตถุให้คงสภาพเดิมไว้ - จัดกิจกรรมแสดงวัฒนธรรม ฟื้นฟูวิถีชีวิตของชาวใต้ - ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น - อื่นๆ เช่น จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จัดแสดงวิถีชีวิตชาวมุสลิม ฯลฯ	1	30.43
		2	26.09
		3	11.30
	รวม		32.18
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - ให้ความสำคัญสะอาด ห้ามทิ้งขยะ - ห้ามเสียดัง ห้ามดื่มสุรา ห้ามจับต้องโบราณวัตถุ ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้า - มีป้ายเตือน/ข้อปฏิบัติ เพื่อรักษาแหล่งและควมคุมนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น จำกัดผู้เข้าชม เคารพสถานที่ ห้ามนำอาหารเข้ามา ฯลฯ	1	28.70
		2	24.35
		3	17.39
	รวม		29.56
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ... - ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว - มีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำแหล่งและสิ่งที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ - ภาครัฐ เอกชน และองค์กรในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดการท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น รักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพิ่มการบริการ ดูแลความพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	1	20.87
		2	17.39
		3	13.91
	รวม		47.83
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น มีที่ละหมาด มีสวนหย่อม/ไม้ดอก บำบัดน้ำเสีย ให้ถ่ายรูปได้บ้าง มีม้วนเทปวีดิทัศน์เกี่ยวกับแหล่งจำหน่าย ฯลฯ	1	87.83
		2	12.17
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - ความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี ทิวทัศน์สวยงาม สงบ ร่มรื่น - เป็นแหล่งศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิถีชีวิต - มีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น - อื่นๆ เช่น เขียวญาติ มีโบราณวัตถุหลากหลาย เดินทางสะดวก ฯลฯ	1	47.83
		2	24.35
		3	6.96
	รวม		20.86
	รวม		100.00

ตาราง 29 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..		
	- อนุรักษ์ธรรมชาติและระบบนิเวศให้คงสภาพเดิม สมบูรณ์	1	26.09
	- ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น	2	23.48
	- พัฒนาแหล่งให้มีความสะอาด สะดวกสบาย และปลอดภัยมากขึ้น	3	17.39
	- อื่นๆ เช่น มีสถานที่ออกกำลังกาย การคมนาคมสะดวก มีเรือนำเที่ยวรอบทะเลสาบ มีศูนย์แสดงวัฒนธรรมภาคใต้ทุกจังหวัด คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากขึ้น มีร้านอาหารอิสลาม ฯลฯ		33.04
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- หาดสมิหลา	1	
	- เกาะยอ	2	
	- สวนป่าเปรม	3	
	- อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนสองทะเล หาดแสนสุขลำปำ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เขาน้อย วัดแหลมพ้อ วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เมืองสงขลนกำเขาแดง วัดท้ายขอ สะพานคิงสุลานนท์ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดป่าลิไลยก์ วัดสุวรรณคีรี เกาะสี่เกาะห้า วัดเขียนบางแก้ว ฯลฯ		

ตาราง 30 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดท้ายขอ

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น	1	32.20
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีตตลอดสาย	2	15.25
	- ติดเส้นแบ่งช่องจราจรชัดเจน	3	13.56
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว มีป้ายเครื่องหมายจราจร มีไหล่ทาง ฯลฯ		38.99
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ป้ายชี้ทางมีขนาดใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน	1	67.80
	- ป้ายชี้ทางควรบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางที่ชัดเจน	2	18.64
	- เพิ่มป้ายชี้ทางตามทางแยก ถนนสายหลักก่อนถึงแหล่งเป็นระยะๆ	3	13.56
	รวม		100.00

ตาราง 30 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีรถรับจ้าง (รถสองแถว รถจักรยานยนต์) รับส่งจากถนนสายหลัก - มีรถประจำทางผ่าน - มีตัวรถจักรยานยนต์รับจ้างคอยรับส่งนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น มีรถตุ๊กตุ๊กบริการ ชาวบ้านจัดคิวรถรับจ้าง ฯลฯ รวม	1	55.93
		2	23.73
		3	11.86
			8.48
			100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไร - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้าง - จัดที่จอดรถไว้นอกวัด/หน้าวัด - อื่นๆ เช่น ที่จอดรถมีหลังคาที่แข็งแรง เทคอนกรีตลานจอดรถ ฯลฯ รวม	1	54.24
		2	13.56
		3	13.56
			18.64
			100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - เพิ่มจำนวนศาลาพักผ่อน - เพิ่มที่นั่งพักผ่อนบริเวณริมทะเล - ซ่อมแซมศาลาที่พักผ่อนที่ชำรุด - อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด ฯลฯ รวม	1	55.93
		2	15.25
		3	11.86
			16.96
			100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในวัด เพราะจะทำลายสภาพแวดล้อม - ควรมีที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรมเป็นเรือนเล็กๆ - วัดควรบริการที่พักแรมโดยเก็บเฉพาะค่าน้ำค่าไฟ - อื่นๆ เช่น จัดที่พักแรมแยกเป็นสัดส่วนจากเขตสังฆาวาส ฯลฯ รวม	1	81.36
		2	11.86
		3	5.08
			1.70
			100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มห้องน้ำ - แยกห้องน้ำชาย - หญิง พระสงฆ์ มีป้ายบอกชัดเจน - การรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น ขยายห้องน้ำให้กว้างขึ้น ให้มีไฟฟ้าทุกห้อง มีน้ำใช้ ฯลฯ รวม	1	32.20
		2	25.42
		3	25.42
			16.96
			100.00

ตาราง 30 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯนี้”		
	- ไม่ควรมี เพราะจะทำให้คนพลุกพล่าน และเกิดปัญหาขยะ	1	44.07
	- ควรมีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก บริเวณริมหน้าน้ำวัด	2	23.73
	- ควรมีร้านอาหาร และของที่ระลึก เพื่อเพิ่มรายได้ให้คนท้องถิ่น	3	20.34
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายบอกราคา อายุของสินค้า มีร้านขายดอกไม้ ทุป ฯลฯ		11.86
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ	1	50.85
	- มีไฟฟ้าคียบริเวณริ้ว กำแพง ทางเข้า และทางโค้งหน้าวัด	2	18.64
	- ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	3	11.86
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว เพิ่มแสงสว่างทางขึ้นเขาเพชร ฯลฯ		18.65
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มให้กระจายทั่วแหล่ง	1	66.10
	- มีจุดบริการน้ำประปาที่สะอาด	2	18.64
- มีจุดบริการน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด	3	10.17	
- อื่นๆ เช่น มีจุดบริการน้ำที่มองเห็นได้ชัดเจน		5.09	
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณในวัด	1	67.80	
- มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรบริเวณหน้าวัด	2	23.73	
- มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรบริเวณหน้าวัด	3	8.47	
- อื่นๆ		0.00	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆอย่างทั่วถึง	1	64.41	
- ควรมีเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะอย่างสม่ำเสมอ	2	16.94	
- ควรมีถังขยะชนิดมีฝาปิด	3	10.17	
- อื่นๆ เช่น มีถังขยะประเภทแยกขยะเปียก-ขยะแห้ง ขยะอันตราย นำ ล้อรถขนตมำคิดแปลงเป็นถังขยะ วางถังขยะใกล้ ๆ ศาลา ม้านั่ง ฯลฯ		8.48	
รวม		100.00	

ตาราง 30 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมดูแลรักษาความปลอดภัย - มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาดูแลความปลอดภัยโดยเฉพาะตอนกลางคืน - มีป้อมยามอยู่ใกล้ๆ วัด และมียามรักษาความปลอดภัย - อื่นๆ เช่น บอกจุดอันตราย มีจุดรับแจ้งเหตุ แจ้งเวลาเข้า- ออก ฯลฯ	1	35.59
		2	30.51
		3	22.03
			11.87
		รวม	100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงไว้ - มีป้ายบอกประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถาน - เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งตามสื่อต่างๆ มากขึ้น - อื่นๆ เช่น รักษาความเป็นธรรมชาติ จัดนิทรรศการประเพณีท้องถิ่น พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีจุดชมวิว ปลูกป่าชายเลน	1	32.20
		2	30.51
		3	13.56
			23.73
		รวม	100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ท่านต้องการให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง - มีความรู้ ให้ข้อมูล หรือคำแนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยวได้ดี - ช่วยกันส่งเสริม พัฒนา ดูแลรักษาแหล่ง - ด้อนรับด้วยความเป็นมิตร มีอัธยาศัย และน้ำใจที่ดี - อื่นๆ เช่น นำสินค้ามาขาย ดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว ฯลฯ	1	37.29
		2	25.42
		3	13.56
			23.73
		รวม	100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ - ประชาสัมพันธ์แหล่ง มีแผ่นพับแจกนักท่องเที่ยว - มีศูนย์บริการข้อมูล และมีวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น มีป้ายพุทธศุภายิตตามต้นไม้ ความรู้การท่องเที่ยว ฯลฯ	1	67.79
		2	16.95
		3	10.17
			5.09
		รวม	100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ให้รักษาและคงสภาพธรรมชาติไว้ - ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น เช่น ไม้ยืนต้น ไม้โตเร็ว ไม้ให้ร่มเงา - รักษาความสะอาด ไม้ทิ้งขยะ เก็บเศษใบไม้ใบไม้ ฯลฯ	1	61.02
		2	25.42
		3	13.56
		รวม	100.00

ตาราง 30 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่าง ไร่ข้าง		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	44.07
	- บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานให้คงสภาพเดิม	2	33.90
	- จัดงานประเพณีขึ้นเขาพหวน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11	3	10.17
	- อื่นๆ เช่น รักษาวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ จัดนิทรรศการวัฒนธรรมในอดีต		11.86
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ห้ามส่งเสียงดัง ส้ารวมกาย วาจา ใจ	1	32.20
	- ห้ามทิ้งขยะ	2	22.03
	- ห้ามทำลายสิ่งแวดล้อม โบราณสถาน โบราณวัตถุในวัด	3	20.34
	- อื่น ๆ เช่น ห้ามเล่นหรรสพ คืมสุรา มีป้ายบอกกฎ ข้อห้าม ฯลฯ		25.43
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...		
	- เป็นองค์กรที่มาจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาจัดการฯ	1	35.59
	- ให้ อบต.เข้ามาดูแลจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	20.34
	- เป็นองค์กรที่เข้ามาจัดการ ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3	16.95
	- อื่นๆ เช่น จัดฝึกอบรมธรรมะให้นักเรียนประชาชน จัดงานประเพณี เพื่อนำเงินมาบำรุงวัด รัฐบาล/การท่องเที่ยวฯ ให้งบประมาณและ ช่วยจัดการ นักศึกษาเข้ามาช่วยแหล่งนี้เที่ยว ฯลฯ		27.12
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	96.61
	- อื่นๆ เช่น กรมการศาสนาจัดส่งพระ สงฆ์มาจำวัดมากขึ้น ฯลฯ	2	3.39
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความเป็นธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น สะอาด	1	52.54
	- มีโบราณสถานเก่าแก่ที่สวยงาม เช่น กุฏิ เจดีย์ บ่อน้ำโบราณ	2	20.34
	- มาทำบุญ	3	10.17
	- อื่นๆ เช่น เดินทางสะดวก ปลอดภัย มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ฯลฯ		16.95
	รวม		100.00

ตาราง 30 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น		
	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนามากขึ้น โดยยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติไว้ - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - มีความสะดวกสบาย สะอาด และปลอดภัยมากขึ้น - อื่นๆ เช่น มีการคมนาคมเชื่อมต่อกันมากขึ้น คนท้องถิ่นได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น คนต่างถิ่นมามากขึ้น มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">3</p>	<p style="text-align: center;">30.51</p> <p style="text-align: center;">20.34</p> <p style="text-align: center;">11.86</p> <p style="text-align: center;">37.29</p> <p style="text-align: center;">100.00</p>
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	<ul style="list-style-type: none"> - หาดสมิหลา - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - สวนป่าเปรม - อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขาดังควน สวนสองทะเล วัดแหลมพ้อ เขาน้อย เมืองสงขลาเก่าเขาแดง เกาะยอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดแสนสุขลำปำ วัดแจ้ง วัดโพธิ์ปฐมาวาส ฯลฯ 	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">3</p>	

ตาราง 31 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายถนนให้กว้างขึ้น - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีตตลอดสาย - รักษาความสะอาด ไม่วางสิ่งของรกรุงรังวราจร - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ควรสร้างถนนในวัดใหม่ ไม่แสดงความเห็น <p style="text-align: center;">รวม</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">3</p>	<p style="text-align: center;">25.42</p> <p style="text-align: center;">13.56</p> <p style="text-align: center;">10.17</p> <p style="text-align: center;">50.85</p> <p style="text-align: center;">100.00</p>
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	<ul style="list-style-type: none"> - ป้ายชี้ทางควรบอกระยะทาง มองเห็นได้ชัดเจน - เพิ่มจำนวนป้ายชี้ทางตามทางแยก และถนนสายหลักเป็นระยะ ๆ - เพิ่มขนาดป้ายชี้ทาง ออกแบบให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น มีป้ายบอกทางเข้า-ออก ทางเดินในวัด เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ <p style="text-align: center;">รวม</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">3</p>	<p style="text-align: center;">40.68</p> <p style="text-align: center;">25.42</p> <p style="text-align: center;">10.17</p> <p style="text-align: center;">23.73</p> <p style="text-align: center;">100.00</p>

ตาราง 31 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีรถโดยสารประจำทางผ่าน	1	13.56
	- ควบคุมมารยาทและความเร็วในการขับรถ	2	13.56
	- เพิ่มจำนวนรถรับจ้าง	3	8.48
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว มีรถสามล้อถีบ ปรับปรุงสภาพรถ ฯลฯ		64.40
	รวม		100.00
ถึงอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียนเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- ขยายที่จอดรถให้เพียงพอ	1	37.29
	- จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน	2	33.90
	- จัดหาที่จอดรถไว้นอกวัด/หน้าวัด	3	18.64
	- อื่นๆ เช่น เพิ่มการรักษาความปลอดภัยที่จอดรถ ควรมีที่จอดรถในวัด		10.17
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้”		
	- เพิ่มจำนวนศาลา และที่นั่งพักผ่อน	1	40.68
	- ปรับปรุงซ่อมแซมที่พักผ่อนให้อยู่ในสภาพดี	2	22.03
	- ควรมีที่นั่งพักผ่อนคาม ใต้ต้นไม้ใหญ่	3	15.25
	- อื่นๆ เช่น มีที่พักผ่อนบริเวณหน้าวัด มีที่นั่งพักกลมกลืนกับธรรมชาติ สร้างศาลารูปทรงแปลกตา ฯลฯ		22.04
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในวัด	1	42.37
	- ควรมีที่พักแรมเป็นสัดส่วน	2	13.56
	- วัดควรบริการที่พักแรม สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม	3	6.78
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		37.29
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- รักษาความสะอาด และมีน้ำใช้ในห้องน้ำเพียงพอ	1	37.29
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ	2	30.51
	- มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำ ชาย หญิง และพระสงฆ์ ชัดเจน	3	18.64
	- อื่นๆ เช่น เพิ่มแสงสว่างในห้องน้ำ เปิดห้องน้ำให้ใช้ตลอดเวลา ฯลฯ		13.56
	รวม		100.00

ตาราง 31 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีในวัด	1	61.01
	- ควรมีร้านขายของที่ระลึกของคนในท้องถิ่น	2	8.48
	- ควรมีร้านขายอาหารที่สะอาด และราคาถูก	3	8.48
	- อื่น ๆ เช่น มีร้านให้เช่าพระ หนังสือธรรมะ ดอกไม้รูปเทียนในวัด		22.03
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วบริเวณ	1	50.85
	- ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การสม่ำเสมอ	2	15.25
	- ควรมีแสงสว่างตลอดเวลา	3	13.56
	- อื่น ๆ เช่น ควรใช้โคมไฟส่องโบราณสถาน ให้มีไฟฟ้าสำรอง ฯลฯ		20.34
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาดที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน	1	50.85
	- มีระบบจัดเก็บน้ำที่สะอาด	2	15.25
	- มีจุดบริการน้ำในบริเวณที่มีคนนั่งรับประทานอาหาร	3	13.56
	- อื่น ๆ เช่น มีคนดูแลจุดบริการน้ำ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		20.34
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ควรมีโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณในวัด	1	50.85
	- ควรมีโทรศัพท์สาธารณะเฉพาะบริเวณด้านนอกวัด	2	25.42
	- ไม่ควรมีโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณวัด	3	16.95
	- อื่น ๆ เช่น ซ่อมแซมให้ใช้การได้ตลอดเวลา ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		6.78
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	1	55.93
	- ควรมีถังขยะแบบแยกขยะ	2	16.95
	- ควรมีถังขยะชนิดมีฝาปิด	3	11.86
	- อื่น ๆ เช่น จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ จัดที่ทิ้งขยะให้เป็นระเบียบ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		15.26
	รวม		100.00

ตาราง 31 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีเจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลรักษาความปลอดภัย	1	38.98
	- มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น จุดแจ้งเหตุ ป้ายเตือน ฯลฯ	2	22.03
	- ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความปลอดภัย	3	6.78
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง แจ้งเวลาเข้า - ออก		32.21
	รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร		
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งคามสื่อต่างๆ มากขึ้น	1	38.98
	- ปรับปรุงซ่อมแซมสถาปัตยกรรมให้สวยงามตามสภาพเดิม	2	33.40
	- มีป้ายบอกประวัติความเป็นมาของสถาปัตยกรรมและจิตรกรรม	3	11.86
	- อื่นๆ เช่น มีวิทยากรนำชม เปิดอุโบสถให้เข้าชม ฯลฯ		15.76
	รวม		100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยว อย่างไรบ้าง		
	- อินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นมิตร ให้ความรู้ แนะนำได้	1	54.23
	- ช่วยกันประชาสัมพันธ์วัด ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	2	20.34
	- ช่วยกันพัฒนาวัด	3	16.95
	- อื่นๆ เช่น คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ		8.48
	รวม		100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีป้าย/นิทรรศการ และประชาสัมพันธ์แหล่งคามสื่อต่างๆ	1	54.24
	- มีป้ายประวัติความเป็นมาของวัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ	2	25.42
	- มีศูนย์บริการข้อมูล มีวิทยากรแนะนำ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3	15.25
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายความรู้ ใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายที่เป็นสากล ฯลฯ		5.09
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- ช่วยกันดูแลรักษา อนุรักษ์คงสภาพเดิมไว้	1	45.76
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก และสวนหย่อม	2	28.81
	- มีมาตรการรักษาความสะอาด และกำจัดขยะ	3	16.95
	- อื่นๆ เช่น ปรับปรุงสภาพแวดล้อม ปลูกพืชสมุนไพร ฯลฯ		8.48
	รวม		100.00

ตาราง 31 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- ซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และดูแลรักษาความสะอาด	1	59.32
	- รักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเดิมไว้	2	22.03
	- อื่น ๆ เช่น ควรคงสภาพเดิมไว้ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	3	18.65
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ห้ามทิ้งขยะ ให้รักษาความสะอาด	1	28.81
	- มีป้ายบอกข้อห้าม กฎระเบียบ บทลงโทษให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	2	25.42
	- ห้ามทำลายทรัพย์สิน โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในวัด	3	15.25
	- อื่นๆ เช่น แต่งกายสุภาพ ส้ารวม เคารพสถานที่ ห้ามส่งเสียงดัง ฯลฯ		30.52
รวม		100.00	
ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...			
- ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมของวัด	1	28.81	
- ให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	22.03	
- เป็นองค์กรที่เน้นจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3	16.95	
- อื่นๆ เช่น บริหารจัดการดี เพิ่มบทบาทกรมศิลปากร ฯลฯ		32.21	
รวม		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ			
- ไม่แสดงความคิดเห็น		100.00	
ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด			
- มีความเป็นธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น	1	52.54	
- มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ จิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่สวยงาม	2	25.42	
- มาทำบุญ	3	22.04	
รวม		100.00	
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..			
- พัฒนามากขึ้น โดยยังคงรักษาความเป็นธรรมชาติไว้	1	33.89	
- มีความสะอาดมากขึ้น ทั้งบนบกและในน้ำ	2	23.73	
- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3	18.64	
- อื่น ๆ เช่น ปลอดภัย การคมนาคมเชื่อมต่อกัน ขายสินค้าท้องถิ่น ฯลฯ		23.74	
รวม		100.00	

ตาราง 31 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน		
	- หาดสมิหลา	1	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	2	
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	3	
	- อื่นๆ เช่น เขาดิงกวน เขาน้อย เกาะยอ สวนป่าเปรม วัดแจ้ง สวนสองทะเล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดแสนสุขลำปำ วัดท้ายขอ วัดแหลมพ้อ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา วัดแหลมทราย วัดวัง วัดสุวรรณคีรี ฯลฯ		

ตาราง 32 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น และตีเส้นแบ่งช่องจราจร	1	14.56
	- ปรับผิวถนนบริเวณทางเข้า-ออก ให้เรียบ และกว้างขึ้น	2	9.71
	- ปลูกต้นไม้ใหญ่ริมถนนเพิ่มขึ้น	3	7.77
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความเห็น ลดพื้นผิวคอนกรีต ฯลฯ		67.96
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทาง ให้มีขนาดใหญ่มองเห็นง่าย	1	59.22
	- มีป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง	2	16.50
	- มีป้ายชี้ทางที่เป็นรูปหรือสัญลักษณ์ ให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	3	11.65
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายชี้ทางตามทางแยก ถนนสายต่าง ๆ ก่อนถึงแหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.63
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- ควบคุมมาตรฐานคนขับรถ และราคาค่าโดยสารให้เหมาะสม	1	10.68
	- เพิ่มจำนวนพาหนะรับจ้างและมีที่จอดรถรับจ้างเป็นระเบียบ	2	5.83
	- ให้พาหนะรับจ้างเข้าไปส่งภายในแหล่ง	3	4.85
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		78.64
	รวม		100.00

ตาราง 32 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน	1	43.69
	- เพิ่มสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	14.56
	- มีที่จอดรถที่มีหลังคา หรือมีที่ร่ม	3	10.68
	- อื่นๆ เช่น ลดพื้นที่จอดรถที่เป็นคอนกรีต เพิ่มต้นไม้ที่ลานจอด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		31.07
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่ง) เป็นระยะ ๆ ตามได้ต้นไม้	1	46.60
	- มีโต๊ะเก้าอี้ในครัวอาคาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้นั่งจิบน้ำที่ความรื่นรมย์	2	14.56
	- มีศาลา (แบบทรงไทย เก๋งจีน ดอกเห็ด) รอบ ๆ พืชพันธุ์ ฯ	3	9.71
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว รักษาความสะอาดที่นั่งบนอาคาร ปลูกต้นไม้ เพิ่มที่ศาลา ที่นั่งพักผ่อน ฯลฯ		29.13
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในพิพิธภัณฑ ฯ	1	55.34
	- ควรมีที่พักแรม สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	2	6.79
	- ไม่แสดงความเห็น	3	37.87
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายชี้ทางไปห้องน้ำชาย-หญิง ชัดเจน	1	37.86
	- เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ ให้มีกลิ่นหอม	2	11.65
	- มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น กระจกชำระ ชันน้ำ สบู่ กระจก ฯลฯ	3	9.71
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ควรมีห้องน้ำชั้นบนของอาคาร ฯลฯ		40.78
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ควรมีร้านของที่ระลึกที่เป็นของสงขลา ขายโดยคนในท้องถิ่น	1	43.69
	- ไม่ควรมีในพิพิธภัณฑ ฯ	2	33.01
	- ควรมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม (ไทย-อิสลาม) ที่หลากหลาย	3	13.59
	- อื่น ๆ เช่น มีร้านขายอาหาร ของที่ระลึกของสงขลา ฯลฯ		9.71
	รวม		100.00

ตาราง 32 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ถึงอำนาจ ความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ	1	9.71
	- ติดตั้งพัดลมตามห้องต่างๆ ในอาคารพิพิธภัณฑ์ ฯ	2	7.77
	- เพิ่มแสงสว่างบริเวณโดยรอบพิพิธภัณฑ์ เช่น รั้ว ที่นั่งตามคันไม้ ฯฯ	3	5.82
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ประดับไฟ ฯฯ		76.70
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด (ฟรี) ที่สามารถมองเห็น ได้ชัดเจน	1	30.09
	- มีจุดบริการน้ำดื่มตรงบริเวณจุดบริการนักท่องเที่ยว มีป้ายบอกชัดเจน	2	11.65
	- เพิ่มจำนวนแก้วน้ำ โดยใช้แก้วกระดาษ	3	9.71
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ควรมีจุดขายน้ำดื่มบริเวณทางเข้า ควรซ่อมแซมก๊อกน้ำ ไม่แสดงความเห็น ฯฯ		48.55
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ควรมีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	80.58
	- ไม่ควรมีโทรศัพท์สาธารณะ (เพราะอยู่ใกล้กับองค์การ โทรศัพท์)	2	7.77
	- ควรมีโทรศัพท์ ฯ บริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์ สนามหญ้า ทางเข้า-ออก	3	3.88
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯฯ		7.77
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่สามารถมองเห็น ได้ง่าย	1	54.37
	- ควรมีถังขยะแบบแยกประเภทขยะ	2	9.71
	- ควรมีถังขยะชนิดมีฝาปิดมิดชิด	3	3.88
	- อื่นๆ เช่น มีถังขยะบริเวณประตูทางเข้า ไม่เผ่าขยะ ในพิพิธภัณฑ์ ฯฯ		32.04
	รวม		100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- มีมาตรการรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	22.33
	- เพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้อยู่ประจำห้องต่าง ๆ	2	14.56
	- ให้เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด	3	7.77
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น มีจุดรับฝากของ ฯฯ		55.34
	รวม		100.00

ตาราง 32 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ สถาบันการศึกษาอย่างจริงจัง - มีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำเกี่ยวกับ โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์ ฯ - อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด - อื่นๆ เช่น มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิถีชีวิตชาวสงขลา ปลูกต้นไม้เพิ่ม สร้างจิตสำนึกให้เด็กเห็นคุณค่าและความสำคัญ ฯลฯ	1	34.95
		2	21.36
		3	19.42
			24.27
		รวม	100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยว อย่างไรบ้าง - คำนึงด้วยความอหิชาตย์ดี ให้ความช่วยเหลือ แนะนำนักท่องเที่ยว - ช่วยกันดูแลรักษา พัฒนา และประชาสัมพันธ์แหล่ง - คนในท้องถิ่นเองควรมาท่องเที่ยวมากขึ้น - อื่นๆ เช่น นำสินค้าพื้นเมืองมาขาย ช่วยบริจาค โบราณวัตถุ ของเก่าๆ	1	45.63
		2	19.42
		3	9.71
			25.24
		รวม	100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยวแจก - มีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว - มีป้ายให้ความรู้ที่มองเห็นได้ชัดเจน - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว มีวีดิทัศน์ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ มีจุลชมวิว ฯลฯ	1	26.21
		2	19.42
		3	17.48
			36.89
		รวม	100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ช่วยกันอนุรักษ์สภาพธรรมชาติเดิมไว้ - เพิ่มการปลูกต้นไม้ ดอกไม้ - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบ และสระน้ำ - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	31.07
		2	24.27
		3	17.48
			27.18
		รวม	100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไร - ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ - อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คงอยู่ตลอดไป	1	29.13
		2	27.18

ตาราง 32 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	- ควรนำสิ่งทีคนในท้องถิ่นผลิตมาจัดแสดง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น รวม	3	9.71 33.98 100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - ห้ามเสียงดัง ห้ามกล่าวคำหยาบ ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามพกพาอาวุธ - ห้ามจับ แคะ ทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์ - ให้แต่งกายสุภาพในการเข้าชม - อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด ห้ามนำอาหารเข้ามาในอาคาร ฯลฯ รวม	1 2 3	29.13 18.45 14.56 37.86 100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ... - มีศูนย์บริการข้อมูล เจ้าหน้าที่/อาสาสมัครให้ความรู้ - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ - จัดกิจกรรมเสริม เช่น การแสดงพื้นบ้าน ทวีร์จักรยาน ถนนคนเดิน - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	26.21 19.42 15.53 38.84 100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น เลี้ยงปลาสวยงามในสระน้ำ เพิ่มเวลาเปิดให้ชม แนะนำ แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง ฯลฯ รวม	1 2	89.32 10.68 100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - เป็นแหล่งศึกษาความรู้ มีโบราณวัตถุเก่าแก่ - มีความสงบ ร่มรื่น - เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าถึงสะดวก - อื่นๆ เช่น มาพักผ่อน ค่าเข้าชมไม่แพง เจ้าหน้าที่อึดยาศัยดี ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	43.69 19.42 14.56 22.33 100.00
	ข้อ 46 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร - มีความสวยงามตามธรรมชาติ บรรยากาศดี เงียบสงบ - มีความสะอาด การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	1 2	34.95 33.98

ตาราง 32 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสมบูรณ์ - อื่นๆ เช่น มีผลิตภัณฑ์ของคนในท้องถิ่นมาขายเพิ่มขึ้น มีรถจักรยานให้เช่าชมบรรยากาศรอบทะเลสาบยามเช้า ฯลฯ รวม	3	14.56 16.51 100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน - หาดสมิหลา - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - สวนสองทะเล - อื่นๆ เช่น เกาะขอม เขาคิงกวน วัดมณีนิมิตวาฬารวิหาร เขาน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดแจ้ง หาดแสนสุขลำปำ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดแหลมพ้อ วัดพะโค๊ะ วัดท้ายขอ วัดโพธิ์ปฐมาวาส ฯลฯ	1 2 3	

ตาราง 33 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในหาดสมิหลา

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น แบ่งช่องจราจรชัดเจน - ปรับผิวถนนให้เรียบ - ปลูกริมถนนเพิ่มขึ้น - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น มีป้ายสัญญาณจราจรชัดเจน มีสะพานลอยเพิ่มทางม้าลาย ทำความสะอาดถนนบ่อยๆ ฯลฯ รวม	1 2 3	19.66 16.24 8.55 55.55 100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางเป็นระยะๆ - ทำป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ สวยงาม สะดุดตา - เพิ่มป้ายชี้ทางที่เป็นรูปหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น มีป้ายชี้ทางในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย ฯลฯ รวม	1 2 3	58.12 14.53 5.13 22.22 100.00

ตาราง 33 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - มีรถประจำทางหรือรถสองแถวผ่าน - ความคุ้มครองขาคนขับรถและราคาค่าโดยสาร มีป้ายบอกชัดเจน - เพิ่มจำนวนพาหนะรับจ้าง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น มีรถสามล้อถีบ ฯลฯ รวม	1 2 3	15.38 13.66 11.11 59.85 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน - ขยายสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น - มีที่จอดรถที่มีหลังคา หรือมีที่ร่ม - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว รักษาความปลอดภัยที่จอดรถ ไม่เก็บค่า จอดรถ ให้มีที่จอดห่างจากถนนสายหลัก ห้ามจอดรอบวงเวียน ฯลฯ รวม	1 2 3	35.90 27.35 8.55 28.20 100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - เพิ่มที่พักผ่อน(ศาลา ที่นั่ง) ให้กระจายทั่วแหล่ง - เพิ่มที่นั่งพักในศาลา ใต้ต้นไม้ - ดูแลรักษาที่พักผ่อนให้สะอาด ใช้การ ได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ติดตั้งไฟฟ้าที่จุดนั่งพักผ่อน ฯลฯ รวม	1 2 3	46.15 15.39 11.97 26.49 100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - เพิ่มที่พักแรมที่มีราคาไม่แพงจนเกินไป - ไม่ควรมีที่พักแรม - ควรมีเต็นท์ให้เช่า - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น มีบังกะโลที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม รวม	1 2 3	22.22 20.51 16.24 41.03 100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายชี้ทางไปห้องน้ำชาย-หญิง ชัดเจน - เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ มีน้ำใช้เพียงพอ - ไม่ควรเก็บค่าใช้จ่ายบริการห้องน้ำ - อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว แยกห้องน้ำออกจากร้านค้า ฯลฯ รวม	1 2 3	43.59 32.48 5.98 17.95 100.00

ตาราง 33 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม ร้านค้า หรือร้านขายของที่ระลึก ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ควบคุมคุณภาพและราคาสินค้าให้แน่นอน	1	28.21
	- จัดร้านค้าให้เป็นสัดส่วน มีระเบียบ เน้นเรื่องความสะดวก	2	25.64
	- เพิ่มร้านค้า ร้านขายของที่ระลึกให้หลากหลาย	3	12.82
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ร้านอาหารควรมีหลังคา มีร้านอาหารอิสลาม ไม่ควรมีร้านค้าริมชายหาด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		33.33
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		42.74
	- เพิ่มแสงสว่างตลอดเส้นทางให้เพียงพอ	1	11.97
	- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ	2	5.13
	- ควรติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์เพิ่ม	3	40.16
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น มีเสียงตามสายเก็บสายไฟฟ้าไว้ใต้ดิน ประดับไฟให้สวยงามสะอาด ฯลฯ		100.00
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำใช้ให้กระจายตามจุดต่างๆ อย่างเพียงพอ	1	43.59
	- มีจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด (ฟรี)	2	23.93
	- มีจุดบริการน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด	3	10.26
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว มีห้องน้ำสำหรับอาบน้ำโดยเฉพาะ ไม่แสดงความเห็น มีจุดบริการน้ำที่เห็นได้ชัดเจน ฯลฯ		22.22
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	75.21
	- ดูแลโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การได้ตลอดเวลา	2	8.55
	- ควรติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะในบริเวณมองเห็นได้ง่าย	3	6.88
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		9.36
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	1	31.62
	- เพิ่มจำนวนถังขยะแบบมีฝาปิดมิดชิด	2	20.51

ตาราง 33 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ถึงอำนาจ ความสะดวก ภายในแหล่ง	- ควรมีถึงขยะชนิดแยกประเภทขยะ มีป้ายบอกชัดเจน - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว จัดเก็บขยะสม่ำเสมอ ดึงถึงขยะเป็น ระเบียบ มีจุดกำจัดขยะในสภาพใช้การ ได้ดี ฯลฯ รวม	3	11.97 35.90 100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตรารักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีป้ายเตือนอันตรายตามจุดต่างๆ เช่น บริเวณที่เล่นน้ำทะเล - มีป้อมยาม/จู่โจมแจ้งเหตุความเสียหายให้กระจายทั่วแหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมดีแล้ว มียามชายฝั่ง ฯลฯ รวม	1 2 3	44.44 13.68 11.97 29.91 100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ดูแลรักษาความสวยงามตามธรรมชาติไว้ - เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่ง - จัดกิจกรรมแสดงวิถีชีวิตดั้งเดิม และความเป็นมาของเมืองสงขลา - อื่นๆ เช่น สร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรม รักษาความสะอาด ปูกลัดต้นไม้เพิ่มขึ้น สร้างพิพิธภัณฑ์ ฯลฯ รวม	1 2 3	25.64 17.09 15.38 41.89 100.00
	การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้คนในท้องถิ่นตอบรับการท่องเที่ยว อย่างไรบ้าง - เต็มใจต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว - นำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาวางจำหน่ายในราคายุติธรรม - คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น ช่วยกันดูแลความปลอดภัย นำเที่ยว พัฒนาแหล่ง เห็นคุณค่าแหล่ง แต่งกายเป็นเอกลักษณ์ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการตีความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายความรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่ง - มีศูนย์บริการและวิทยากรให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว - มีนิทรรศการ เอกสาร เช่น แผ่นพับ คู่มือ แผนที่ฯ แจกนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ประชาสัมพันธ์แหล่งตามสื่อต่างๆ ฯลฯ รวม	1 2 3	29.91 23.08 20.51 26.50 100.00

ตาราง 33 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- พื้นฟูบำรุงรักษาสภาพธรรมชาติให้สมบูรณ์ดังเดิม	1	45.30
	- มีมาตรการรักษาความสะอาดที่มีประสิทธิภาพ	2	21.37
	- ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น	3	13.68
	- อื่นๆ เช่น จัดกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่รักษาสภาพธรรมชาติ กำหนดเขตท่องเที่ยว ฯลฯ		19.65
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- จัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น	1	21.37
	- คนในท้องถิ่นช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของแหล่ง	2	14.53
	- อนุรักษ์โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม	3	13.68
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่ง ฯลฯ		50.42
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ ห้ามทิ้งขยะ	1	37.61
	- ห้ามทำลายสภาพแวดล้อม	2	17.02
	- มีป้ายเตือน ห้ามเข้าเขตอันตราย	3	12.82
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ห้ามดื่มของมึนเมา เหมาะสมดีแล้ว ให้จัดระเบียบร้านค้า ให้สมาคมแม่บ้านจัดการร้านอาหาร ฯลฯ		32.55
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...		
	- ให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว	1	28.21
	- เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพร่วมมือกับเอกชนจัดการพัฒนาแหล่ง	2	20.51
	- ให้บริการข้อมูล แนะนำความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3	15.38
	- อื่นๆ เช่น ช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ		35.90
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	82.91
	- อื่นๆ เช่น มีที่จอดรถ เพิ่มอุปกรณ์เล่นน้ำทะเล ไม้ดอก มีเรือบริการ	2	17.09
	รวม		100.00

ตาราง 33 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีสภาพธรรมชาติหลากหลาย สวยงาม สงบ ร่มรื่น	1	64.96
	- มีสถานที่พักผ่อนมาก	2	11.11
	- เดินทางเข้าถึงสะดวก ปลอดภัย	3	10.26
	- อื่นๆ เช่น อาหารทะเลอร่อย ไม่แสดงความเห็น สะอาด เสียค่าใช้จ่ายน้อย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเก่าแก่ มาออกกำลังกาย ฯลฯ		13.67
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโคจรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..		
	- รักษาความเป็นธรรมชาติไว้	1	25.64
	- มีความสะอาด การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	2	23.93
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาหาความรู้	3	19.66
	- อื่น ๆ เช่น การคมนาคมเชื่อมต่อกัน มีจุดบริการข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีที่ออกกำลังกาย มีสนามเด็กเล่น ฯลฯ		30.77
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1	
	- เกาะขอม	2	
	- สวนสองทะเล	3	
	- อื่นๆ เช่น สวนป่านปรม สถาบันทักษิณคดีศึกษาเขาน้อย เมืองสงขลาเก่าเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดแสนสุขลำปำเขาดังกวน วัดมณีมาวาสวรวิหาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ วัดโพธิ์ปฐมมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดท้ายขอ วัดภูผาเบิก วัดแจ้ง วัดวัง ฯลฯ		

จากผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก ทั้ง 8 แหล่ง ดังผลในตาราง 26-33 สามารถสรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

1.1 ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้ขยายถนนให้กว้าง ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยการลาดยางหรือเทคอนกรีต ให้มีเครื่องหมายจราจร และตีเส้นแบ่งช่องจราจรชัดเจน

1.2 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้เพิ่มจำนวนป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง เป็นระยะ ๆ ก่อนถึงแหล่ง และให้ทำป้ายชี้ทางที่มองเห็นได้ชัดเจน หรือ มีลักษณะเด่น สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้

1.3 พาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีรถประจำทาง หรือรถรับจ้างเข้าถึงแหล่ง ให้ควบคุมบรรยาทคนขับรถและราคาค่าโดยสารให้เหมาะสม และให้เพิ่มจำนวนหรือความถี่ของรถประจำทางหรือรถรับจ้าง

2. ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาดภายในแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

2.1 สถานที่จอดรถ ต้องการให้ขยายหรือเพิ่มพื้นที่จอดรถ จัดระเบียบการจอดรถให้เป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน ที่จอดรถมีหลังคา และมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย

2.2 ที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่งพัก) ต้องการให้เพิ่มที่พักผ่อนที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ให้กระจายทั่วแหล่ง ซ่อมแซม และดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนอยู่เสมอ

2.3 ที่พักผ่อน (ห้องพัก เต็นท์) ต้องการให้เพิ่มที่พักผ่อนที่เป็นสัดส่วน มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย ส่วนแหล่งที่เป็นวัดหรือพิพิธภัณฑสถานใหญ่ไม่ต้องการให้มีที่พักผ่อน

2.4 สุขาหรือห้องน้ำ ต้องการให้เพิ่มการรักษาความสะอาด เพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นสัดส่วน(ชาย หญิง พระสงฆ์) ซ่อมแซมให้ใช้งานได้ดี และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น กระดาษชำระ สบู่ ชันน้ำ ถึงขยะ เป็นต้น

2.5 ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ต้องการให้มีหรือเพิ่มร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกให้หลากหลาย โดยควบคุมให้มีคุณภาพดี ให้มีร้านขายอาหารอิสลาม และไม่ควรให้มีร้านขายอาหาร และเครื่องดื่ม ภายในบริเวณวัดหรือพิพิธภัณฑสถาน

2.6 ระบบไฟฟ้า ต้องการให้เพิ่มแสงสว่างในแหล่งให้ทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน รั้ว กำแพง อาคาร ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น ให้ซ่อมแซม ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยและใช้งานได้ตลอดเวลา และควรเพิ่มพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศตามห้องต่างๆ ในพิพิธภัณฑสถาน

2.7 น้ำอุปโภคบริโภค ต้องการให้มีหรือเพิ่มจุดบริการน้ำดื่มสะอาด (ฟรี) และน้ำใช้ (ล้างหน้า ล้างมือ ฯลฯ) ให้กระจายทั่วแหล่ง เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น และมีป้ายบอกชัดเจน

2.8 โทรศัพท์สาธารณะ ต้องการให้มีหรือเพิ่มตู้โทรศัพท์สาธารณะ (แบบหยอดเหรียญ หรือใช้บัตร) ดูแลรักษาให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา และมีป้ายบอกชัดเจน

2.9 ภาชนะรองรับขยะ ให้มีหรือเพิ่มจำนวนถังขยะ (แบบมีฝาปิดและแยกขยะ) ให้กระจายทั่วแหล่ง เช่น ทางเดิน ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น จัดเก็บสม่ำเสมอและกำจัดถูกวิธี

2.10 ระบบการรักษาความปลอดภัย ต้องการให้เจ้าหน้าที่หรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา มีจุดรับแจ้งเหตุ สัญญาณ หรือป้ายห้ามหรือเตือนภัย

3. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีหรือเพิ่มการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม จัดกิจกรรมเสริมหรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4. ด้านการตอบรับของคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ต้อนรับด้วยอัธยาศัยยินดี ให้ข้อมูล แนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และนำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีคุณภาพดีมาจำหน่ายในราคาถูก

5. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

5.1 การให้การศึกษาหรือการสื่อความหมาย ต้องการให้มีป้ายความรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ ศูนย์บริการข้อมูล และวิทยากรให้ความรู้หรือนำแหล่ง

5.2 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพธรรมชาติ ต้องการให้อนุรักษ์สภาพดั้งเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น และมีการดูแลรักษาความสะอาด

5.3 การดูแลรักษา สภาพทางวัฒนธรรม ต้องการให้อนุรักษ์ พื้นฟู บูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และจัดกิจกรรมส่งเสริม

5.4 การเสนอให้มีกฎระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติ ต้องการให้รักษาความสะอาดของแหล่ง ให้มีข้อห้ามต่าง ๆ เช่น เสียงดัง สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติด ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5.5 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยว ต้องการให้เป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง

6. แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

6.1 การกลับมาท่องเที่ยวอีก เนื่องจากมีธรรมชาติสวยงาม สงบ ร่มรื่น มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมที่สวยงามเก่าแก่น่าศึกษา และเดินทางสะดวก ปลอดภัย

6.2 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาโดยรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย

6.3 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลาที่รู้จัก ส่วนใหญ่จะรู้จักเฉพาะแหล่งที่อยู่ใกล้หรือมีชื่อเสียง เช่น หาดสมิหลา เกาะขอม สถาบันทักษิณคดีศึกษา หาดแสนสุขลำปำ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เป็นต้น

ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

การสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งหมด 49 แหล่ง (ตาราง 4) พบแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง 22 แหล่ง

(ร้อยละ 44.89 ของจำนวนแหล่งทั้งหมด) คือ วัดป่าลีโลยก์ สวนสองทะเล สวนป่าเปรม วังเจ้า เมืองพัทลุง หาดแสนสุขลำปำ เขาดังกวอน วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดแจ้ง เมืองสงขลา เก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบ่อทรัพย์ เขาน้อย วัดเขาน้อย วัดวัง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด วัดโลการาม วัดแหลมพ้อ วัดภูผาเบิกและวัดศิริวรรณาวาส โดยผลการสำรวจและประเมินศักยภาพของแต่ละแหล่ง จะนำเสนอตามตำแหน่งที่ตั้งในบริเวณทะเลสาบสงขลา ดังนี้

สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (บริเวณทะเลหลวง)

สวนพฤกษศาสตร์พัทลุงตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนป่าคลองฉนวน หมู่ 2 และหมู่ 4 ตำบลพนางคง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาวิจัยพืชพรรณของภาคใต้ ในสภาพนิเวศป่าพรุ อันเป็นสาขาหนึ่งของโครงการต่อเนื่องในการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ เพื่อให้ครอบคลุมสภาพพื้นที่ป่าพรุอันเป็นแหล่งรวมพันธุ์ไม้ และศึกษาวิจัยพืชพันธุ์ป่าพรุ

2. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ตลอดจนอนุรักษ์พันธุ์ไม้ดั้งเดิมของป่าพรุในรูปแบบโครงการ “ไม้ป่าพรุคืนถิ่น”

3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางด้านพันธุ์พืชป่าพรุ พรรณไม้น้ำ และนิเวศวิทยาป่าพรุ

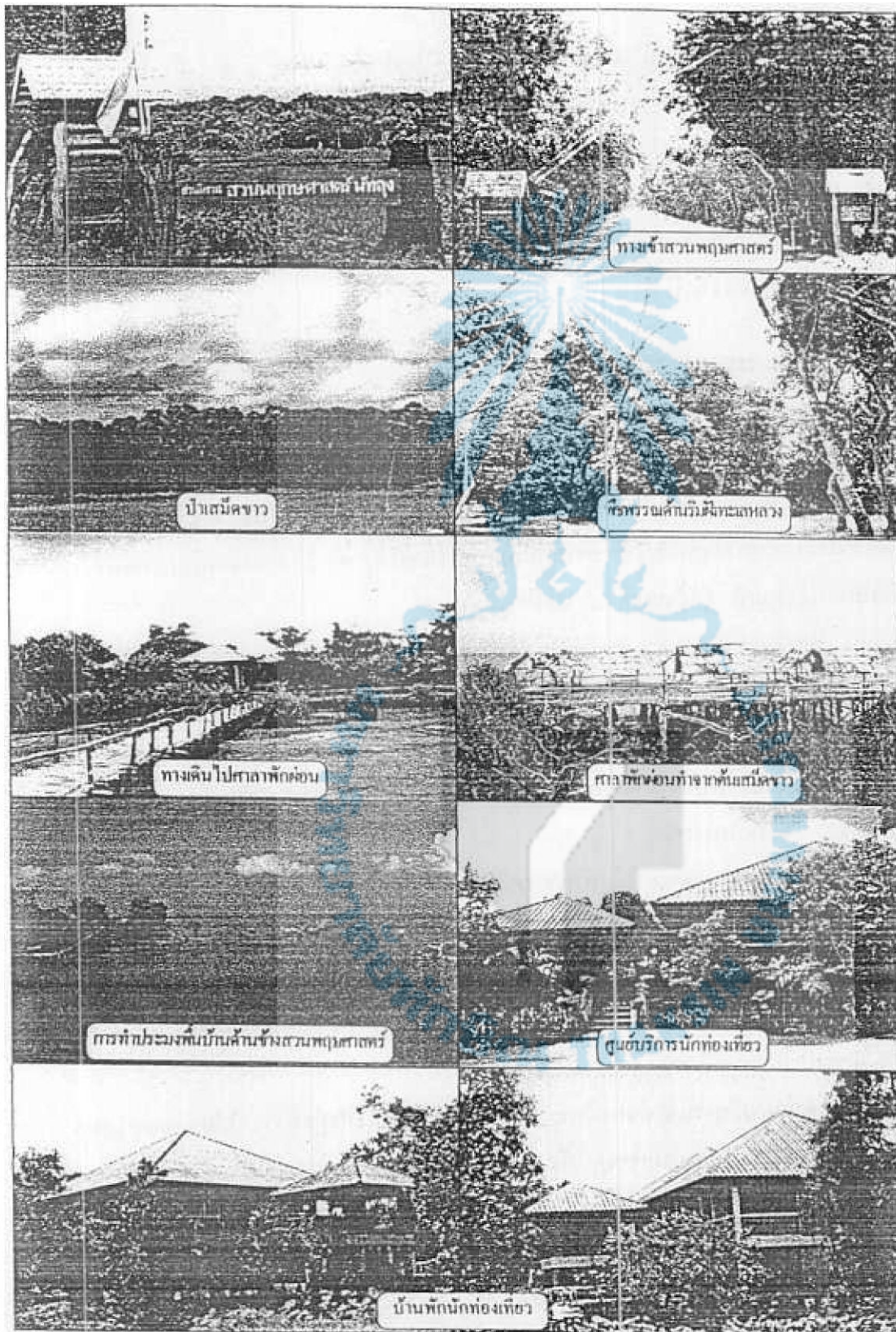
4. เพื่อเป็นแหล่งนันทนาการ ตลอดจนการให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

สวนพฤกษศาสตร์พัทลุงได้แบ่งเขตการใช้สอยพื้นที่ออกเป็น ดังนี้

1. เขตธรรมชาติ มีลักษณะเป็นป่าเสม็ด ป่าพรุ ไม้เถา ไม้ น้ำ
2. เขตทางสัญจรหลักและที่จอดรถ ประกอบด้วยถนน ทางเดิน สะพาน ลานกว้าง
3. เขตสวนพักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วยที่นั่งพักผ่อน ทางเดินชมพันธุ์ไม้ สวนสุขภาพ
4. เขตสาธารณูปโภค และบริเวณที่พักเจ้าหน้าที่
4. เขตส่วนบริหารและส่วนบริการ ส่วนใหญ่เป็นอาคารสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ อาคารศูนย์บริการ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด ห้องน้ำ ศาลาพักผ่อน ลานจอดรถ และบ้านพักนักท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวน 4 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้ 300 คน มีห้องน้ำ 13 ห้อง โดยสามารถติดต่อได้ที่โทรศัพท์หมายเลข 074-614224

การเดินทางไปยังสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง โดยตั้งต้นจากตัวเมืองพัทลุงมี 2 เส้นทาง คือ

1. สายพัทลุง-ลำปำ-ปากประ ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร
2. สายพัทลุง-ควนขนุน-ทะเลน้อย-ปากประ ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

ภาพ 24 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนพฤกษศาสตร์หักสูง ตำบลหนองคู อำเภอกวนขนุน จังหวัดพิจิตร

วัดป่าลิไลยก์ (บริเวณทะเลหลวง)

วัดป่าลิไลยก์ เดิมเรียกว่า “วัดป่าชัน” ต่อมาเรียกว่า “วัดป่าไร่” และได้เปลี่ยนเป็นวัดป่าลิไลยก์ในปัจจุบัน ตั้งอยู่เลขที่ 26 หมู่ 7 ตำบลลำป่า อำเภอมือง จังหวัดพัทลุง ติดกับถนนรพช.สายลำป่า-ปากประ โดยอยู่ห่างจากทางแยกของถนนสายพัทลุง-ลำป่าไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบที่ปกคลุมไปด้วยไม้ยืนต้นหลายชนิด เช่น ยาง ประคูด มะม่วง มะพร้าว มังคุด เป็นต้น สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2234 ตรงกับสมัยสมเด็จพระเพทราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา จัดเป็นวัดโบราณสำคัญที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. อุโบสถ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีพระประธานปูนปั้นปางมารวิชัย 4 องค์
2. โบสถ์มหาธาตุจากหินทรายแดงมี 8 ใบแต่ละใบมีลวดลายต่างกัน สันนิษฐานว่าอาจเป็นลวดลายที่สลักขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย หรือสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
3. เจดีย์ เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส
4. ศาลาเอนกประสงค์ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ตั้งอยู่ริมทะเลหลวง ใช้เป็นที่พักผ่อน มีห้องน้ำในอาคาร แยกชาย-หญิง ทั้งชั้นบนและชั้นล่างรวม 8 ห้อง โดยสามารถติดต่อได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ 074-613735
5. ห้องโถง พร้อมม้าหินอ่อน 33 ชุด สำหรับงานเลี้ยง
6. ศาลาพักผ่อนริมน้ำ และทางเดินลงท่าเรือริมทะเลสาบ
7. ศาลาโถง สำหรับฟังธรรม
8. บ่อเลี้ยงปลา และมีศาลาพักผ่อนกลางบ่อปลา

ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานของวัดป่าลิไลยก์เป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 180 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ. 2528ศ. ดังนั้นวัดป่าลิไลยก์จึงนับเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หาดแสนสุขลำป่า (บริเวณทะเลหลวง)

หาดแสนสุขลำป่า เป็นหาดโคลนที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพัดพามากองอยู่ริมทะเลหลวงฝั่งตะวันตก ตรงปากคลองลำปาด้านทิศเหนือ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลลำป่า อำเภอมือง จังหวัดพัทลุง ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออกตามแนวถนนสายพัทลุง-ลำป่า(หมายเลข 4047) ประมาณ 8 กิโลเมตร มีพื้นที่ ประมาณ 400 ไร่ เป็นหาดที่ร่มรื่นเย็นสบาย เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ ตรงปลายหาดกลางวงเวียนมีรูปปั้นปลาลำป่าและโลมาหัวบาตร ห่างจากริมฝั่งประมาณ 20 เมตรมีศาลากลางน้ำชื่อว่า “ศาลาลำป่าที่รัก” เป็นศาลาทรงไทยที่ใช้สำหรับชม

ภาพ 25 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดป่าสิไลยก์ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง
จังหวัดพิจิตร

ชมวิวิทิวทัศน์ที่สวยงาม และเป็นจุดที่มองเห็นเกาะใหญ่น้อยเรียงรายอยู่ในทะเลสาบ ตอนใต้ของหาดแสนสุข ฯ ตรงปากคลองลำปำมีเกาะกลางน้ำเรียกว่า “เกาะลอย” ซึ่งเป็นเกาะที่เกิดจากการตกทับถมของตะกอนปากคลองลำปำ มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ บริเวณเกาะลอยจะมีหอชมวิวิทิว 2 แห่ง ศาลาเอนกประสงค์ และที่นั่งพักผ่อน นอกจากนี้คอนเหนือหาดแสนสุขลำปำ ยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์โลมาอิรวดี พัทลุง มีร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่ประจำที่จำนวน 25 ร้าน ปัจจุบันเทศบาลเมืองพัทลุง ได้พัฒนาหาดแสนสุข ฯ ให้มีอาคารเอนกประสงค์ หอโพน เวทีการแสดง ชุมปฏิบัติการควมหัวหน้ทะเล ที่จอกรด ห้องน้ำ และกำลังดำเนินการ โครงการเทิดพระเกียรติรัชกาลที่ 5 และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเสด็จประพาสหัวเมืองพัทลุง ร.ศ. 108 ณ หาดแสนสุข ฯ

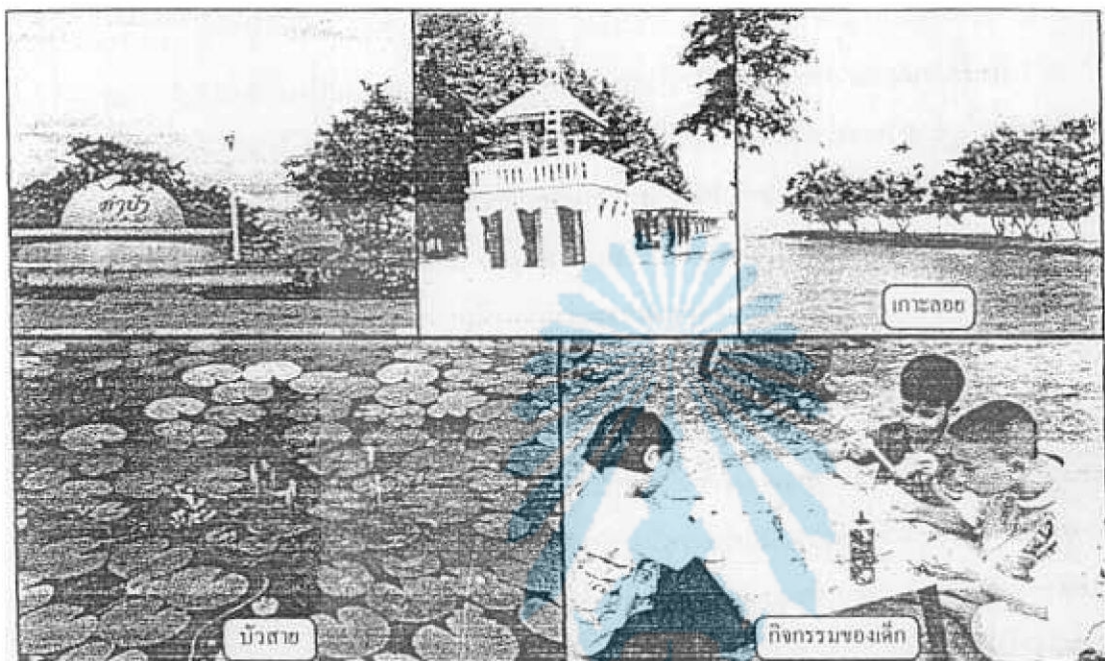
การเดินทางไปยังหาดแสนสุขลำปำสามารถเดินทางได้สะดวก โดยออกเดินทางจากตัวเมืองพัทลุงมาตามถนนสายพัทลุง-ลำปำจนสุดถนน และก่อนถึงหาดลำปำประมาณ 500 เมตรจะมีทางแยกไปตามถนน รพช. สายลำปำ-ปากประ ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตรจะเป็นที่ตั้งของวัดป่าลิไลยก์ นอกจากนี้ถ้าเดินทางไปตามถนนสายพัทลุง-ลำปำ ก่อนถึงหาดแสนสุขลำปำประมาณ 1 กิโลเมตร จะเป็นที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีก 3 แห่ง คือ วัดวัง วัดวิหารเบิก และวังเจ้าเมืองพัทลุง

วัดวิหารเบิก (บริเวณทะเลหลวง)

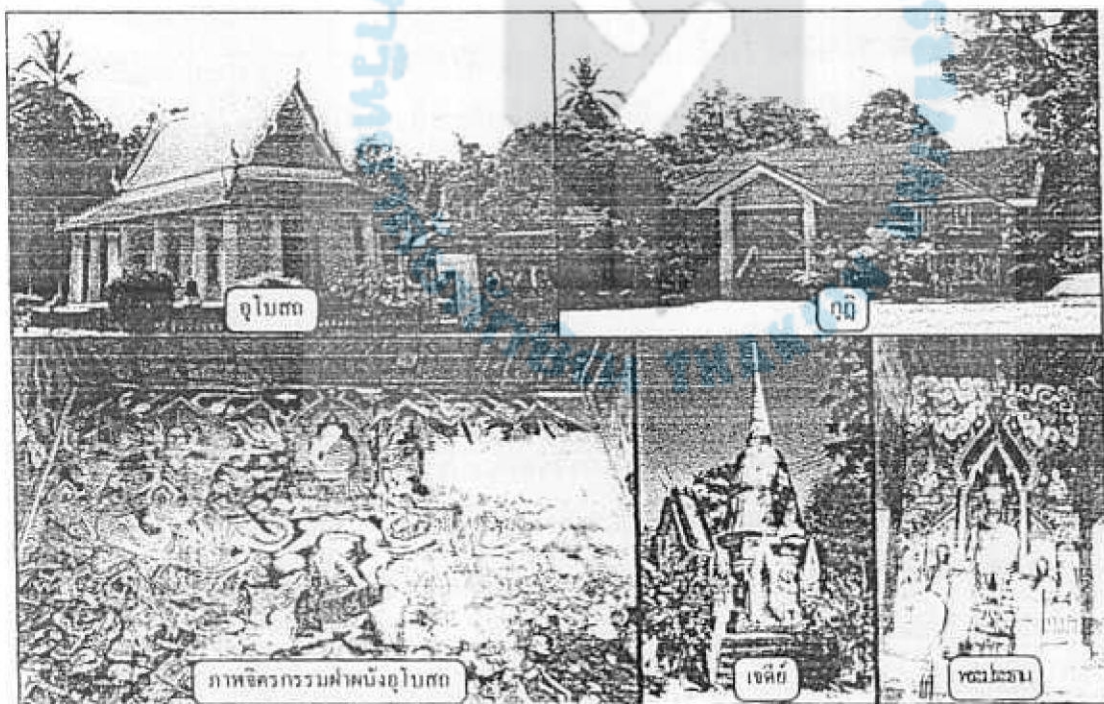
วัดวิหารเบิกหรือวัดเบิก ตั้งอยู่เลขที่ 87 บ้านคลองลำปำ หมู่ 4 ตำบลลำปำ อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 7 กิโลเมตร อยู่ตรงข้ามกับวัดวัง มีถนนอภัยบริรักษ์เป็นแนวแบ่งเขตสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นระยะเดียวกับการสร้างวัดวัง และวัดยางงาม เป็นการสร้างแข่งกันในด้านฝีมือช่างว่าของใครจะสวยงามกว่ากัน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ ก่ออิฐถือปูนมีกำแพงแก้วก่ออิฐถือปูนล้อมรอบ กำแพงแก้วด้านหน้าทำเป็นซุ้มประตู มีรูปยักษ์ปูนปั้นตรงมุมกำแพงทั้ง 4 มุม ในอุโบสถมีพระประธานปูนปั้นปางมารวิชัย
2. พระพุทธรูปจำหลักหินอ่อน ปางมารวิชัยประทับนั่งขัดสมาธิเพชร ขนาดสูง 75 เซนติเมตร หน้าตักกว้าง 54 เซนติเมตร มีการต่อพระเศศเป็นเปลวเพลิง ซึ่งเป็นศิลปะพม่า
3. ภาพเขียนประดับมุก เป็นจิตรกรรมฝีมือช่างผู้ปูน เขียนในกระจกเป็นรูปทิวทัศน์ ชายทะเล บ้านเรือน และเรือใบ ประดับด้วยเปลือกหอยมุก

วัดวิหารเบิกได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานสำหรับชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 นับเป็นวัดที่มีคุณค่ามากแห่งหนึ่งต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ภาพ 26 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณหาดแสนสุขลำปำ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง

ภาพ 27 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดวิหารเม็ก ตำบลลำปำ อำเภอเมือง
จังหวัดพัทลุง

วัดวัง (บริเวณทะเลหลวง)

วัดวัง ตั้งอยู่เลขที่ 61 บ้านคลองลำป่า ถนนอภัยบุรีรักษ์(พัทลุงลำป่า) หมู่ที่ 4 ตำบลลำป่า อำเภอมือง จังหวัดพัทลุง สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น(พ.ศ. 2331) คำว่า “วัดวัง” มีที่มา 2 นัย นัยหนึ่งว่า เนื่องจากทางทิศใต้ของวัดมีวังน้ำลึกมากเรียกว่า “ห้วยวัง” จึงเรียกว่า “วัดวัง” อีกนัยหนึ่งว่า เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับวังหรือจวนเจ้าเมือง จึงเรียกว่า วัดวัง ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมชาติที่รุ่มรื่น เรียบสงบ สะอาด และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีระเบียงคดล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ภายในมีพระประธานปูนปั้นปิดทองปางมารวิชัย 5 องค์ ที่ฝาผนังภายในมีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติ เทพชุมนุม และวิทยากร เป็นจิตรกรรมที่มีคุณค่าสูงเขียนโดยฝีมือช่างหลวงจึงสวยงาม และยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นบ้าน หน้าบันอุโบสถทั้งสองด้านจำหลักด้วยไม้ลงรักปิดทอง บานประตูแกะสลักเป็นรูปกนิรีและนางฟ้า

2. โบสถ์มา ตั้งล้อมรอบอุโบสถ 8 ทิศ จำนวน 8 ใบ จำหลักจากหินทรายแดงพอกปูน มีลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้และใบไม้เต็มทั้งสองด้าน เป็นแบบอย่างศิลปะอยุธยาตอนปลาย

3. เจดีย์รอบอุโบสถ เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน จำนวน 8 องค์ ตั้งอยู่ระหว่างช่องโบสถ์มา เป็นเจดีย์สมัยรัตนโกสินทร์ มีลักษณะแตกต่างกัน 3 แบบ คือ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์ทรงกลีบมะเฟือง และเจดีย์ทรงกลมหรือทรงลังกา

4. วิหารคดหรือระเบียงคด ก่ออิฐถือปูนเป็นกำแพงแก้วล้อมรอบอุโบสถทั้ง 4 ด้าน ห่างจากอุโบสถ 5 เมตร ภายในวิหารคดประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยขนาดเท่ากัน จำนวน 108 องค์

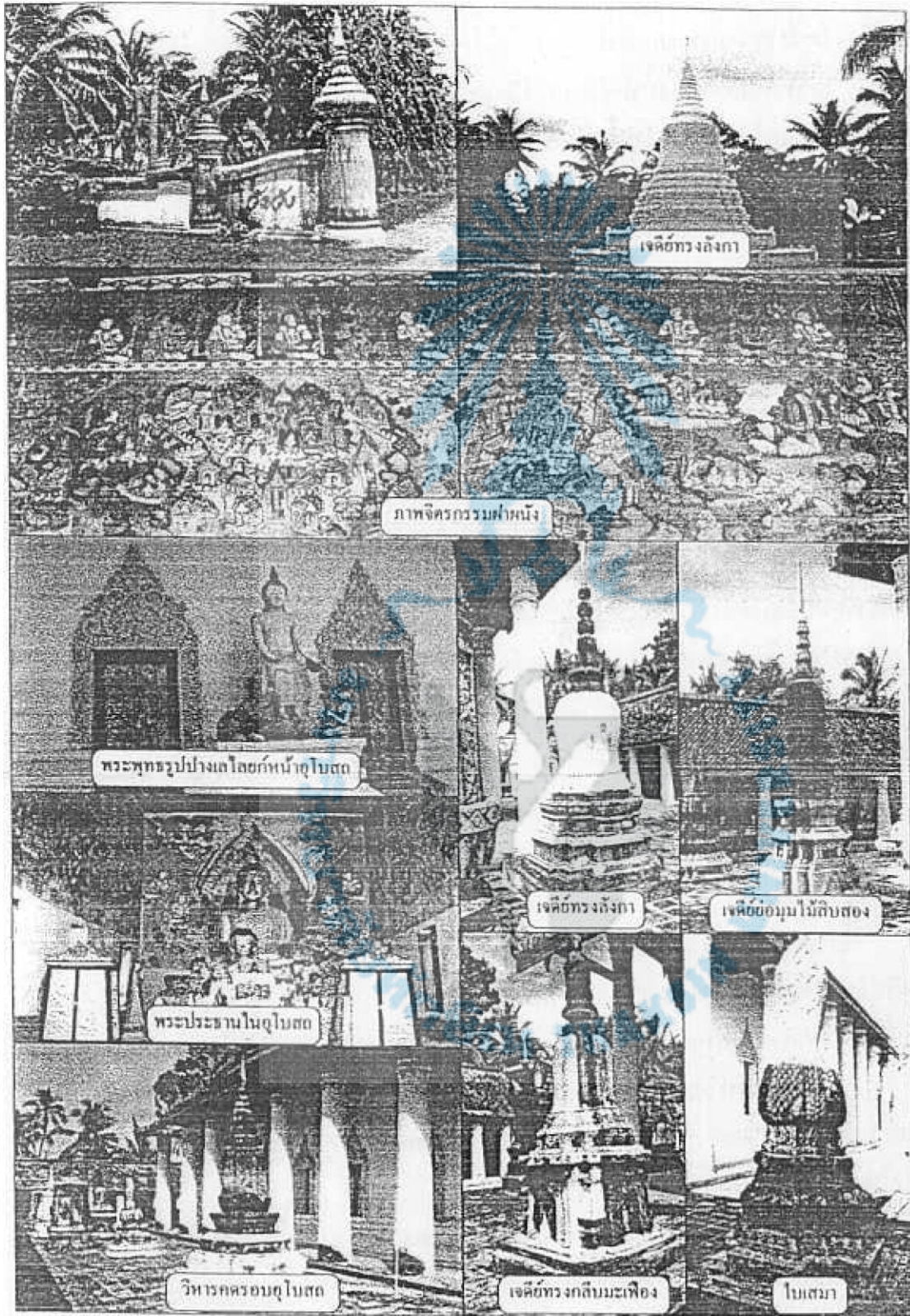
5. เจดีย์ทรงลังกา เป็นเจดีย์องค์ใหญ่ก่อด้วยอิฐถือปูนฐานแปดเหลี่ยม เจดีย์ไม่มีบัลลังก์ แต่มีปล้องไฉน มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ตัวกำแพงประดับกระเบื้องปูลาดเคลือบสีเขียว

6. ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา

7. ธรรมาสน์ ประดิษฐานอยู่ภายในศาลาการเปรียญหลังใหม่ เป็นธรรมาสน์จำหลักไม้ฐานห้าเหลี่ยมลวดลายทองรูปดอกไม้พรรณพฤกษา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2453

8. กำแพงวัด ก่ออิฐถือปูน มี 2 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันออก และด้านทิศเหนือ

โบราณสถานวัดวัง ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 78 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 วัดวังจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดพัทลุง

ภาพ 28 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดวัง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

วังเจ้าเมืองพัทลุง (บริเวณทะเลหลวง)

วังเจ้าเมืองพัทลุงตั้งอยู่หมู่ 4 ถนนอภัยบริรักษ์ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง อยู่ห่างจากวัดวังไปทางทิศตะวันออกประมาณ 300 เมตร ห่างจากหาดแสนสุขลำปำไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กิโลเมตร ภายในมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญดังนี้

1. วังเก่า ตั้งอยู่ริมถนนอภัยบริรักษ์ สร้างโดยพระยาพัทลุง (น้อย จันทโรจวงศ์) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองพัทลุง ในระหว่าง พ.ศ. 2409-2431 ซึ่งได้คดทอคเป็นมรดกต่อ ๆ กันมาจนเป็นของนางประไพ มุคตมระบุตรของหลวงสรวรวัตร ซึ่งต่อมาได้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ของกรมศิลปากร ในปี พ.ศ. 2527 กรมศิลปากรเห็นว่าเรือนไม้สองหลังนี้ชำรุดทรุดโทรมมากไม่สามารถซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิมได้ จึงได้รื้อถอน และสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดเป็นเรือนไทยภาคใต้ผสมภาคกลาง มีตัวเรือนใหญ่ทรงไทยแผ่อยู่ตรงกลาง มีเรือนบริวารสร้างล้อมรอบทั้ง 4 ทิศ เรือนทุกหลังสร้างโดยใช้ไม้ประสักหรือลิ้มไม้เชื่อมยึดส่วนต่าง ๆ ของตัวเรือนเข้าด้วยกันโดยกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวังเก่า เป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 90 วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2535

2. วังใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากวังเก่าไปทางทิศใต้ 30 เมตร อยู่ติดกับคลองลำปำ ชาวบ้านเรียกว่า “วังชายคลอง” สร้างขึ้นโดยพระยาอภัยบริรักษ์ (เนตร จันทโรจวงศ์) เพื่อใช้เป็นบ้านส่วนตัวและที่ว่าการเมืองพัทลุง ระหว่าง พ.ศ. 2431-2446 ประกอบด้วยตัวเรือน 5 หลังที่สร้างด้วยไม้แบบเรือนไทยโบราณยกพื้นสูง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา และประกอบเรือนด้วยลูกประสักแทนตะปูเช่นเดียวกับวังเก่า มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากวังเก่าคือ หน้าจั่วมีลายดวงอาทิตย์ขึ้นหรือลายร่องจิว เนื่องจากสภาพที่ทรุดโทรมมากทายาทผู้รับมรดกคือ นายวิเวก จันทโรจวงศ์ และนางละม่อม จันทโรจวงศ์(ศศิธร) ได้ตกลงยกกรรมสิทธิ์ให้กรมศิลปากร เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2525 กรมศิลปากรได้ซ่อมแซมบูรณะใหม่ ทำห้องสุขาโดยใช้เครื่องสุขภัณฑ์สมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีประตูสำหรับลงไปทำน้ำ 1 ประตู ริมคลองมีเขื่อนกั้นน้ำก่อด้วยอิฐเป็นแนวยาวตลอดบริเวณวังใหม่ โดยที่กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวังใหม่ เป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 100 ตอนที่ 88 วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2526

หลังจากที่กรมศิลปากรได้บูรณะซ่อมแซมวังเก่า วังใหม่ และปรับปรุงบริเวณรอบ ๆ จนแล้วเสร็จ ได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระรัตนราชสุตาสยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2536

ภาพ 29 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวังเจ้าเมืองพัทลุง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

3. เรือพัทลุง เป็นเรือเก่าสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทางส่วนกลางส่งมาให้มณฑลนครศรีธรรมราชใช้ในราชการ สำหรับติดต่อดำรงหัวเมืองในทะเลสาบสงขลา ชะอวด หัวไทร เขียวใหญ่ และปากพนัง ลักษณะเป็นเรือท้องแบนทำด้วยไม้เนื้อแข็ง คิวเรือยาว 13.50 เมตร กว้าง 3.50 เมตร สูง 3 เมตร โครงหลังคาเป็นเหล็กกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 นิ้ว หุ้มด้วยแผ่นทองเหลือง หลังคาบุด้วยแผ่นเอสไฟท์ มีเชิงชายรอบหลังคาเป็นอุบะ ใช้เครื่องยนต์ 6 สูบ ขนาด 13.50 คันทรงอส ลักษณะเป็นเรือเก่งชั้นครึ่ง ภายในเรือมีห้องพักผ่อน 1 ห้อง ห้องน้ำและห้องส้วม 2 ห้อง มีคาค้ำฟ้า และที่พักผ่อนท้ายเรือ

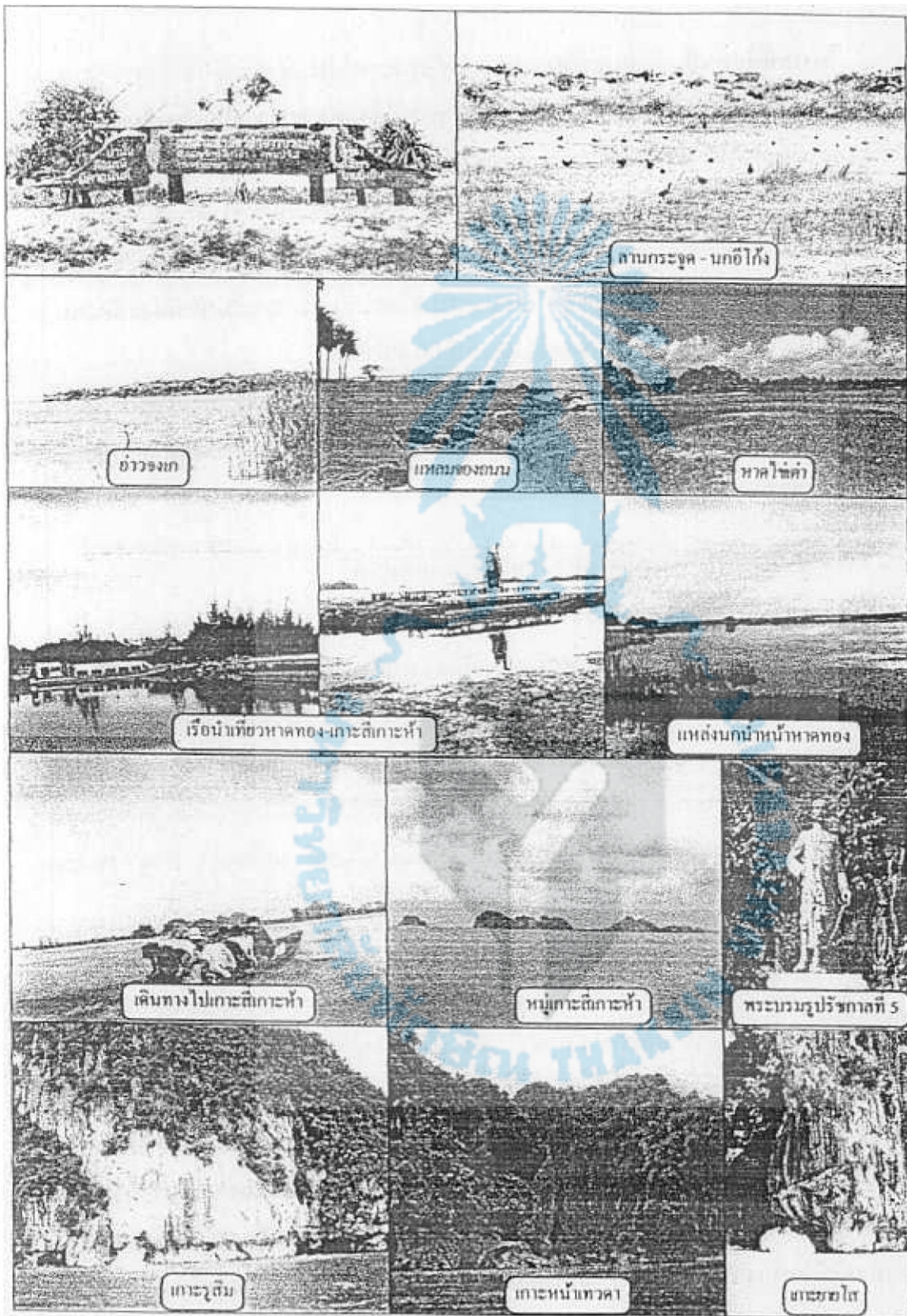
ในปี พ.ศ. 2476 ใช้เป็นเรือรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินี ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ใช้เป็นเรือพระที่นั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (บริเวณทะเลหลวง)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง หรือเดิมเรียกว่า “เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่าวบางเต็ง” ตั้งอยู่เลขที่ 3 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ดำเนินการสำรวจข้อมูลเพื่อจัดตั้งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในทะเลหลวง ทะเลสาบ และเกาะต่าง ๆ ในอำเภอระโนด และกระเส็นรุ้ง จังหวัดสงขลา อำเภอเมือง เขาชัยสน บางแก้ว และปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วยพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพรุเสม็ด และป่าชายเลน สภาพป่าทั่วไปเป็นป่าพรุมีน้ำขัง พืชพันธุ์ที่พบมากได้แก่ เสม็ดขาว ลำพู โททะเล โกงกาง กระจูด จาด ราโพ ปรีอ สาหร่าย และบัวชนิดต่าง ๆ

สัตว์ที่พบ ได้แก่ กระจอกข้างลายท้องแดง ชะมดแวงหางปล้อง นากเล็บสั้น เสือปลา เต่าหวาย กิ้งก่าหัวแบน งูสิง กบนา เขียดบัว อึ่งน้ำดำ นกน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น นกเป็ดแดง นกเป็ดผี นกเป็ดก๊อบแค นกนางนวล นกยางไฟหัวดำ นกยางโทนใหญ่ นกกระสาแดง เขี่ยวแดง นกดินเทียน นกอีโก้ง นกอีล้ำ นกพริก นกกระเต็น นกนางแอ่นบ้าน โลมาหัวบาตร และปลาน้ำจืด เป็นต้น ซึ่งแหล่งที่ดูนกน้ำจะอยู่ที่บริเวณหาดทอง ตำบลฝาละมี อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และมีเรือนำเที่ยวบริเวณเกาะสี่เกาะห้าของหาดทองการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นของเอกชนจำนวน 4 ลำ และบริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บ้านพักรองรับนักท่องเที่ยวได้ 20-30 คน และมีแพใช้ชมทะเลสาบ (เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่าวบางเต็ง. น.ป.ป. : 1-7)

การเดินทาง สามารถเดินทางด้วยรถยนต์จากตัวเมืองพัทลุง ตามเส้นทางพัทลุง-หาดใหญ่ถึงสามแยกเขาชัยสน เลี้ยวซ้ายที่กิโลเมตร 47 ระยะทาง 16 กิโลเมตร หรือจากสถานีรถไฟเขาชัยสน ใช้เส้นทางเขาชัยสน-แหลมจองถนน ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

ภาพ 30 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (อำเภอเขาตั้ง) จังหวัดปัตตานี

วัดบางเขียด (บริเวณทะเลสาบ)

วัดบางเขียดตั้งอยู่บ้านบางเขียด หมู่ 2 ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อยู่ติดถนนสายบ้านใหญ่-คูซูด สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2189 ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนพิเศษ 81 ง วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2540 ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. โบสถ์โถง ก่ออิฐถือปูน กว้าง 9 เมตร ยาว 12 เมตร มีบันไดกว้างตรงกลางหน้าโบสถ์ ยกพื้นปูกระเบื้องสีเหลืองของเกาะชอ ไม่มีช่อฟ้าใบระกา หลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องดินเผาพื้นบ้าน ภายในมีพระพุทธรูปก่ออิฐทาทองทับประทับนั่งปางมารวิชัย มีคุณค่าและความสำคัญ ดังนี้

1.1 เป็นตัวอย่างของ โบสถ์ที่แสดงถึงการผสมผสานระหว่างลักษณะสถาปัตยกรรมท้องถิ่นภาคใต้กับการรับรูปแบบพระราชนิยมของการสร้างโบสถ์ในสมัยรัชกาลที่ 3

1.2 เชื่อมต่อโครงหลังคาและเสาไม้ โดยวิธีโยงยึดด้วยลูกประสักแทนการใช้ตะปู

1.3 เป็น โบสถ์ที่ไม่มีใบเสมา หรือที่เรียกว่า “ใบเสมาหลบใน”

2. ถนนป่าบัว ก่ออิฐถือปูน รูปคล้ายหอระฆังบนฐานสี่เหลี่ยม ทรงสี่เหลี่ยมย่อมุม การเดินทางไปยังวัดบางเขียดมี 3 เส้นทาง คือ

- จากอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาไปตามทางหลวงสายสิงหนคร-ระโนด เมื่อถึงวัดม่วงงามเลี้ยวเข้าทางแยกเข้าบ้านใหญ่ เดินทางไปทางทิศตะวันตกประมาณ 5 กิโลเมตร ถึงทางแยกเลี้ยวขวาไปทางทิศเหนือประมาณ 500 เมตร ถึงวัดบางเขียด ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนด้านขวามือ

- จากอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ผ่านดอนใต้เกาะหมาก เกาะแกง และเกาะนางคำข้ามสะพานเฉลิมพระเกียรติ เดินทางไปทางทิศตะวันออกประมาณ 1.6 กิโลเมตร เมื่อถึงทางแยกเลี้ยวซ้ายไปตามถนน รพช. สายป่าขาด-บ้านใหญ่ ประมาณ 2.5 กิโลเมตร

- จากที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ (คูซูด) มาทางทิศใต้ ตามถนนสายคูซูด-บ้านใหญ่ ประมาณ 15 กิโลเมตร

วัดโลกราม (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

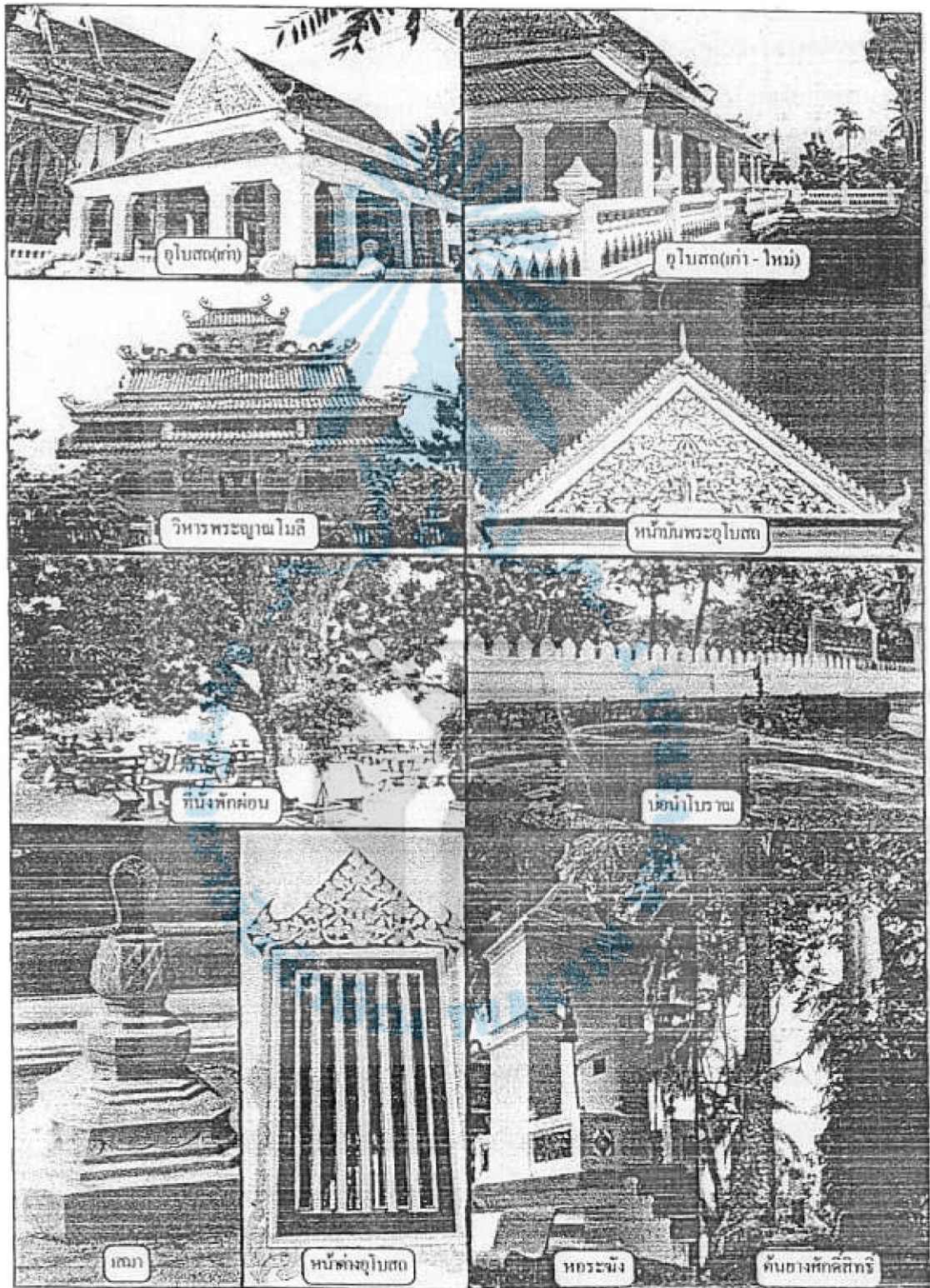
วัดโลกราม ตั้งอยู่เลขที่ 147 บ้านสทิงหม้อ หมู่ 4 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา สร้างใน พ.ศ. 2315 มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในวัด ดังนี้

1. อุโบสถ ก่ออิฐถือปูน เป็นอุโบสถโถงที่สามารถเดินได้รอบ สร้างโดยฝีมือช่างท้องถิ่นภาคใต้ ชิดตามรูปแบบพระราชนิยมการสร้างโบสถ์ในรัชกาลที่ 2-3 ลวดลายปูนปั้นที่หน้าบันเป็นฝีมือช่างชั้นครูของท้องถิ่นภาคใต้ที่ความเข้าใจในคตินิยมพุทธศิลป์ของอุโบสถไทย

2. ใบเสมา เป็นหินแกรนิต ประเภทใบเสมาเดี่ยว มีลักษณะเป็นแบบสมัยอยุธยา

ภาพ 31 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดบางเจียด ตำบลบางเจียด อำเภอลำลูกกา จังหวัดสิงห์บุรี

ภาพ 32 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดโลการาม ตำบลสิงห์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

3. พระรังก์ ก่ออิฐถือปูน ฐานทรงกระบอก มีบันไดขึ้นข้างหน้า เป็นตัวอย่างของการ
สร้างตามแบบพระราชนิยมสมัยรัชกาลที่ 3-4 ที่มีอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมภาคใต้

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนอุโบสถและพระรังก์ของวัดโลการาม ตามประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่พิเศษ 81 ง วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2540 วัดโลการามจึงเป็น
อีกแหล่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรที่จะได้ไปศึกษา

เมืองสงขลาเก่าเขาแดง (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ตั้งอยู่เชิงเขาแดง (เขาค่ายม่วง) ด้านทิศตะวันตก บ้านบน
เมือง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นเมืองโบราณที่เก่าแก่ และมีหลักฐานการ
ตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ
ป้อมหมายเลข 1-13 ป้อมในทะเล คูน้ำและกำแพงเมือง นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งอาคารศูนย์บริการ
นักท่องเที่ยวขึ้นในบริเวณเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ตั้งอยู่ริมคูเมืองระหว่างแนวป้อมหมายเลข
3 และ 4 ซึ่งเป็นเส้นทางสำหรับเดินขึ้นชมโบราณสถานบนเขาแดง

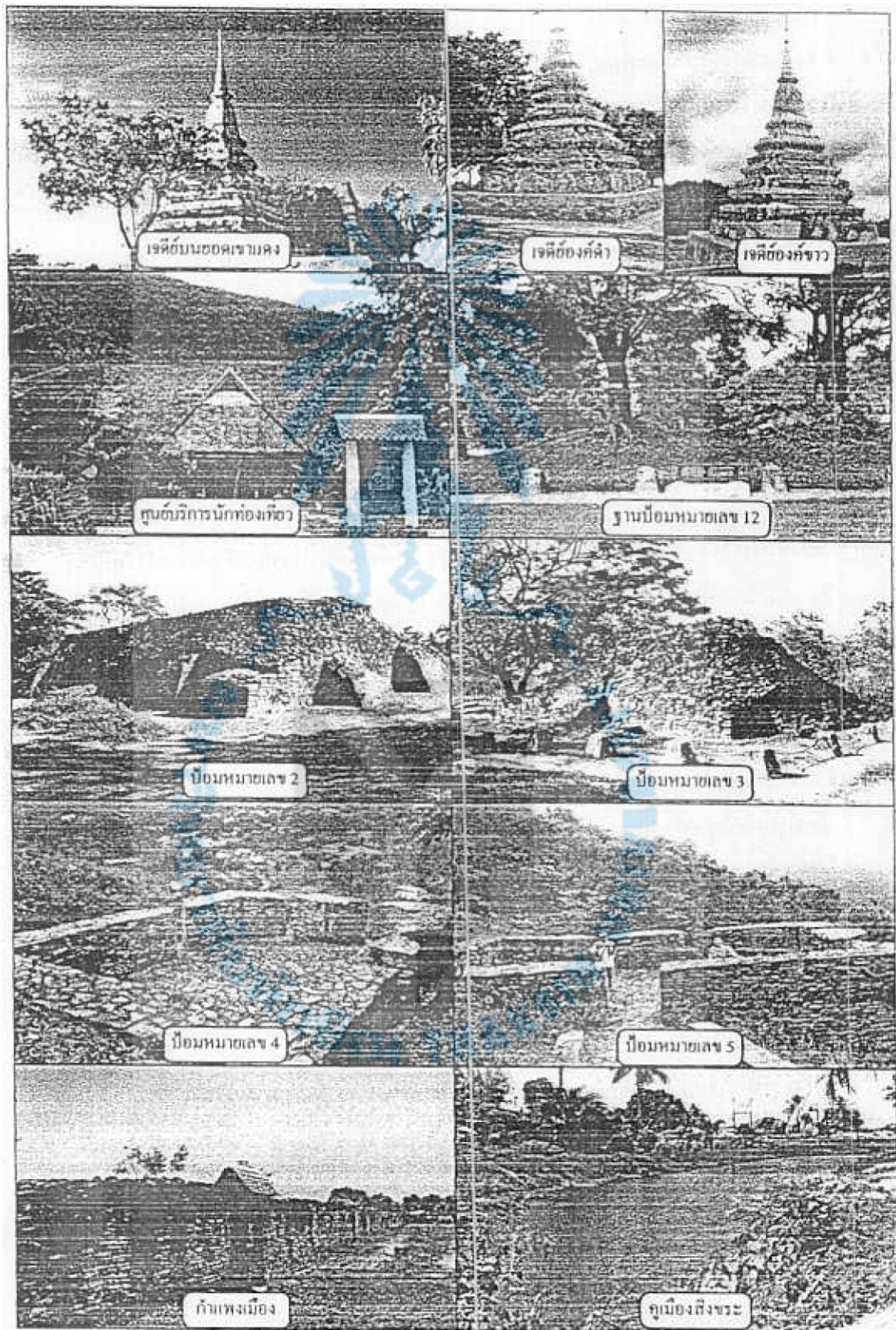
เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดงได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณ
สถานเมืองสงขลาเก่าเขาแดง ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 119 วันที่ 17
กันยายน พ.ศ. 2535

เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ
เพราะนอกจาก จะได้ศึกษาประวัติศาสตร์ และโบราณคดีของเมืองสงขลาเก่าแล้ว ยังได้สัมผัส
ทัศนียภาพอันงดงามของเมืองสงขลาฝั่งแหลมทราย ฝั่งสิงหนคร ปากอ่าวสงขลา ท่าเรือน้ำลึก
สงขลา เกาะหนู เกาะแมว และทะเลสาบสงขลาจากยอดเขาแดง

นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังเมืองสงขลาเก่าเขาแดงได้โดยสะดวก ดังนี้

1. ทางแพขนานยนต์ จากตัวเมืองสงขลาเดินทางไปทางแหลมสนอ่อนประมาณ 2.50
กิโลเมตร จนถึงท่าแพขนานยนต์ ข้ามไปฝั่งหัวเขาแดงระยะทางประมาณ 700 เมตร พอขึ้นฝั่งก็
จะถึงเขตเมืองสงขลาเก่า ตรงป้อมหมายเลข 8 ซึ่งอยู่คอนบนของศาลปู่ทวดหัวเขาแดง จากนั้น
เดินทางไปตามถนนสายเขาแดง-ระโนด ประมาณ 700 เมตร ด้านซ้ายมือมีทางแยกเข้าบ้านบน
เมืองเดินทางต่อไปประมาณ 350 เมตรก็จะถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีทางเดินขึ้นเขาแดง

2. ทางรถยนต์ สามารถเดินทางจากเมืองสงขลาหรือหาดใหญ่ผ่านเกาะยอ เมื่อข้าม
สะพานคิดสุลต่านนท์จากเชิงสะพานฝั่งเขาเขียว เดินทางไปประมาณ 2 กิโลเมตรจะถึงป้อมหมาย
เลข 9 (เชิงเขาน้อย)อยู่ซ้ายขวามือ เดินทางไปอีก 500 เมตรจะถึงสี่แยกให้เลี้ยวขวาเดินทางไป
ประมาณ 500 เมตรจะมีทางแยกอยู่หน้าวัดเขาน้อย ให้เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 560 เมตร จะถึงศูนย์

ภาพ 33 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ตำบลหัวเขา
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

บริการนักท่องเที่ยวอยู่ด้านขวามือ หรือจะเดินทางไปทางสามแยกเขาแดง แล้วเลี้ยวขวาเดินทาง
ไปทางหัวเขาแดงประมาณ 700 เมตร จะถึงทางแยกเข้าบ้านบนเมืองอยู่ด้านขวามือ เดินทางเข้า
ไปประมาณ 350 เมตรจะถึงศูนย์บริการนักท่องเที่ยว แนวป้อมเมือง และทางขึ้นยอดเขาแดง

นอกจากนี้การเดินทางไปยังเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดงยังสามารถเดินทางไปยังแหล่ง
ท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงได้อีกหลายแห่ง เช่น เจดีย์เขาน้อย เจดีย์บนยอดเขาแดง สุสาน
พระยาแขก สุสานวิถันคา ศาลากวง ศาลาหลบเสือ สุสานตระกูล ณ สงขลา วัดภูผาบึก วัดบ่อ
ทรัพย์ วัดศิริวรรณवास วัดสุวรรณคีรี เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน ศาลาบ่อเก็ง ที่ฝึงศพเจ.วี.ลาร์เซน
ศาลปู่ทวดหัวเขาแดง เป็นต้น

วัดเขาน้อย (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดเขาน้อย ตั้งอยู่เชิงเขาน้อย บ้านบนเมือง หมู่ 7 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัด
สงขลา สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2320 ในสมัยศรีวิชัยภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้

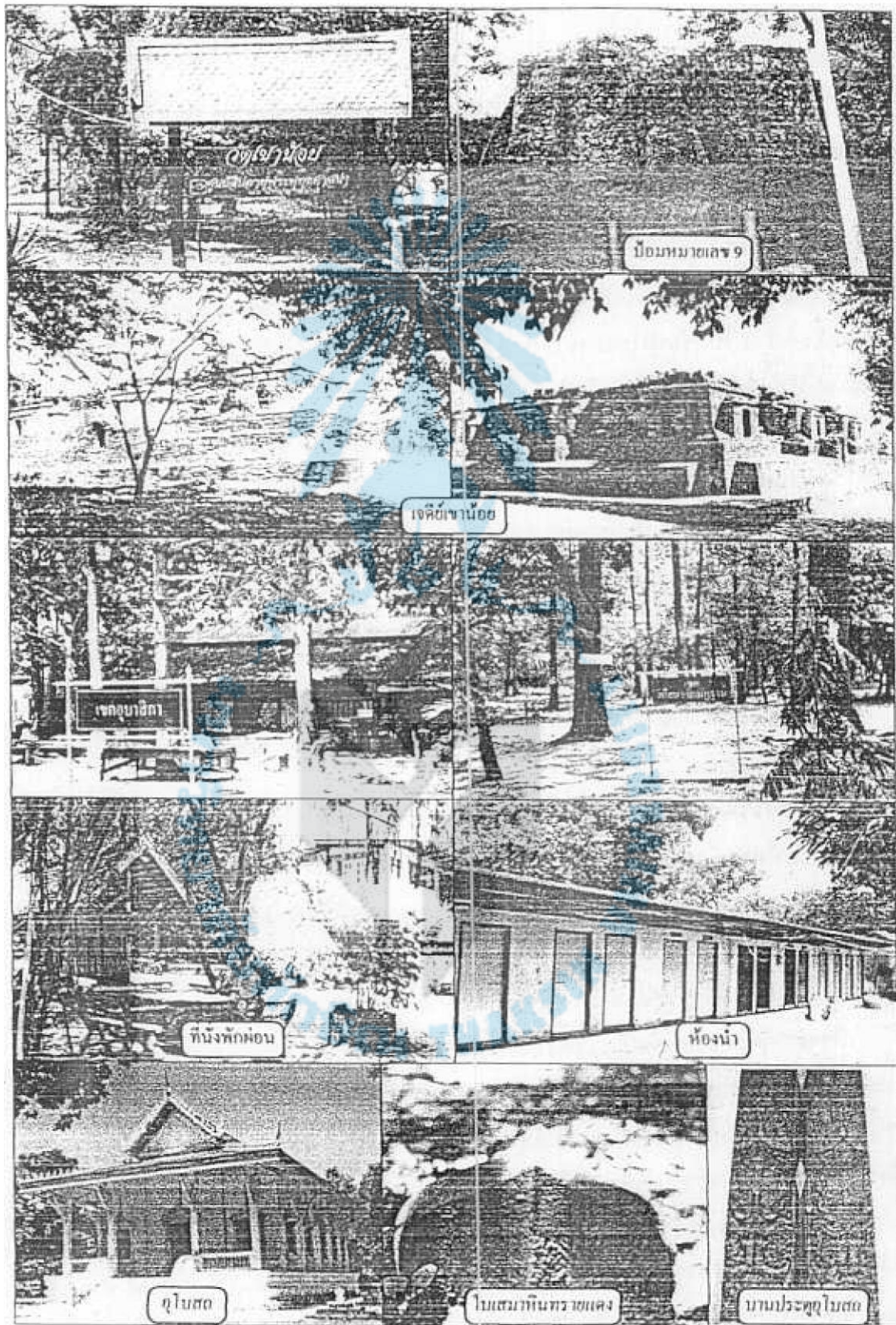
1. เจดีย์เขาน้อย ตั้งอยู่บนเขาน้อย เป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐไม่สอปูนฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม
จัตุรัสย่อมุมกว้างยาวประมาณ 200 เมตร องค์เจดีย์พังหมดแล้วเหลือแต่ฐาน
2. ใบเสมา ของอุโบสถหลังเก่า จำหลักหินทรายแดง
3. พระพุทธรูปสำริด เป็นพระพุทธรูปประทับยืนบนฐานบัวหงาย ปางประทานอภัย
ศิลปะสมัยศรีวิชัยตอนปลาย

วัดเขาน้อยมีคุณค่า และความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลป
กรรมสมัยศรีวิชัยและสมัยอยุธยา ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น่าจะจะได้ไปศึกษา โดยกรมศิลปากร
ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเจดีย์เขาน้อย และภูเขาน้อย ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103
ตอน 65 วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2529 และเล่ม 109 ตอน 119 วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2535

วัดภูผาบึก (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดภูผาบึก ตั้งอยู่ที่บ้านหัวเขา หมู่ 3 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่
บนที่ราบเชิงเขาบ่อทรัพย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2370 ชาวบ้านเรียกว่า“วัดตก” มีทรัพยากรการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ที่สำคัญคือ อุโบสถ หอระฆัง หมุกฎิเรือนไทย ศาลาการเปรียญ กำแพงกันดิน บันได
และบ่อน้ำโบราณ เป็นวัดที่มีความสำคัญมากทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรมที่ควร
อนุรักษ์ไว้

กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดภูผาบึก เป็นโบราณสถานสำหรับ
ชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอน 119 วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2535

ภาพ 34 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดเจ้าน้อย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วัดศิริวรรณาวาส (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดศิริวรรณาวาส ตั้งอยู่เชิงเขาบ่อทรัพย์บ้านบ่อเตย หมู่ที่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อยู่ห่างจากวัดกุฎาเนิกไปทางทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตร สันนิษฐานว่า เจ้าเมืองสงขลา ต้นตระกูล ณ สงขลา เป็นผู้สร้างขึ้น เมื่อครั้งเมืองสงขลาตั้งอยู่ที่ฝั่งแหลมสน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ เป็นอาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าสร้างบนฐานปัทม์ หลังคาทรงจั่วชั้นเดียวและค่อปึกเป็นพาไลทั้ง 4 ด้าน ไม่มีช่อฟ้าใบระกา มีประตูทางเข้าทิศตะวันออกทางเดียวบานประตูหน้าต่างเป็นลายรดน้ำ มีพระประธานก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย

2. กำแพงแก้ว ก่อล้อมอุโบสถเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีทางเข้า 3 ทาง ทางทิศตะวันออกเป็นซุ้มประตูแบบจีน

3. เจดีย์ เป็นเจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส และฐานปัทม์ ต่อด้วยองค์ระฆังทรงเพียวชะลูด

4. หอระฆัง เป็นฐานก่ออิฐถือปูนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

5. ที่เก็บอัฐิ สลักจากหินแกรนิตวางซ้อนเป็นชั้น ๆ บรรจุหินสลักเป็นรูปบัวตูม

6. อาสน์สงฆ์ เป็นแท่นฐานปัทม์รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีบันไดขึ้นทางทิศตะวันตก

7. กุฏิ เป็นอาคารไม้ได้ดูสูง หลังคาแบบบลานอ มุงกระเบื้อง ดอหม้อเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

8. ศาลา เป็นอาคารไม้ หลังคาปั้นหยา ตกแต่งด้วยลายฉลุไม้ พื้นเทพูน

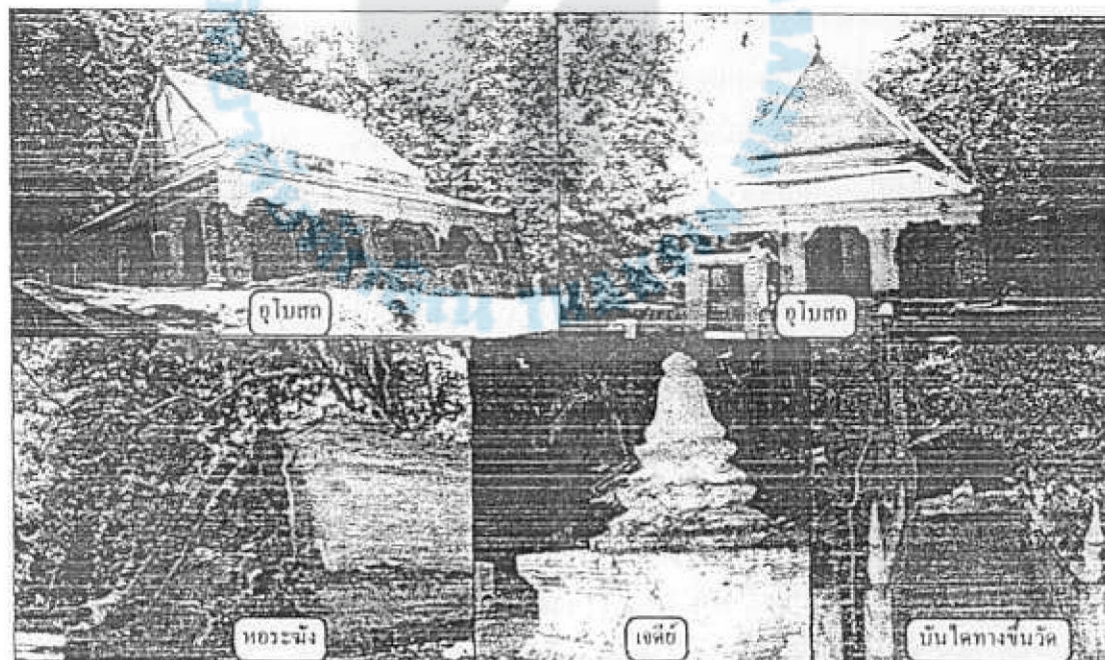
9. บ่อน้ำโบราณ รูปกลม ก่ออิฐ โบกปูนปากบ่อ

วัดศิริวรรณาวาส ปัจจุบันเป็นวัดร้าง แต่มีโบราณสถานที่มีคุณค่ามาก ซึ่งกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดศิริวรรณาวาสเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอน 180 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

เนื่องจากวัดกุฎาเนิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรีเป็นวัดเก่าแก่ที่มีโบราณสถานต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานเหล่านี้ไว้ และส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการฟื้นฟูบูรณะแหล่งประวัติศาสตร์เขตเมืองสงขลาเก่า (วัดกุฎาเนิก วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณาวาส และวัดสุวรรณคีรี) งบประมาณ 13,467,671.82 บาท ว่าจ้างบริษัทพรอนันต์การช่าง จำกัด ให้บูรณะโบราณสถาน และขุดแต่งทางโบราณคดี ตามสัญญาจ้างเลขที่ 90/2540 วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2540 และในปัจจุบันงานได้แล้วเสร็จทำให้โบราณสถานในบริเวณวัดดังกล่าวได้รับการฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพที่คงงาม และน่าศึกษามากขึ้น

ภาพ 35 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดกุฎาเม็ก ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ภาพ 36 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดศิริวรรณवास ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วัดบ่อทรัพย์ (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดบ่อทรัพย์ ตั้งอยู่เชิงเขาบ่อทรัพย์ บ้านบ่อเตย หมู่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อยู่ทางทิศตะวันออกของวัดศิริวรรณवास ประมาณ 100 เมตร สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2360 มีพื้นที่ตั้งวัด 55 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

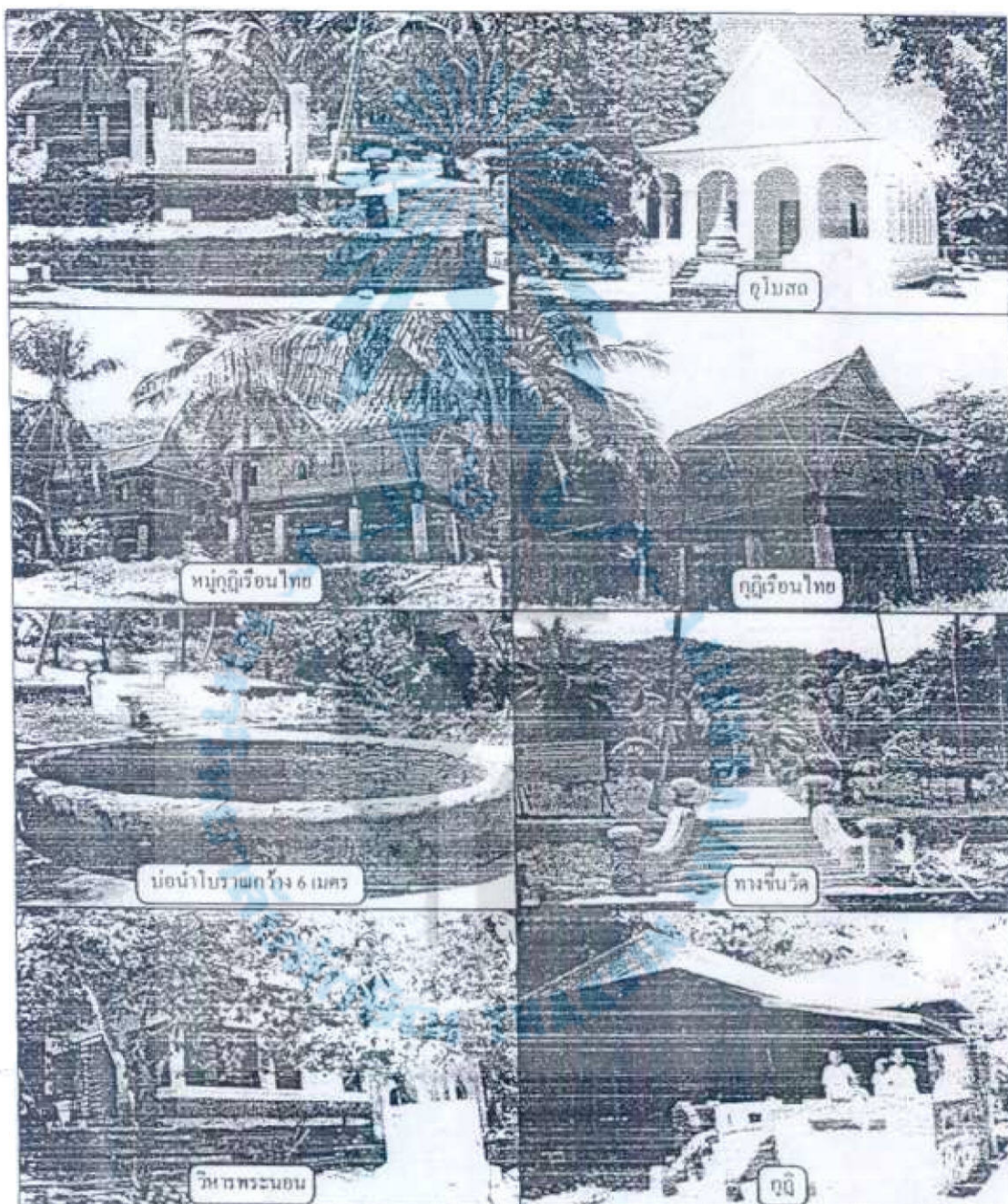
1. อุโบสถ สร้างบนฐานอาคารเดิม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาจั่วมุง กระเบื้องดินเผาเคลือบ เป็นสถาปัตยกรรมอยู่ในราวต้นพุทธศตวรรษที่ 24 มีเสมาหินล้อมรอบ
2. บัวเก็บอัฐิ จำหลักจากหินแกรนิตวางซ้อนเป็นชั้น ๆ เป็นฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยม ส่วนบนเป็นซุ้มโปร่ง บรรจุหินจำหลักรูปบัวควมอยู่ตรงกลางซุ้ม
3. กุฏิโบราณ เป็นอาคารไม้ยกพื้นสูง หลังคาจั่วมุงกระเบื้องดินเผา ด้านหน้าเป็นระเบียงลูกกรงไม้
4. เมรุเผาศพ ก่ออิฐถือปูน ฐานปัทมสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนบนเป็นซุ้มเรือนยอด ปัจจุบันใช้เป็นหอระฆัง
5. กำแพงกันดิน ก่อหินฉาบปูน สร้างไปตามแนวระดับ มี 3 แนว แนวบนสุดอยู่ระดับฐานอุโบสถ แนวถัดออกมาอยู่ในระดับต่ำถัดลงมายังพื้นที่ราบด้านใต้ของวัด
6. ศาลาพระพุทธไสยาสน์ ตั้งอยู่ใกล้เชิงเขาเมือง
7. บ่อน้ำโบราณ ตั้งอยู่บนพื้นราบหน้าวัดด้านใต้ เป็นบ่อน้ำรูปกลม ปากบ่อก่ออิฐถือปูน เป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่ มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 เมตร

วัดบ่อทรัพย์เป็นวัดโบราณที่สันนิษฐานว่าสร้างโดยเจ้าเมืองสงขลา ต้นตระกูล ณ สงขลา ครั้งเมื่อตั้งเมืองอยู่ที่ฝั่งแหลมสน มีโบราณสถานสร้างตามแบบนิยมของวัดสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ฝีมือช่างท้องถิ่นภาคใต้ นับเป็นวัดที่มีโบราณสถานที่มีคุณค่าและความสำคัญมากทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถาปัตยกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานวัดบ่อทรัพย์ เป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 119 วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2535

วัดสุวรรณคีรี (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดสุวรรณคีรี ตั้งอยู่เชิงเขาบ่อทรัพย์ บ้านบ่อเตย หมู่ 2 ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ห่างจากวัดบ่อทรัพย์ไปทางทิศตะวันออกประมาณ 230 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2318 ชาวบ้านเรียกว่า “วัดออก” เดิมเป็นวัดที่ได้นำพระพิพัฒน์ศักดิ์ของข้าราชการเมืองสงขลา ก่อน พ.ศ. 2379 ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

ภาพ 37 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา
อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ภาพ 38 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดสุวรรณคีรี ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1. อุโบสถ ตั้งอยู่บนเนินก่ออิฐถือปูน ขนาดกว้าง 5.25 เมตร ยาว 15.90 เมตร มีบันไดขึ้น อุโบสถ 4 ทาง แต่ละบันไดมีสิงโคหิน 2 ตัว อุโบสถมีประตูด้านหน้าและด้านหลังด้านละ 2 ประตู ด้านหน้ามีตุ๊กตาคาหินจีนยืนเฝ้า 2 ตัว หน้าบันทั้งด้านหน้าและด้านหลังมีลวดลายปูนปั้นรูป ดอกไม้และสัตว์ป่า เช่น กระงะง กระรอก และประดับด้วยเครื่องถ้วยชามจีนอย่างสวยงาม ภายใน อุโบสถมีเสาสี่เหลี่ยมรองรับน้ำหนักหลังคา 2 แถว แถวละ 6 คันทัน บัวหัวเสาเป็นรูปบัวเหลี่ยม มี พระประธานขนาดใหญ่ปางมารวิชัยก่อด้วยอิฐถือปูนลงรักปิดทอง 3 องค์ ฝาผนังอุโบสถทั้ง 4 ด้าน มีจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพเขียนสีฝุ่น มีร่องพื้น เป็นจิตรกรรมฝีมือช่างหลวง

2. เจดีย์ ก่ออิฐถือปูน ฐานเจดีย์รูปกลมทรงกระบอกตั้งอยู่บนก้อนหินแกรนิตขนาดใหญ่

3. ชุ่มใบเสมา สร้างด้วยหินแกรนิต สักทำมาจากเมืองจีน เมื่อสมัยรัตน โกสินทร์คอนตัน มีจำนวน 8 ชุ่ม แต่ละชุ่มมีลวดลายปูนปั้นรูปดอกไม้ ภายในมีเสมาหินแกรนิตแบบเสมาคู่

4. เจดีย์จีน (ละ) เป็นเจดีย์หินแกรนิตที่สักทำมาจากเมืองจีน มีรูปทรงหกเหลี่ยม 7 ชั้น

5. หอระฆัง ก่ออิฐถือปูนรูปทรงสี่เหลี่ยม ลักษณะคล้ายศิลปะจีนภายในมีระฆัง 1 ใบ

6. บัวแก้วอิฐ ก่ออิฐถือปูนรูปทรงมณฑปแบบย่อมุมไม้สิบสอง

7. อนุสาวรีย์สมเด็จพระราชินีเจ้ากุฎิเกาะยอ ชาวบ้านเรียก “สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ” ประดิษฐาน อยู่ภายในศาลาหน้าวัดใกล้ ๆ กับเจดีย์

8. ภูฏีโบราณ เป็นอาคารไม้ 2 หลัง มีชุ่มประคูปกงเงิน ภายในภูฏีมีพระพุทธรูปสำริด แบบทรงเครื่องปางห้ามญาติ คู่พระธรรมลาขรคณา หีบใส่คัมภีร์ลวดลายดอกไม้ และหม้อต้มชา สำริดสมัยโบราณ

วัดสุวรรณคีรีได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ตามประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 102 ตอนที่ 180 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

วัดแหลมพ้อ (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดแหลมพ้อ ตั้งอยู่เชิงสะพานคิงสุถานนท์ ด้านตะวันออกของเกาะยอ ที่บ้านสวน ทุเรียนเลขที่ 55 หมู่ 4 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับสวนป้าเปรม สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2360) ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ มีหลังคาชั้นเดียวค้ำด้วยปีกนก จั่วหลังคาด้านหน้ามีหน้าบันเป็นลวดลาย ปูนปั้นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ จั่วหลังคาด้านหลังมีหน้าบันเป็นลวดลายปูนปั้นรูปพระ นารายณ์ทรงครุฑ จั่วเหนือกรอบประตูและหน้าต่างมีลวดลายปูนปั้นเป็นรูปเทพพนมอยู่กลาง ลายพรรณพฤกษาที่งดงามมาก มีใบเสมาชนิดใบเดี่ยวประดับด้วยลวดลายปูนปั้น

ภาพ 39 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดแหลมพ้อ ตำบลเกาะช่อ อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

2. เจดีย์ ก่ออิฐถือปูนตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ตรงฐานเจดีย์ทั้ง 4 มุมสร้างเป็นเจดีย์ทรงเหลี่ยมองค์เล็กประดับลวดลายปูนปั้น

3. หอระฆัง ก่ออิฐถือปูนทรงสี่เหลี่ยม ตัวหอระฆังสร้างเป็นซุ้มทรงสี่เหลี่ยมประดับด้วยลวดลายปูนปั้น

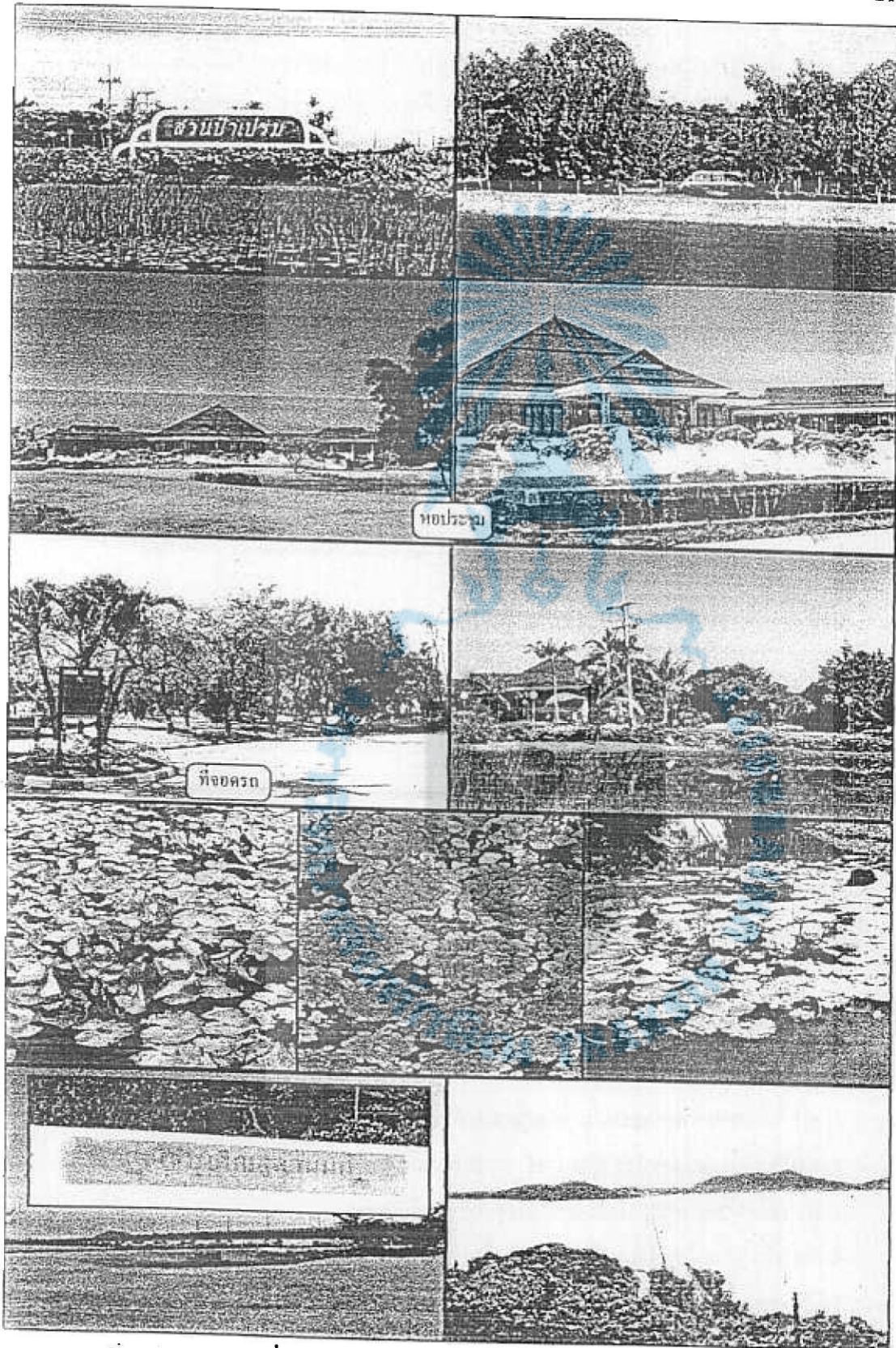
วัดแหลมพ้อมีโบราณสถานซึ่งมีประติมากรรมอันทรงคุณค่า มีความงามและได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานวัดแหลมพ้อม ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนพิเศษ 81ง วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2540 สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยง่ายทั้งทางเรือโดยการนำเรือมาจอดเทียบได้ที่ท่าหน้าวัด หรือจะเดินทางทางรถยนต์เมื่อข้ามสะพานคิงสุลต่านห์มาแล้วจะมีทางแยกเข้าวัดแหลมพ้อมอยู่ทางซ้ายมือ เดินทางเข้าไปประมาณ 200 เมตรจะถึงบริเวณวัดแหลมพ้อม แต่ถ้าเดินทางมาจากฝั่งอำเภอสิงหนคร เมื่อข้ามสะพานคิงสุลต่านห์ขึ้นฝั่งเกาะขอมแล้วเดินทางต่อไปอีกประมาณ 3 กิโลเมตรจะมีทางแยกเข้าวัดแหลมพ้อมอยู่ด้านขวามือ

สวนป่าเปรม (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

สวนป่าเปรม ตั้งอยู่เชิงสะพานคิงสุลต่านห์ หมู่ 2 ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ทั้งหมด 59 ไร่ 1 งาน 75 ตารางวา กรมทางหลวงได้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 เพื่อเป็นที่ระลึกในการก่อสร้างสะพานคิงสุลต่านห์ โดยให้เป็นสวนสาธารณะ เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสองข้างทางหลวงหมายเลข 408 คอนแอกเขาแดง-น้ำกระจาย (กม. 10+35) ต่อมาสภาพป่าละเมาะ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาได้ดำริเสนอให้จัดสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเชิดชูเกียรติ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษซึ่งได้ประกอบคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และจังหวัดสงขลาอย่างเนิ่นนาน คัดเลือกตั้งกล่าวได้รับการสนับสนุนจากชาวจังหวัดสงขลาและผู้มีจิตศรัทธาอย่างดี โดยได้ร่วมมือกันบริจาคเงินสนับสนุนการก่อสร้างภายในสวนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนี้

1. สวนป่าเปรมและสวนสมุนไพร ทางเดินชมธรรมชาติและทะเลสาบสงขลา
2. รูปเหมือนของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์
3. หอประชุม อาคารประวัติศาสตร์ ลานจอดรถ
3. ศาลาพักผ่อน สนามเด็กเล่นพร้อมอุปกรณ์เครื่องเล่น
4. แท่นที่ระลึกเมื่อครั้งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดสะพานคิงสุลต่านห์ เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2529

สวนป่าเปรมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหมวดแขวงการทางเกาะขอม แขวงการทางสงขลา สำนักงานทางหลวงที่ 15 (สงขลา) นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสงขลา

ภาพ 40 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนป่าปรมา ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วัดโพธิ์ปฐมาวาส (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

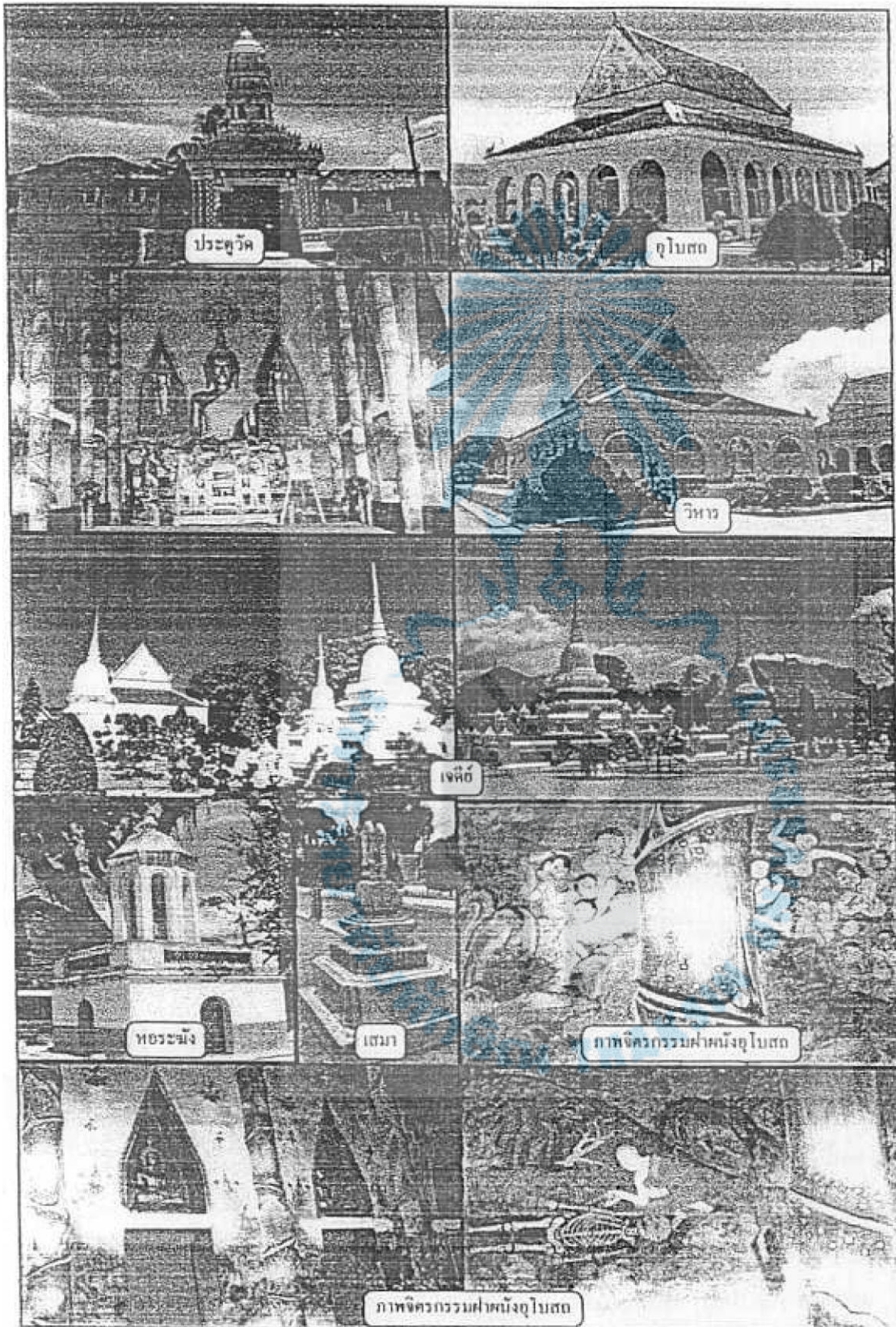
วัดโพธิ์ปฐมาวาส ตั้งอยู่เลขที่ 236 ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2200 เดิมเรียกว่า “วัดโคก” ต่อมาเพี้ยนเป็น “วัดโพธิ์” ครั้นถึงสมัยของพระครูสังฆโสภณเป็นเจ้าอาวาสได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดโพธิ์ปฐมาวาส” ภายในมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ ก่ออิฐถือปูนมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบรัชกาลที่ 4 หลังคาชั้นเดียว มุงด้วยกระเบื้องเคลือบดินเผาสีแดง ไม่มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันมีลวดลายปูนปั้นรูปพาน มีกำแพงล้อมรอบ และมีใบเสมาหินแกรนิตชนิดขี้คว่ำ 8 ใบ ที่เสาเขียนสีเป็นลำไม้ไผ่สีเขียวอมเหลือง 10 ต้น ที่ฝาผนังมีภาพจิตรกรรมที่มีโครงสีเป็นสีเขียวทึบ ๆ แต่บางผนังก็ใช้สีแดงจุดสไต สวยงาม
2. ศาลาการเปรียญ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กมีลักษณะสถาปัตยกรรมไทย
3. หอระฆัง ก่ออิฐถือปูน มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมจีนผสมยุโรปสร้างเมื่อ พ.ศ. 2377
4. เจดีย์สามองค์ ประดิษฐานอยู่หน้าอุโบสถ เป็นศิลปะแบบไทยผสมจีน
5. กุฏิประธานราษฎร์นิกร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2460 เป็นสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์สองชั้น กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานวัดโพธิ์ปฐมาวาส เป็นโบราณสถานสำหรับชาติในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 102 ตอนที่ 180 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

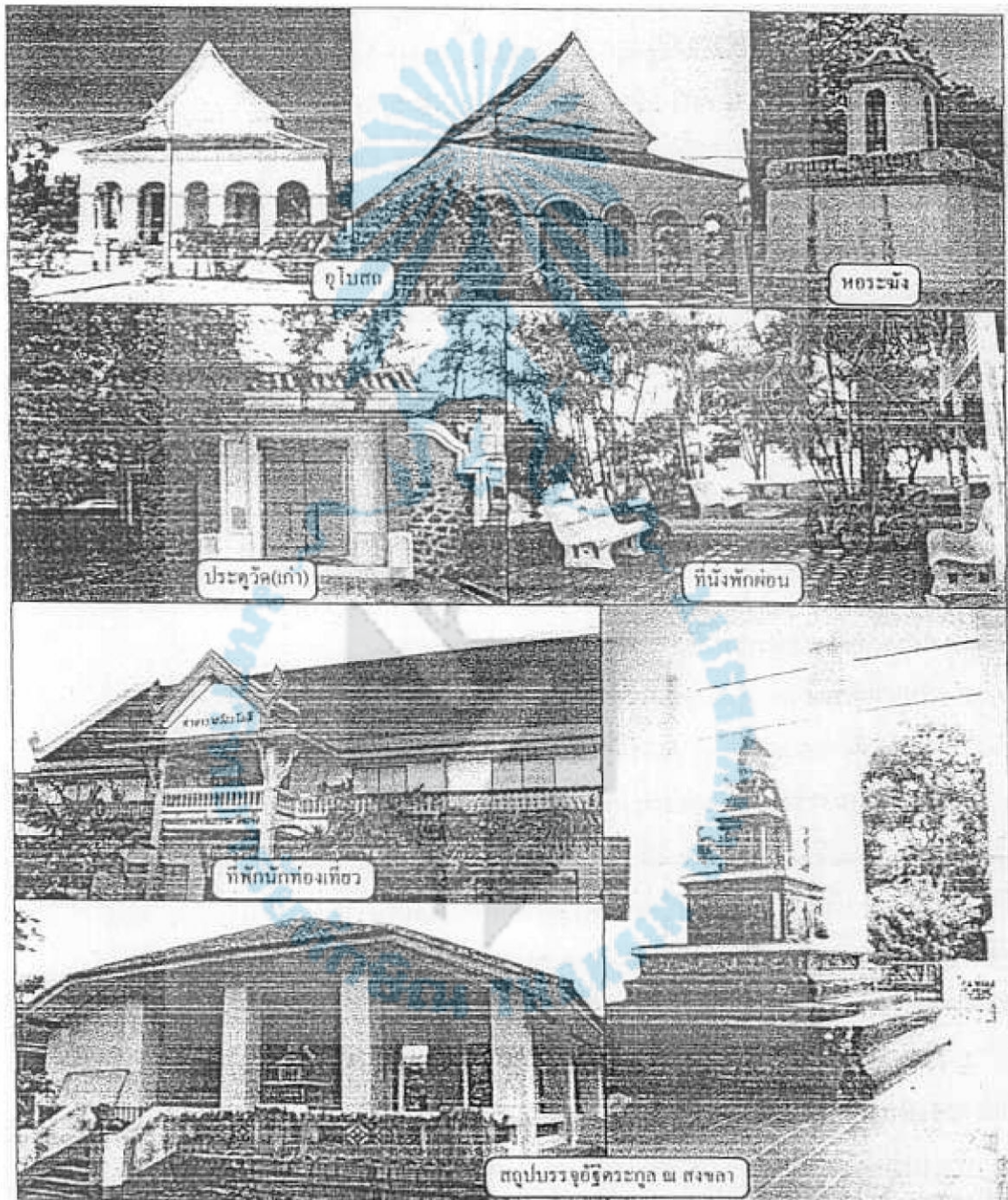
วัดแจ้ง (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

วัดแจ้งตั้งอยู่เลขที่ 2 ถนนไทรบุรี ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สร้างใน พ.ศ. 2320 เจ้าจอมจันทน์ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้สร้างที่บรรจุอัฐิของต้นตระกูล ณ สงขลาที่บริเวณบ้าน ต่อมาได้บริจาคที่ดินแปลงนี้ให้วัด ภายในวัดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. อุโบสถ ก่ออิฐถือปูน หลังคาชั้นเดียวมุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีปีกนกรองรับด้วยเสานอกรูปสี่เหลี่ยม ด้านหน้าและด้านหลังด้านละ 5 ต้น และด้านข้างด้านละ 7 ต้น ระหว่างเสาคู่กับหลังคาทำเป็นซุ้มโค้ง ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ไม่มีระเบียงเดินได้รอบ ใบเสมาติดกับตัวอุโบสถ ด้านหน้า มีกำแพงแก้วที่ล้อมรอบ ภายในมุมกำแพงแก้วด้านหน้า (ทิศตะวันตก) มีเจดีย์ก่ออิฐถือปูน 2 องค์
2. หอระฆัง มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมสมันรัตน โกสินทร์ตอนต้น
3. อาคารที่บรรจุอัฐิตระกูล ณ สงขลา ก่ออิฐถือปูนยกพื้นปูกระเบื้อง
4. กำแพงและประตู กำแพงก่อด้วยหินสอปูน ซุ้มประตูทำเป็นแบบหลังคาเก๋งจีน กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดิน โบราณสถานวัดแจ้งเป็นโบราณสถานสำหรับชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 103 ตอนที่ 65 วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2529

ภาพ 41 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดโพธิ์ปฐมาวาส ตำบลบ่อขวาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ภาพ 42 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณวัดแจ้ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

เขาดังกวน (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

เขาดังกวนอยู่ทางทิศตะวันตกของเขาน้อย สูงจากระดับน้ำทะเล 80 เมตร มีบันไดทางขึ้นเขายู่ทางทิศตะวันตกด้านถนนราชดำเนินใน มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดังนี้

1. พระเจดีย์หลวง เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน สร้างขึ้นในสมัยใดไม่แน่ชัด รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเงินหลวงให้เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (แก่น ฅ สงขลา) ดำเนินการบูรณะจนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2409 ต่อมาได้มีพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในองค์พระเจดีย์หลวง ในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2539

2. พลับพลา ร.4 หรือศาลาวิหาร เป็นพลับพลาที่ประทับของรัชกาลที่ 4 ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสีแดง ที่หน้าบันทางทิศตะวันตกมีรูปปั้นตรงกลางเป็นรูปมหาพิชัยมงกุฏ และมีรูปฉัตรอยู่ทั้งสองข้าง และระหว่างพลับพลาถึงพระเจดีย์หลวงบนยอดเขามีทางขึ้นทำเป็นบันไดนาคเช่นเดียวกับทางขึ้นทางด้านล่างริมถนนราชดำเนินใน

3. ประภาคาร อยู่ทิศเหนือองค์พระเจดีย์หลวง รัชกาลที่ 5 ให้สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2440 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนพระเจดีย์หลวงและพลับพลา ร.4 เป็นโบราณสถานสำหรับชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอน 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478

เขาน้อย (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

เขาน้อย อยู่ทางทิศตะวันออกของเขาดังกวนริมถนนราชดำเนิน สูงจากระดับน้ำทะเล 60 เมตร เชิงเขาคิดกับแหลมสมิหลา เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. พระอนุสาวรีย์พลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ พระราชโอรสพระองค์ที่ 41 ในรัชกาลที่ 5 ขณะที่ยังดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาล และสมุหเทศาภิบาล ผู้สำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ระหว่างปี พ.ศ. 2453-2458 และอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ระหว่างปี พ.ศ.2458-2468 พระองค์ทรงเลือกเอาเมืองสงขลาเป็นที่ตั้งที่ว่าการมณฑล โดยการสร้างพระตำหนักเขาน้อยเป็นที่ประทับอย่างถาวร

2. สวนเสรี เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กที่ตั้งอยู่เชิงเขาน้อยฝั่งตรงข้ามกับแหลมสมิหลา ภายในสวนจะมีทางเดินชมไม้คัดเป็นรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น ช้าง ยีราฟ ม้า วัว กวาง เป็นต้น

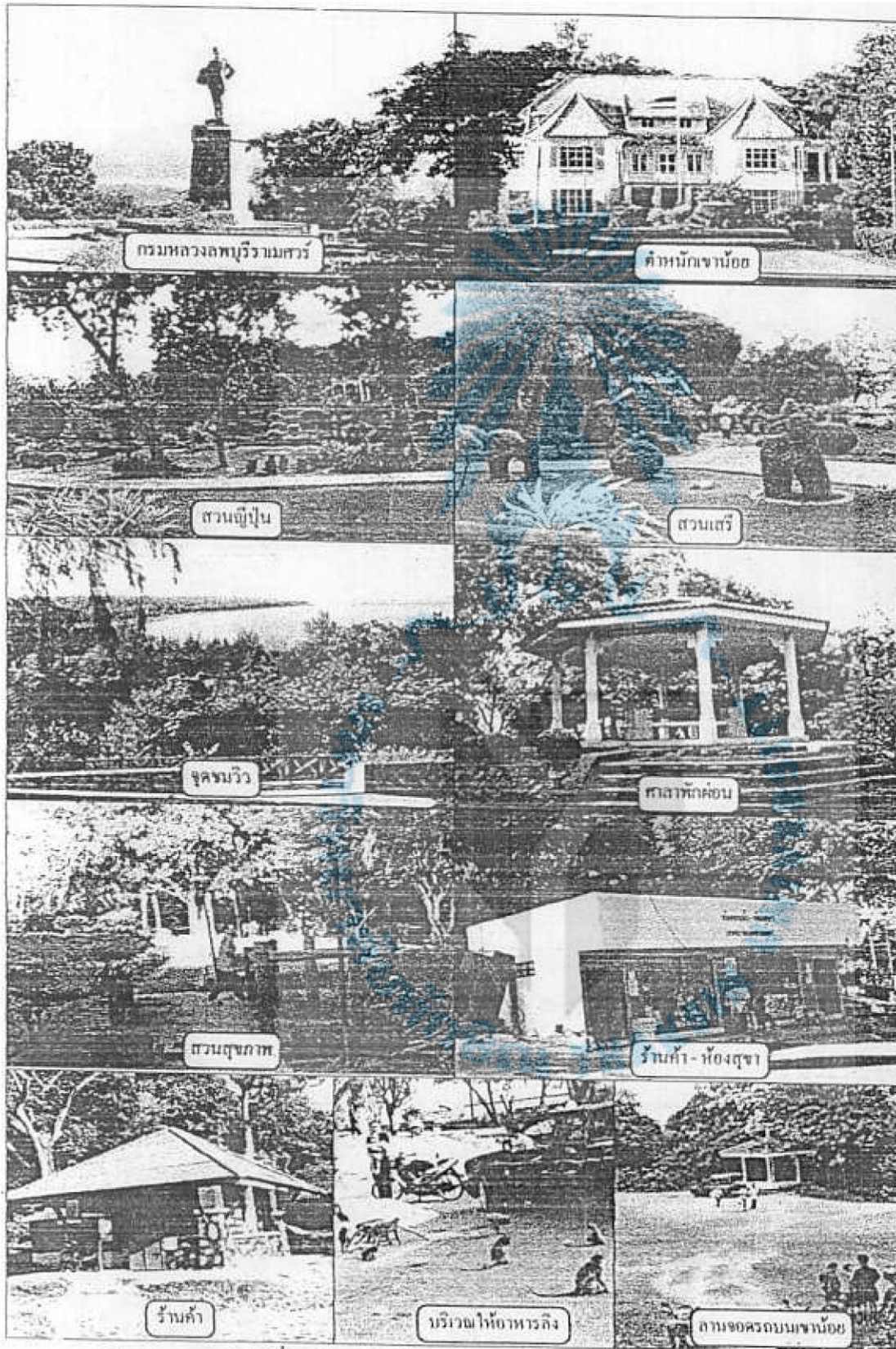
3. สวนสุขภาพเขาน้อย ตั้งอยู่เชิงเขาระหว่างทางขึ้นเขาน้อย เป็นสถานที่ออกกำลังกาย

4. ตำหนักเขาน้อย ตั้งอยู่ทางทิศใต้เขาน้อย สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2454

นอกจากนี้ เขาน้อยยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ และมีนักท่องเที่ยวมาให้อาหารเสมอ ๆ

ภาพ 43 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขาดังกวน ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

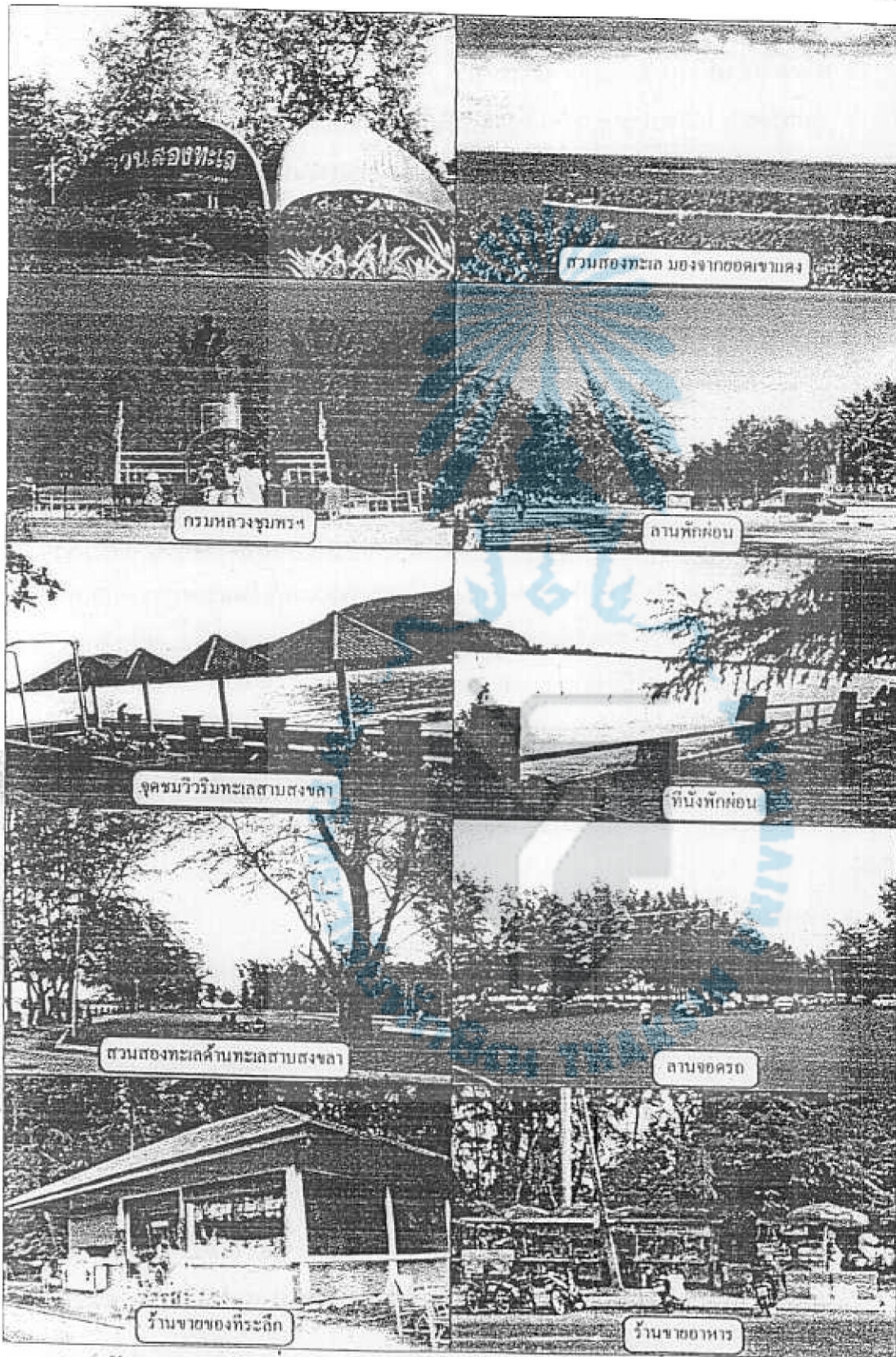
ภาพ 44 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณเขาน้อย ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

สวนสองทะเล (บริเวณทะเลสาบสงขลา)

สวนสองทะเล หรือแหลมสนอ่อน อยู่ฝั่งตะวันออกของปากทางเข้าทะเลสาบสงขลา(ฝั่งตรงข้ามกับเขาแดง) อยู่เหนือสุดของเทศบาลนครสงขลาห่างจากหาดสมิหลาไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ 2 กิโลเมตร เป็นแหลมที่เกิดจากคลื่นและกระแสน้ำพัดพาตะกอนทรายมาทับถมเป็นแนวขวางออกสู่ออกสู่ทะเล ในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ มีความยาว 2 กิโลเมตร และมีความกว้าง 500-600 เมตร มีต้นสนทะเลขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น จึงทำให้ร่มรื่นตลอดปี

บริเวณปลายสุดของแหลมสนอ่อน สร้างเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กเป็นแนวยาว 900 เมตร เพื่อป้องกันคลื่นและกระแสน้ำกัดเซาะพื้นที่ของแหลม ตรงบริเวณปลายแหลมสนอ่อนเป็นที่ประดิษฐานพระอนุสาวรีย์ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระราชโอรสพระองค์ที่ 28 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2536 และมีพิธีอันเชิญพระรูปสู่แท่นประดิษฐาน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ.2536 และวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดพระอนุสาวรีย์ สวนสองทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก เนื่องจากมีความเหมาะสมดังนี้

1. ตั้งอยู่ตรงปลายแหลมปากอ่าวสงขลา ทำให้มองเห็นทัศนียภาพต่าง ๆ ได้ดี เช่น เขาแดง ท่าเรือท่าลิ๊ก เกาะหนูเกาะแมว เรือสินค้า เรือประมงที่ผ่านเข้าออกปากอ่าวสงขลา เป็นต้น
 2. เป็นที่ประดิษฐานพระอนุสาวรีย์ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
 3. สามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย และมีลานจอดรถกว้างขวาง
 4. มีลานคอนกรีตกว้าง 20 เมตร ยาว 300 เมตร อยู่ตรงด้านหน้าพระอนุสาวรีย์ติดกับสันเขื่อนชายทะเล และมีที่นั่งพักผ่อนชมทัศนียภาพปากอ่าวสงขลาเป็นแนวยาว
 5. มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และสินค้าของที่ระลึก และเครื่องสักการะพระอนุสาวรีย์ ฯ
 6. มีลานสำหรับออกกำลังกาย และสนามหญ้าสำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจ
 7. ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองสงขลา และสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงได้โดยง่าย เช่น หาดสมิหลา เขาดังกวน เขาน้อย ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา เป็นต้น
- แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลางทั้ง 22 แหล่ง มีคะแนนศักยภาพในแต่ละด้าน ดังปรากฏในตาราง 34

ภาพ 45/ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณสวนสองทะเล ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เมื่อนำค่าร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงของแต่ละแหล่งมาวิเคราะห์สรุปเปรียบเทียบได้ผลดังตาราง 35 ซึ่งพบว่ามีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงเต็มจำนวน 4 แหล่ง คือ วัดป่าลิลอยก์ สวนป่าเปรม วังเจ้าเมืองพัทลุง และหาดแสนสุขลำปำ เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ติดกับถนนสายหลัก มีรถประจำทางผ่าน และมีป้ายชี้ทางที่บอกข้อความครบ คือ ชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง ส่วนแหล่งที่มีคะแนนศักยภาพน้อย คือ วัดภูผาบึก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดโลการาม สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง ซึ่งส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ห่างจากถนนสายหลัก ถนนทางเข้าแหล่งมีสภาพไม่ดี ไม่มีรถประจำทางผ่าน ไม่มีป้ายชี้ทาง หรือมีไม่สมบูรณ์ จึงทำให้ได้คะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้ต่ำ

ตาราง 35 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
100.00	1. วัดป่าลิลอยก์ 2. สวนป่าเปรม 3. วังเจ้าเมืองพัทลุง 4. หาดแสนสุขลำปำ	- - -	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมินศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
96.00	1. เขาดังควน 2. วัดโพธิ์ปฐมาวาส	- -	1. ลักษณะถนน
92.00	1. สวนสองทะเล	-	2. พาหนะที่เข้าถึง
88.00	1. วัดบางเขียด	-	3. พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง
84.00	1. วัดเขาน้อย 2. วัดวัง 3. วัดวิหารเบ็ก	- 5	4. ระยะทาง 5. ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง
80.00	1. วัดแจ้ง 2. เขาน้อย 3. วัดแหลมพ้อ	5 -	
76.00	1. เมืองสงขลานครินทร์เขาแดง 2. วัดโลการาม	5 -	
72.00	1. วัดสุวรรณคีรี 2. วัดบ่อทรัพย์	-	
64.00	1. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	3	
60.00	1. วัดภูผาบึก 2. วัดศิริวรรณาวาส	5 5	
52.00	1. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	1, 3, 5	

2. ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในแหล่ง เมื่อนำร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้มาวิเคราะห์จะได้ผลดังตาราง 36 พบว่ามีเพียง 5 แหล่งเท่านั้นที่ได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 50 โดยสวนสองทะเลที่ได้คะแนนมากที่สุดก็ได้เพียงร้อยละ 68.57 รองลงมาร้อยละ 60.00 มี 4 แหล่งคือ สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำป่า วัดแจ้ง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง ส่วนที่เหลืออีก 17 แหล่งมีคะแนนศักยภาพต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยทุกแหล่งจะมีคะแนนแต่ละเกณฑ์ย่อยที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 4-6 เกณฑ์ จากทั้งหมด 7 เกณฑ์ เนื่องจากแหล่งที่มีคะแนนค่อนข้างสูงจะมีหน่วยงานดูแลรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดและให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น เทศบาลนครสงขลารับผิดชอบสวนสองทะเล เทศบาลเมืองพัทลุงรับผิดชอบหาดแสนสุขลำป่า กรมป่าไม้รับผิดชอบสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เป็นต้น ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อยส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวมากนัก ทำให้การเข้าถึงไม่สะดวกเท่าที่ควร และขาดสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟ และโทรศัพท์ จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้น้อย

ตาราง 36 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
68.57	1. สวนสองทะเล	6	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมินศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว 1. น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ 2. ภาชนะรองรับขยะ และการกำจัดขยะ 3. สถานที่จอดรถ ทำเทียมเรือ 4. ที่พักแรม 5. ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก 6. ห้องน้ำ หรือสุขา 7. การดูแล และการรักษาความปลอดภัย
60.00	1. สวนป่าเปรม 2. หาดแสนสุขลำป่า 3. วัดแจ้ง 4. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	2, 4, 6 2, 4, 6, 7 4, 5, 7 1, 2, 5, 7	
48.57	1. วัดป่าลิไลยก์ 2. วัดโพธิ์ปฐมवास 3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	1, 4, 5, 7 2, 4, 5, 7 1, 2, 3, 5, 7	
45.71	1. เขาน้อย 2. วัดแหลมพ้อ	1, 2, 4, 6, 7 1, 2, 4, 5, 7	
42.86	1. วังเจ้าเมืองพัทลุง 2. วัดสุวรรณคีรี 3. วัดวิหารเบิก 4. วัดโลกราบ 5. วัดบางเขียด	2, 3, 4, 5, 6 1, 2, 4, 5, 7 1, 2, 4, 5, 7	
40.00	1. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	1, 2, 4, 5, 6, 7	
37.00	1. วัดวัง	1, 2, 4, 5, 6, 7	
34.27	1. เขาดังกวน 2. วัดบ่อทรัพย์ 3. วัดเขาน้อย 4. วัดภูผาเบิก	1, 2, 3, 5, 6, 7 1, 2, 4, 5, 6, 7 1, 2, 4, 5, 7	
28.57	1. วัดศิริวรรณवास	1, 2, 4, 5, 6, 7	

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนำร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้มีวิเคราะห์จะได้ผลดังตาราง 37 ซึ่งแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ร้อยละ 78.75 มี 2 แหล่ง คือ วัดสุวรรณคีรี และวัดบ่อทรัพย์ รองลงมา ร้อยละ 72.50 มี 1 แหล่ง คือ วัดศิริวรรณवास ร้อยละ 67.50 มี 4 แหล่ง คือ เขาคังกวน เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดเขาน้อย และวัดวัง และร้อยละ 66.25 มี 1 แหล่ง คือ วัดกุฎาเบิก แหล่งที่ได้คะแนนสูงทุกแหล่งมีสภาพธรรมชาติ สภาพทางวัฒนธรรม (มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร) ก่อนข้างสมบูรณ์และมีปัญหาด้านมลภาวะน้อย จึงทำให้ได้คะแนนประเมินค่อนข้างสูง ส่วนแหล่งที่ได้คะแนนน้อยที่สุดร้อยละ 43.75 มี 2 แหล่ง คือ สวนป่าปรรม และหาดแสนสุขลำปำ เนื่องจากทั้งสองแหล่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไม่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสภาพธรรมชาติในแหล่งขาดการดูแลหรือถูกปรับปรุงไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ส่วนอีก 6 แหล่งที่ได้คะแนนน้อยเพียงร้อยละ 50 คือ วัดโพธิ์ปฐมवास วัดแจ้ง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด วัดโลการาม และวัดแหลมพ้อ ถึงแม้ว่าวัดดังกล่าวทุกวัดจะมีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรแล้ว แต่ไม่ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเท่าที่ควร(ปรับเปลี่ยนสภาพธรรมชาติ) และขาดการแก้ไขปัญหามลภาวะของแหล่ง จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้น้อย

ตาราง 37 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
78.75	1. วัดสุวรรณคีรี 2. วัดบ่อทรัพย์	2 -	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมินศักยภาพด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 1. สภาพทางธรรมชาติ 2. ระบบนิเวศ 3. สภาพทางวัฒนธรรม 4. มลภาวะ(ขยะ ทัศนียภาพ เสียง อากาศ ดิน น้ำ)
72.50	1. วัดศิริวรรณवास	-	
67.50	1. เขาคังกวน 2. วัดเขาน้อย 3. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง 4. วัดวัง	- - 2	
66.25	1. วัดกุฎาเบิก	-	
61.25	1. วัดป่าลิไลยก์ 2. วัดเจ้าเมืองพิทลุง 3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	2 -	
60.00	1. เขาน้อย 2. สวนพฤกษศาสตร์ฯ	3	
58.75	1. สวนสองทะเล	2, 3	
50.00	1. วัดโพธิ์ปฐมवास 2. วัดแจ้ง	1, 2	
	3. วัดวิหารเบิก 4. วัดบางเขียด	1, 2	
	5. วัดโลการาม 6. วัดแหลมพ้อ	1, 2	
43.75	1. สวนป่าปรรม 2. หาดแสนสุขลำปำ	2, 3	

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนำร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้มาวิเคราะห์จะได้ผลดังตาราง 38 ซึ่งมี 6 แหล่งที่มีคะแนนศักยภาพสูงถึงร้อยละ 80 คือ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดเขาน้อย วัดวัง และวัดภูผาเบิก รองลงมาร้อยละ 78.33 มี 2 แหล่ง คือ เขาดังกวน และเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง แหล่งดังกล่าวมีสภาพทางธรรมชาติและสภาพทางวัฒนธรรม (มีโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากร) ก่อนข้างสมบูรณ์ จึงได้คะแนนประเมินศักยภาพค่อนข้างสูง ส่วนแหล่งที่มีคะแนนศักยภาพน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 36.67 คือ หาดแสนสุขลำปำ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กำลังอยู่ระหว่างการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยเทศบาลเมืองพัทลุง ทำให้สภาพธรรมชาติในแหล่งลดลง อีกทั้งไม่มีโบราณสถานตั้งอยู่ในแหล่ง จึงทำให้ได้คะแนนน้อย นอกจากนี้แหล่งอื่น ๆ ที่มีคะแนนน้อย เช่น สวนสองทะเล(ร้อยละ 57.67) สวนป่าเปรม(ร้อยละ 51.67) เขาน้อย(ร้อยละ 50.00) และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง(ร้อยละ 50.00) ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันคือ สภาพธรรมชาติในแหล่งถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น อาคาร ลานจอดรถ ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น อีกทั้งภายในแหล่งก็ไม่มีโบราณสถาน จึงทำให้ได้รับคะแนนประเมินด้านนี้น้อย

ตาราง 38 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
80.00	1. วัดโพธิ์ปฐมาวาส 2. วัดสุวรรณคีรี 3. วัดบ่อทรัพย์ 4. วัดเขาน้อย 5. วัดวัง 6. วัดภูผาเบิก	1 - 1 -	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมิน ศักยภาพด้านคุณค่าและ ความสำคัญของแหล่ง
78.33	1.เขาดังกวน 2. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	- -	1. ทางธรรมชาติ 2. ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม
77.33	1. วัดป่าลิไลยก์ 2. วัดโลกราบ	1	3. ทางวัฒนธรรม
71.67	1. วัดเจ้าเมืองพัทลุง 2. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	1 -	
70.00	1. วัดศิริวรรณาวาส	-	
66.67	1. วัดแจ้ง 2. วัดวิหารเบิก 3. วัดบางเขียด 4. วัดแหลมพ้อ	1 1	
57.67	1. สวนสองทะเล	1, 2	
51.67	1. สวนป่าเปรม	1, 2	
50.00	1. เขาน้อย 2. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	2	
36.67	1. หาดแสนสุขลำปำ	1, 2	

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น เมื่อนำร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้มาวิเคราะห์จะได้ผลดังตาราง 39 แหล่งที่มีคะแนนประเมินศักยภาพสูงสุดได้เพียงร้อยละ 68.75 คือ สวนป่าเปรม รองลงมาร้อยละ 63.75 มี 2 แหล่งคือ หาดแสนสุขลำป่า และวัดวิหารเบิก ได้ร้อยละ 58.75 มี 4 แหล่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ สวนสองทะเล วัดแจ้ง และเขาน้อย ได้ร้อยละ 57.50 มี 2 แหล่ง คือ วัดเขาน้อย และวัดโลการาม ส่วนที่เหลืออีก 12 แหล่ง มีคะแนนเพียงร้อยละ 52.50 คือวังเจ้าเมืองพัทลุง เขาดังกวน วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบ่อทรัพย์ วัดวัง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดบางเขียด วัดแหลมพ้อ และวัดภูผาเบิก และแหล่งที่มีคะแนนต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 46.25 คือ วัด ศิริวรรณาวาส เนื่องจากเป็นวัดร้างมานานแล้ว จะเห็นได้ว่าค่าร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพด้านการตอบรับของคนในท้องถิ่นค่อนข้างต่ำและมีค่าใกล้เคียงกัน โดยแหล่งที่มีระดับศักยภาพรวมสูงในกลุ่มนี้ มักจะได้รับการตอบรับจากคนในท้องถิ่นสูงด้วย เช่น สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำป่า วัดป่าลิไลยก์ สวนสองทะเล เป็นต้น หรือกล่าวได้ว่าคะแนนประเมินศักยภาพด้านนี้จะมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับคะแนนประเมินศักยภาพรวมของแต่ละแหล่ง

ตาราง 39 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น
ของแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
68.75	1. สวนป่าเปรม	-	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมินศักยภาพด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น 1. การต้อนรับนักท่องเที่ยว 2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง 3. การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน 4. การได้ประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง
63.75	2. หาดแสนสุขลำป่า 2. วัดวิหารเบิก	2	
58.75	1. วัดป่าลิไลยก์	2	
	2. สวนสองทะเล 3. วัดแจ้ง	2, 3	
	4. เขาน้อย	2, 3	
57.50	1. วัดเขาน้อย 2. วัดโลการาม	2	
52.50	1. วังเจ้าเมืองพัทลุง 2. เขาดังกวน	2	
	3. วัดโพธิ์ปฐมาวาส 4. วัดสุวรรณคีรี	2	
	5. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	2	
	6. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง	2	
	7. วัดบ่อทรัพย์ 8. วัดวัง	2	
	9. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	2	
	10. วัดบางเขียด 11. วัดแหลมพ้อ	2	
	12. วัดภูผาเบิก	2	
	46.25	1. วัดศิริวรรณาวาส	4

6. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เมื่อนำร้อยละของคะแนนประเมินศักยภาพ ด้านนี้มาวิเคราะห์จะได้ผลดังตาราง 40 ซึ่งมี 2 แหล่งที่มีคะแนนสูงที่สุดเพียงร้อยละ 66.67 คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง และสวนพฤกษศาสตร์พตลึง ซึ่งต่างก็อยู่ในความดูแลและการจัดการของกรมป่าไม้ รองลงมาร้อยละ 60 มี 1 แหล่ง คือ วังเจ้าเมืองพตลึง ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 53.33 มี 3 แหล่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ สวนสองทะเล และเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง โดยที่เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดงอยู่ในความดูแลและการจัดการของสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 10 จังหวัดสงขลา ส่วนที่เหลืออีก 15 แหล่ง มีคะแนนศักยภาพด้านนี้น้อยกว่าร้อยละ 50 ในจำนวนนี้มี 7 แหล่งที่มีคะแนนเพียงร้อยละ 26.67 คือ วัดแจ้ง วัดเขาน้อย วัดวัง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด วัดโลกราบ และวัดแหลมพ้อ โดยแหล่งที่มีคะแนนต่ำทุกแหล่งจะได้รับคะแนนประเมินต่ำมากในทั้ง 3 เกณฑ์ประเมินย่อย คือ การให้การศึกษา การรักษาสีงแวดล้อม และการไม่มีองค์การการจัดการที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ต่างก็มีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึง และด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งสูง

ตาราง 40 ร้อยละของคะแนนศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

คะแนน(%)	แหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ย่อยที่ได้ < 50%	หมายเหตุ
66.67	1.เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง 2. สวนพฤกษศาสตร์พตลึง	- -	เกณฑ์ย่อยที่ใช้ประเมินศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 1. การให้การศึกษา 2. การรักษาสีงแวดล้อม 3. องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
60.00	1. วังเจ้าเมืองพตลึง	3	
53.33	1. วัดป่าลิไลยก์ 2. สวนสองทะเล 3. เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	3 2, 3	
46.67	1. สวนป่าเปรม 2. เขาดังกวน 3. หาดแสนสุขลำปำ 4. เขาน้อย 5. วัดสุวรรณคีรี	2, 3 1, 3 3	
40.00	1. วัดบ่อทรัพย์ 2. วัดภูผาเบิก 3. วัดศิริวรรณवास	2, 3 2, 3	
33.33	1. วัดโพธิ์ปฐมาสาส	1, 3	
26.67	1. วัดแจ้ง 2. วัดเขาน้อย 3. วัดวัง 4. วัดวิหารเบิก 5. วัดบางเขียด 6. วัดโลกราบ 7. วัดแหลมพ้อ	1, 2, 3 1, 2, 3 1, 2, 3 1, 2, 3	

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวนในแหล่งที่มีระดับคุณภาพปานกลาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ที่อยู่ปัจจุบัน การศึกษา และอาชีพ ปรากฏผลดังนี้

ข้อ 1 เพศ สรุปได้ดังตาราง 41

ตาราง 41 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับคุณภาพปานกลาง แยกตามเพศ

เพศ	ส่วนเพศชาย		สัดส่วนหญิง		รวม		เมืองสงขลา		วัดเจียงน้อย															
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%														
ชาย	17	29.8	35	35	11	23.9	16	31.4	28	38.4	15	30	17	32.7	24	49	5	16.7	14	24.6				
หญิง	40	70.2	65	65	35	76.1	35	68.6	45	61.6	35	70	35	67.3	25	51	25	83.3	43	75.4				
รวม	57	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100				
เพศ	วัดคูหาเข็ก		วัดศิริวรรณาวาส		วัดบ่อทรัพย์		วัดสุวรรณคีรี		วัดแหลมพ้อ		สวนป่าปรรม		วัดโพธิ์ปฐมาวาส		วัดแจ้ง		เขตกังวณ		เขาน้อย		สวนทอง			
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%		
ชาย	10	25	9	27.3	7	18	17	34.7	18	29.5	41	53.3	18	38.3	16	42.1	33	49	49	62.8	47	45.2	464	37.09
หญิง	30	75	24	72.7	32	82	32	65.3	43	70.5	36	46.7	29	61.7	22	57.9	34	51	29	37.2	57	54.8	787	62.91
รวม	40	100	33	100	39	100	49	100	61	100	77	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	100	1,251	100

จากตาราง 41 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 22 แหล่งพบว่ามีนักท่องเที่ยวเพศชายโดยเพศหญิงมีมากถึงร้อยละ 62.91 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 37.09 เป็นเพศชาย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งพบว่าส่วนใหญ่มีนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิงถึง 20 แหล่ง ในจำนวนดังกล่าวมี 2 แหล่งที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน คือวัดโคกการาม และเขาคังวณ ส่วนที่เหลืออีก 2 แหล่งเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ สวนป่าปรรม และเขาน้อย โดยเฉพาะเขาน้อยเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเพศชายมากกว่าเพศหญิงชัดเจน เนื่องจากเป็นแหล่งที่คนในเมืองสงขลานิยมใช้เป็นสถานที่ออกกำลังกาย ประกอบกับเป็นสถานที่ค่อนข้างเดียว และไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

ข้อ 2 อายุ สรุปได้ดังตาราง 42

ตาราง 42 ร้อยละของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศึกษาปานกลางแยกตามอายุ

อายุ(ปี)	สถานพิกษ ศาสตร์ที่ทรง		วัด		หาดแสนสุข สำโรง		วัดราชนิก		วัดวัง		วังเจ้าเมือง พิบูลย์		เจดีย์มหา ทะเลหลวง		วัดบางเขิน		วัดโกลน		เมืองสงขลา เขมา		วัดเขาน้อย		
	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	
<13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.96	-	-	-	-	-	-	2	4.08	-	-	-	-	
13-18	4	7.02	-	-	4	4	1	2.17	1	1.96	3	4.11	2	4	-	2	4.08	-	-	-	2	3.51	
19-25	50	87.72	39	73.59	44	44	40	86.96	42	82.35	32	43.84	44	88	46	88.46	28	57.14	30	100	40	70.16	
26-35	1	1.75	3	5.66	27	27	3	6.52	3	5.88	18	24.65	3	6	-	2	4.08	-	-	-	4	7.02	
36-45	-	-	7	13.21	15	15	2	4.35	1	1.96	15	20.55	-	-	1	1.92	4	8.16	-	-	4	7.02	
46-60	2	3.51	2	3.77	10	10	-	-	3	5.88	5	6.85	1	2	3	5.77	5	10.20	-	-	6	10.53	
>60	-	-	2	3.77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3.85	6	12.25	-	-	-	1	1.75
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100	
อายุ(ปี)	วัดคูหาเขิน		วัดศรีวรรณ วาปี		วัดโพธิ์		วัด สุวรรณคีรี		วัดแหลมหัว		วัดโพธิ์ วาปี		วัดสัง		เขาคิงควน		เขาน้อย		ความคงเขต		รวม		
	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	
<13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.49	-	-	-	-	-	4	0.32
13-18	-	-	-	-	-	2.04	1	2.04	-	-	5	6.49	3	6.38	4	10.53	5	7.46	6	7.69	15	14.42	
19-25	38	95	33	100	37	94.87	38	77.55	31	50.82	25	32.47	19	40.43	19	50	25	37.31	23	29.49	28	26.92	
26-35	-	-	-	-	-	-	4	8.16	14	22.95	29	37.66	10	21.28	3	7.89	14	21.45	24	30.77	24	23.08	
36-45	1	2.5	-	-	1	2.56	2	4.08	9	14.75	13	16.88	10	21.28	9	23.68	14	21.45	16	20.51	20	19.23	
46-60	1	2.5	-	-	1	2.56	3	6.12	5	8.20	5	6.49	4	8.51	1	2.63	5	7.46	7	8.97	15	14.42	
>60	-	-	-	-	-	-	1	2.04	2	3.28	2	-	1	2.13	2	5.26	3	4.48	2	2.56	2	1.92	
รวม	40	100	33	100	100	100	49	100	61	100	61	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	1,251	

จากตาราง 42 เมื่อพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีอายุ 19-25 ปีเป็นกลุ่มที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่สูงสุดร้อยละ 60.03 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมา ร้อยละ 14.87 เป็นกลุ่มอายุ 26-35 ปี ร้อยละ 11.51 เป็นกลุ่มอายุ 36-45 ปี ร้อยละ 8.63 เป็นกลุ่มอายุมากกว่า 46 ปี และร้อยละ 4.96 เป็นกลุ่มอายุน้อยกว่า 19 ปี เมื่อพิจารณาเป็นราย แหล่งก็พบว่า ส่วนใหญ่ใน 21 แหล่ง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุดจะมีอายุ 19-25 ปี และมีเพียงแหล่งเดียว คือ เขาน้อย ที่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอายุ 26-35 ปีมากที่สุด แต่ก็มี จำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มอายุ 19-25 ปีมาก จากผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุ 19-25 ปี นิยมมาท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งมาก และอยู่ในวัยกำลังศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่

ตาราง 43 ร้อยละของที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวในแหล่งที่ระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	สวนพฤกษฯ		วัดป่าศิโยน		หอดมนตรฯ		วัดวิหารเปิด		วัดวัง		วังเจ้าเมืองหัตถุม		เจดางามหลวง		วัดบางเขิน		วัดโศการาม		เมืองสงขลาเก่า		วัดเขาไฉ		โคกเขาเบิก		
	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	กม	%	
ชุมพร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
สุราษฎร์ฯ	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
พังงา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ภูเก็ต	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
กระบี่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
นครศรีฯ	-	-	2	3.77	4	4	-	-	1	1.96	3	4.11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
พัทลุง	8	14.04	15	28.30	66	66	7	15.22	10	19.61	32	43.83	6	12	1	1.92	1	2.04	1	3.33	1	1.75	1	2.50	
ตรัง	2	3.51	1	1.89	-	-	-	1	2.17	1	1.96	4	5.48	1	2	1	1.92	-	-	1	3.33	2	3.51	1	2.50
สตูล	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.75	-	
สงขลา	46	80.70	34	64.15	21	21	37	80.43	39	76.47	30	41.10	43	86	49	94.23	49	98.92	28	93.33	53	92.98	38	95	
ปัตตานี	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ยะลา	1	1.75	-	-	1	1	1	2.17	-	-	-	-	-	-	-	1	1.92	1	2.04	-	-	-	-	-	
นราธิวาส	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ประจวบฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
เพชรบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
นครปฐม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
กาญจนฯ	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	4.11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
นนทบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ปทุมธานี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ชลบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ระยอง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ปราจีนบุรี	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ฉะเชิงเทรา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
สุโขทัย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
เชียงใหม่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
เชียงราย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ศรีสะเกษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
มหาสารคาม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100	40	100	

จากตาราง 43 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แห่ง พบว่ามีนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลามาท่องเที่ยวมากที่สุดถึงร้อยละ 75.30 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 13.19 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดพัทลุง ร้อยละ 2.32 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 1.84 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดนครศรีธรรมราช และร้อยละ 1.44 เป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดปัตตานี ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 5.91 เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ รวม 22 จังหวัด จากผลดังกล่าว แสดงว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ และจากจังหวัดใกล้เคียง

เมื่อพิจารณาเป็นรายแห่ง พบว่าเป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลามากที่สุดใน 20 แห่ง ส่วนที่เหลืออีก 2 แห่ง คือ หาดแสนสุขลำปำ และวังเจ้าเมืองพัทลุง เป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวจากจังหวัดพัทลุงมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละแหล่งพบว่า สวนสองทะเลมีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดต่าง ๆ มากที่สุดถึง 18 จังหวัด รองลงมา คือ สวนป่าเปรม 14 จังหวัด หาดแสนสุขลำปำ 11 จังหวัด เขาน้อย 10 จังหวัด วังเจ้าเมืองพัทลุง 6 จังหวัด เขาดงกวนและวัดแหลมพ้อ แหล่งละ 5 จังหวัด สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าติโลยก์ วัดวิหารเบิก วัดวัง วัดบางเขียด วัดโพธิ์ปฐมาวาส และวัดเขาน้อย แหล่งละ 4 จังหวัด เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดโลการาม เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดศิริวรรณาวาส และวัดบ่อทรัพย์ แหล่งละ 3 จังหวัด และแหล่งละ 2 จังหวัด มี 2 แหล่ง คือ วัดสุวรรณคีรี และวัดแจ้ง

จากผลดังกล่าว แสดงว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักมาก และสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก (เช่น สวนสองทะเล สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำปำเขาน้อย เป็นต้น) จะได้รับความนิยมสนใจจากนักท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักน้อย และเข้าถึงไม่สะดวก (เช่น เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดคูหาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี เป็นต้น)

ข้อ 4 ระดับการศึกษา สรุปได้ดังตาราง 44

ตาราง 44 ร้อยละของระดับการศึกษาของนักศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาคกลาง

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ส่วนพฤกษศาสตร์ที่ทุ่ง		วัด		วัดวิหารเม็ก		วัดวัง		วังเจ้าเมือง		เขตห้ามต่าง		วัดบางเขียด		วัดโคกการาม		เมืองสงขลา		วัดเจ้าน้อย		
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
ไม่ได้รับ																					
ประถมศึกษา	2	3.51	3	5.66	11	11	1	1.96			1	2	4	7.69	14	28.57			9	15.79	
มัธยมศึกษา	2	3.51			6	6	2	3.92	4	5.48			1	1.92	3	6.13			4	7.02	
ม.ปลาย/ปวช.	2	3.51	3	5.66	11	11	3	6.32	45	20.55	2	4	1	1.92	1	2.84			3	3.51	
อนุปริญญา	1	1.75	2	3.77	16	16	1	2.17	8	10.98	1	2			1	2.84			1	1.75	
ปริญญาตรี	50	87.72	45	84.91	34	34	42	91.30	44	64.17	46	92	46	88.46	30	61.22	30	30	41	71.93	
ปริญญาโท					2	2			2	2.74											
ปริญญาเอก																					
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	49	100	30	100	57	100	

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	วัดศรีวรรณ		วัด		วัดแหลมพ้อ		สวนป่าปราม		วัดโพธิ์ปฐม		วัดดง		เขาดังกวน		เจ้าน้อย		สวนสอง			
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%		
ไม่ได้รับ																				
ประถมศึกษา	1	2.50			7	11.48	3	3.90	3	6.38	1	2.63	8	11.94			9	14.65	91	7.27
มัธยมศึกษา					4	6.56	13	16.88	11	23.40	2	5.26	6	8.96	12	15.38	10	16.2	82	6.53
ม.ปลาย/ปวช.					3	4.92	15	19.48	6	12.76	11	28.95	12	17.91	22	28.21	26	41.54	138	11.03
อนุปริญญา					4	6.56	16	20.78	1	2.13	1	2.63	9	13.43	31	39.74	15	23.39	111	8.87
ปริญญาตรี	38	95	33	100	41	67.21	30	38.96	24	51.06	21	55.26	30	47.77	2	2.56	42	64.38	312	64.91
ปริญญาโท	1	2.50			2	3.27			1	2.13	2	5.26	2	2.99	1	1.28	3	4.62	15	1.20
ปริญญาเอก															1	1.28			1	0.08
รวม	40	100	33	100	61	100	77	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	100	1,251	100

จากตาราง 44 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แห่ง พบว่านักท่องเที่ยวนิยมการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดถึงร้อยละ 64.91 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 19.90 เป็นกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงอนุปริญญา ร้อยละ 13.82 เป็นกลุ่มระดับประถมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 1.36 เป็นกลุ่มระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และไม่ได้เรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งก็พบว่านักท่องเที่ยวมีมากที่สุดที่วัดบางเขียด 21 แห่ง ยกเว้นแหล่งเขาดังกวนที่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอนุปริญญามากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษา ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามลำดับ

ตาราง 45 ร้อยละของอาชีพของนักศึกษาที่วัยในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

อาชีพ	สวนพฤกษศาสตร์พฤกษศาสตร์		วัด		หัตถกรรม		วัดร้าง		วังเอื้องพัง		เขตห้ามล่าสัตว์		วัดบางเขิน		วัดโลการาม		เมืองสงขลาเก่า		วัดเจ้าน้อย	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
นักบิน	52	91.20	39	73.58	33	32	40	86.95	31	42.47	46	92	45	86.53	32	63.1	30	100	39	68.42
แม่บ้าน	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	4	8.16	-	-	5	8.77
รับจ้างทั่วไป	-	-	1	1.89	10	10	-	-	4	5.47	-	-	-	-	4	8.16	-	-	4	7.42
เกษตรกร	1	1.75	3	5.66	7	7	-	-	2	2.74	1	2	2	3.85	3	6.12	-	-	1	1.75
ศิษย์ครู	-	-	1	1.89	9	9	2	4.35	5	6.88	10	13.70	1	2	2	4.08	-	-	3	5.26
พนักงานบริษัท	1	1.75	-	-	9	9	9	3.92	5	3.85	-	-	-	-	1	2.04	-	-	1	1.75
ครู	2	3.51	1	1.89	5	5	2	4.35	10	13.70	1	2	-	-	-	-	-	-	3	3.51
ข้าราชการ	1	1.75	7	13.21	23	23	2	4.35	11	15.07	1	2	1	1.92	3	6.12	-	-	2	3.51
อื่นๆ	-	-	1	1.89	1	1	-	-	-	-	-	-	2	3.85	-	-	-	-	-	-
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100

อาชีพ	วัดศิริวรรณ		วัดปอแก้ว		วัดสุวรรณคีรี		วัดแหลมพิศ		สวนป่าเปรม		วัดโพธิ์ปฐม		วัดแจ้ง		เขาคิงควน		เจ้าน้อย		สวนสองทะเล		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
นักบิน	38	95	100	100	37	94.87	40	81.63	31	50.82	18	23.17	21	44.68	20	52.63	26	38.81	19	24.36	40	34.46
แม่บ้าน	-	-	-	-	-	-	1	2.04	5	8.19	4	52.0	3	6.38	1	2.63	5	7.46	7	8.97	7	6.73
รับจ้างทั่วไป	1	2.5	-	-	-	-	2	4.08	2	3.28	6	7.79	13	27.66	2	5.26	7	10.45	12	15.38	8	7.69
เกษตรกร	-	-	-	-	-	-	1	2.04	2	3.28	4	5.20	2	4.26	1	2.63	4	5.97	1	1.28	3	2.89
ศิษย์ครู	-	-	-	-	1	2.56	2	4.08	4	6.36	14	18.18	-	-	4	10.53	6	8.95	11	14.10	17	16.35
พนักงานบริษัท	1	2.5	-	-	1	2.56	1	2.04	7	11.47	13	16.88	1	2.13	4	10.53	5	7.46	10	12.82	7	6.73
ครู	-	-	-	-	-	-	1	2.04	2	3.28	3	3.90	-	-	2	5.26	4	5.97	3	3.85	8	7.69
ข้าราชการ	-	-	-	-	-	-	1	2.04	7	11.47	14	18.18	7	14.89	4	10.53	10	14.93	12	16.67	14	13.46
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.64	1	1.30	-	-	-	-	-	-	2	2.56	-	-
รวม	40	100	33	100	39	100	49	100	61	100	77	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	100

จากตาราง 45 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แหล่ง พบว่านักท่องเที่ยวก่อนนักเรียน นิสิต นักศึกษานิยมมาท่องเที่ยวมากที่สุดถึงร้อยละ 60.11 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 9.83 เป็นกลุ่มข้าราชการและข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 7.51 เป็นกลุ่มค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 6.08 เป็นกลุ่มรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 5.51 เป็นกลุ่มพนักงานบริษัท ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 7.92 เป็นกลุ่มลูกจ้าง แม่บ้านและอื่น ๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งก็พบว่า ในทุกแหล่งมีนักท่องเที่ยวกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะแหล่งเมืองสงขลาเก่าเขาแดง และวัดศิริวรรณวาต มีนักท่องเที่ยวมาศึกษาออกสถานที่ทั้งหมด

ตอนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว

ข้อ 6 นอกจากมาเที่ยวแล้วท่านมีเหตุผลอื่นหรือไม่ในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนี้

สรุปได้ดังตาราง 46

ตาราง 46 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวโดยมีหรือไม่มีเหตุผลอื่นในแหล่งที่มีระดับ

ศักยภาพปานกลาง

ชื่อแหล่ง	มาเที่ยว		มีเหตุผลอื่น		เหตุผล (คน)	รวม	
	คน	%	คน	%		คน	%
สวนพฤกษศาสตร์	32	56.14	25	43.86	ศึกษานอกสถานที่ ศึกษาศาสนาม (25)	57	100
วัดป่าติโลยก์	29	54.72	24	45.28	ศึกษาศาสนาม (11) ทำบุญ (10) เยี่ยมญาติ (2) งานบวช (1)	53	100
หาดแสนสุขลำปำ	81	81	19	19	ศึกษาศาสนาม (7) เยี่ยมญาติ (5) ชมรม (3) ทำบุญ (2) ทำงาน (2)	100	100
วัดวิหารเบิก	30	65.22	16	34.78	ศึกษาศาสนาม (14) ทำบุญ (1) งานบวช (1)	46	100
วัดวัง	22	43.14	29	56.86	ศึกษาศาสนาม (25) ทำบุญ (3) มีกิจกรรมกับเจ้าอาวาส (1)	51	100
วังเจ้าเมืองพัทลุง	66	90.41	7	9.59	เยี่ยมญาติ (5) งานแต่งงาน (1) งานบวช (1)	73	100
เขตห้ามล่าฯ ทะเลหลวง	18	36	32	64	ศึกษาศาสนาม (28) เยี่ยมญาติ (2) เยี่ยมเพื่อน (2)	50	100
วัดบางเขียด	27	51.92	25	48.08	ศึกษาศาสนาม (15) ทำบุญ (4) งานศพ (3)	52	100
วัดโลการาม	30	61.22	19	38.78	ศึกษาศาสนาม (7) ทำบุญ (6) งานศพ (6)	49	100
เมืองสงขลาเก่าเขมแดง	13	43.33	17	56.67	ศึกษานอกสถานที่ (17)	30	100
วัดเขาน้อย	33	57.89	24	42.11	ทำบุญ (4) ศึกษาศาสนาม (9) ค้าขาย (1)	57	100
วัดคูหนก	18	45	22	55	ศึกษาศาสนาม ศึกษานอกสถานที่ (19) ทำบุญ (3)	40	100
วัดสิริวรรณาวาส	14	42.42	19	57.58	ศึกษาศาสนาม (19)	33	100
วัดบ่อทรัพย์	15	38.46	24	61.54	ศึกษาศาสนาม (22) ทำบุญ (2)	39	100
วัดสุวรรณคีรี	39	79.59	10	20.41	ทำบุญ (10)	49	100
วัดแหลมพ้อ	23	37.70	38	62.30	ทำบุญ (17) ศึกษาศาสนาม (16) ทำงาน (3) เยี่ยมญาติ (2)	61	100
สวนป่าปรรม	66	85.71	11	14.29	เยี่ยมญาติ (2) ทำธุระ (2)	77	100
วัดโพธิปฐมาวาส	28	59.57	19	40.43	ทำบุญ (11) ศึกษานอกสถานที่ (4) ซ่อมโทรทัศน์ (1) ดูดวง (1)	47	100
วัดแจ้ง	20	52.63	18	47.37	ทำบุญ (8) เรียน คน.(6) มาธุระ (3) เยี่ยมญาติ (1)	38	100
เขาดังกวน	45	67.16	22	32.84	ออกกำลังกาย (10) ทำบุญ (8) เยี่ยมญาติ (3) ทำงาน (1)	67	100
เขาน้อย	52	66.67	26	33.33	ออกกำลังกาย (18) เยี่ยมญาติ (4) ทำธุระ (3) ประชุมสัมมนา (1)	78	100
สวนสองทะเล	79	75.96	25	24.04	เยี่ยมญาติ (9) ออกกำลังกาย (6) ทำงาน (5) ทำธุระ (3) เก็บนกรมหลวง (2)	104	100
รวม	780	62.35	471	37.65		1,251	100

จากตาราง 46 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 22 แหล่งพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหลักมากถึงร้อยละ 62.35 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 37.65 มีเหตุผลอื่น ๆ ด้วย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่ง พบว่ามี 15 แหล่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหลัก คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าติโลยก์ หาดแสนสุขลำปำ วัดวิหารเบิก วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดบางเขียด วัดโลการาม วัดเขาน้อย วัดสุวรรณคีรี สวนป่าปรรม วัดโพธิปฐมาวาส วัดแจ้ง เขาดังกวน เขาน้อย และสวนสองทะเล ส่วนที่เหลืออีก 7 แหล่ง นักท่องเที่ยวมีเหตุผลอื่นด้วย คือ วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง เมืองสงขลาเก่าเขมแดง วัดคูหาเบิก วัดสิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดแหลมพ้อ โดยเหตุผลอื่นที่พบมากที่สุด คือ

- ศึกษาภาคสนาม หรือศึกษานอกสถานที่ พบมากในแหล่งสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าลิไลยก์ หาดแสนสุขลำปำ วัดวิหารเบิก วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดโลการาม เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดกุฎาเบิก วัดศิริวรรณาวาส และวัดบ่อทรัพย์

- มาทำบุญ/ปฏิบัติธรรม พบมากในแหล่งวัดเจ้าน้อย วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมพ้อ วัดแจ้ง และวัด โทธิปฐมาวาส

- มาเยี่ยมญาติ พบมากในแหล่งวังเจ้าเมืองพัทลุง สวนป่าเปรม และสวนสองทะเล

- มาออกกำลังกาย พบมากในแหล่งเขาดังกวน และเจ้าน้อย

ข้อ 7 ท่านเคยได้ยินชื่อ รู้จักหรือ ได้รับข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวนี้มาก่อนหรือไม่ สรุปได้

ดังตาราง 47

ตาราง 47 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยหรือเคยได้ยิน รู้จักหรือได้รับข้อมูลในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	ไม่เคย		เคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูล				รวม	
	คน	%	คน	%	จาก (คน)		คน	%
สวนพฤกษศาสตร์	38	66.67	19	33.33	คนแนะนำ (12) สื่อสิ่งพิมพ์ (5) โทรทัศน์ (2)	57	100	
วัดป่าลิไลยก์	23	43.40	30	56.60	คนแนะนำ (26) สื่อสิ่งพิมพ์ (2) โทรทัศน์ (1) วิทยุ (1)	53	100	
หาดแสนสุขลำปำ	14	14	86	86	คนแนะนำ(71) โทรทัศน์(5) วิทยุ(4) บริษัทนำเที่ยว(1) สื่อสิ่งพิมพ์(1)	100	100	
วัดวิหารเบิก	37	80.43	9	19.57	คนแนะนำ (9)	46	100	
วัดวัง	37	72.55	14	30.44	คนแนะนำ (14)	51	100	
วังเจ้าเมืองพัทลุง	18	24.66	55	75.34	คนแนะนำ (39) โทรทัศน์ (8) สื่อสิ่งพิมพ์ (8)	73	100	
เขตห้ามล่าฯ ทะเลหลวง	37	74	13	26	คนแนะนำ (10) สื่อสิ่งพิมพ์ (2) โทรทัศน์ (1)	50	100	
วัดบางเขียด	40	76.92	12	23.08	คนแนะนำ (12)	52	100	
วัดโลการาม	25	51.02	24	48.98	คนแนะนำ (24)	49	100	
เมืองสงขลาเก่าฯเชิงเขาแดง	7	33.33	23	76.67	คนแนะนำ (19) สื่อสิ่งพิมพ์ (2) โทรทัศน์ (1) วิทยุ (1)	30	100	
วัดเจ้าน้อย	29	50.88	28	49.12	คนแนะนำ (28)	57	100	
วัดกุฎาเบิก	29	72.50	11	27.50	คนแนะนำ (24) สื่อสิ่งพิมพ์ (1)	40	100	
วัดศิริวรรณาวาส	28	84.85	5	15.15	คนแนะนำ (5)	33	100	
วัดบ่อทรัพย์	26	66.67	13	33.33	คนแนะนำ (11) สื่อสิ่งพิมพ์ (2)	39	100	
วัดสุวรรณคีรี	28	57.14	21	42.86	คนแนะนำ (21)	49	100	
วัดแหลมพ้อ	15	24.59	46	75.41	คนแนะนำ (44) สื่อสิ่งพิมพ์ (2)	61	100	
สวนป่าเปรม	6	7.79	71	92.21	คนแนะนำ (60) โทรทัศน์ (7) สื่อสิ่งพิมพ์ (2) วิทยุ (2)	77	100	
วัดโทธิปฐมาวาส	9	19.15	38	80.85	คนแนะนำ (36) โทรทัศน์ (2)	47	100	
วัดแจ้ง	5	13.16	33	86.84	คนแนะนำ (32) สื่อสิ่งพิมพ์ (2)	38	100	
เขาดังกวน	5	7.46	62	92.54	คนแนะนำ (58) สื่อสิ่งพิมพ์ (3) โทรทัศน์ (1)	67	100	
เจ้าน้อย	12	15.38	66	84.62	คนแนะนำ (60) ป้ายชี้ทาง (4) สื่อสิ่งพิมพ์ (2)	78	100	
สวนสองทะเล	9	8.65	95	91.35	คนแนะนำ (88) โทรทัศน์(4) สื่อสิ่งพิมพ์(1) วิทยุ(1) บริษัทนำเที่ยว(1)	104	100	
รวม	477	38.13	774	61.87		1,251	100	

จากตาราง 47 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แหล่งพบว่า มีนักท่องเที่ยวตอบว่าได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวมากถึงร้อยละ 61.87 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 38.13 ตอบว่าไม่เคย แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งพบว่ามี 11 แหล่งที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่าเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าไม่เคย คือ วัดป่าลิไลยก์ หาดแสนสุขลำป่า วังเจ้าเมืองพัทลุง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดแหลมพ้อ สวนป่าเปรม วัดโพธิปฐมาวาส วัดแจ้ง เขาคังควน เขาน้อย และสวนสองทะเล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่เข้าถึงได้สะดวก และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ส่วนที่เหลืออีก 11 แหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งมาก่อน คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดวิหารเบิก วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดโลการาม วัดเขาน้อย วัดภูผาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่เข้าถึงไม่สะดวก หรือเป็นแหล่งที่ตั้งขึ้นได้ไม่นานนัก คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง

ข้อ 8 ท่านเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนี้อย่างไร สรุปได้ดังตาราง 48

จากตาราง 48 พบว่านักท่องเที่ยวนิยมใช้รถส่วนตัวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุดถึง 11 แหล่ง คือ หาดแสนสุขลำป่า วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดโลการาม เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดแหลมพ้อ สวนป่าเปรม วัดโพธิปฐมาวาส วัดแจ้ง เขาคังควน เขาน้อย และสวนสองทะเล โดยรถที่ใช้มาก คือ รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ส่วนที่เหลืออีก 11 แหล่ง นักท่องเที่ยวเดินทางมาโดยรถของทางราชการ คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าลิไลยก์ วัดวิหารเบิก วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดเขาน้อย วัดภูผาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่เข้าถึงไม่สะดวก และกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นผู้นำมาศึกษานอกสถานที่ โดยใช้รถของทางราชการ นอกจากนี้ ในแหล่งที่เข้าถึงได้สะดวก เช่น หาดแสนสุขลำป่า วังเจ้าเมืองพัทลุง สวนป่าเปรม วัดโพธิปฐมาวาส วัดแจ้ง เขาคังควน สวนสองทะเล เป็นต้น จะเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาด้วยพาหนะที่ค่อนข้างหลากหลายมากกว่าแหล่งที่เข้าถึงได้ไม่สะดวก เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดภูผาเบิก วัดบ่อทรัพย์ เป็นต้น

ตาราง 48 จำนวนนักท่องเที่ยว และยานพาหนะที่ใช้เดินทางมาในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

ประเภท	จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง(คน)																					
	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่นเรศวร	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหินร่องกล้า	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูผาแดง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูพาน	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผานางวาง						
รถส่วนบุคคล	12	17	85	6	12	41	8	9	22	19	23	6	1	6	14	41	65	27	22	37	64	71
- รถยนต์	5	13	46	•	5	24	4	9	17	13	11	5	•	3	8	32	48	13	7	24	33	48
- รถจักรยานยนต์	7	4	39	•	7	14	4	•	5	6	12	1	1	3	6	9	17	14	15	12	39	19
- รถสามล้อเครื่อง	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
- รถจักรยานยนต์	•	•	•	•	•	3	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
รถโดยสาร	•	•	3	•	•	8	•	6	12	4	2	•	1	•	•	12	11	12	13	12	5	21
- รถบัส	•	•	•	•	•	5	•	5	8	•	•	•	•	•	•	1	2	•	2	2	•	4
- รถสองแถว	•	•	3	•	•	2	•	1	2	4	1	•	1	•	•	11	8	2	2	2	2	1
- รถตู้	•	•	•	•	•	•	•	•	1	•	1	•	•	•	•	•	1	•	•	•	•	3
- รถตุ๊ก ตุ๊ก	•	•	•	•	•	1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	10	9	8	3	13
รถเช่าเหมา	•	•	11	•	•	1	•	•	9	7	1	•	•	•	2	1	1	1	1	3	•	9
- รถบัส	•	•	2	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1	•	•	•	•	4
- รถสองแถว	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
- รถตู้	•	•	7	•	•	1	•	•	9	6	•	•	•	•	•	•	•	1	•	•	•	3
- รถตุ๊ก ตุ๊ก	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1
- รถจักรยานยนต์	•	•	2	•	•	•	•	•	•	1	1	•	•	•	2	1	•	•	1	•	•	1
เรือ	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1	•	•	•	•	•	•	•
รถไฟ	•	•	1	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
เครื่องบิน	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
รถจักรยาน	45	34	•	40	39	23	42	35	•	•	30	32	31	33	31	1	•	•	•	•	•	1
เดิน	•	•	1	•	•	•	•	2	6	•	1	1	•	•	1	6	•	6	2	15	9	•

ข้อ 10 ในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียงหรือไม่ สรุปได้ดังตาราง 50

ตาราง 50 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ได้ไปหรือจะไปแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	ไม่ไป		ได้ไปหรือจะไป				รวม	
	คน	%	คน	%	ชื่อแหล่ง (คน)	คน	%	
สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	14	24.56	43	75.44	เขตฯทะเลน้อย(18) วัดวัง(7) วัดป่าลิไลยก์(6) วัดวิหารเบิก(4) เขตฯทะเลหลวง(3) วัดเจ้าเมืองฯ(2) วัดเขียน(2) หาดแสนสุข(1)	57	100	
วัดป่าลิไลยก์	21	39.62	32	60.38	สวนพฤกษฯ(12) หาดแสนสุข(9) วัดวัง(5) เขตฯทะเลน้อย(4) วัดเจ้าเมือง(2)	53	100	
หาดแสนสุขฯ	65	65	35	35	วัดป่าลิไลยก์(15)เขตฯทะเลน้อย(10)วัดเจ้าเมือง(5)วัดวัง(2) สวนพฤกษฯ(2)	100	100	
วัดวิหารเบิก	8	17.39	38	82.61	วัดวัง(22) วัดป่าลิไลยก์(4) วัดเจ้าเมือง(4) เขตฯทะเลน้อย(3)สวนพฤกษฯ(3)	46	100	
วัดวัง	14	27.45	37	72.55	วัดเขียนบงแก้ว(10) วัดวิหารเบิก(8) วัดเจ้าเมืองพัทลุง(7) หาดแสนสุขลำปำ(6) วัดป่าลิไลยก์(3) สวนพฤกษศาสตร์ พัทลุง(3)	51	100	
วัดเจ้าเมืองพัทลุง	18	24.66	55	75.34	หาดแสนสุขลำปำ(17) วัดวัง(11) วัดวิหารเบิก(8) เขตฯทะเลน้อย(8) วัดป่าลิไลยก์(3) สวนพฤกษศาสตร์(2)	73	100	
เขตห้ามล่าทะเลหลวง	20	40	30	60	วัดเขียนบงแก้ว(12) วัดบางเขียด(5) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย(4) หาดแสนสุขลำปำ(4) สวนพฤกษศาสตร์(3) วัดเจ้าเมืองพัทลุง(2)	50	100	
วัดบางเขียด	16	30.77	36	69.23	เขตห้ามล่าทะเลหลวง(9) เขตฯทะเลสาบ(5) วัดเขาน้อย(5) วัดวัง(2) วัดเขียนบงแก้ว(5) เขตฯทะเลน้อย(4) วัดท้ายขอ(4) วัดโลกราบ(2)	52	100	
วัดโลกราบ	32	65.31	17	34.69	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(9) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย(3) วัดท้ายขอ(2) วัดเขาน้อย(2) เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง(1)	49	100	
เมืองสงขลาเก่า	22	73.33	8	26.67	วัดเขาน้อย(2) วัดกุฎาเบิก(1) วัดสุวรรณคีรี(1) หาดสมิหลา(1) เขาน้อย(1) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(1) เขตห้ามล่าทะเลน้อย(1)	30	100	
วัดเขาน้อย	20	35.09	37	64.91	วัดบางเขียด(8) วัดโลกราบ(7) วัดสุวรรณคีรี(5) วัดบ่อทรัพย์(3) วัดกุฎาเบิก(3) เมืองสงขลาเก่าเขาแดง(3) วัดแหลมท้อ(2) สวนป่าเปรม(2) วัดท้ายขอ(1) วัดพะโคะ(1) วัดคอนแค้น(1) วัดเขียนบงแก้ว(1)	57	100	
วัดกุฎาเบิก	6	15	34	85	วัดศิริวรรณवास(18) วัดสุวรรณคีรี(5) วัดบ่อทรัพย์(4) วัดแหลมท้อ(4) วัดเขาน้อย(3)	40	100	
วัดศิริวรรณवास	1	3.03	32	96.97	วัดบ่อทรัพย์(13) วัดสุวรรณคีรี(9) วัดกุฎาเบิก(5) วัดเขาน้อย(2) วัดท้ายขอ(2) วัดแหลมท้อ(1)	33	100	
วัดบ่อทรัพย์	3	7.69	36	92.31	วัดสุวรรณคีรี(18) วัดกุฎาเบิก(4) วัดศิริวรรณवास(4) วัดเขาน้อย(3) วัดแหลมท้อ(3) วัดท้ายขอ(2) เมืองสงขลาเก่าเขาแดง(2)	39	100	
วัดสุวรรณคีรี	18	36.73	31	63.27	วัดเขาน้อย(10) วัดบ่อทรัพย์(7) วัดแหลมท้อ(5) วัดกุฎาเบิก(4) วัดศิริวรรณवास(3) เมืองสงขลาเก่าเขาแดง(2)	49	100	
วัดแหลมท้อ	41	67.21	20	32.79	วัดท้ายขอ(7) วัดสุวรรณคีรี(5) สถาบันทักษิณคดีศึกษา(2) หาดสมิหลา(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(2) สวนสองทะเล(2)	61	100	
สวนป่าเปรม	44	57.14	33	42.86	หาดสมิหลา(18) เกาะยอ(7) สถาบันทักษิณคดีศึกษา(4) สวนสองทะเล(2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา(1)	77	100	

ตาราง 50 (ต่อ)

แหล่ง	ไม่ไป		ได้ไปหรือจะไป				รวม	
	คน	%	คน	%	ชื่อแหล่ง(คน)		คน	%
วัดโพธิ์ปฐมาวาส	28	59.57	19	40.43	หาดสมิหลา (7) วัดมัธยิมาวาส (4) วัดแจ้ง (4) สวนสองทะเล (2) เจ้าน้อย (1) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (1)		47	100
วัดแจ้ง	30	78.95	8	21.05	วัดมัธยิมาวาส (2) วัดโพธิ์ปฐมาวาส (2) เจ้าน้อย (1) หาดสมิหลา (1) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (1)		38	100
เขาดังกวน	31	46.27	36	53.73	หาดสมิหลา (17) วัดแหลมทราย (7) สวนสองทะเล (3) เจ้าน้อย (3) วัดแจ้ง (3) วัดท้ายขอ (2)		67	100
เจ้าน้อย	45	57.69	33	42.31	หาดสมิหลา (19) สวนสองทะเล (7) เขาดังกวน (4) เกาะขอ (3)		78	100
สวนสองทะเล	78	75	26	25	หาดสมิหลา (11) วัดมัธยิมาวาส (4) สถาบันทักษิณคดีศึกษา (4) เขาดังกวน (2) เจ้าน้อย (2) เขตห้ามล่าทะเลสาบ (2) วัดพะโคะ (1)		104	100
รวม	575	45.96	676	54.04			1,251	100

จากตาราง 50 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 22 แหล่ง พบว่ามีนักท่องเที่ยวตอบว่าได้ไปหรือจะไปเที่ยวแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงร้อยละ 54.04 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 45.96 ตอบว่าไม่ไป แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่ง พบว่ามี 14 แหล่งที่นักท่องเที่ยวตอบว่าได้ไปหรือจะไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงมากกว่าตอบว่าไม่ไป คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าลิไลยก์ หาดแสนสุขลำปำ วัดวัง วัดเจ้าเมืองพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดเจ้าน้อย วัดกุมาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดแจ้ง และเจ้าน้อย ส่วนที่เหลืออีก 8 แหล่ง ตอบว่าไม่ไปมากกว่าตอบว่าได้ไปหรือจะไป คือ หาดแสนสุข วัดวิหารเบิก วัดโลกราม เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดแหลมพ้อ สวนป่าเปรม เขาดังกวน และสวนสองทะเล

ข้อ 11 ในการมาเที่ยวครั้งนี้ท่านพักค้างคืนหรือไม่ สรุปได้ดังตาราง 51

ตาราง 51 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่พัก และไม่พักค้างคืนในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	ไม่พักค้างคืน		พักค้างคืน				รวม	
	คน	%	คน	%	สถานที่พัก (คน)		คน	%
สวนพฤกษฯ	56	98.25	1	1.75	สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (1)		57	100
วัดป่าลิไลยก์	51	96.23	2	3.77	วัดป่าลิไลยก์ (1) อำเภอเมืองพัทลุง (1)		53	100
หาดแสนสุขลำปำ	90	90	10	10	ลำปำรีสอร์ท (8) อำเภอเมืองพัทลุง (2)		100	100
วัดวิหารเบิก	46	100	-	-			46	100
วัดวัง	51	100	-	-			51	100
วังเจ้าเมืองพัทลุง	67	91.78	6	8.22	ลำปำรีสอร์ท (2) บ้านญาติอำเภอเมืองพัทลุง (3) โรงแรมทอฟ้า (1)		73	100
เขตฯทะเลหลวง	50	100	-	-			50	100
วัดบางเขียด	52	100	-	-			52	100
วัดโลกราม	49	100	-	-			49	100

ตาราง 51 (ต่อ)

แหล่ง	ไม่พักค้างคืน		พักค้างคืน			รวม	
	คน	%	คน	%	สถานที่พัก (คน)	คน	%
เมืองสงขลาเก่า	30	100	-	-	-	30	100
วัดเขาน้อย	57	100	-	-	-	57	100
วัดคูหาเบิก	39	97.50	1	2.50	บ้านเพื่อนในอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (1)	40	100
วัดศิริวรรณาวาส	33	100	-	-	-	33	100
วัดบ่อทรัพย์	39	100	-	-	-	39	100
วัดสุวรรณคีรี	48	97.96	1	2.04	โรงแรมดิการ์เดน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	49	100
วัดแหลมพ้อ	58	95.08	3	4.92	อำเภอหาดใหญ่ (2) บ้านญาติ (1)	61	100
สวนป่าปรรม	68	88.31	9	11.69	บ้านญาติอำเภอเมืองสงขลา (3) อำเภอหาดใหญ่ (2) อำเภอสะเดา(1) เทพาบิซริสอร์ท (1) บ้านญาติอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (2)	77	100
วัดโพธิ์ปฐมาวาส	45	95.74	2	4.26	บ้านญาติอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (2)	47	100
วัดแจ้ง	36	94.74	2	5.26	วัดแจ้ง (1) บ้านญาติอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (1)	38	100
เขาดังกวาน	64	95.52	3	4.48	บ้านญาติอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (3)	67	100
เขาน้อย	70	89.74	8	10.26	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (5) อำเภอหาดใหญ่ (1) โรงแรมบี.พี.แกรนด์ หาดใหญ่ (1) กางเต็นท์ที่หาดแก้วริสอร์ท อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (1)	78	100
สวนสองทะเล	85	81.73	19	12.27	บ้านญาติในเมืองสงขลา (10) โรงแรมสงขลาพหล เมืองสงขลา(4) โรงแรมบี.พี.สมิหลาบิซ (1) โรงแรมโนสงขลา (1) ฐานทัพเรือ สงขลา (1) บ้านเช่าในเมืองสงขลา (1) บ้านพักใน มอ. หาดใหญ่(1)	104	100
รวม	1184	94.64	67	5.36		1,251	100

จากตาราง 51 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แหล่ง พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืนมากที่สุดถึงร้อยละ 94.64 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด และพักค้างคืนเพียงร้อยละ 5.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งก็พบว่า นักท่องเที่ยวในทุกแหล่งไม่พักค้างคืนมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 81-100 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง โดยเฉพาะแหล่งที่อยู่ห่างตัวเมือง และการเข้าถึงไม่ค่อยสะดวก หรือไม่มีที่พักแรมในแหล่ง จะมีค่าร้อยละของการไม่พักแรมค่อนข้างสูง เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ เป็นต้น นักท่องเที่ยวในแหล่งที่ตอบว่าพักค้างคืนมากที่สุดถึงร้อยละ 12.27 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่ง คือ สวนสองทะเล รองลงมาร้อยละ 11.69 10.26 10.00 และ 8.22 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งเป็นของแหล่งสวนป่าปรรม เขาน้อย หาดแสนสุขลำปำ และวังเจ้าเมืองพัทลุง ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่จะพักบ้านญาติ และบ้านเพื่อนที่อยู่ในบริเวณข้างเคียง ส่วนที่พักในโรงแรมส่วนมาก จะเป็นโรงแรมที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ข้อ 12 ท่านใช้จ่ายเงินแหล่งท่องเที่ยวนี้ทั้งหมดเท่าไร และในคืนใดบ้าง ได้ดังตาราง 52

ตาราง 52 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเงินแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

การ ใช้จ่าย	สวนพฤกษ ศาสตร์ที่ทุ่ง		วัด ป่าไผ่		วัด หัดแสนสุข		วัด วิหารเบิก		วัดวัง		วังเจ้าเมือง พัทลุง		เขตห้ามล่า ทะเลหลวง		วัดบางเขียด		วัดโกลการม		เมืองสงขลา เก่าเขาแดง		วัดเขาไผ่		
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
ไม่ใช้	49	86	43	81.1	38	38	37	80.4	42	82.3	50	68.5	50	100	45	86.5	34	69.4	23	76.7	51	89.5	
ใช้	8	14	10	18.9	62	62	9	19.6	9	17.7	23	31.5	-	-	7	13.5	15	30.6	7	23.3	6	10.5	
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100	
การ ใช้จ่าย	วัดคูหาเบิก		วัดคีรี วรรณาวาส		วัดบ่อทรัพย์		วัด สุวรรณคีรี		วัดแหลมพ้อ		สวน ป่าปรุ		วัดโพธิ์ไทรมา วาส		วัดแจ้ง		เขาดังกวาน		เขาไผ่		สวนแดง ทะเล		
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	
ไม่ใช้	40	100	33	100	39	100	45	91.8	49	80.3	27	35.1	31	66	25	65.8	51	76.1	54	69.2	28	26.9	
ใช้	-	-	-	-	-	-	4	8.2	12	19.7	50	64.9	16	34	13	34.2	16	23.9	24	30.8	76	73.1	
รวม	40	100	33	100	39	100	49	100	61	100	77	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	1,251	

จากตาราง 52 เมื่อพิจารณารวมทั้ง 22 แหล่ง พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ใช้จ่ายมากกว่าใช้จ่ายคือ ร้อยละ 70.66 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด และตอบว่าใช้จ่ายเพียงร้อยละ 29.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งก็พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใน 19 แหล่งตอบว่าไม่ได้ใช้จ่ายมากกว่าใช้จ่าย คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดป่าไผ่ วัดวิหารเบิก วัดวัง วัดเจ้าเมืองพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดโกลการม เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดคูหาเบิก วัดคีรีวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมพ้อ วัดโพธิ์ไทรมาวาส วัดแจ้ง เขาดังกวาน และเขาไผ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่ไม่มีร้านค้า ร้านอาหารของที่ระลึก ส่วนอีก 3 แหล่ง คือ หาดแสนสุขลำปำ สวนป่าปรุ และสวนสองทะเล และสวนสองทะเล นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตอบว่ามีการใช้จ่ายมากกว่าไม่ใช้จ่าย เนื่องในพิธีตามแหล่งดังกล่าวมีร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม หรือร้านขายของที่ระลึก การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ทำบุญ ค่างรถ ค่าน้ำมันรถ หรือค่าที่พัก

จากข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ตอบคำถามทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวบางส่วนตอบไม่ตรงคำถามเช่นเดียวกับในแหล่งที่มีศักยภาพมาก แต่ข้อมูลที่ได้มานี้ก็แสดงให้เห็นว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการใช้จ่ายในด้านต่างๆ ในระดับหนึ่งที่น่าสนใจ

เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนค่าใช้จ่ายในแต่ละแหล่ง สามารถสรุปเปรียบเทียบได้ดังตาราง 53

ข้อ 13 ทำานใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวที่มีปริมาณ.....สรุปได้ดังตาราง 54

ตาราง 54 ร้อยละของนักท่องเที่ยวแต่ละเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับคุณภาพปานกลาง

เวลา	สวนพฤกษ		วัดป่าติโยก		หาดแสนสุข		วัดวิหารฯ		วัดวัง		วังเจ้าเมือง		เขตทะเลหลวง		วัดบางเขียด		วัดโคกการม		เมืองสงขลา		วัดเจ้าน้อย	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
< 30 นาที	19	33.3	23	43.4	11	11	25	54.4	14	27.5	25	34.3	13	26	21	40.4	11	22.5	3	10	21	36.8
30 นาที - 1 ชม.	29	50.9	21	39.6	25	25	16	34.8	30	58.8	30	41.1	34	68	26	50	19	38.8	20	66.7	23	40.5
1.01 - 2 ชม.	3	5.3	2	3.8	26	26	3	6.5	5	9.8	9	12.3	1	2	2	3.9	8	16.3	5	16.7	13	22.8
2.01 - 4 ชม.	3	5.3	4	7.6	23	23	2	4.4	1	2	8	11	1	2	3	5.8	6	12.2	2	6.7	-	-
4.01 - 6 ชม.	-	-	2	3.8	10	10	-	-	1	2	-	-	1	2	-	-	5	10.2	-	-	-	-
> 6 ชม.	3	5.3	1	1.9	5	5	-	-	-	-	1	1.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	57	100	53	100	100	100	46	100	51	100	73	100	50	100	52	100	49	100	30	100	57	100
เวลา	วัดกุฎหมึก		วัดศิริวรรณฯ		วัดบ่อทรัพย์		วัดสุวรรณฯ		วัดแหลมฯ		สวนป่าฯ		วัดโพธิ์ฯ		วัดแก้ง		เขาคังควน		เจ้าน้อย		สวนสองฯ	
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
< 30 นาที	16	40	17	51.5	12	30.8	12	24.5	8	13.1	-	-	3	6.38	1	2.63	2	3	4	5.1	10	9.61
30 นาที - 1 ชม.	20	50	16	48.5	27	69.2	24	49	29	47.5	25	32.5	21	44.7	15	39.5	40	59.7	47	60.3	17	16.4
1.01 - 2 ชม.	1	2.5	-	-	-	-	9	18.4	15	24.6	26	33.8	15	31.9	6	15.8	13	19.4	18	23.1	33	31.7
2.01 - 4 ชม.	3	7.5	-	-	-	-	4	8.2	7	11.5	23	29.9	8	17	14	36.8	9	13.4	7	9	38	36.5
4.01 - 6 ชม.	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3.3	3	3.9	-	-	-	-	3	4.5	2	2.56	5	4.8
> 6 ชม.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
รวม	40	100	33	100	39	100	49	100	61	100	77	100	47	100	38	100	67	100	78	100	104	100

จากตาราง 54 เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลา 30 นาที-1 ชั่วโมงมากที่สุดถึงร้อยละ 44.28 ของจำนวนทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 21.66 ใช้เวลาน้อยกว่า 30 นาที ร้อยละ 17.03 ใช้เวลา 1.01-2 ชั่วโมง ร้อยละ 13.27 ใช้เวลา 2.01-4 ชั่วโมง และร้อยละ 3.76 ใช้เวลามากกว่า 4.01 ชั่วโมง เมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่ง พบว่าใช้เวลา 30 นาที-1 ชั่วโมงมากที่สุดถึง 16 แห่ง คือ สวนพฤกษศาสตร์ วัดวัง วัดเจ้าเมืองพุทธ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดโคกการม เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดเจ้าน้อย วัดกุฎหมึก วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมท้อ วัดโพธิ์ปฐมวาต วัดแก้ง เขาคังควนและเจ้าน้อย รองลงมาใช้เวลา 30 นาทีมากที่สุด 3 แห่งคือ วัดป่าติโยก วัดวิหารเม็ก และวัดศิริวรรณฯ และใช้เวลา 1.01-2 ชั่วโมงมากที่สุด 3 แห่ง คือ หาดแสนสุขลำปำ สวนป่าปรม และสวนสองทะเล ซึ่งเป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวใช้เวลาในแหล่งมากกว่าแหล่งอื่น เนื่องจากเข้าถึงได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวใช้เวลาในแหล่งดังกล่าวมากกว่าแหล่งอื่นๆ

จากตาราง 55 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แห่งพบว่า มีนักท่องเที่ยวตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถูกต้องถึงร้อยละ 82.41 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 17.59 ตอบไม่ถูกต้อง เมื่อพิจารณาเป็นรายแห่งพบว่า ทุกแห่งมีผู้ตอบคำถามถูกต้องมากกว่าผู้ที่ไม่ถูกต้องตั้งแต่ร้อยละ 68.27 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งขึ้นไป โดยแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวตอบคำถามถูกต้องมากที่สุดคือ วัดวิหารเบิก ถึงร้อยละ 95 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง รองลงมาคือ ร้อยละ 94.12, 94.00, 93.33 และ 91.23 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งเป็นของวัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง ตามลำดับ การที่นักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งดังกล่าวตอบคำถามได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 90 นั้น เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่เข้าถึงได้ไม่สะดวก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเดินทางมาศึกษาหาความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจึงค่อนข้างมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่าแหล่งอื่น เมื่อพิจารณาแหล่งที่มีการตอบผิดมากพบว่า สวนสองทะเลมีนักท่องเที่ยวตอบคำถามผิดมากที่สุดถึงร้อยละ 31.73 ของนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง รองลงมาร้อยละ 29.85, 26.03, 23.38, 21.0 และ 20.51 ของจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งเป็นของแหล่งเขาดังกวน วังเจ้าเมืองพัทลุง สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำปำ และเขาน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีนักท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งอาชีพและระดับการศึกษา และมีนักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นร้อยละต่ำกว่าแหล่งอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาจำนวนข้อที่นักท่องเที่ยวในแต่ละแห่งตอบคำถามผิด สรุปได้ดังตาราง 56

ตาราง 56 ร้อยละของนักท่องเที่ยวและจำนวนข้อที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	จำนวนข้อที่นักท่องเที่ยวตอบผิด										รวม	
	1 ข้อ		2 ข้อ		3 ข้อ		4 ข้อ		5 ข้อ			
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง	4	1.82	1	0.45	-	-	-	-	-	-	5	2.27
วัดป่าลิไลยก์	3	1.36	4	1.82	-	-	-	-	-	-	7	3.18
หาดแสนสุขลำปำ	11	5.0	4	1.82	4	1.82	2	0.91	-	-	21	9.55
วัดวิหารเบิก	4	1.82	1	0.45	-	-	-	-	-	-	5	2.27
วัดวัง	2	0.91	1	0.45	-	-	-	-	-	-	3	1.36
วังเจ้าเมืองพัทลุง	12	5.46	6	2.73	1	0.45	-	-	-	-	19	8.64
เขตห้ามล่าฯ ทะเลหลวง	3	1.36	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1.36
วัดบางเขียด	5	2.27	1	0.45	-	-	-	-	-	-	6	2.73
วัดโลการาม	1	0.45	3	1.36	1	0.45	-	-	-	-	5	2.27

ตาราง 56 (ต่อ)

แหล่ง	จำนวนข้อที่นักท่องเที่ยวตอบผิด										รวม	
	1 ข้อ		2 ข้อ		3 ข้อ		4 ข้อ		5 ข้อ			
	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%	คน	%
เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง	2	0.91	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0.91
วัดเขาน้อย	7	3.18	2	0.91	-	-	-	-	1	0.45	10	4.55
วัดภูผามวก	1	0.45	1	0.45	-	-	-	-	-	-	2	0.91
วัดศิริวรรณवास	3	1.36	1	0.45	-	-	-	-	-	-	4	1.82
วัดบ่อทรัพย์	4	1.82	1	0.45	-	-	-	-	-	-	5	2.27
วัดสุวรรณคีรี	5	2.27	2	0.91	-	-	1	0.45	-	-	8	3.64
วัดแหลมพ้อ	6	2.73	4	1.82	1	0.45	-	-	-	-	11	5.0
สวนป่าเปรม	11	5	7	3.18	-	-	-	-	-	-	18	8.18
วัดโพธิ์ปฐมवास	6	2.73	3	1.36	-	-	-	-	-	-	9	4.09
วัดแจ้ง	6	2.73	2	0.91	-	-	-	-	-	-	8	3.64
เขาดังกวน	10	4.55	7	3.18	2	0.91	1	0.45	-	-	20	9.09
เขาน้อย	15	6.82	1	0.45	-	-	-	-	-	-	16	7.27
สวนสองทะเล	18	8.18	12	5.46	2	0.91	1	0.45	-	-	33	15.0
รวม	139	63.18	64	29.09	11	5.0	3	2.26	1	-	220	100

จากตาราง 56 เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 22 แหล่ง พบว่ามีนักท่องเที่ยวที่ตอบคำถาม ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผิดทั้งหมด 220 คน โดยตอบผิดเพียงข้อเดียวมากที่สุด ถึงร้อยละ 63.18 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตอบผิดทั้งหมด รองลงมาตอบผิด 2, 3, 4 และ 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 29.09, 5.0, 2.26 และ 0.45 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายแหล่งก็พบว่านักท่องเที่ยวที่ตอบผิดในแต่ละแหล่งตอบผิดจำนวน 1 ข้อมากที่สุดถึง 20 แห่ง ยกเว้น 2 แห่ง คือ วัดป่าลิไลยก์ และวัดโลการามที่ตอบผิดจำนวน 2 ข้อมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าร้อยละของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตอบผิดในแต่ละแหล่งพบว่า สวนสองทะเลมากที่สุดถึงร้อยละ 15.0 ของจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตอบผิดทั้งหมด รองลงมา คือ หาดแสนสุขลำปำร้อยละ 9.55 เขาดังกวน ร้อยละ 9.09 วัดเจ้าเมืองพัทลุงร้อยละ 8.64 สวนป่าเปรมร้อยละ 8.18 เขาน้อยร้อยละ 7.27 และวัดแหลมพ้อร้อยละ 5.0 ส่วนที่เหลืออีก 15 แห่งแต่ละแห่งจะมีนักท่องเที่ยวตอบคำถาม ผิดต่ำกว่าร้อยละ 5.0

เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่นักท่องเที่ยวตอบผิด ได้ผลดังตาราง 57

ตาราง 57 จำนวนข้อคำถาม และนักท่องเที่ยวยที่ตอบผิดในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่ง	ข้อที่ตอบผิด และจำนวนคนที่ตอบผิด				
	ผิด 1 ข้อ (คน)	ผิด 2 ข้อ (คน)	ผิด 3 ข้อ (คน)	ผิด 4 ข้อ (คน)	ผิด 5 ข้อ (คน)
สวนพฤกษศาสตร์ ฯ	19 (2), 21 (2)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดป่าลีโลยก์	19 (3)	16,17 (1), 18,19(2) 19, 21 (1)	-	-	-
หาดแสนสุขลำปำ	14 (2), 18 (1) 19 (7), 21 (1)	16, 22 (1) 17, 19 (1) 19, 21 (2)	15, 19, 21 (1) 17, 19, 21 (1) 18, 19, 21 (1) 18, 19, 23 (1)	14,19,22,23(1) 15,16,17,19(1)	-
วัดวิหารเบิก	19 (2), 21 (2)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดวัง	19 (1), 21 (1)	19, 21 (1)	-	-	-
วังเจ้าเมืองพัทลุง	17 (5), 19 (5) 22 (1)	14, 17(1), 17,19(2) 18, 19(1), 19,21(2)	14, 17, 19 (1)	-	-
เขตห้ามล่าฯทะเล หลวง	19 (1), 21 (2)	-	-	-	-
วัดบางเขียด	14 (1), 19 (2), 21(2)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดโลการาม	19 (1)	14, 17(1), 17,19(1)	15, 19, 20 (1)	-	-
เมืองสงขลาเก่า ฯ	19 (1), 21 (1)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดเขาน้อย	16 (1), 17 (1) 19 (2), 21 (3)	16, 18(1), 19,21(1) 19, 21 (1)	-	-	17, 18, 21, 22, 23 (1)
วัดภูผาเบิก	19 (1)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดศิริวรรณवास	17 (1), 19 (2)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดบ่อทรัพย์	17 (1), 18 (1), 21(2)	19, 21 (1)	-	-	-
วัดสุวรรณคีรี	17(1), 19 (1), 21(3)	14,21(1) : 19,21(1)	-	14,19,20,21(1)	-
วัดแหลมท้อ	19 (3), 21 (3)	15,17(1) : 17,19(1) 18,21(1) : 22,23(2)	19, 20, 22 (1)	-	-
สวนชีพรรม	17 (1), 18 (1) 19 (8), 21 (1)	15,21(1) : 16,23(1) 18,19(3) : 18,20(1) 19, 21 (1)	-	-	-
วัดโพธิปฐมवास	15 (2), 19 (2), 21(2)	14,17(1) : 14,19(1) 20,21(1)	-	-	-
วัดแจ้ง	14 (1), 15 (1) 11 (8), 19 (3)	14,17(1) : 19,21(1)	-	-	-

ตาราง 57 (ต่อ)

แหล่ง	ข้อที่ตอบผิด และจำนวนคนที่ตอบผิด				
	ผิด 1 ข้อ (คน)	ผิด 2 ข้อ (คน)	ผิด 3 ข้อ (คน)	ผิด 4 ข้อ (คน)	ผิด 5 ข้อ (คน)
เขาคิงกาน	15(1), 19(4), 21(5)	15,19(1); 15,20(1) 17,18(1); 18,19(1) 19, 21 (1)	15, 19, 21 (1) 17, 19, 20 (1)	15,19,21,23(1)	-
เขาน้อย	15(2), 17(1), 18(2) 19 (6), 21 (4)	15, 18 (1)	-	-	-
สวนสองทะเล	14(1), 15(2), 17(3) 18(3), 19(7), 21(2)	14,21(1); 15,19(1) 15,21(2); 16,19(1) 16,21(1); 18,19(1) 18,21(1)	16, 19, 21 (1) 17, 18, 19 (1)	15,17,19,21(1)	-

จากตาราง 57 เมื่อพิจารณาข้อคำถามที่นักท่องเที่ยวตอบผิดเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามข้อ 19 มีนักท่องเที่ยวตอบผิดมากที่สุด รองลงมาคือข้อ 21, ข้อ 17, ข้อ 18, ข้อ 15, ข้อ 14, ข้อ 16, ข้อ 20, ข้อ 23 และข้อ 24 ตามลำดับ โดยข้อที่นักท่องเที่ยวตอบผิดจำนวนมาก เช่น ข้อ 19, ข้อ 21, ข้อ 17, ข้อ 18 และข้อ 15 ส่วนใหญ่เป็นคำถามที่ค่อนข้างยาก และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยตรง หากนักท่องเที่ยวไม่มีความรู้ หรือความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างชัดเจนแล้วมักจะตอบไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 4 ความต้องการหรือข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวนี้ (ข้อ 24-44)

ตอนที่ 5 แนวโน้มการกลับมาท่องเที่ยว (ข้อ 45-47)

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 เป็นรายละเอียด สรุปได้ดังตาราง 58-79

ตาราง 58 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	1	84.21
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น มีไหล่ทาง หรือทางเท้า	2	7.02
	- นำหินเกล็ดมาโรยพื้นถนนเพื่อป้องกันฝุ่น	3	3.51
	- อื่นๆ เช่น คูแลกรักษาถนนให้ใช้การได้ดี มีเส้นแบ่งช่องจราจร ฯลฯ		5.26
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจน	1	50.88
	- เพิ่มป้ายชี้ทางบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจน	2	28.07
	- เพิ่มป้ายชี้ทางเป็นระยะๆ ตามทางแยก ดันไม้ใหญ่ ก่อนถึงแหล่ง	3	12.28
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น		8.77
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- เพิ่มพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งมากขึ้น	1	47.37
	- ให้มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	2	26.32
- ให้มีรถจักรยานยนต์รับจ้าง รับ-ส่งนักท่องเที่ยวตรงปากทางเข้าแหล่ง	3	15.79	
- อื่นๆ เช่น มีรถของแหล่งรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวตรงปากทางเข้า ฯลฯ		10.52	
รวม		100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- จัดบริเวณที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกประเภทรถ	1	59.65
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	19.30
	- ให้มีท่าเทียบเรือ เพราะอยู่ติดทะเลสาบ	3	8.77
	- อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.28
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้”		
	- เพิ่มที่นั่งพักผ่อนบริเวณได้ต้นไม้	1	26.32
	- เพิ่มศาลาพักผ่อนริมน้ำ และสร้างให้กลมกลืนกับธรรมชาติ	2	17.54
	- ซ่อมแซมที่พักผ่อน และรักษาความสะอาด	3	14.04
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ทำทางเดินไปศาลาริมน้ำให้ปลอดภัย ฯลฯ		42.10
	รวม		100.00

ตาราง 58 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - เพิ่มที่พักแรมเพื่อให้นักที่มาศึกษาธรรมชาติได้ใช้บริการ - มีเต็นท์ให้เช่า และให้มีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ - มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยและความสะอาดบริเวณที่พักแรม - อื่นๆ เช่น มีที่พักให้กลมกลืนกับธรรมชาติ เหมาะสมแล้ว ฯลฯ	1	26.32
		2	21.05
		3	14.04
			38.59
		รวม	100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย-หญิง - เพิ่มการดูแลรักษาความสะอาด - มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำที่มองเห็นได้ชัดเจน - อื่นๆ เช่น ดูแลให้ใช้การได้ตลอด ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	52.63
		2	21.05
		3	14.04
			12.28
		รวม	100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้” - ให้มีขายอาหาร เครื่องดื่ม สินค้าของที่ระลึก - ให้คนท้องถิ่นขายของที่ระลึกหรือสินค้าพื้นเมืองเพื่อเพิ่มรายได้ - ไม่ควรมีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม เพราะจะเกิดปัญหาขยะตามมา - อื่นๆ เช่น มีร้านค้าสวัสดิการ สหกรณ์ร้านค้าของแหล่ง ฯ ฯลฯ	1	61.40
		2	19.30
		3	12.28
			7.02
		รวม	100.00
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้า ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้เพียงพอและทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน ศาลาริมน้ำ - ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย และใช้การได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ	1	75.44	
	2	17.54	
		7.02	
	รวม	100.00	
ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ให้มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด - ให้มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า/ล้างมือ) - จัดให้มีน้ำประปาในแหล่ง - อื่น ๆ เช่น มีเครื่องทำน้ำเย็น ดึงเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ฯลฯ	1	47.37	
	2	28.07	
	3	14.04	
		10.52	
	รวม	100.00	

ตาราง 58 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ให้มีโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง - ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร - ดูแลรักษาโทรศัพท์ให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ให้มีโทรศัพท์เฉพาะแบบหยอดเหรียญ ฯลฯ	1	75.44
		2	12.28
		3	5.26
			7.02
		รวม	100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มถังขยะตามจุดต่าง ๆ ให้กระจายทั่วแหล่ง และมีป้ายบอก - ให้มีถังขยะชนิดมีฝาปิดมิดชิด - ให้มีถังขยะแบบแยกประเภทขยะ - อื่นๆ เช่น จัดเก็บส้วมที่เสมอ มีเคาเศษขยะ กำจัดด้วยวิธีการถูกต้อง ฯลฯ	1	77.19
		2	8.77
		3	5.26
			8.78
		รวม	100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีจุดรับแจ้งเหตุ สัญญาณ ป้ายเตือน แจ้งเวลาเข้า-ออก - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำอยู่หน้าแหล่ง - อื่นๆ เช่น อบต. หรือคนในท้องถิ่นจัดคนมาช่วยรักษาความปลอดภัย	1	52.63
		2	17.54
		3	14.04
			15.79
		รวม	100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ช่วยกันรักษาธรรมชาติให้คงสภาพเดิม - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติ - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างแท้จริง - เช่น ให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และขยายพันธุ์ไม้ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	38.59
		2	22.81
		3	14.04
			24.56
		รวม	100.00
การยอมรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ยอมรับการท่องเที่ยว” อย่างไร - ต้องรับด้วยไมตรีจิต ช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว - มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่ง - คนในท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์แหล่ง - อื่นๆ เช่น จัดตั้งกลุ่มพัฒนาแหล่ง นำสินค้าของท้องถิ่นมาขาย ฯลฯ	1	40.35
		2	17.54
		3	14.04
			28.07
		รวม	100.00

ตาราง 58 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งอย่างไร		
	- มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ เช่น ความสำคัญ ชื่อพันธุ์ไม้ ฯลฯ	1	57.89
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ แจกนักท่องเที่ยว	2	19.30
	- มีศูนย์บริการ ข้อมูล มีวิทยากร ให้คำแนะนำและข้อมูลของแหล่ง	3	12.28
	- อื่นๆ เช่น ประชาสัมพันธ์แหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.53
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีเจ้าหน้าที่ประจำดูแลรักษาธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ พืชน้ำ สัตว์ป่า	1	64.91
	- รักษาความสะอาด จัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน	2	10.52
	- มีมาตรการป้องกันการทำลายสภาพธรรมชาติของแหล่ง	3	10.52
	- อื่นๆ เช่น อนุรักษ์ป่าเสม็ดไว้ ปักคั่นไม้เทียม ฯลฯ		14.05
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- ไม่แสดงความเห็น		80.70
	- อื่น ๆ เช่น คงวิถีชีวิตแบบเดิมไว้ จัดกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ		19.30
		รวม	
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งนี้อย่างไรบ้าง		
	- ช่วยกันรักษาความสะอาด	1	43.86
	- ไม่ทำลายธรรมชาติ จับ/ล่าสัตว์บกสัตว์น้ำ ตัดไม้ เก็บพืชพรรณ	2	21.05
	- ประกาศกฎระเบียบ มีป้ายบอกให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	3	10.53
	- อื่น ๆ เช่น ห้ามนำของมีคมเข้าแหล่ง ห้ามก่อกองไฟ ฯลฯ		24.56
	รวม		100.00
	ข้อ 43 ให้องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร		
	- ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1	47.37
	- มีความรู้ ให้คำแนะนำ ข้อมูล และจัดทำเอกสารแจกนักท่องเที่ยว	2	17.54
	- ให้อบต. เข้ามาพัฒนาถนน จัดหาถังขยะมาให้	3	10.53
	- อื่นๆ เช่น ชาวบ้านตั้งกลุ่มนำสินค้าท้องถิ่นมาขาย จัดเข้าค่ายเยาวชน ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ		24.56
	รวม		100.00

ตาราง 58 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความเห็น - อื่นๆ เช่น ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเข้าค่าย ฯลฯ รวม	i 2	96.49 3.51 100.00
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ อากาศดี สงบ ร่มรื่น สะอาด - มาพักผ่อน ชมพรรณไม้ ถ่ายภาพธรรมชาติ - ศึกษาธรรมชาติ - อื่นๆ เช่น ศาลาพักผ่อนทำจากต้นเสมีด เดินทางสะดวก ฯลฯ รวม	1 2 3	70.16 10.53 10.53 8.78 100.00
	ข้อ 46 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร - เดินทางสะดวก ปลอดภัย มีความสะอาด - รักษาภาพธรรมชาติให้คงไว้ - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นแหล่งให้ความรู้ - อื่น ๆ เช่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีป้ายชี้ทาง ล่องเรือ ฯลฯ รวม	1 2 3	36.84 26.32 15.79 21.05 100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบที่ท่านรู้จักหรือเคยได้ยินชื่อ คือ - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย - หาดสมิหลา - หาดแสนสุขลำปำ - อื่น ๆ เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าปรรม เกาะขอม เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดท้ายขอ วัดป่าลิไลยก์ วัดเจ้าเมืองพัทลุง เขาดังกวน สวนสองทะเล วัดเขียนบางแก้ว ฯลฯ	1 2 3	

ตาราง 59 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดป่าลิไลยก์

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต - มีทางเท้า เครื่องหมายจราจร - อื่นๆ เช่น ปลูกต้นไม้สองข้างถนน รักษาความสะอาด ฯลฯ รวม	1 2	43.40 13.21 43.39 100.00

ตาราง 59 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน - เพิ่มป้ายชี้ทางคามทางแยกก่อนถึงแหล่ง - มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ รวม	1 2 3	52.83 18.87 9.43 18.87 100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - เพิ่มพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่ง - มีรถสองแถวหรือรถจักรยานยนต์รับจ้างวิ่งผ่านหน้าแหล่ง - มีรถรับจ้างวิ่งจากหาดแสนสุขลำปำมายังแหล่ง - อื่นๆ เช่น ให้คนท้องถิ่นรถมีรถบริการ มีป้ายบอกการเดินรถ ฯลฯ รวม	1 2 3	31.58 28.30 9.43 30.69 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - มีป้ายบอกสถานที่จอดรถ - อื่นๆ เช่น มีที่จอดรถที่มีหลังคา มีท่าเทียบเรือ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	56.60 15.09 9.43 18.88 100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - เพิ่มจำนวนศาลาและที่นั่งพักผ่อน - มีที่นั่งพักผ่อนเป็นแนวยาวริมน้ำ - จัดที่พักผ่อนให้เป็นระเบียบ และสะอาด - อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว สร้างศาลาด้วยไม้ มีราวกันรอบสระน้ำ ฯลฯ รวม	1 2 3	37.74 13.21 9.43 39.62 100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในวัด - ควรมีที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม แยกชาย-หญิง - ควรจัดที่พักแรมให้เป็นสัดส่วน แยกออกจากเขตสังฆาวาส - อื่นๆ เช่น มีเต็นท์ให้เช่า ปลอดภัย สะอาด อยู่ใกล้ที่จอดรถ ฯลฯ รวม	1 2 3	20.75 16.98 15.09 47.18 100.00

ตาราง 59 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ	1	37.74
	- ให้ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	28.30
	- จัดห้องน้ำเป็นสัดส่วน แยกชาย-หญิง-พระสงฆ์ มีป้ายบอกชัดเจน	3	18.87
	- อื่นๆ เช่น เปิดห้องน้ำให้ใช้ได้ มีชักโครก ขยะถังกลั่นห้องน้ำ ฯลฯ		15.09
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึกในวัด	1	41.51
	- ควรมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในบริเวณวัด	2	20.75
	- ควรมีร้านขายของที่ระลึก เครื่องบูชาพระ ในวัด	3	13.21
	- อื่น ๆ เช่น ควรมีร้านขายอาหารปลา รักษาความสะอาด ฯลฯ		24.53
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ทางเดิน ห้องน้ำ ศาลาริมน้ำ สะพาน ฯลฯ	1	47.17
	- ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ใช้การได้ตลอดเวลา	2	26.42
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ		26.41
		รวม	
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีน้ำดื่มบริการนักท่องเที่ยวเป็นจุด ๆ มีป้ายบอกชัดเจน	1	56.60
	- มีจุดบริการน้ำประปาสะอาดสำหรับใช้ล้างมือ ล้างหน้า	2	18.87
	- ควรมีเครื่องทำน้ำเย็นและเครื่องกรองน้ำดื่ม	3	5.66
	- อื่นๆ เช่น มีน้ำจำหน่าย มีถังเก็บน้ำ ฯลฯ		18.87
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะบริการตามจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณวัด	1	49.06
	- เพิ่มจำนวนโทรศัพท์สาธารณะ	2	18.87
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะบริเวณหน้าวัด	3	16.98
	- อื่นๆ เช่น ไม่ควรมีในวัด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		15.09
	รวม		100.00

ตาราง 59 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะชนิดมีฝาปิดให้กระจายตามจุดต่าง ๆ - ควรมีถังขยะชนิดแยกขยะ - ควรกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และสม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว จักวางถังขยะให้เป็นระเบียบ ฯลฯ	1	49.06
		2	13.21
		3	7.55
		รวม	30.18
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีป้อมยามรักษาความปลอดภัยตอนกลางคืน - มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือน/ห้าม จุดที่อันตราย กำหนดเวลาเข้า-ออก - ให้มีสายตรวจเข้ามาดูแลความปลอดภัยเป็นครั้งคราว - อื่น ๆ เช่น เพิ่มแสงสว่าง ติดตั้งกล้อง ไม้ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	41.51
		2	22.64
		3	13.21
		รวม	22.64
	รวม	รวม	100.00
		ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง - รักษาสภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ - อื่น ๆ เช่น รักษาความสะอาด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1
2			35.85
3			18.87
รวม	3.77		
รวม	รวม	100.00	
	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - คำนึงด้วยความมีน้ำใจ เป็นกันเอง ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้ - มีส่วนร่วมในการพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่ง - นำสินค้ามาขาย และบริจาครายได้ส่วนหนึ่งให้กับแหล่ง - อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด พระและชาวบ้านร่วมกันพัฒนาวัด ฯลฯ	1	37.74
		2	33.96
		3	15.09
รวม		13.21	
รวม	รวม	100.00	
	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง อย่างไร - มีวิทยากรบรรยายให้ความรู้ แนะนำแหล่ง - มีป้ายให้ความรู้ และมีแผ่นพับแจกนักท่องเที่ยว - มีป้ายความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ในแหล่ง - อื่นๆ เช่น มีเสียงตามสายให้ความรู้ทางธรรมชาติ ฯลฯ	1	37.74
		2	33.96
		3	11.32
รวม		16.98	
รวม	รวม	100.00	

ตาราง 59 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	37.74
	- ปลูกไม้ยืนต้น และ ไม้ดอกเพิ่มขึ้น และดูแลรักษาไว้	2	28.30
	- ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด	3	16.98
	- อื่นๆ เช่น ปลูกฝังให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เผาขยะ ฯลฯ		16.98
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- อนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิมไว้	1	37.74
	- ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถานให้สม่ำเสมอ	2	26.42
	- อนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เช่นการชักพระ แข่งเรือ ทำบุญ	3	20.75
	- อื่นๆ เช่น พระสงฆ์ช่วยดูแลแหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		15.09
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งนี้ อย่างไร		
	- ห้ามเสียงดัง คีลมสุรา ยาเสพติด เล่นการพนัน หรือจับสัตว์น้ำ	1	37.74
	- มีป้ายเตือนให้รักษาความสะอาด แต่งกายสุภาพ	2	28.30
	- ประกาศใช้กฎ ระเบียบ และบทลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม	3	18.87
	- อื่นๆ เช่น ห้ามทำลายธรรมชาติ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		15.09
	รวม		100.00
	ข้อ 43 ให้องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร		
	- ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ แนะนำแหล่ง	1	43.40
	- ให้จัดการเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อปฏิบัติธรรม	2	24.53
	- ส่งเสริมคนในท้องถิ่นนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายในแหล่ง	3	13.21
	- อื่นๆ เช่น อบต.ช่วยดูแล หน่วยรัฐและเอกชนร่วมมือกันพัฒนา ฯลฯ		18.86
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น		84.91
	- อื่นๆ เช่น ปลูกพืชน้ำ เลี้ยงนกคอดมค้น ไม้ เก็บใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เพิ่มออกซิเจนในบ่อปลา ฯลฯ		15.09
	รวม		100.00

ตาราง 59 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีกเนื่องจากเหตุผลใด - บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม สงบ ร่มรื่น สะอาด - มาทำบุญ ปฏิบัติธรรม - มาพักผ่อน ให้อาหารปลา - อื่นๆ เช่น โบราณสถานสวยงาม เป็นแหล่งให้ความรู้ ฯลฯ	1	43.40
		2	32.08
		3	15.09
			9.43
		รวม	100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น... - เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้ความรู้ - การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย - เป็นธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น สะอาด - อื่นๆ เช่น มีป้ายบอกทาง มีรถประจำทางวิ่งรอบทะเล ฯลฯ	1	35.85
		2	26.42
		3	18.87
			18.86
		รวม	100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ คือ - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย - หาดสมิหลา - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - อื่นๆ เช่น เกาะขอม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดแสนสุขลำปำ สวนป่าเปรม เขาดังกวน เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดท้ายขอ วัดเจ้าเมืองพัทลุง สวนสองทะเล เกาะสี่เกาะห้า วัดเขียนบางแก้ว แหลมจองถนน วัดวัง เขาน้อย ฯลฯ	1	
		2	
		3	

ตาราง 60 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในหาดแสนสุขลำปำ

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต - ขยายถนนให้กว้างขึ้น ติดเส้นแบ่งช่องจราจร มีทางเดินเท้า - ปลูกต้นไม้ ไม้ดอก และหญ้า สองข้างถนน - อื่นๆ เช่น มีทางรถจักรยาน รักษาความสะอาด ติดเครื่องหมายจราจร มีป้ายชี้ทาง ฯลฯ	1	34.00
		2	29.00
		3	10.00
			27.00
		รวม	100.00

ตาราง 60 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ มองเห็น ได้ชัดเจนตามทางแยกต่าง ๆ	1	46
	- มีป้ายชี้ทางบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทางชัดเจน	2	28
	- ทำป้ายชี้ทางให้มีสัญลักษณ์คู่เด่น สะดุดตา น่าสนใจ	3	12
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ฯลฯ		14
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่ง โดยเฉพาะ	1	30.00
	- เพิ่มความถี่พาหนะรับจ้างให้เข้าถึงแหล่ง	2	25.00
	- มีบริการรถให้เช่า	3	10.00
	- อื่นๆ เช่น ควบคุมราคา มารยาท ความปลอดภัย มีป้ายจอดรถ ฯลฯ		35.00
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	47.00
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น ติดเส้นแบ่งชัดเจน และมีหลังคา	2	27.00
	- มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย เพิ่มแสงสว่าง	3	12.00
	- อื่นๆ เช่น มีท่าเทียบเรือมาตรฐาน มีป้ายชี้ทางไปที่จอดรถ ฯลฯ		14.00
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- เพิ่มที่พักผ่อนให้กระจายทั่วแหล่ง	1	74.00
	- ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	13.00
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้บริเวณที่พักผ่อน	3	9.00
	- อื่นๆ เช่น มีความปลอดภัย ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		4.00
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 29 “ที่พักผ่อน เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- เพิ่มที่พักผ่อน และจัดให้เป็นสัดส่วน	1	28.00
	- มีเต็นท์ให้เช่า และจัดสถานที่สำหรับกางเต็นท์	2	22.00
	- ไม่ควรมีที่พักผ่อนในแหล่ง	3	19.00
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		31.00
	รวม		100.00

ตาราง 60 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำให้กระจายทั่วแหล่ง - เพิ่มการดูแลรักษาความสะอาด น้ำ และกระดาษชำระในห้องน้ำ - จัดห้องน้ำแยกเป็นชาย-หญิงชัดเจน - อื่นๆ เช่น ซ่อมแซมให้ใช้การได้ดี มีป้ายบอกทาง ไปห้องน้ำ ฯลฯ	1	49.00
		2	40.00
		3	5.00
		รวม	100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้” - จัดระเบียบร้านค้า ร้านขายอาหารให้เป็นสัดส่วน - ควบคุมคุณภาพอาหารให้ถูกสุขลักษณะ และสะอาด - มีป้ายบอกราคา และควบคุมราคาให้ยุติธรรม - อื่นๆ เช่น เพิ่มร้านอาหารให้หลากหลาย มีร้านอาหารอิสลาม ฯลฯ	1	28.00
		2	25.00
		3	22.00
		รวม	100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ถนน ชายหาด เกาะลอย หอชมวิว ฯลฯ - ตรวจสอบซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดให้ใช้การได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	70.00
		2	18.00
		รวม	100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด และมีแก้วน้ำบริการ - มีจุดบริการน้ำใช้ (น้ำประปา) สำหรับล้างหน้า ล้างมือ - อื่น ๆ มีถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	60.00
		2	32.00
		รวม	100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร - ดูแลโทรศัพท์สาธารณะให้สามารถใช้การได้ตลอดเวลา	1	92.00
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะ เช่น ที่ศาลา ม้านั่ง ถนน ทางเดิน ที่จอดรถ - เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด และแยกขยะ - จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ	1	60.00	
	2	28.00	
	รวม	100.00	

ตาราง 60 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีเจ้าหน้าที่เวรยามรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	42.00
	- มีจุดรับแจ้งเหตุความเสียหาย ป้าย และสัญญาณเตือนภัย	2	30.00
	- อื่นๆ เช่น มีตำรวจมาตรวจตรา ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		28.00
	รวม		100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร		
	- ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	1	29.00
	- พื้นฟูสภาพธรรมชาติชายฝั่งที่เสื่อมโทรม ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น	2	26.00
	- จัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแสดงวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ปลาต่าง ๆ	3	18.00
- อื่นๆ เช่น จัดงานประเพณีท้องถิ่น รักษาสภาพธรรมชาติ ฯลฯ		27.00	
	รวม		100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง		
	- เต็มใจต้อนรับด้วยความเป็นมิตร ให้ข้อมูลแหล่งแก่นักท่องเที่ยวได้	1	45.00
	- มีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาและรักษาความสะอาดของแหล่ง	2	23.00
	- รวมกลุ่มกันนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองมาขายในราคาถูก	3	20.00
- อื่นๆ เช่น รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยดูแลความปลอดภัย ฯลฯ		12.00	
	รวม		100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษาคือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งนี้		
	- มีป้ายสื่อความหมาย ฐานความรู้ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	1	52.00
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์แก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ ฯลฯ	2	20.00
	- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำแหล่ง	3	15.00
- อื่นๆ เช่น มีพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ห้องสมุด นิทรรศการ ฯลฯ		13.00	
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	37.00
	- รักษาความสะอาดของทะเลสาบ	2	28.00
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้	3	15.00
- อื่น ๆ เช่น ให้นักท่องเที่ยวรักษาธรรมชาติ มีระบบบำบัดน้ำเสีย กำจัดผักคอกขวา วัชพืช ฯลฯ		20.00	
	รวม		100.00

ตาราง 60 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- จัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีที่บ้าน	1	31.00
	- จัดกิจกรรมส่งเสริม ฟื้นฟู วิถีชีวิตชาวบ้านสองฝั่งคลองลำปำ	2	23.00
	- จัดงานส่งเสริมภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น	3	15.00
	- อื่นๆ เช่น จัดแสดงวิถีชีวิตประมงที่บ้าน งานของคีเมืองพัทลุง ฯลฯ		31.00
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- รักษาความสะอาด ห้ามทิ้งขยะ ไม่ปล่อยน้ำเสีย	1	49.00
	- ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของแหล่ง โดยเคร่งครัด และลงโทษผู้ฝ่าฝืน	2	23.00
	- ช่วยกันรักษาสภาพธรรมชาติ	3	19.00
	- อื่นๆ เช่น ห้ามจับปลา ห้ามนำรถเข้าเกาะลอย ห้ามดื่มสุรา ฯลฯ		9.00
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	- เป็นองค์กรที่มีความรู้ และเกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น	1	32.00
	- จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีวิทยากร และประชาสัมพันธ์แหล่ง	2	28.00
	- มีความรู้ และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	3	15.00
	- อื่นๆ เช่น ให้เทศบาล องค์กรเอกชน นักศึกษาช่วยจัดการ ฯลฯ		25.00
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	83.00
	- อื่นๆ เช่น สร้างโรงแรมชั้นดี เพิ่มการปลูกต้นไม้ตามชายฝั่ง งคส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชัง จัดตั้งตู้รับความคิดเห็น ฯลฯ	2	17.00
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- ความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี ทิวทัศน์สวยงาม สงบ ร่มรื่น	1	63.00
	- เดินทางสะดวก ปลอดภัย	2	17.00
	- มาศึกษาเชิงอนุรักษ์ และชมพิพิธภัณฑ์โลมาหัวบาตร	3	7.00
	- อื่นๆ เช่น อาหารอร่อย มาออกกำลังกาย ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		13.00
	รวม		100.00

ตาราง 60 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบ ควรเป็นอย่างไร		
	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	1	33.00
	- รักษาความเป็นธรรมชาติที่สวยงามไว้ให้มากที่สุด	2	27.00
	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3	24.00
	- อื่นๆ เช่น มีเรือน้ำเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น ฯลฯ		16.00
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1	
	- หาดสมิหลา	2	
	- เกาะยอ	3	
	- อื่นๆ เช่น วังเจ้าเมืองพัทลุง สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดป่าลิไลยก์ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดเขียนบางแก้ว เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าปรรม วัดวัง เขาดังกวน เขาน้อย ฯลฯ		

ตาราง 61 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดวิหารเบิก

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยการลาดยางหรือเทคอนกรีต	1	39.13
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น	2	32.61
	- จัดทำถนนภายในแหล่งให้เป็นสัดส่วน มีเครื่องหมายจราจร	3	28.26
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทาง ก่อนถึงแหล่ง	1	54.35
	- ทำป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ มีตัวอักษรมองเห็น ได้ชัดเจน	2	36.96
	- มีป้ายชี้ทางบอกระยะทางจากตัวจังหวัดพัทลุง	3	8.69
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- เพิ่มความถี่ประจำทาง และรถรับจ้างให้ผ่านหน้าแหล่ง		56.52
	- มีรถจักรยานยนต์รับจ้างหน้าแหล่ง และควบคุมราคาให้ยุติธรรม		26.09
	- มีป้ายรถประจำทางหน้าแหล่ง		17.39
	รวม		100.00

ตาราง 61 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	65.22
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	21.74
	- มีที่จอดรถที่มีหลังคา	3	13.04
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ม้านั่ง) ให้กระจายทั่วแหล่ง	1	60.87
	- เพิ่มที่นั่งพักผ่อนใต้ต้นไม้ใหญ่	2	21.74
	- ซ่อมแซม และรักษาความสะอาดที่พักผ่อน	3	17.39
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในวัด	1	54.35
- มีที่พักแรมให้ผู้มาปฏิบัติธรรม โดยจัดเป็นสัดส่วนชัดเจน	2	26.09	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		19.56	
รวม		100.00	
ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มการรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	1	56.52	
- เพิ่มจำนวนห้องน้ำแยกชาย หญิง พระสงฆ์ชัดเจน	2	28.26	
- มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำ	3	15.22	
รวม		100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”			
- มีร้านขายอาหาร และเครื่องดื่มให้หลากหลาย อยู่หน้าแหล่ง	1	47.83	
- มีร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาวางขาย	2	21.74	
- ไม่ควรมีร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่มในวัด	3	17.39	
- อื่น ๆ เช่น มีร้านขายเครื่องบูชาพระ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		13.04	
รวม		100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน หน้าวัด ฯลฯ	1	60.87	
- ดูแลระบบไฟฟ้า(ปลั๊ก สาย หลอด ไฟฟ้า) ให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	32.61	
- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		6.52	
รวม		100.00	

ตาราง 61 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด เช่น ศาลา ที่นั่งพักผ่อน มีป้ายบอกชัดเจน - มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า ล้างมือ) - อื่นๆ เช่น มีถังเก็บน้ำสำรองไว้ ฯลฯ	1	54.35
		2	32.61
		3	13.04
		รวม	100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรอยู่หน้าแหล่ง - มีโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง	1	65.57
		2	30.43
		รวม	100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะ ให้กระจายทั่วแหล่ง - เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด และแยกขยะ - มีการจัดเก็บสม่ำเสมอ และกำจัดขยะอย่างถูกวิธี	1	76.09
		2	17.39
		3	6.52
		รวม	100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย - มีจุดรับแจ้งเหตุ - มีป้ายเตือนสถานที่อันตราย	1	60.87
		2	21.74
3		17.39	
รวม		100.00	
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติและปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น -ฟื้นฟูด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี - บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานให้คงสภาพเดิม	1	52.17
		2	28.26
		3	19.57
		รวม	100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำ และนำเที่ยวได้ - นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น ช่วยกันพัฒนา ประชาสัมพันธ์แหล่ง ฯลฯ	1	69.56
		2	21.74
			8.70
		รวม	100.00

ตาราง 61 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายให้ความรู้ ความเป็นมา และ ความสำคัญของแหล่ง - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผนที่ แจกนักท่องเที่ยว - มีวิทยากรแนะนำ ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์แหล่ง		47.83 39.13 13.04
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งนี้ - อนุรักษ์สภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - เพิ่มการปลูกต้นไม้ และมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาดูแลต้นไม้และความสะอาด	1 2	56.52 43.48
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - บูรณะซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - พื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	1 2	73.93 26.07
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - มีกฎ ระเบียบ ข้อห้าม ให้ปฏิบัติอย่างเข้มงวด - รักษาความสงบ แต่งกายสุภาพ	1 2	71.74 28.26
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ - จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์แหล่ง และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว - ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่นๆ เช่น ปฏิบัติงานจริงจัง ชัดเจน ฯลฯ	1 2	65.22 21.74 13.04
	รวม		100.00
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น มีมีคฤเทศก์อยู่ประจำ เก็บขยะหลังวิหารสม้าเสมอ ฯลฯ	1 2	91.30 8.70	
รวม		100.00	
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - ความสวยงามของโบราณสถาน สถาปัตยกรรมในแหล่ง - มาทำบุญ		78.26 21.74
รวม		100.00	

ตาราง 61 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..		
	- สวยงามเป็นธรรมชาติ และมีความสะอาด	1	50.00
	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	2	30.43
	- เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น	3	15.57
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1	
	- หาดสมิหลา	2	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	3	
	- อื่นๆ เช่น เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง สวนป่าเปรม เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลสาบ วัดท้ายขอ วัดแหลมพ้อ หาดแสนสุขลำปำ วัดป่าลิไลยก์ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดเขียนบางแก้ว วัดวัง วังเจ้าเมืองพัทลุง สวนสองทะเล เขาคิงกวน เขาน้อย ฯลฯ		

ตาราง 62 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดวัง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางเทคอนกรีต หรือปูอิฐ	1	39.22
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น จัดเป็นสัดส่วน และมีป้ายบอกทาง	2	29.41
	- ถนนหน้าแหล่งให้มีไหล่ทาง และตีเส้นแบ่งช่องจราจรชัดเจน	3	15.67
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ขยายไหล่ทาง ฯลฯ		15.70
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง ก่อนถึงแหล่ง	1	40.09
	- มีป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ เขียนตัวหนังสือมองเห็น ได้ชัดเจน	2	29.41
	- เพิ่มป้ายชี้ทางตามทางแยก ถนนสายหลักก่อนถึงแหล่งเป็นระยะๆ	3	9.80
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายชี้บอกระยะห่างจากแหล่งถึงตัวจังหวัดพัทลุง ฯลฯ		11.77
	รวม		100.00

ตาราง 62 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มรถประจำทางและรถรับจ้างให้ผ่านหน้าแหล่ง	1	49.02
	- เพิ่มรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าถึงแหล่งและควบคุมราคาให้ลดลง	2	23.53
	- มีป้ายรถประจำทาง และรถรับจ้าง บริเวณหน้าแหล่ง	3	15.69
	- อื่นๆ เช่น ชาวบ้านจัดคิวรถรับจ้างบริการ ฯลฯ		11.76
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไร		
	- มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	58.82
	- ที่จอดรถมีพื้นเป็นคอนกรีตและมีหลังคา	2	17.65
	- ขยายที่จอดรถให้กว้าง และจัดระเบียบการจอดรถ	3	13.73
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		9.80
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- มีหรือเพิ่มจำนวนศาลาพักผ่อนให้กระจายตามจุดต่าง ๆ	1	52.94
	- ดูแลรักษาความสะอาดศาลา และที่นั่งพักผ่อนสม่ำเสมอ	2	23.53
	- เพิ่มที่นั่งพักผ่อนตามไค้ดินไม้	3	19.61
	- อื่นๆ เช่น ซ่อมแซมศาลาที่พักผ่อนที่ชำรุด ฯลฯ		3.92
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักผ่อน เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักผ่อนในวัด เพราะจะทำลายสภาพแวดล้อม	1	58.82
	- มีที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ปฏิบัติธรรม	2	19.61
	- จัดที่พักผ่อนแยกเป็นสัดส่วนจากเขตสังฆาวาส	3	15.69
	- อื่นๆ เช่น มีเต็นท์ให้เช่า ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		5.88
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย หญิง พระสงฆ์	1	32.20
	- ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	2	25.42
	- ซ่อมแซม และดูแลห้องน้ำให้ใช้การ ได้ตลอด	3	25.42
	- อื่นๆ เช่น ให้มีขันน้ำ แปรงจัด กระจายชำระ มีน้ำใช้ ฯลฯ		16.96
	รวม		100.00

ตาราง 62 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีในวัด ควรมีหน้าวัดหรือนอกวัด	1	47.06
	- มีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม โดยควบคุมราคาและความสะอาด	2	23.53
	- มีร้านขายของที่ระลึก คอกไม้รูปเทียนเพื่อหาวายได้ให้แหล่ง	3	11.76
	- อื่นๆ เช่น มีร้านขายของที่ระลึกของคนในท้องถิ่น ฯลฯ		17.65
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ	1	49.02
	- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การได้ตลอดเวลา	2	25.49
	- ควรติดตั้งไฟฟ้าบริเวณอุโบสถ วิหาร และปิดไฟคอนกลางคืน	3	19.61
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		5.88
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีน้ำดื่มสะอาดบริการตามจุดต่าง ๆ ในแหล่ง และมีป้ายบอก	1	58.82
	- มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ	2	23.53
	- มีระบบน้ำประปาใช้ในแหล่ง	3	9.80
	- อื่นๆ เช่น เก็บน้ำฝนไว้ใช้ มีเครื่องทำน้ำเย็น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		7.85
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	50.98
	- มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรบริเวณหน้าวัด	2	29.41
	- ซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอด	3	9.80
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		9.81
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่าง ๆ	1	62.74
	- มีถังขยะชนิดมีฝาปิด และแยกขยะเปียก ขยะแห้ง	2	25.49
	- จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ	3	9.80
	- อื่นๆ เช่น สร้างเตาเผาขยะ ฯลฯ		1.97
	รวม		100.00

ตาราง 62 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีตำรวจหรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัย - มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนอันตราย แจ้งเวลาเข้า-ออกภายในแหล่ง - ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมดูแลรักษาความปลอดภัยร่วมกับพระสงฆ์ - อื่น ๆ เช่น มีกล้องวีดีทัศน์วงจรปิดติดตั้งในอุโบสถ ฯลฯ	1	43.14
		2	23.53
		3	19.61
			13.72
		รวม	100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - ดูแลซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง - มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญและความเป็นมาของแหล่ง - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	37.25
		2	29.41
		3	19.61
			13.73
		รวม	100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - คำนึงด้วยความอหิชาศรัยดี มีน้ำใจ ช่วยเหลือและบริการต่าง ๆ - ช่วยประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล หรือคำแนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยว - มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่ง - อื่น ๆ เช่น นำสินค้าพื้นเมืองมาขาย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	35.29
		2	31.37
		3	19.61
			13.73
		รวม	100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ๆ นี้ - มีพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด นิทรรศการ ป้ายความรู้ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ หนังสือแจกนักท่องเที่ยว - จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์แหล่ง และมีวิทยากรให้ความรู้ - อื่น ๆ เช่น มีศูนย์บริการให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง ฯลฯ	1	54.90
		2	19.61
		3	11.76
			13.73
		รวม	100.00
การจัดการท่องเที่ยว	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ให้รักษาและคงสภาพธรรมชาติไว้ - เพิ่มการปลูกต้นไม้ และดูแลรักษาต้นไม้ให้ร่มรื่น - รักษาความสะอาด - อื่น ๆ เช่น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	43.14
		2	39.22
		3	9.80
			7.84
		รวม	100.00

ตาราง 62 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- บูรณะซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คงสภาพเดิม	1	54.90
	- ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	2	15.69
	- ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน โบราณวัตถุ	3	11.76
	- อื่นๆ เช่น ให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยดูแลรักษา ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		17.65
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ให้มีกฎระเบียบ และปฏิบัติโดยเคร่งครัด	1	37.25
	- รักษาความสงบ เคารพสถานที่	2	19.61
	- ช่วยรักษาความสะอาดในแหล่ง	3	11.76
	- อื่น ๆ เช่น ห้ามดื่มสุรา ยาเสพติด ขโมยทรัพย์สิน ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		31.38
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	- เป็นองค์กรที่ดูแลจัดการ ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1	31.37
	- เป็นกลุ่มที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2	23.53
	- ประชาสัมพันธ์แหล่งตามสื่อต่าง ๆ	3	17.65
	- อื่นๆ เช่น ให้ อบต. ช่วยจัดการ ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		27.45
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	96.08
	- อื่นๆ เช่น พัฒนา ปรับปรุงแหล่งให้สวยงาม ฯลฯ	2	3.92
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีโบราณสถาน สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่สวยงาม	1	47.06
	- ความเงียบสงบเป็นธรรมชาติ สะอาด	2	19.61
	- เดินทางสะดวก ปลอดภัย ประหยัด	3	9.80
	- อื่นๆ เช่น มาทำบุญ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		23.53
	รวม		100.00

ตาราง 62 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น...		
	- รักษาความเป็นธรรมชาติไว้	1	37.25
	- เดินทางสะดวก ปลอดภัย	2	35.29
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	3	15.69
	- อื่นๆ เช่น เพิ่มการประชาสัมพันธ์ มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ ฯลฯ		11.77
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- หาดสมิหลา	1	
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	2	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	3	
	- อื่นๆ เช่น สวนป่าเปรม เกาะยอ วัดท้ายขอ หาดแสนสุขลำปำ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วิ่งเจ้าเมืองพัทลุง วัดแหลมพ้อ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เขาคิงควน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดป่าลิไลยก์ เขาน้อย วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด เขียนบางแก้ว วัดสุวรรณคีรี วัดมัจฉิมาวาส วรวิหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ฯลฯ		

ตาราง 63 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวังเจ้าเมืองพัทลุง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น คีเส้นแบ่งช่องจราจร	1	27.40
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	2	17.80
	- ปลูkdันไม้ และ ไม้ดอก ทั้งสองข้างถนน	3	13.70
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว		41.10
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนป้ายชี้ทางเป็นระยะๆ หรือตามทางแยกก่อนถึงแหล่ง	1	46.58
	- ป้ายชี้ทางให้บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง	2	41.10
	- เพิ่มขนาดป้ายชี้ทางให้มองเห็น ได้ชัดเจน	3	6.85
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว		5.47
	รวม		100.00

ตาราง 63 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มเที่ยวรถโดยสารประจำทางผ่านหน้าแหล่ง	1	35.62
	- ควบคุมมารยาทและการขับรถให้ปลอดภัย	2	24.66
	- ควบคุมราคาค่าโดยสาร ให้เหมาะสม	3	13.70
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว มีคิวรถ หรือป้ายบอกรถที่วิ่งผ่าน ฯลฯ		26.02
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน	1	45.21
	- มีที่จอดรถที่มีหลังคา	2	24.66
	- มีท่าเทียบเรือที่สามารถใช้การได้	3	9.59
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น		20.54
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้”		
	- เพิ่มจำนวนศาลา และที่นั่งพักผ่อน	1	50.68
	- ปรับปรุงซ่อมแซมที่พักผ่อนให้อยู่ในสภาพดี	2	26.03
	- ดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ	3	10.96
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.33
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เตินท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง	1	43.84
	- ควรมีที่พักแรมเป็นสัดส่วน	2	27.40
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		28.76
		รวม	
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำแยกชาย-หญิง มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำ	1	47.95
	- ดูแลซ่อมแซมห้องน้ำให้ใช้การได้ตลอด	2	26.03
	- ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	3	13.70
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.32
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้”		
	- ควรมีร้านขายของที่ระลึกของคนในท้องถิ่น	1	35.62

ตาราง 6.3 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	- ควรมีร้านอาหารและเครื่องดื่มอยู่นอกแหล่ง	2	24.66
	- ควบคุมราคาสินค้าให้เหมาะสม	3	16.44
	- อื่น ๆ เช่น ไม่ควรมี ไม่แสดงความคิดเห็น		23.28
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วบริเวณ	1	43.84
	- ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การสม่ำเสมอ	2	28.77
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		27.39
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
- มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด	1	41.10	
- มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ	2	21.92	
- มีภาชนะเก็บกักน้ำให้เหมาะสม	3	15.07	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ		21.91	
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	54.79	
- ซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การได้ตลอดเวลา	2	20.55	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	3	24.66	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	1	65.75	
- ให้มีถังขยะทั้งแบบแยกขยะและมีฝาปิด	2	15.07	
- ให้มีการจัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ	3	9.59	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		9.59	
รวม		100.00	
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง			
- มีเจ้าหน้าที่หรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	49.32	
- มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น จุดแจ้งเหตุ ป้ายเตือน ฯลฯ	2	30.14	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น	3	20.54	
รวม		100.00	

ตาราง 6.3 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นสถานที่ให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ - อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุไว้ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	34.25
		2	28.77
		3	21.92
			15.06
		รวม	100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับด้วยความเป็นมิตร ให้ความรู้ แนะนำ ช่วยเหลือ - มีส่วนร่วมนำสินค้าของท้องถิ่นมาขาย - ช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	54.79
		2	19.18
		3	10.96
			15.07
		รวม	100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายให้ความรู้ มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ แจกนักท่องเที่ยว - มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรให้ความรู้ แนะนำแหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ	1	49.32
		2	20.55
		3	30.13
		รวม	100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้ - ช่วยกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงเดิมไว้ - ช่วยกันรักษาความสะอาดของคลองลำน้ำ - มีมาตรการรักษาความสะอาด และกำจัดขยะ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	60.27
		2	15.07
		3	10.96
			13.70
		รวม	100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - ซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ให้คงสภาพเดิม - อนุรักษ์สภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านไว้ - ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	49.32
		2	16.44
		3	10.96
			23.28
		รวม	100.00

ตาราง 63 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - ให้ความสำคัญสะอาด ห้ามทิ้งขยะ - รักษาความสงบ เคารพสถานที่ - มีป้ายเตือน/ห้ามทำลายสิ่งแวดล้อมในแหล่ง และมีบทลงโทษ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	32.25	
		2	27.40	
		3	23.29	
		รวม	17.06	
		รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้มีลักษณะ - เป็นองค์กรที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ - ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่ง - เป็นองค์กรที่เน้นจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น		36.99	
			26.03	
			21.92	
		รวม	15.06	
		รวม		100.00
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่น ๆ เช่น เปิดให้ชมทุกวัน เพิ่มการประชาสัมพันธ์ ปรับปรุงสนาม หญ้า ปลูกไม้หุบ ฯลฯ		83.56		
		16.44		
	รวม			
	รวม	100.00		
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีกเนื่องจากเหตุผลหลัก หรือความประทับใจใด - มีโบราณสถานสวยงาม น่าสนใจศึกษา - มีความเป็นธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น สะอาด - เดินทางสะดวก อยู่ใกล้ตัวเมืองพัทลุง - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น	1	36.99	
		2	27.40	
		3	20.55	
		รวม	15.06	
		รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโคยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น.. - รักษาความเป็นธรรมชาติ และความสะอาด - เดินทางสะดวก ปลอดภัย มีป้ายบอกทาง - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่น ๆ เช่น มีรถประจำทางผ่าน มีเรือนำเที่ยว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	36.99	
		2	27.40	
		3	20.55	
		รวม	15.06	
		รวม		100.00

ตาราง 63 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน		
	- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1	
	- หาดแสนสุขลำปำ	2	
	- เกาะขอม	3	
	- อื่นๆ เช่น วัดวัง เกาะสี่เกาะห้า หาดสมิหลา สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดวิหารเบิก วัดป่าลิไลยก์ วัดเขียนบางแก้ว สวนป่าเปรม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เมืองสงขลาเก่าเขมรแดง สวนพฤกษศาสตร์พันธุวิทยา วิทยาลัยอาชีวศึกษา สงขลา ๑๗๑		

ตาราง 64 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	1	70.00
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น	2	30.00
	รวม		100.00
ความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทาง ให้มีขนาดใหญ่มองเห็น ได้ชัดเจน	1	48.00
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง	2	42.00
	- มีป้ายชี้ทางแนะนำนักท่องเที่ยวจากสามแยกเขาชัยสน	3	6.00
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายชี้ทางตามทางแยก ถนนสายต่าง ๆ ก้อนหินแหล่ง ฯลฯ		4.00
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- ให้มีรถประจำทางผ่านหน้าแหล่ง	1	46.00
	- มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงหรือประจำแหล่ง เช่น รถจักรยานยนต์รับจ้าง	2	40.00
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น		14.00
	รวม		100.00
ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอก แยกประเภทรถชัดเจน	1	64.00
	- เพิ่มสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	24.00
	- มีท่าเทียบเรือ	3	12.00
	รวม		100.00

ตาราง 64 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มศาลาและที่นั่งพักผ่อน	1	58.00
	- มีสร้างที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่ง) ให้กลมกลืนกับธรรมชาติ	2	24.00
	- สร้างศาลาพักผ่อนริมน้ำเพื่อนั่งพักผ่อนและดูนก	3	10.00
	- อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		8.00
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เติร์ท เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มที่พักแรม	1	40.00
	- มีเตียงให้เช่า และมีสถานที่กางเตียงสำหรับนักท่องเที่ยว	2	24.00
	- ดูแลรักษาความสะอาด มีน้ำ และอาหารบริการ	3	16.00
	- อื่น ๆ เช่น ไม่ควรมีที่พักแรม ไม่แสดงความเห็น		20.00
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ฯ นี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ	1	48.00
	- มีป้ายชี้ทางไปห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน	2	20.00
	- เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ	3	12.00
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		20.00
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ควรมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม	1	64.00
	- ควรมีร้านค้าสวัสดิการและร้านขายของที่ระลึกของแหล่ง	2	18.00
	- ควรควบคุมคุณภาพ ความสะอาด และราคาสินค้า	3	8.00
	- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.00
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ฯ นี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น บริเวณถนนทางเข้า ทางเดิน ที่พัก ฯลฯ	1	64.00
	- ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ	2	20.00
	- ปรับปรุงเสาไฟฟ้าให้เป็นเสาคอนกรีต	3	8.00
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		8.00
	รวม		100.00

ตาราง 64 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด และมีแก้วน้ำบริการ	1	74.00
	- มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ และมีป้ายบอก	2	26.00
	รวม		100.00
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	92.00
	- ควรมีโทรศัพท์ของแหล่งบริการ	2	8.00
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาษาชะงูรับชยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	- เพิ่มจำนวนถังชยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	1
- ควรมีถังชยะชนิดมีฝาปิด และแยกชยะ		2	30.00
รวม			100.00
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		- มีป้อมยามและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1
	- มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนอันตราย กำหนดเวลาเข้า-ออกแหล่ง	2	20.00
	- เพิ่มเจ้าหน้าที่ดูแลและป้องกันรักษาป่าไม้และสัตว์ป่า	3	12.00
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.00
	รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่งของแหล่ง	ข้อ 37 คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้านธรรมชาติ		
	ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไรบ้าง		
	- ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ ไว้ให้มากที่สุด และปลูกต้นไม้เพิ่ม	1	52.00
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ สถาบันการศึกษาอย่างจริงจัง	2	24.00
	- จัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศให้ความรู้ด้านธรรมชาติและสัตว์ป่า	3	14.00
- อื่นๆ เช่น มีพิพิธภัณฑ์สัตว์ ป้ายความรู้เกี่ยวกับการดูนก ฯลฯ		10.00	
รวม		100.00	
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง		
	- มีส่วนร่วมในการพัฒนา ประชาสัมพันธ์แหล่ง	1	44.00
	- คัดค้านด้วยความอหิวาศัยให้ ความช่วยเหลือ บริการนักท่องเที่ยว	2	22.00
	- มีความรู้ แนะนำ และนำนักท่องเที่ยวเที่ยวได้	3	20.00
	- อื่น ๆ เช่น รวมกลุ่มขายของที่ระลึก ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ ฯลฯ		14.00
รวม		100.00	

ตาราง 64 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับพืชพรรณ สัตว์ป่า ประวัติของแหล่ง	1	44.00
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือนักท่องเที่ยว แจก	2	26.00
	- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำ	3	18.00
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ประชาสัมพันธ์แหล่งทางสื่อต่าง ๆ ฯลฯ		12.00
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว		
	- ช่วยกันอนุรักษ์สภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	37.00
	- ให้ชาวบ้านร่วมมืออนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า เพิ่มการปลูกต้นไม้	2	26.00
	- เพิ่มเจ้าหน้าที่ตรวจตรา ดูแลรักษา เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่แหล่ง	3	16.00
	- อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด อนุรักษ์โบราณวัตถุ ฯลฯ		21.00
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไร		
	- ฟื้นฟูอนุรักษ์วิถีชีวิตของชาวบ้านในการใช้ทรัพยากรรอบ ๆ อ่าว	1	36.00
	- ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	2	18.00
	- จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	3	13.00
	- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น		33.00
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- ให้ห้ามทำลายธรรมชาติ ลำสัตว์ ด้กไม้ของแหล่ง	1	48.00
	- ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่ง โดยเคร่งครัดและมีบทลงโทษ	2	27.00
	- ห้ามทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแหล่ง	3	20.00
	- อื่นๆ เช่น จอครดในที่กำหนด ห้ามนำสุรา ยาเสพติดเข้าแหล่ง ฯลฯ		5.00
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	- เป็นองค์กรเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้ความรู้	1	32.00
	- เกิดจากคนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดการอย่างดีและจริงจัง	2	28.00
	- จัดกิจกรรมเพิ่มประชาสัมพันธ์แหล่ง	3	24.00
	- อื่นๆ เช่น จัดการสาธารณูปโภค อบรม พัฒนาแหล่ง ฯลฯ		16.00
	รวม		100.00

ตาราง 64 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น มีจุลชมวิว พัฒนาอาคารสถานที่ ฯลฯ	1 2	82.00 18.00
	รวม		100.00
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีทัศนียภาพสวยงามตามธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น - เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ สัตว์น้ำ - มาล่องเรือ คุณก โลมาหัวบาตร สัตว์น้ำต่าง ๆ	1 2 3	50.00 34.00 16.00
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - มีความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศสงบ ร่มรื่น - เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว - การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีพาหนะรับจ้างเข้าถึง - อื่น ๆ เช่น อนุรักษ์วิถีชีวิตแบบเดิมไว้ เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ ฯลฯ	1 2 3	44.00 24.00 16.00
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - หาดสมิหลา - อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เกาะขอม เมืองสงขลาเก่าเขาแดง สวนป่าปรรม เขาตังกวน หาดแสนสุขลำปำ วัดท้ายขอ วัดเข็ญ บางแก้ว เขาน้อย เกาะสี่เกาะห้า วัดแหลมพ้อ วัดวัง ฯลฯ	1 2 3	

ตาราง 65 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดบางเข็ญ

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24. "ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้" อย่างไรบ้าง - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต - เพิ่มทางเดินภายในแหล่ง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น แบ่งช่องจราจรชัดเจน - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1 2 3	34.62 25.00 17.31
	รวม		23.07
			100.00

ตาราง 65 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ทำป้ายชี้ทางที่สามารถมองเห็น ได้ชัดเจน เป็นระยะๆ - เพิ่มป้ายชี้ทาง ที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	67.31
		2	21.15
		3	11.54
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - เพิ่มรถรับจ้างให้หลากหลายประเภท - มีป้ายรถประจำทางหน้าแหล่ง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	50.00
		2	26.92
			23.08
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน - ขยายสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น - มีที่จอดรถที่มีหลังคา หรือมีที่ร่ม	1	67.31
		2	17.36
		3	15.33
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่ง) ให้กระจายทั่วแหล่ง - ซ่อมแซมและดูแลความสะดวกที่พักผ่อนให้ใช้การ ได้ตลอด - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ติดตั้งไฟฟ้าที่จุดนั่งพักผ่อน ฯลฯ	1	65.38
		2	23.08
			11.54
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	48.08
		2	13.46
		3	38.46
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ มีน้ำใช้เพียงพอ - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายแยกชาย-หญิง - เพิ่มแสงสว่างในห้องน้ำ	1	48.08
		2	42.31
		3	9.61
	รวม		100.00

ตาราง 65 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีร้านค้าภายในแหล่ง	1	42.31
	- มีร้านขายของที่ระลึกที่ทำจากผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น	2	32.69
	- มีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาด	3	13.46
	- อื่นๆ เช่น มีร้านสหกรณ์ในแหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		11.54
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง	1	53.85
	- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ	2	36.54
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	3	9.61
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มตามจุดต่างๆ ให้เพียงพอ	1	51.92
	- มีจุดบริการน้ำประปาในแหล่ง	2	19.23
	- มีป้ายบอกจุดบริการน้ำ	3	15.38
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น		13.47
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรหน้าแหล่ง	1	44.23
	- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง	2	32.69
	- มีป้ายชี้ทางไปยังโทรศัพท์สาธารณะที่มองเห็นได้ง่าย	3	9.61
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		13.47
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	1	65.38
	- มีขยะแบบมีฝาปิด และแยกขยะ	2	17.31
	- มีการจัดเก็บและกำจัดขยะสม่ำเสมอ	3	17.31
	รวม		100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- มีป้อมยามและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	57.69
	- ให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยรักษาความปลอดภัย	2	28.85

ตาราง 65 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น รวม		13.46 100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไรบ้าง - ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แหล่ง - ให้นักศึกษาสภาพธรรมชาติไว้ - ซ่อมแซมและดูแลรักษาโบราณสถาน - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	42.31 32.69 19.23 5.77 100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - เต็มใจต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว - รวบรวมกลุ่มนำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาวางจำหน่ายในราคายุติธรรม - คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น ช่วยประชาสัมพันธ์แหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	42.31 28.85 19.23 9.61 100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายสื่อความหมาย ป้ายความรู้ นิทรรศการ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ เอกสาร ฯลฯ แจกนักท่องเที่ยว - ให้คนในท้องถิ่นเป็นวิทยากร ให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยวได้ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ประชาสัมพันธ์แหล่งตามสื่อต่างๆ ฯลฯ รวม	1 2 3	67.31 17.31 9.62 5.76 100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้ - ให้นักศึกษาสภาพธรรมชาติไว้ และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ - ดูแลรักษาค้นไม้ ปลูกไม้ดอก - ดูแลรักษาความสะอาด - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	40.38 36.54 15.38 7.70 100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - ดูแลซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุ - ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวบ้านแบบเดิมไว้	1 2	48.08 34.62

ตาราง 65 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้วไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		17.30
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ แต่งกายสุภาพ ตำราวม ฯลฯ	1	78.85
	- มีข้อห้ามทำลายสภาพแวดล้อม เสพสุรา ยาเสพติด	2	11.54
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	3	9.61
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...		
	- ส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยว	1	42.31
	- ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว	2	32.69
- ให้ซ่อมแซม คูแลกรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ	3	25.00	
รวม		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ			
- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	98.08	
- อื่นๆ เช่น จัดโรงครัวให้เป็นระเบียบ	2	1.92	
รวม		100.00	
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความสงบ ร่มรื่น และมีโบราณสถานสวยงาม	1	38.46
	- มาศึกษาหาความรู้	2	19.23
	- มาทำบุญ	3	15.38
	- อื่นๆ เช่น คนท้องถิ่นอัธยาศัยดี ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		26.93
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น		
	- มีความสงบ ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ และมีความสะอาด	1	40.38
	- มีการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีป้ายบอกทางและที่จอดรถ	2	32.69
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศึกษาหาความรู้	3	19.23
- อื่น ๆ เช่น คนท้องถิ่นอนุรักษ์ประเพณีของคนไว้ ฯลฯ		7.70	
รวม		100.00	
ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ขึ้น			
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	1		
- หาดสมิหลา	2		

ตาราง 65 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	- หาดแสนสุขลำป่า - อื่นๆ เช่น สวนป่าเปรม สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัด โลกாரาม สวนสองทะเล เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบเขาน้อย เขาดังกวน วัดท้ายขอ วัดแหลมพ้อ วัดสุวรรณคีรี ฯลฯ	3	

ตาราง 66 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดโลการาม

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น มีไหล่ทาง และแบ่งช่องจราจร	1	36.73
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	2	30.61
	- สร้างถนนภายในแหล่งให้เชื่อมต่อกัน และมีป้ายบอกทางชัดเจน	3	20.41
	- อื่นๆ เช่น ทำทางเข้าโรงเรียนปริยัติธรรม ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.25
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจน	1	46.94
	- เพิ่มป้ายชี้ทางบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจน	2	34.69
	- เพิ่มป้ายชี้ทางเป็นระยะ ๆ ความทางแยกสำคัญก่อนถึงแหล่ง	3	18.37
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- เพิ่มพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งมากขึ้น	1	48.98
	- ให้มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	2	38.78
	- ให้มีรถรับจ้างของชาวบ้านบริการ	3	12.24
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- จัดบริเวณที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกประเภทรถ	1	69.39
	- สร้างที่จอดรถไว้หน้าแหล่ง	2	18.37
	- จัดสร้างที่จอดรถให้กลมกลืนกับธรรมชาติ	3	8.16
	- อื่น ๆ เช่น พื้นที่จอดรถให้ลาดยางหรือคอนกรีต ฯลฯ		4.08
	รวม		100.00

ตาราง 66 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มศาลา และที่นั่งพักผ่อนให้กระจายทั่วแหล่ง	1	61.23
	- ปูลูกดันใหญ่บริเวณที่พักผ่อน	2	26.53
	- ดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ	3	12.24
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เติ้นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง	1	85.71
	- ควรมีที่พักแรมในแหล่ง	2	14.29
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำชาย หญิง พระสงฆ์	1	28.57
	- เพิ่มการดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	18.37
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ	3	14.29
- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว		38.82	
รวม		100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”			
- ไม่ควรมีขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในแหล่ง	1	73.47	
- มีร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นอยู่หน้าแหล่ง	2	26.53	
รวม		100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้า ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มแสงสว่างให้เพียงพอและทั่วถึง	1	48.98	
- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย และใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	24.49	
- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมแล้ว		26.53	
รวม		100.00	
ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มสะอาด	1	75.51	
- ให้มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า/ล้างมือ)	2	14.29	
- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ		10.20	
รวม		100.00	

ตาราง 66 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรหน้าแหล่ง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรภายในแหล่ง - อื่นๆ เช่น คู่มือซ่อมแซมให้ใช้การ ได้ตลอด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	46.94
		2	24.49
			28.57
		รวม	100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มถังขยะตามจุดต่าง ๆ ให้กระจายทั่วแหล่ง และมีป้ายบอก - ให้มีถังขยะชนิดมีฝาปิด และแยกขยะ - จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ	1	57.14
		2	32.65
		3	10.21
		รวม	100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - ประชาชนช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัย - มีจุดรับแจ้งเหตุ สัญญาณ ป้ายเตือน แจ้งเวลาเข้า-ออก	1	51.02
		2	28.57
3		20.41	
รวม		100.00	
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 คุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไรบ้าง - พื้นฟู บูรณะ ซ่อมแซม โบราณสถาน ให้คงสภาพเดิม มีป้ายความรู้ - จัดกิจกรรมงานประเพณี งานบุญของท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์แหล่ง - รักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ และปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น	1	44.90
		2	30.61
		3	24.49
		รวม	100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง - ด้อนรับด้วยไมตรีจิต ช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว - นำสินค้าของท้องถิ่นมาขายแก่นักท่องเที่ยว	1	42.86
		2	38.78
		3	18.36
		รวม	100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งอย่างไร - มีป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ เช่น ความเป็นมา ชื่อพันธุ์ไม้ ฯลฯ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ แจกแก่นักท่องเที่ยว - มีศูนย์บริการข้อมูล มีวิทยากร ให้คำแนะนำและข้อมูลของแหล่ง	1	61.22
		2	30.61
		3	8.17
		รวม	100.00

ตาราง 66 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้” - ดูแลรักษาธรรมชาติเดิมไว้ให้มากที่สุด - เพิ่มการปลูกต้นไม้ และดูแลรักษาให้สมบูรณ์ - อื่น ๆ เช่น รักษาความสะอาดของแหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	53.06
		2	40.82
			6.12
			100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - บูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถานให้คงสภาพเดิมมากที่สุด - ส่งเสริม ฟื้นฟูประเพณี ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตคนท้องถิ่น - ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน รวม	1	51.02
		2	26.53
		3	22.45
			100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งนี้อย่างไรบ้าง - ให้มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสะอาด ความสงบ สำนวณ ฯลฯ - ห้ามจัดมหรสพ เล่นการพนัน คีฬาสุรา เสพยาเสพติด ฯลฯ รวม	1	83.67
		2	16.33
		3	100.00
	ข้อ 43 ให้องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร - เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาจัดการท่องเที่ยว - มีการรวมกลุ่มของคนที่มีความรู้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่น - ให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่ง มีวิทยากรอาสาสมัครนำเที่ยว รวม	1	44.90
		2	32.65
		3	22.45
			100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอนะค้านอื่น ๆ - ไม่แสดงความเห็น - อื่น ๆ เช่น ให้ลดจำนวนสุนัขในแหล่ง ฯลฯ รวม	1	97.96
		2	2.04
			100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มาทำบุญ พัฒนาวัด - มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น - มาศึกษาโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา - อื่น ๆ เช่น เส้นทางสะดวก ฯลฯ รวม		38.78
		30.61	
		24.49	
		6.12	
		100.00	

ตาราง 66 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร		
	- รักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิม และความสมบูรณ์ของระบบนิเวศไว้	1	42.86
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นแหล่งให้ความรู้	2	20.41
	- เส้นทางสะดวก ปลอดภัย มีป้ายชี้ทาง	3	18.37
	- อื่น ๆ เช่น เป็นศูนย์รวมสินค้าพื้นเมือง แหล่งศึกษาวัฒนธรรมได้		18.36
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบที่ทันทูจัก หรือเคยได้ยินชื่อ คือ		
	- หาดสมิหลา	1	
	- เกาะยอ	2	
	- สวนป่าเปรม	3	
	- อื่น ๆ เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดท้ายขอ สวนสองทะเล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดแหลมพ้อ วัดเขาน้อย เขาน้อย หาดแสนสุขลำปำ ฯลฯ		

ตาราง 67 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	1	46.67
	- ขยายถนนให้กว้าง มีไหล่ทาง	2	36.67
	- มีเส้นแบ่งช่องจราจร	3	16.66
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจน	1	60.00
	- มีป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน	2	30.00
	- เพิ่มป้ายชี้ทางตามทางแยกก่อนถึงแหล่ง	3	10.00
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- เพิ่มพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งให้มีหลายประเภท	1	56.67
	- มีรถรับจ้างของคนในท้องถิ่นบริการนักท่องเที่ยว	2	20.00
	- มีการควบคุมการบริการและราคาค่าโดยสาร	3	23.33
	รวม		100.00

ตาราง 67 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - ปรับปรุงท่าแพขนานยนต์ เพิ่มจำนวนแพขนานยนต์	1	56.67
		2	30.00
		3	13.33
		รวม	100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มจำนวนศาลาและที่นั่งพักผ่อนเป็นจุด ๆ - มีที่พักผ่อนที่กลมกลืนกับธรรมชาติตามทางเดินขึ้นเขาแดง - ดูแลรักษาที่พักผ่อนให้สะอาด	1	46.66
		2	36.67
		3	16.67
		รวม	100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ควรมีที่พักแรมบนเขาแดง และมีการดูแลความปลอดภัย - ไม่ควรมีที่พักแรม - ควรมีเต็นท์ให้เช่า และมีที่สำหรับกางเต็นท์ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	33.33
		2	26.67
		3	20.00
		รวม	100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำและรักษาความสะอาด - ให้มีห้องน้ำระหว่างทางขึ้น และบนเขาแดง - อื่นๆ เช่น เปิดห้องน้ำให้ใช้ได้ ซ่อมแซมให้ใช้งานได้ ฯลฯ	1	50.00
2		36.67	
		13.33	
รวม		100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้” - ควรมีร้านอาหาร และเครื่องดื่มที่หลากหลายชนิด - ควรมีร้านขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น มีร้านอาหารบริการชุมชนใกล้เคียง	1	50.00	
	2	26.67	
		23.33	
	รวม	100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ทางเดินขึ้นเขา บนเขา ฯลฯ - ดูแล ซ่อมแซม และรักษาระบบไฟฟ้าให้ใช้งานได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น มีเสาไฟฟ้าสูงๆ บ้าง ฯลฯ	1	66.67	
	2	20.00	
		13.33	
	รวม	100.00	

ตาราง 67 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีน้ำดื่มบริการนักท่องเที่ยวเป็นจุด ๆ มีป้ายบอกชัดเจน - มีจุดบริการน้ำประปาสะอาดสำหรับใช้ล้างมือ ล้างหน้า - อื่นๆ เช่น ให้นักท่องเที่ยวเตรียมน้ำดื่มมาเอง ฯลฯ รวม	1	60.00
		2	20.00
			20.00
			100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร - ให้มีโทรศัพท์สาธารณะตามจุดต่าง ๆ เช่น ศูนย์บริการ ทางขึ้นเขา ฯลฯ รวม	1	60.00
		2	40.00
			100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะชนิดมีฝาปิดให้กระจายตามจุดต่าง ๆ - ควรมีถังขยะชนิดแยกขยะและมีฝาปิด - ควรกำจัดขยะอย่างถูกวิธี และสม่ำเสมอ รวม	1	70.00
		2	20.00
		3	10.00
			100.00
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา ทั้งด้านล่างและบนเขา - มีตำรวจตระเวนตรวจตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่ของแหล่ง - มีป้อมยาม จุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนภัย กำหนดเวลาเข้า-ออกแหล่ง - อื่น ๆ เช่น คนท้องถิ่นช่วยดูแลความปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	40.00	
	2	20.33	
	3	20.00	
		19.67	
		100.00	
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงประวัติศาสตร์ - รักษาสภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - ดูแลรักษาโบราณสถานให้คงอยู่สภาพเดิม รวม	1	60.00
		2	23.33
		3	16.67
			100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ด้อนรับด้วยความมีน้ำใจ เป็นกันเอง ให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวได้ - ร่วมกันตั้งกลุ่มเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่ง - อื่น ๆ เช่น ช่วยประชาสัมพันธ์ ขายของที่ระลึกของท้องถิ่น ฯลฯ รวม	1	60.00
		2	23.33
			16.67
			100.00

ตาราง 67 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง อย่างไร		
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แหล่ง	1	40.00
	- มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้	2	30.00
	- มีศูนย์บริการเปิดทุกวัน และมีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ	3	20.00
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายทั้งภาษาไทยและอังกฤษ มีวิทยากรท้องถิ่น ฯลฯ		10.00
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	70.00	
- มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจตรา เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ของแหล่ง	2	16.67	
- อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		13.33	
รวม		100.00	
ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง			
	- อนุรักษ์และบูรณะ โบราณสถาน ให้คงสภาพเดิมไว้	1	70.00
	- ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน ให้สม่ำเสมอ	2	16.67
	- อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นไว้	3	13.33
รวม		100.00	
ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งนี้ อย่างไร			
	- มีป้ายบอกกฎ ระเบียบการเข้าชม	1	50.00
	- ห้ามทำลายธรรมชาติและ โบราณสถาน มีบทลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตาม	2	40.00
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.00
รวม		100.00	
ข้อ 43 ให้องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร			
	- มีการจัดการเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้ความรู้นักท่องเที่ยว	1	40.00
	- ทำให้คนในท้องถิ่นร่วมมือ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	33.33
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่ง	3	26.67
รวม		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ			
	- ไม่แสดงความความคิดเห็น	1	76.67
	- อื่นๆ เช่น ปรับบันไดขึ้นเขาให้เดินสะดวก ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	2	23.33
รวม		100.00	

ตาราง 67 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้เนื่องจากเหตุผลใด - สวยงามเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น สะอาด - มาศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีของเมืองสงขลาเก่า - มาพักผ่อน เดินออกกำลังกาย	1	60.00
		2	30.00
		3	10.00
		รวม	100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - มีธรรมชาติสมบูรณ์ สงบ ร่มรื่น - การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีป้ายบอกทาง - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งให้ความรู้ - อื่นๆ เช่น มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวทุกแหล่ง ฯลฯ	1	40.00
		2	26.67
		3	20.00
		รวม	13.33
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ - เกาะยอ - หาดสมิหลา - วัดท้ายขอ - อื่นๆ เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา สวนป่าเปรม เขาดังกวน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัง เชน้อย หาดแสนสุขลำปำ สวนสองทะเล วัดแหลมพ้อ วัดเขาน้อย วัดสุวรรณคีรี วัดมณีมาวาสววิหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ฯลฯ	1	
		2	
3			
รวม			

ตาราง 68 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดเขาน้อย

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต - ขยายถนนให้กว้างขึ้น ติดเส้นแบ่งช่องจราจร มีทางเดินเท้า	1	64.91
		2	35.09
		รวม	100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทาง ที่มีขนาดใหญ่ มองเห็น ได้ชัดเจนตามทางแยกต่าง ๆ - ป้ายชี้ทางควรบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจน	1	66.67
2		33.33	
รวม		100.00	

ตาราง 68 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่ง โดยเฉพาะ	1	61.40
	- มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่งหรือผ่านหน้าแหล่ง	2	26.32
	- อื่นๆ เช่น มีรถรับจ้างของคนท้องถิ่นบริการ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.28
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” อย่างไร		
	- จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	77.19
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	12.28
	- จัดสถานที่จอดรถไว้ได้ต้นไม้ใหญ่	3	10.53
รวม		100.00	
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้”		
	- เพิ่มศาลา และที่นั่งพักผ่อนบริเวณได้ต้นไม้	1	61.40
	- มีที่พักผ่อนบริเวณฐานเจดีย์เขาน้อย	2	19.30
	- ดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อน	3	12.28
- อื่นๆ เช่น ซ่อมแซมที่พักผ่อนให้ใช้งานได้ ฯลฯ		7.02	
รวม		100.00	
	ข้อ 29 “ที่พักผ่อน เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง	1	56.14
	- มีที่พักแรม สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม จัดแยกจากเขตสังฆาวาส	2	40.35
	- มีเต็นท์ให้เช่า และจัดสถานที่สำหรับกางเต็นท์	3	3.51
รวม		100.00	
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ซ่อมแซมและรักษาความสะอาดให้ใช้งานได้ตลอดเวลา	1	49.12
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำและเปิดให้ใช้ได้	2	33.33
	- มีป้ายชี้ทาง ไปห้องน้ำชาย หญิง พระสงฆ์	3	17.55
รวม		100.00	
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่ง ควรมีหน้าแหล่ง	1	61.40
	- มีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	2	26.32
	- มีร้านขายดอกไม้รูปเทียน และให้เช่าวัตถุมงคล	3	12.28
รวม		100.00	

ตาราง 68 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ		
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน เจคีย์เขาน้อย ฯลฯ - ตรวจสอบซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดให้ใช้งานได้ตลอดเวลา	1	66.67		
		2	33.33		
	รวม			100.00	
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด ให้กระจายทั่วแหล่ง - มีจุดบริการน้ำใช้ (น้ำประปา) สำหรับล้างหน้า ล้างมือ - อื่น ๆ คุณแลร์รักษาความสะอาดภาชนะใส่น้ำดื่ม ฯลฯ	1	63.16		
		2	33.33		
		รวม			3.51
	รวม			100.00	
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรบริเวณหน้าวัด - คุณแลร์โทรศัพท์สาธารณะให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา	1	87.72		
		2	12.28		
	รวม			100.00	
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะชนิดมีฝาปิดให้กระจายทั่วแหล่ง - เพิ่มจำนวนถังขยะบริเวณศาลา ใต้ต้นไม้ใหญ่ ทางเดินขึ้นเจดีย์ - ให้ อบต. จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ	1	56.14		
		2	31.58		
3		12.28			
รวม			100.00		
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น จุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนภัย ฯลฯ - สร้างกำแพงล้อมรอบเขตวัด มีประตูเข้า-ออก กำหนดเวลาแน่นอน - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำอยู่บนเจดีย์ - อื่นๆ เช่น มีชาวบ้านมาช่วยดูแลความปลอดภัย ฯลฯ	1	56.14			
	2	21.05			
	3	14.04			
	รวม			8.77	
รวม			100.00		
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งศึกษาโบราณคดี และฝึกอบรมธรรมะ - บูรณะ และดูแลรักษาโบราณสถานให้คงสภาพเดิม - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง - อื่นๆ เช่น รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ ปักต้นไม้เพิ่มขึ้น ฯลฯ	1	38.60		
		2	33.33		
		3	17.54		
		รวม			10.53
		รวม			100.00

ตาราง 68 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง		
	- ยินดีต้อนรับให้ข้อมูล แนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยวได้	1	45.61
	- มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	38.59
	- มีส่วนร่วมนำผลิตภัณฑ์พื้นเมืองมาบริการ ในราคายุติธรรม	3	15.80
	รวม		100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีป้ายสื่อความหมาย ป้ายความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่ง	1	64.91
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์แก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ ฯลฯ	2	21.05
	- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมีวิทยากรชาวบ้านให้ความรู้	3	14.04
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	1	54.39
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้ และดูแลรักษาต้นไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์	2	28.07
	- รักษาความสะอาด และกำจัดขยะสม่ำเสมอ	3	17.54
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- บูรณะโบราณสถานให้คงสภาพเดิม โดยกรมศิลปากร	1	66.67
	- ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถานและสถานที่ประกอบศาสนกิจ	2	19.30
	- อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นไว้	3	14.03
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- มีข้อควรปฏิบัติรักษาความสงบ สำนวณ แต่งกายสุภาพ ฯลฯ	1	66.70
	- มีป้ายแจ้งให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของแหล่งโดยเคร่งครัด	2	19.30
	- มีข้อห้ามทิ้งขยะ เสพสุรา ยาเสพติด ลักทรัพย์ของแหล่ง ฯลฯ	3	14.00
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์การในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	- เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาจัดการท่องเที่ยว ฯ	1	52.63
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่ง	2	29.82
	- ส่งเสริมกิจกรรมเข้าค่ายนักเรียน นักศึกษาให้มาปฏิบัติธรรม	3	17.55
	รวม		100.00

ตาราง 68 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	92.98
	- อื่นๆ เช่น ควบคุมจำนวนสุนัข ทำราวบันไดทางขึ้นเจดีย์บนเขา ฯลฯ	2	7.02
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- ความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี ทิวทัศน์สวยงามสงบ ร่มรื่น	1	40.35
	- มาศึกษา โบราณสถาน	2	26.32
	- มาทำบุญ	3	19.30
	- อื่น ๆ เช่น มาฟังธรรมจากแม่ชี ประทับใจสุภายิต ฯลฯ		14.03
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบ ควรเป็นอย่างไร		
	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1	35.09
	- มีป้ายชี้ทาง การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	2	29.82
	- รักษาความเป็นธรรมชาติที่สวยงามไว้ให้มากที่สุด	3	24.56
	- อื่นๆ เช่น มีสินค้าจำหน่ายหลากหลาย ฯลฯ		10.53
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ...		
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา		
	- หาดสมิหลา		
	- เกาะชอ		
	- อื่นๆ เช่น เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขาดังกวน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทะเลน้อย สวนป่าเปรม เงามน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดท้าย ยอ วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมพ้อ สวนสองทะเล วัดโพธิ์ปฐมवास หาด แสนสุขลำปำ วัดแจ้ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา ฯลฯ		

ตาราง 69 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดกุฎาเบ็ก

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น	1	75.00
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยการลาดยางหรือเทคอนกรีต	2	25.00
	รวม		100.00

ตาราง 69 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ทำป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ มีตัวอักษรมองเห็น ได้ชัดเจน - เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทาง ก่อนถึงแหล่ง - มีป้ายชี้ทางทั้งภาษาไทยและอังกฤษ	1	72.50	
		2	20.00	
		3	7.50	
		รวม	100.00	
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว” - มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงหรือผ่านหน้าแหล่ง - ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมจัดคิวรถรับจ้างบริการ ในราคายุติธรรม - มีป้ายรถประจำทางหน้าแหล่งหรือใกล้แหล่ง	1	72.50	
		2	15.00	
		3	12.50	
		รวม	100.00	
	สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือที่เทียบเรือ ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” อย่างไร - จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แบ่งแยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - มีที่จอดรถที่มีหลังคา - อื่น ๆ เช่น สร้างท่าเทียบ ฯลฯ	1	57.50
			2	25.00
3			12.50	
รวม			100.00	
ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ม้านั่ง) ให้กระจายทั่วแหล่ง - ดูแลซ่อมแซมที่นั่งพักผ่อน ให้ใช้การได้ตลอด - ดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ		1	77.50	
		2	15.00	
		3	7.50	
รวม		100.00		
ข้อ 29 “ที่พักผ่อน เช่น ห้องพัก เตินท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักผ่อนในแหล่ง - มีที่พักผ่อน ให้ผู้มาศึกษา ปฏิบัติธรรม โดยจัดเป็นสัดส่วนชัดเจน - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น มีเต็นท์ให้เช่า ฯลฯ		1	50.00	
		2	25.00	
		25.00		
	รวม	100.00		
ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำแยกชาย หญิง พระสงฆ์ ชัดเจน - มีเจ้าหน้าที่ซ่อมแซม และรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ - อื่น ๆ เช่น มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	47.50		
	2	40.00		
		12.50		
	รวม	100.00		

ตาราง 69 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- มีร้านขายอาหาร และเครื่องดื่มอยู่หน้าแหล่งหรือใกล้ ๆ แหล่ง	1	37.50
	- มีร้านขายอาหาร และเครื่องดื่มภายในแหล่ง	2	25.00
	- ควรมีร้านค้าขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของคนในท้องถิ่น	3	20.00
	- อื่น ๆ เช่น มีร้านขายเครื่องบูชาพระ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		17.50
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน หน้าวัด โบราณสถาน ฯลฯ	1	62.50
	- ดูแลระบบไฟฟ้า (ปลั๊ก สาย หลอดไฟฟ้า) ให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	15.00
	- อื่น ๆ เช่น ปรับปรุงเสาไฟฟ้าให้มั่นคง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		22.50
รวม		100.00	
ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง-			
- มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด เช่น ศาลา ที่นั่งพักผ่อน มีป้ายบอกชัดเจน	1	67.50	
- มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า ล้างมือ)	2	22.50	
- มีจุดบริการน้ำดื่มใส่หม้อดินเผา	3	10.00	
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรอยู่ในแหล่ง	1	75.00	
- มีโทรศัพท์สาธารณะอยู่บริเวณหน้าแหล่ง	2	25.00	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนถังขยะ ให้กระจายทั่วแหล่ง	1	70.00	
- เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิดและแยกขยะ	2	20.00	
- มีเจ้าหน้าที่จัดเก็บสม่ำเสมอ และกำจัดขยะอย่างถูกวิธี	3	10.00	
รวม		100.00	
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง			
- มีป้อมยามและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	50.00	
- มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนสถานที่อันตราย กำหนดเวลาเข้า-ออก	2	30.00	
- มีคนในท้องถิ่นช่วยดูแลรักษาความปลอดภัย	3	20.00	
รวม		100.00	

ตาราง 69 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี - บูรณะซ่อมแซม โบราณสถานให้คงสภาพเดิม ดูแลรักษาความสะอาด - คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและช่วยประชาสัมพันธ์แหล่ง - อื่น ๆ เช่น จัดแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	37.50
		2	27.50
		3	22.50
			12.50
		รวม	100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำ และนำเที่ยวได้ - มีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งและจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น จัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยว ฯลฯ	1	52.50
		2	32.50
		3	10.00
			5.00
		รวม	100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ๆ นี้ - มีป้ายให้ความรู้ ความเป็นมา ความสำคัญ พุทธศุภายศ ฯลฯ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผนที่ แจกนักท่องเที่ยว - มีศูนย์บริการข้อมูล วิทยากรแนะนำ ให้ความรู้ เกี่ยวกับแหล่ง	1	60.00
		2	25.00
		3	15.00
		รวม	100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งนี้ - อนุรักษ์สภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - เพิ่มการปลูกต้นไม้ และมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้และความสะอาด - พัฒนาแหล่ง และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	45.00
		2	35.00
		3	15.00
		รวม	100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - บูรณะซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - จัดกิจกรรมแสดง ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น - ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน	1	50.00
		2	35.00
		3	15.00
		รวม	100.00

ตาราง 69 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	- มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ สำรวมกาย วาจา ใจ ฯลฯ	1	62.50
	- มีกฎ ระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ ให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	2	22.50
	- อื่น ๆ เช่น ห้ามนำสัตว์เลี้ยงมา เล่นการพนัน เสพยาเสพติด ฯลฯ		15.00
	รวม		100.00
ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ...	- มีความรู้เข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1	45.00
	- ส่งเสริมให้คนท้องถิ่นร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	32.50
	- คนในท้องถิ่นร่วมจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในแหล่ง	3	12.50
	- อื่น ๆ เช่น ส่งเสริมการฝึกอบรมระยะ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.00
	รวม		100.00
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	87.50
	- อื่น ๆ เช่น มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ จัดระเบียบชุมชนใกล้เคียง สำนักงานการท่องเที่ยว ฯ ควรตั้งที่เกาะขอม เพื่อบริการข้อมูล ฯลฯ	2	12.50
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความสวยงามตามธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น	1	42.50
	- ความสวยงามของโบราณสถาน สถาปัตยกรรมในแหล่ง	2	35.00
	- มาทำบุญ ศึกษาธรรมะ	3	15.00
	- อื่น ๆ เช่น ศึกษาธรรมชาติรอบทะเลสาบ พาเพื่อนมาเที่ยว ฯลฯ		7.50
	รวม		100.00
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..	- รักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้	1	40.00
	- พัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี	2	25.00
	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	3	17.50
	- อื่น ๆ เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น มีความสะอาด ฯลฯ		17.50
	รวม		100.00
ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ ..	- หาดสมิหลา	1	
	- สวนป่าเปรม	2	

ตาราง 69 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	- เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง - อื่นๆ เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เกาะยอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดแหลมพ้อ เขาดังควน สวนสองทะเล วัดท่าข่อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขาน้อย วัดแจ้ง วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดมัทธนิมมาวาสวรวิหาร วัดโพธิ์ปฐมาวาส หาดแสนสุขลำปำ ฯลฯ	3	

ตาราง 70 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดสิริวัชรมณฑล

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น และมีเส้นแบ่งช่องจราจร - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต - อื่นๆ เช่น จัดให้รถเดินทางเดียว ขยายไหล่ทาง ฯลฯ	1	60.61
		2	18.18
		3	21.21
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ เขียนตัวหนังสือมองเห็น ได้ชัดเจน - มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางก่อนถึงแหล่ง - มีป้ายชี้ทางทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ	1	51.52
		2	33.33
		3	15.15
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงหรือผ่านหน้าแหล่ง - มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง - ให้คนในท้องถิ่นจัดพาหนะรับจ้างบริการนักท่องเที่ยว	1	72.73
		2	21.21
		3	6.06
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งฯ นี้” อย่างไร - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้าง และมีหลังคา - อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	63.64
		2	24.24
			12.12
	รวม		100.00

ตาราง 70 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - มีหรือเพิ่มจำนวนศาลาพักผ่อนให้กระจายตามจุดต่าง ๆ - ดูแลซ่อมแซมที่พักผ่อนและรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น มีศาลาทรงไทย มีความปลอดภัย ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	78.79	
		2	12.12	
			9.09	
		รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เตินท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - มีที่พักแรมสำหรับผู้มาทำบุญ ผู้ปฏิบัติธรรม หรือนักท่องเที่ยว	1	66.67	
		2	33.33	
			100.00	
		รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย หญิง พระสงฆ์ - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ - มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำชัดเจน	1	63.64	
		2	21.21	
3		15.15		
		รวม	100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้” - ไม่ควรมีในวัด ควรมีหน้าวัด หรือใกล้ ๆ วัด - มีร้านขายของที่ระลึกของคนในท้องถิ่นที่เป็นสินค้าพื้นเมือง - อื่นๆ เช่น มีร้านดอกไม้รูปเทียน ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	57.58		
	2	24.24		
		18.18		
		รวม	100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ - ดูแลซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การได้ตลอดเวลา	1	78.79		
	2	21.21		
		รวม	100.00	
ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีน้ำดื่มสะอาดบริการตามจุดต่าง ๆ ในแหล่ง และมีป้ายบอก - มีจุดบริการน้ำประปาสำหรับใช้ล้างหน้า ล้างมือ - อื่นๆ เช่น มีเครื่องทำน้ำเย็น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	60.61		
	2	24.24		
		15.15		
		รวม	100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรหลาย ๆ จุด - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรอยู่หน้าแหล่ง	1	78.79		
	2	9.09		

ตาราง 70 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	- อื่นๆ เช่น คู่มือพร้อมแผนที่ให้ใช้การได้ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม		12.12 100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่าง ๆ - มีถังขยะชนิดมีฝาปิด และแยกขยะเปียก ขยะแห้ง - มีเจ้าหน้าที่จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ รวม	1	54.55
		2	24.24
		3	21.21
	รวม		100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีตำรวจหรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนอันตราย แจ้งเวลาเข้า-ออกภายในแหล่ง - อื่นๆ เช่น เพิ่มแสงสว่าง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	57.58
		2	15.15
			27.27
	รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรรมชาติ - ดูแล บูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถานให้คงสภาพเดิม - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง - อื่น ๆ เช่น ป้องกันการบุกรุกพื้นที่แหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	42.42
		2	33.33
		3	12.12
	รวม		12.13
	รวม		100.00
การยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ยอมรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - คำนึงด้วยความอหิชาศรัยดี มีน้ำใจ ช่วยเหลือและบริการต่าง ๆ - มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่ง และอนุรักษ์ธรรมชาติ - รวมกลุ่มนำสินค้าพื้นเมืองมาขาย รวม	1	42.42
		2	36.36
		3	21.21
	รวม		100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษาคือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีนิทรรศการ ป้ายความรู้ต่าง ๆ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ หนังสือ แจกนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น มีศูนย์บริการให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง ฯ ฯลฯ รวม	1	66.67
		2	18.18
			15.15
	รวม		100.00

ตาราง 70 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	-ให้รักษาและคงสภาพธรรมชาติไว้	1	60.61
	-เพิ่มการปลูกต้นไม้ และดูแลรักษาต้นไม้ให้ร่มรื่น	2	30.30
	-อื่นๆ เช่น ไม่ให้เข้ามาอาศัยในที่ดินวัด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		9.09
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	-บูรณะซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม	1	66.67
	-ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถาน	2	18.18
	-ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	3	15.15
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้		
	-มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ เคารพสถานที่ ฯลฯ	1	63.64
	-มีป้ายบอกกฎระเบียบให้ปฏิบัติโดยเคร่งครัดในการเข้าชมแหล่ง	2	27.27
	-อื่น ๆ เช่น ห้ามดื่มสุรา ยาเสพติด ขโมยทรัพย์สิน ก่อไฟ ล่าสัตว์ ฯลฯ		9.09
	รวม		100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	-เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในท้องถิ่นเข้ามาจัดการท่องเที่ยว ฯ	1	48.48
	-ประชาสัมพันธ์แหล่งตามตี่อต่าง ๆ	2	27.27
	-อนุรักษ์ พื้นฟู โบราณสถาน	3	15.15
	-อื่นๆ เช่น ส่งเสริมฝึกอบรมธรรมะ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		9.10
รวม		100.00	
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	-ไม่แสดงความคิดเห็น	1	87.88
	-อื่นๆ เช่น ป้องกันสัตว์เลี้ยงเข้ามาในแหล่ง รักษาความสะอาด ฯลฯ	2	12.12
	รวม		100.00
	แนวโน้มนำ การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด	
-มีโบราณสถาน สถาปัตยกรรมที่เก่าแก่สวยงาม น่าศึกษา		1	54.55
-ความเป็นธรรมชาติ เงียบสงบ ร่มรื่น		2	36.36
-อื่นๆ เช่น มาถ่ายภาพ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ			9.09
รวม			100.00

ตาราง 70 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..		
	- เดินทางสะดวก ปลอดภัย มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ	1	33.39
	- รักษาความเป็นธรรมชาติไว้ มีความสะอาด	2	24.24
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง	3	17.50
	- อื่นๆ เช่น รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ไว้ รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ฯลฯ		24.87
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	1	
	- หาดสมิหลา	2	
	- สวนป่าเปรม	3	
	- อื่นๆ เช่น เกาะขอม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดท้ายขอ สวนสองทะเล หาดแสนสุขลำปำ วัดเขาน้อย วัดสุวรรณคีรี เขตังควน ฯลฯ		

ตาราง 71 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดบ่อทรัพย์

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น ตีเส้นแบ่งช่องจราจร	1	58.97
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต	2	30.77
	- อื่นๆ เช่น ป้องกันสัตว์เลี้ยงขึ้นบนถนน รักษาความสะอาดข้างถนน		10.26
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มขนาดป้ายชี้ทางให้มองเห็นได้ชัดเจน	1	58.97
	- ป้ายชี้ทางให้บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง ที่ชัดเจน	2	41.03
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีรถรับจ้างเข้าถึง หรือผ่านหน้าแหล่ง	1	82.05
	- มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	2	12.82
	- คนในท้องถิ่นจัดรถบริการเข้าถึงแหล่ง	3	5.13
	รวม		100.00

ตาราง 71 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - อื่นๆ เช่น มีท่าเทียบเรือ ที่จอดรถมีหลังคา ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	64.10
		2	20.51
			15.39
		รวม	100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มจำนวนศาลา และที่นั่งพักผ่อน - ดูแลซ่อมแซมที่พักผ่อนให้อยู่ในสภาพดี และรักษาความสะอาด - อื่นๆ เช่น ปลุกต้นไม้เพิ่ม ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	61.54
		2	23.08
			15.38
		รวม	100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม หรือนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น จัดที่พักแรมเป็นสัดส่วน มีการรักษาความปลอดภัย ฯลฯ	1	61.54
		2	30.77
			7.69
		รวม	100.00
ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ แยกชาย หญิง พระสงฆ์ - ดูแลซ่อมแซมและรักษาความสะอาดห้องน้ำให้ใช้การได้ตลอด - มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำชัดเจน	1	51.28	
	2	28.21	
		20.51	
	รวม	100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในแหล่ง - ควรมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม - ควรมีร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น - อื่น ๆ เช่น ไม่ควรมี ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	43.59	
	2	30.77	
	3	12.82	
		12.82	
	รวม	100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วบริเวณ - ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การตลอดเวลา - เปลี่ยนเสาไฟฟ้าจากเสาไม้เป็นเสาคอนกรีต	1	56.41	
	2	28.21	
	3	15.38	
	รวม	100.00	

ตาราง 71 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาด - มีจุดบริการน้ำประปาสำหรับใช้ล้างหน้า ล้างมือ - อื่นๆ เช่น มีภาชนะเก็บกักน้ำ มีป้ายบอก จัดเป็นสัดส่วน ฯลฯ รวม	1	64.10
		2	20.51
			15.39
			100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร - มีโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง - ดูแลซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา รวม	1	64.10
		2	20.51
		3	15.39
			100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย - ให้มีถังขยะแบบมีฝาปิด และแยกประเภทขยะ - อื่นๆ เช่น จัดเก็บและกำจัดสม่ำเสมอ ฯลฯ รวม	1	58.97
		2	33.33
		3	7.70
			100.00
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - มีเจ้าหน้าที่หรือเวรยามตรวจตราดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น ป้อมยาม จุดแจ้งเหตุ ป้ายเตือน - คนในท้องถิ่นร่วมมือกับประมงช่วยดูแลความปลอดภัย รวม	1	43.59	
	2	35.90	
	3	20.51	
		100.00	
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีของจังหวัดสงขลา - บูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุไว้ - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น - อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแล รักษาเอกลักษณ์ของแหล่งไว้ ฯลฯ รวม	1	41.03
		2	25.26
		3	20.51
			13.20
			100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับด้วยความเป็นมิตร ให้ความรู้ แนะนำ ช่วยเหลือ - มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง รวม	1	76.92
		2	23.08
			100.00

ตาราง 71 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีป้ายสื่อความหมายให้ความรู้	1	58.97
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ แจกนักท่องเที่ยว	2	25.64
	- มีชาวบ้านเป็นวิทยากรให้ความรู้ แนะนำแหล่ง	3	15.39
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงเดิมไว้	1	56.41
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้ ไม้ดอก และดูแลรักษาให้สวยงาม	2	25.64
	- อื่นๆ เช่น มีป้ายชี้จุดต้นไม้ รักษาความสะอาด ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		17.95
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		
	- ดูแล ซ่อมแซม โบราณสถาน ให้คงสภาพเดิมตลอดเวลา	1	74.36
	- ดูแลรักษาความสะอาด โบราณสถานสม่ำเสมอ	2	17.95
- ฟื้นฟู อนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนท้องถิ่นไว้	3	7.69	
รวม		100.00	
ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้			
- มีกฎรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น รักษาความสะอาด ไม่ตัดต้นไม้ ฯลฯ	1	41.03	
- มีข้อห้ามเล่นการพนัน เสพสุรา ยาเสพติด พกพาอาวุธ ในแหล่ง ฯ	2	33.33	
- มีกฎระเบียบให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และมีบทลงโทษ	3	20.51	
- อื่นๆ เช่น ห้ามอาบน้ำใกล้บ่อน้ำโบราณ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		5.13	
รวม		100.00	
ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ			
- เกิดจากคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ฯ	1	46.15	
- เพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่ง แจกสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ	2	28.21	
- อื่นๆ เช่น ให้ความรู้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		25.64	
รวม		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ			
- ไม่แสดงความคิดเห็น		84.62	
- อื่น ๆ เช่น จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน มีบริการท่องเที่ยว ฯ ฯลฯ		15.38	
รวม		100.00	

ตาราง 71 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น - มีโบราณสถานสวยงาม น่าสนใจศึกษา - อื่น ๆ เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	51.28
		2	33.33
			15.39
		รวม	100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น	1	35.90
		2	30.77
		3	20.51
			12.82
	รวม	100.00	
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน	1	
2			
3			
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา - หาดสมิหลา - สวนป่าเปรม - อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขาดังกวน เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดท้ายขอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดแหลมพ้อ เขาน้อย สวนสองทะเล วัดสุวรรณคีรี หาดแสนสุขลำปำ ฯลฯ		

ตาราง 72 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดสุวรรณคีรี

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนหน้าแหล่งให้กว้างขึ้น - ปรับผิวถนนทางเข้าแหล่งให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต - อื่นๆ เช่น จัดให้รถเดินทางเดียว ตัดถนนใหม่ ฯลฯ	1	59.18	
		2	34.69	
			6.13	
		รวม	100.00	
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	51.02	
		2	36.73	
		3	12.25	
		รวม	100.00	
		- เพิ่มป้ายชี้ทาง ให้มีขนาดใหญ่มองเห็น ไคชัดเจน - เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง - มีป้ายชี้ทางทั้งภาษาไทย และอังกฤษ		

ตาราง 72 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - ให้มีรถรับจ้างเข้าถึง หรือผ่านหน้าแหล่ง - มีรถสองแถวเข้าถึงแหล่ง - มีรถประจำทางบริการ รวม	1	55.10
		2	28.57
		3	16.33
			100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอก แยกประเภทรถชัดเจน - เพิ่มสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น - ที่จอดรถควรมีหลังคา หรือร่ม ไม้ - อื่น ๆ เช่น จัดที่จอดรถไว้หน้าวัด ไม่แสดงความเห็น รวม	1	44.90
		2	32.65
		3	16.33
			6.12
	100.00		
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ๆ นี้” - เพิ่มศาลาและที่นั่งพักผ่อนให้กระจายหลายจุด - ซ่อมแซมที่พักผ่อน(ศาลา ที่นั่ง) และรักษาความสะอาด - อื่นๆ เช่น ปลุกต้นไม้บริเวณที่พักผ่อน มีคำสอนศาสนาพุทธ ฯลฯ รวม	1	67.35
		2	20.41
			12.24
			100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ๆ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - มีที่พักแรมสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม หรือนักท่องเที่ยว - อื่น ๆ เช่น มีเต็นท์ให้เช่า ไม่แสดงความเห็น รวม	1	46.94
		2	30.61
			22.45
			100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ แยกชาย หญิง พระสงฆ์ ชัดเจน - เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ - อื่นๆ เช่น เพิ่มแสงสว่าง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	48.98
		2	40.82
			10.20
			100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ๆ นี้” - ควรมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มอยู่หน้าวัด หรือใกล้ ๆ - ควรมีร้านขายของที่ระลึกของคนในท้องถิ่น - ควรมีร้านขายดอกไม้ธูปเทียนในแหล่ง รวม	1	55.10
		2	32.65
		3	12.25
			100.00

ตาราง 72 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้กระจายทั่วแหล่ง - ตรวจสอบตราซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	53.06
		2	32.65
		3	14.29
		รวม	100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด มีแก้วน้ำบริการ และมีป้ายบอก - มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ - อื่น ๆ เช่น มีบ่อน้ำในแหล่ง มีโถงดินเผาใส่น้ำดื่ม ไม่แสดงความเห็น	1	53.06
		2	34.69
			12.25
		รวม	100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรอยู่หน้าแหล่ง - มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรในแหล่ง	1	79.59
		2	20.41
		รวม	100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีถังขยะชนิดมีฝาปิดให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็น ได้ง่าย - เพิ่มจำนวนถังขยะ ให้กระจายทั่วแหล่ง - ควรมีถังขยะชนิดแยกประเภทขยะ - อื่น ๆ เช่น ให้อบต.จัดเก็บและกำจัดขยะ ชาวบ้านช่วยกำจัดขยะ ฯลฯ	1	40.82
		2	32.65
3		16.33	
		10.20	
รวม		100.00	
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีป้อมยามและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนอันตราย กำหนดเวลาเข้า-ออกแหล่ง - สร้างกำแพง และมีประตูปิด เปิดตามเวลา - อื่นๆ เช่น ปรับทางเดินในแหล่งให้ปลอดภัยไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	51.02	
	2	28.57	
	3	16.33	
		4.08	
	รวม	100.00	
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีของจังหวัดสงขลา - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติไว้ให้มากที่สุด และปลูกต้นไม้เพิ่ม - พัฒนาเป็นแหล่งฝึกอบรมธรรมชาติ	1	40.82
		2	30.61
		3	14.29

ตาราง 72 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	- อื่น ๆ เช่น บุรณะจิตรกรรมฝาผนัง โบราณสถาน มีสื่อแนะนำ ฯลฯ รวม		14.28 100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - คัดเลือรับด้วยความอัธยาศัยดี ให้ความช่วยเหลือ บริการนักท่องเที่ยว - คนในท้องถิ่นตั้งกลุ่มจัดรถบริการนักท่องเที่ยว - เห็นคุณค่าและความสำคัญช่วยประชาสัมพันธ์แหล่ง - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	63.26 22.45 10.20 4.09 100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ๆ นี้ - มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับ โบราณสถาน ประวัติของแหล่ง - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือนักท่องเที่ยว แจก - อื่น ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์แหล่งทางสื่อต่าง ๆ ฯลฯ รวม	1 2 3	51.02 20.41 16.33 12.24 100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ช่วยกันอนุรักษ์สภาพธรรมชาติเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่ม - คนในท้องถิ่นช่วยดูแลรักษาต้นไม้ และรักษาความสะอาด - อื่น ๆ เช่น คุ้มครองสัตว์ป่า งดการปลูกสร้างอาคาร ฯลฯ รวม	1 2	57.14 34.69 8.17 100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไร - พื้นฟู บูรณะ โบราณสถาน ให้คงสภาพเดิม - พื้นฟู อนุรักษ์ประเพณีโบราณ วิถีชีวิตของคนในอดีต - ดูแลรักษาความสะอาดโบราณสถาน รวม	1 2 3	59.18 22.45 18.37 100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ให้ดูแลรักษาธรรมชาติ โบราณสถาน และความสะอาด - ให้รักษาความสงบ เคารพสถานที่ - ห้ามดื่มสุรา ยาเสพติด เล่นการพนัน ปล่อยสัตว์เลี้ยงในแหล่ง ฯลฯ รวม	1 2 3	44.90 36.73 18.37 100.00

ตาราง 72 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 43 องค์การในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ		
	- เกิดจากคนในท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1	59.18
	- ส่งเสริมนักเรียน นิสิต นักศึกษามีส่วนร่วมเป็นภาคีพิเศษ	2	22.45
	- ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นรวมกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาบริการ	3	18.37
	รวม		100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ		
	- ไม่แสดงความคิดเห็น	1	100.00
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีโบราณสถาน จิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ สวยงาม น่าสนใจศึกษา	1	48.98
	- มีทิวทัศน์สวยงามตามธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น	2	36.73
	- อื่น ๆ เช่น มาทำบุญ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		14.29
	รวม		100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น		
	- มีความเป็นธรรมชาติ บรรยากาศสงบ ร่มรื่น สะอาด	1	36.73
	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	2	34.69
	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	3	20.41
	- อื่น ๆ เช่น เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ		8.17
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	1	
	- เกาะยอ	2	
	- หาดสมิหลา	3	
	- อื่นๆ เช่น สวนป่าเปรม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดแหลมห้อย วัดท้ายขอ เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง ฯลฯ		

ตาราง 73 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดแหลมพ้อ

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้าง เพิ่มทางเดินเท้า	1	50.82
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยการลาดยางหรือเทคอนกรีต	2	49.18
	รวม		100.00

ตาราง 73 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ทำป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ที่มองเห็นชัดเจนเป็นระยะ ๆ ก่อนถึงแหล่ง - เพิ่มป้ายชี้ทาง ที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง - อื่นๆ เช่น มีป้ายทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ. รวม	1 2 3	57.38 32.79 9.83
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งให้หลากหลายประเภท - มีคิวรถรับจ้างจากปากทางเข้าแหล่ง - อื่นๆ เช่น มีรถรับจ้างของคนในท้องถิ่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ. รวม	1 2	45.90 27.87
	รวม		26.23 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกแยกประเภทรถชัดเจน - ขยายสถานที่จอดรถให้กว้างขึ้น - ซ่อมแซมท่าเทียบเรือเก่าที่มีอยู่ให้ใช้งานได้ รวม	1 2 3	57.38 24.59 18.03
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่ง) ให้กระจายทั่วแหล่ง - ดูแลความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ - ซ่อมแซมที่พักผ่อนให้ใช้งานได้ตลอด รวม	1 2 3	59.02 22.95 18.03
	รวม		100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เตินท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรมในแหล่ง จัดเป็นสัดส่วน มีป้ายบอกชัดเจน - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ. รวม	1 2	45.90 31.15
	รวม		22.95 100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มการรักษาความสะอาดห้องน้ำ - มีป้ายบอกทาง แยกห้องน้ำชาย หญิง พระสงฆ์ ชัดเจน - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ และเปิดให้ใช้ได้ตลอดเวลา รวม	1 2 3	48.08 42.31 9.61
	รวม		100.00

ตาราง 73 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่มภายในแหล่ง	1	42.62
	- มีร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม จัดเป็นระเบียบ มีป้ายบอกชัดเจน	2	26.23
	- มีร้านขายของที่ระลึกที่ทำจากผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น	3	22.95
	- อื่น ๆ เช่น มีร้านขายดอกไม้รูปเทียน ร้านสหกรณ์ของแหล่ง ฯลฯ		8.20
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง	1	45.90
	- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัยใช้การ ได้สม่ำเสมอ	2	36.07
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		18.03
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มตามจุดต่างๆ ให้ทั่วถึง	1	68.85
	- มีจุดบริการน้ำประปาในแหล่ง	2	19.67
	- มีภาชนะบริการน้ำดื่ม	3	11.48
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- ให้มีโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรในแหล่ง	1	81.97	
- ซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การ ได้ตลอด	2	18.03	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็น ได้ง่าย	1	54.10	
- มีขยะแบบมีฝาปิดและแยกขยะ	2	26.23	
- มีการจัดเก็บและกำจัดขยะสม่ำเสมอ	3	19.67	
รวม		100.00	
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”			
- มีป้อมยามและมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	47.54	
- มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้าย/สัญญาณเตือนภัย	2	32.79	
- อื่น ๆ เช่น ให้ชาวบ้านและพระสงฆ์ช่วยรักษาความปลอดภัย มีอุปกรณ์ดับเพลิง ฯลฯ		19.67	
รวม		100.00	

ตาราง 73 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - ให้อุทยานแห่งชาติไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่ม - เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง - อื่นๆ เช่น พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้าน โบราณ วัฒนธรรม ฯลฯ รวม	1	42.26
		2	29.51
		3	14.75
			13.48
			100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น "ตอบรับการท่องเที่ยว" อย่างไรบ้าง - เต็มใจต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำ ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว - คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา และประชาสัมพันธ์แหล่ง - รวมกลุ่มนำผลิตภัณฑ์พื้นบ้านมาจำหน่ายในราคายุติธรรม รวม	1	52.46
		2	39.34
		3	8.20
			100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายสื่อความหมาย ป้ายความรู้ นิทรรศการ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ เอกสาร ฯลฯ แจกนักท่องเที่ยว - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีวิทยากรให้ความรู้ แนะนำนักท่องเที่ยว รวม	1	63.93
		2	22.95
		3	13.12
	100.00		
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้ - ให้อุทยานแห่งชาติไว้ และปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น - ดูแลรักษาค้นไม้ และรักษาความสะอาด รวม	1	81.97
		2	18.03
	100.00		
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - ดูแลซ่อมแซมโบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นไว้ - ดูแล รักษาความสะอาดโบราณสถาน รวม	1	49.18
		2	29.51
		3	21.31
	100.00		
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ แต่งกายสุภาพ ส้ารวม ฯลฯ - มีข้อห้าม กฎระเบียบ ให้ปฏิบัติโดยเคร่งครัด และมีบทลงโทษ รวม	1	68.85
		2	31.15
		3	100.00

ตาราง 73 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 43 องค์การในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ - เกิดจากคนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว - ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนท้องถิ่น - มีส่วนร่วมในการพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่ง	1	54.10	
		2	24.59	
		3	21.31	
	รวม			100.00
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น ให้คนสงขลามาท่องเที่ยวเกาะยอ ไม่นำสัตว์มาปล่อยที่วัด การปรับเปลี่ยน โบราณสถานควร ให้กรมศิลปากรดูแล ฯลฯ	1	90.16	
		2	9.84	
		รวม		
	แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มาทำบุญ งานเทศกาลของวัด - มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น - มาชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ - อื่น ๆ เช่น มาพักผ่อน อยู่ใกล้บ้าน ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ	1	39.34
			2	26.23
			3	21.31
รวม			100.00	
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - การเดินทางสะดวก ปลอดภัย สะอาด - รักษาความเป็นธรรมชาติเดิมไว้ - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งให้ความรู้ - อื่น ๆ เช่น อนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่า วิถีชีวิตชาวบ้าน ฯลฯ		1	39.34	
		2	26.23	
		3	21.31	
		รวม		
ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน - หาดสมิหลา - เขาคิงกวาน - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - อื่น ๆ เช่น เกาะยอ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดท้ายขอ เขาน้อย สวนป่าปรม เมืองสงขลาเก่าชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนสองทะเล วัดแจ้ง วัดสุวรรณคีรี หาดแสนสุขลำปำ วัดโพธิ์ปฐมมา วาส วัดมัจฉินาวาสวรวิหาร วัดเขาน้อย วัดบ่อทรัพย์ ฯลฯ		1		
		2		
	3			

ตาราง 74 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในสวนป่าเปรม

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น แบ่งช่องจราจร - ซ่อมแซมพื้นผิวถนนให้เรียบ - มีสัญญาณไฟ และเครื่องหมายจราจรตามทางแยกในแหล่ง - อื่นๆ เช่น รักษาความสะอาด มีทางเข้าออกชัดเจน ฯลฯ	1	47.54
		2	26.23
		3	13.12
			13.11
		รวม	100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทางมีชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางชัดเจนก่อนถึงแหล่ง - เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจน	1	54.55
		2	45.45
		รวม	100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - มีจุดจอดรถประจำทางหน้าแหล่ง หรือภายในแหล่ง - เพิ่มความถี่รถรับจ้างหรือประจำทางเข้าถึงแหล่ง - อื่นๆ เช่น ควบคุมราคาค่าโดยสาร มีรถสามล้อถีบบริการ ฯลฯ	1	37.66
		2	28.57
		33.77	
รวม		100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือทำเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดบริเวณที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน มีป้ายบอกประเภทรถ - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - มีที่จอดรถที่มีหลังคา หรือบริเวณต้นไม้ - อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	38.96
		2	31.17
		3	15.58
			14.29
		รวม	100.00
	ข้อ 28 “ที่พักร่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มที่นั่งพักร่อนให้กระจายทั่วแหล่ง - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด	1	67.53
		2	32.47
	รวม	100.00	
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรม สำหรับผู้เดินทางไกล - มีเต็นท์ให้เช่า และให้มีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ - อื่น ๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น	1	45.45
		2	22.08
3		10.39	
		22.08	
รวม		100.00	

ตาราง 74 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย-หญิงชัดเจน	1	53.25
	- มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	38.96
	- อื่นๆ เช่น ดูแลให้ใช้การ ได้ตลอด ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		7.79
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้”		
	- เพิ่มร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม ที่สะอาดถูกสุขลักษณะ	1	42.86
	- เพิ่มร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	2	20.78
	- ควบคุมราคาอาหาร/เครื่องดื่ม และของที่ระลึก ให้ยุติธรรม	3	12.99
	- อื่นๆ เช่น มีร้านขายอาหารอิสลาม ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		23.37
รวม		100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้า ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มแสงสว่าง ให้กระจายทั่วถึง	1	53.25	
- ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย และใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	33.77	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความคิดเห็น เหมาะสมแล้ว ฯลฯ		12.98	
รวม		100.00	
ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- ให้มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาดหลาย ๆ จุด	1	53.25	
- ให้มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า/ล้างมือ)	2	38.96	
- อื่น ๆ เช่น มีถังเก็บน้ำไว้ใช้ในจุดแล้ว ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ		7.79	
รวม		100.00	
ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง	1	88.31	
- ดูแล ซ่อมแซม โทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	11.69	
รวม		100.00	
ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มถังขยะตามจุดต่าง ๆ ให้กระจายทั่วแหล่ง และมีป้ายบอก	1	51.95	
- ให้มีถังขยะชนิดมีฝาปิดมิดชิด และแยกประเภทขยะ	2	31.17	
- มีรถมาเก็บขยะทุกวัน	3	16.88	
รวม		100.00	

ตาราง 74 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	66.23
	- มีจุดรับแจ้งเหตุ สัญญาณ ป้ายเตือน แจ้งเวลาเข้า-ออก	2	23.38
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น		10.39
	รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้าน		
	ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร		
	- รักษาธรรมชาติให้คงสภาพเดิม ปลูกต้นไม้หรือป่าชายเลนเพิ่ม	1	40.26
	- จัดกิจกรรม งานประเพณี ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	25.97
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	3	20.78
- เช่น เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		12.99	
	รวม		100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไร		
	- ยินดีต้อนรับด้วย ช่วยเหลือ แนะนำ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	1	53.25
	- นำสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว	2	19.48
	- มีส่วนร่วมดูแลรักษาสภาพธรรมชาติและ ความสะอาดของแหล่ง	3	15.58
	- อื่นๆ เช่น ช่วยประชาสัมพันธ์แหล่ง รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ ฯลฯ		11.69
	รวม		100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งอย่างไร		
	- มีป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการให้ความรู้	1	59.74
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ แจกแก่นักท่องเที่ยว	2	19.48
	- มีศูนย์บริการข้อมูล มีวิทยากร ให้คำแนะนำและข้อมูลของแหล่ง	3	14.29
	- อื่นๆ เช่น มีจุดชมวิว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		6.49
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ดูแลรักษาค้นไม้ ปลูกต้นไม้ หรือป่าชายเลนเพิ่มขึ้น	1	42.86
	- ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงเดิม	2	33.77
	- รักษาความสะอาด	3	23.37
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		

ตาราง 74 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	- พื้นฟูวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น ประมง ทอผ้า ฯลฯ	1	33.77
	- จัดกิจกรรมการแสดงผลงานประเพณีท้องถิ่นในเทศกาลต่าง ๆ	2	25.97
	- พื้นฟูการผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น เครื่องปั้นดินเผา อุปกรณ์ประมง	3	14.29
	- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		25.97
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติในแหล่งนืออย่างไรบ้าง		
	- ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่ทำลายธรรมชาติ	1	61.04
	- ห้ามจับ/ล่าสัตว์น้ำ คั้นสุรา เล่นการพนัน ก่อกองไฟ พกพาอาวุธ ฯลฯ	2	18.18
	- อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		20.78
	รวม		100.00
ข้อ 43 ให้องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร	- เกิดจากคนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1	55.84
	- มีความรู้ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	24.68
	- เป็นองค์กรที่มาจากมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยจัดการท่องเที่ยว ฯ	3	9.09
	- อื่น ๆ เช่น เป็นองค์กรเอกชน ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.39
	รวม		100.00
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ	- ไม่แสดงความเห็น	1	75.32
	- อื่น ๆ เช่น มีที่จอดรถ ภูมิทัศน์จำลองทะเลสาบสงขลา ฯลฯ	2	24.68
	รวม		100.00
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ อากาศดีสงบ ร่มรื่น	1	87.01
	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	2	12.99
รวม		100.00	
ข้อ 46 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็นอย่างไร	- รักษาสภาพธรรมชาติให้คงไว้	1	48.05
	- พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นแหล่งให้ความรู้	2	29.87
	- เส้นทางสะดวก ปลอดภัย มีป้ายชี้ทาง	3	12.99
	- อื่น ๆ เช่น มีเรือนำเที่ยวรอบทะเลสาบ ไม่แสดงความเห็น มีระบบ นิเวศทางทะเลสมบูรณ์ ฯลฯ		9.09
	รวม		100.00

ตาราง 74 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อ คือ - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - หาดสมิหลา - เกาะยอ - อื่น ๆ เช่น สวนสองทะเล เขาดิงกวน เขาน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง หาดแสนสุขลำปำ วัดแจ้ง วัดแหลมท้อ วัดท้ายขอ ฯลฯ	1	
		2	
		3	

ตาราง 75 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดโพธิ์ปฐมาวาส

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้าง และมีทางข้ามที่ปลอดภัย - ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยางหรือเทคอนกรีต - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ	1	34.04
		2	19.15
			46.81
		รวม	100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางก่อนถึงแหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ	1	95.74
			4.26
		รวม	100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร - เพิ่มความถี่ของพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่ง - ควบคุมมารยาทคนขับรถรับจ้าง และราคาค่าโดยสาร - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ	1	31.91
		2	21.28
			46.81
รวม		100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ	1	57.45
		2	21.28
			21.27
		รวม	100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพักเป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - เพิ่มจำนวนศาลาและที่นั่งพักผ่อน	1	85.11

ตาราง 75 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	- ซ่อมแซมที่พักผ่อนให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอด รวม	2	14.89 100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรมสำหรับผู้เดินทางไกล แยกชาย หญิง พระสงฆ์ - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2	31.91 17.02 51.07 100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ แยกชาย-หญิง-พระสงฆ์ มีป้ายบอกชัดเจน - ซ่อมแซมให้ใช้การได้ และดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ รวม	1 2	57.45 42.55 100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีร้านอาหาร เครื่องดื่มร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ในวัด - ควรมีร้านขายของที่ระลึก เครื่องบูชาพระในวัด รวม	1 2	74.47 25.53 100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง เช่น ทางเดิน ห้องน้ำ ฯลฯ - ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ใช้การได้และปลอดภัยตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็นเหมาะสมแล้ว ฯลฯ รวม	1 2	53.19 25.53 21.28 100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีน้ำดื่มบริการนักท่องเที่ยวเป็นจุดๆ มีป้ายบอกชัดเจน - มีจุดบริการน้ำประปาสะอาดสำหรับใช้ล้างมือ ล้างหน้า รวม	1 2	57.45 42.55 100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตรที่หน้าแหล่ง - ให้มีโทรศัพท์สาธารณะภายในแหล่ง - ดูแลซ่อมแซม โทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การได้ รวม	1 2 3	55.32 29.79 14.89 100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายทั่วแหล่ง	1	59.57

ตาราง 75 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก	- เพิ่มถึงขยะขมิศมีฝักปิด และแยกประเภทขยะ	2	23.40
ภายในแหล่ง	- จัดเก็บและกำจัดส้วมาเสมอ	3	17.03
	รวม		100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	1	51.06
	- มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือน/ห้าม จุดที่อันตราย กำหนดเวลาเข้า-ออก	2	27.66
	- อื่น ๆ เช่น คนในท้องถิ่นช่วยเหลือความปลอดภัย ไม่ต้องมี ฯลฯ		21.28
	รวม		100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - จัดนิทรรศการ งานประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว - พัฒนาเป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และธรรมชาติ - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ - อื่นๆ เช่น บูรณะซ่อมแซม โบราณสถานให้คงสภาพเดิม ฯลฯ	1 2 3	36.17 25.53 23.40
	รวม		14.90
			100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับ ให้ข้อมูลแนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยว - มีส่วนร่วมในการพัฒนาและกิจกรรมของแหล่ง - อื่นๆ เช่น ตั้งชมรมนวดแผนไทย อบสมุนไพร ฯลฯ	1 2	51.06 40.43
	รวม		8.51
			100.00
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง อย่างไร - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ เอกสาร คู่มือท่องเที่ยว ฯลฯ แจก - มีนิทรรศการ ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีวิทยากรให้ความรู้	1 2 3	44.68 36.17 19.15
	รวม		100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ๆ นี้ - รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ - ปลูกไม้ยืนต้น ไม้ดอกเพิ่มขึ้น และดูแลรักษาให้สมบูรณ์	1 2	55.32 44.68
	รวม		100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง		

ตาราง 75 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุงพัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	- บุธนะ ซ่อมแซมโบราณสถานให้คงสภาพเดิมไว้	1	72.34
	- ส่งเสริมการจัดงานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	2	27.66
	รวม		100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งนี้ อย่างไร		
	- มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ แต่งกายสุภาพ ฯลฯ	1	70.21
	- ห้ามดื่มสุรา ห้ามเสพยาเสพติด ห้ามเล่นการพนัน ห้ามทิ้งขยะ ฯลฯ	2	19.15
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.64
	รวม		100.00
	ข้อ 43 ให้อีกใคร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งนี้ มีลักษณะอย่างไร		
	- เกิดจากคนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดการการท่องเที่ยวในแหล่ง	1	61.70
- มีความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	21.28	
- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		17.02	
รวม		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ			
- ไม่แสดงความเห็น		82.98	
- อื่นๆ เช่น ควบคุมจำนวนสุนัข ผลิตยาสมุนไพร ฯลฯ		17.02	
รวม		100.00	
แนวโน้มนำใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด		
	- มีความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น	1	46.81
	- มาศึกษาโบราณสถาน	2	27.66
	- มาทำบุญ ปฏิบัติธรรม	3	14.89
	- อื่นๆ เช่น การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย ฯลฯ		10.64
รวม		100.00	
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น..			
- คงความเป็นธรรมชาติ รักษาระบบนิเวศให้สมบูรณ์	1	48.94	
- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย	2	31.91	
- อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีที่ออกกำลังกาย ฯลฯ		19.15	
รวม		100.00	
ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อคือ			
- หาดสมิหลา	1		
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	2		

ตาราง 75 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	- สวนป่าเปรม - อื่นๆ เช่น สวนสองทะเล เขาดังกวน เกาะขอม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วนอุทยานเขาน้อย ฯลฯ	3	

ตาราง 76 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในวัดแจ้ง

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ขยายถนนให้กว้างขึ้น มีทางเดินเท้า	1	31.58
	- ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต	2	26.32
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว มีทางเดินเชื่อมต่อกัน ฯลฯ		42.10
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่ มองเห็นชัดเจนตามทางแยกต่าง ๆ	1	50.00
	- มีป้ายชี้ทางบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง ก่อจนถึงแหล่ง	2	36.84
	- มีป้ายบอกเส้นทางในแหล่ง	3	13.16
	รวม		100.00
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไร		
	- มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	1	23.68
	- ควบคุมมารยาทคนขับรับจ้างและราคาค่าโดยสาร	2	23.68
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ		52.64
รวม		100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	63.16
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น	2	26.32
	- ที่จอดรถมีหลังคา หรือปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา	3	10.52
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- เพิ่มที่นั่งพักผ่อนให้กระจายทั่วแหล่ง	1	65.79
- เพิ่มศาลาพักผ่อน	2	21.05	
- ปรับปรุง ซ่อมแซมที่พักผ่อนให้ใช้การได้ตลอดเวลา	3	13.16	
รวม		100.00	

ตาราง 76 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - ควรมีที่พักแรมในแหล่ง - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1 2	44.74 15.79
	รวม		39.47
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำ แยกชาย หญิง พระสงฆ์ มีป้ายบอกชัดเจน	1	47.37
	- ดูแลรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	28.95
	- จัดห้องน้ำให้มีถังขยะ กระจายชำระ กระจุกเงา	3	23.68
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ฯ นี้”		
	- ไม่ควรมีร้านค้าขายอาหาร และเครื่องดื่ม ในแหล่ง	1	63.16
	- มีร้านขายของที่ระลึก หนังสือธรรมะ	2	28.95
	- มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม	3	7.89
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึง	1	52.63
	- ตรวจสอบซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	18.42
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความเห็น		28.95
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด	1	50.00
	- มีจุดบริการน้ำใช้ (น้ำประปา) สำหรับล้างหน้า ล้างมือ	2	23.68
	- อื่น ๆ เช่น มีป้ายบอก มีแก้วน้ำ เครื่องทำน้ำเย็น ฯลฯ		26.32
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร	1	81.58
	- ดูแลโทรศัพท์สาธารณะให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา	2	18.42
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายทั่วแหล่ง	1	60.53

ตาราง 76 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	- เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด และแยกประเภทขยะ	2	23.68
	- จัดเก็บและกำจัดสม้าเสมอ	3	15.79
	รวม		100.00
ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง	- มีเจ้าหน้าที่เวรยามรักษาความปลอดภัย	1	55.26
	- ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัย	2	26.32
	- มีจุดรับแจ้งเหตุความเหตุร้าย ป้าย และสัญญาณเตือนภัย	3	18.42
	รวม		100.00
คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร		
	- อนุรักษ์ธรรมชาติและ โบราณสถานให้คงสภาพเดิม	1	42.11
	- ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	2	31.58
	- ดูแลซ่อมแซม โบราณสถาน	3	21.05
	- อื่นๆ เช่น เป็นศูนย์กลางศึกษาธรรมะ และวัฒนธรรม ฯลฯ		5.26
	รวม		100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง		
	- เต็มใจต้อนรับ ให้ข้อมูล แนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยวได้	1	55.26
	- มีส่วนร่วมในการพัฒนา และประชาสัมพันธ์แหล่ง	2	26.32
	- อื่นๆ เช่น รักษาเอกลักษณ์วิถีชีวิตแบบเดิมของท้องถิ่น ไว้ ฯลฯ		18.42
	รวม		100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่งนี้		
	- มีนิทรรศการ ป้ายสื่อความหมาย	1	31.58
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์แจกนักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ ฯลฯ	2	26.32
	- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและวิทยากรให้ความรู้	3	26.31
- อื่นๆ เช่น มีสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งที่ทันสมัย ฯลฯ		15.79	
	รวม		100.00
ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้	- ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น	1	42.11
	- รักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้	2	34.21
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		23.68
	รวม		100.00

ตาราง 76 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษา ฟื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - บูรณะ ซ่อมแซม โบราณสถาน - จัดกิจกรรมส่งเสริม ฟื้นฟู วิถีชีวิต ในอดีตของท้องถิ่น - อื่นๆ เช่น จัดนิทรรศการ งานบุญในวัด ฯลฯ รวม	1	71.05
		2	15.79
			13.16
			100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎ ระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - มีข้อห้าม เช่น ชิคเขียนฝาผนัง ทำลาย โบราณสถาน คืมสุรา ฯลฯ - มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสงบ แต่งกายสุภาพ ฯลฯ - ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของแหล่ง โดยเคร่งครัด และลงโทษผู้ฝ่าฝืน - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	42.11
		2	34.21
		3	15.79
			7.89
		100.00	
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ - ส่งเสริมความร่วมมือของคนท้องถิ่นให้เข้ามาจัดการท่องเที่ยว - ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - ช่วยพัฒนาแหล่งในทุก ๆ ด้าน - อื่นๆ เช่น ครู นักเรียน นักศึกษาช่วยจัดการการท่องเที่ยว ฯลฯ รวม	1	52.63
2		18.42	
3		15.79	
		13.16	
	100.00		
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น เพิ่มการปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมือง ฯลฯ รวม	1	97.37	
	2	2.63	
	100.00		
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีความสวยงาม เป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น - มาทำบุญ ฟังธรรม - มีโบราณสถาน และสถาปัตยกรรมน่าสนใจ - อื่น ๆ เช่น เดินทางสะดวก ปลอดภัย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1	50.00
		2	31.58
		3	13.16
			5.26
		100.00	
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยว โดยรอบทะเลสาบ ควรเป็นอย่างไร - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - รักษาความเป็นธรรมชาติ และระบบนิเวศไว้	1	39.47	
	2	31.58	

ตาราง 76 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	- การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย - อื่นๆ เช่น ปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ฯลฯ	3	15.79
	รวม		13.16
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ		100.00
	- หาดสมิหลา	1	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	2	
	- สวนสองทะเล	3	
	- อื่นๆ เช่น เกาะขอม เขาดังกวน วัดแหลมพ้อ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สวนป่าเปรม เชาน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าสาบ วัดท้ายขอ วัดโพธิ์ปฐมवास วัดมณีมาวาสรววิหาร หาดแสนสุขลำปำ ฯลฯ		

ตาราง 77 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขาดังกวน

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- ซ่อมแซมและปรับผิวถนนทางขึ้นเขาโดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต	1	46.27
	- ไม่ควรขยายถนนทางขึ้นเขา เพราะจะทำให้ลายสภาพธรรมชาติ	2	8.96
	- ขยายทางขึ้นเขาให้กว้างขึ้น	3	7.46
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมแล้ว มีป้ายจราจร ปลูกต้นไม้ข้างทางขึ้น ฯลฯ		37.31
	รวม		100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง		
	- เพิ่มป้ายชี้ทางขนาดใหญ่มองเห็นชัดเจนเป็นระยะๆ ก่อนถึงแหล่ง	1	64.18
	- เพิ่มป้ายชี้ทางที่มีชื่อแหล่ง ทิศทาง ระยะทางก่อนถึงแหล่ง	2	29.85
	- มีป้ายชี้ทางทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	3	5.97
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้”		
	- เพิ่มพาหนะรับจ้างให้เข้าถึงแหล่ง	1	34.33
	- ควบคุมราคาคนขับรถ และควบคุมราคาค่าโดยสารให้ยุติธรรม	2	16.42
	- มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง	3	14.92
	- อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ฯลฯ		34.33
	รวม		100.00

ตาราง 77 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ถึงอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- จัดที่จอดรถเป็นสัดส่วน แบ่งแยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน	1	41.79
	- จัดที่จอดรถไว้ด้านล่างก่อนขึ้นเขา และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	2	25.37
	- ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น	3	22.39
	- อื่น ๆ เช่น ที่จอดรถมีหลังคา ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		10.45
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้”		
	- เพิ่มที่พักผ่อนบริเวณทางขึ้นเขา จุดชมวิว บนยอดเขา	1	35.82
	- เพิ่มศาลาและที่นั่งพักผ่อนให้กลมกลืนกับธรรมชาติ	2	28.36
	- ซ่อมแซม และรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ	3	19.40
- อื่น ๆ เช่น มีที่พักผ่อนเป็นเอกลักษณ์ไทย ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		16.42	
รวม		100.00	
ข้อ 29 “ที่พักผ่อน เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่ง ๆ นี้			
- ไม่ควรมีที่พักผ่อนในแหล่ง	1	61.19	
- มีเต็นท์ให้เช่า และมีสถานที่กางเต็นท์	2	13.43	
- มีที่พักตากอากาศบนเขา	3	8.96	
- อื่น ๆ เช่น ให้แจ้งว่ามีที่พักอยู่ใกล้ ๆ แหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		16.42	
รวม		100.00	
ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มจำนวนห้องน้ำบริเวณทางขึ้นเขา และบนเขา	1	71.64	
- มีเจ้าหน้าที่ซ่อมแซมและรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ	2	28.36	
รวม		100.00	
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่ง ๆ นี้”			
- ไม่ควรมีร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในแหล่ง	1	43.28	
- มีร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น	2	35.82	
- มีร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่มในแหล่ง	3	20.90	
รวม		100.00	
ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง			
- เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงบริเวณถนน ทางเดินบนเขา รอบ ๆ เขา ฯลฯ	1	68.66	
- ดูแลซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา	2	31.34	
รวม		100.00	

ตาราง 77 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง- - มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาดบริเวณศาลา ที่นั่งพักผ่อน มีป้ายบอก - มีจุดบริการน้ำใช้ (ล้างหน้า ล้างมือ) - อื่นๆ เช่น มีเจ้าหน้าที่ดูแลน้ำดื่ม มีน้ำเย็นบริการ ฯลฯ รวม	1	55.22
		2	34.33
		3	10.451
			100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะบริเวณทางขึ้นเขา บนเขา ที่พักผ่อน - คู่มือซ่อมแซม โทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา รวม	1	82.09
		2	17.91
			100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายทั่วแหล่ง - เพิ่มถังขยะชนิดที่มีฝาปิด และแยกประเภทขยะ - มีเจ้าหน้าที่จัดเก็บ และกำจัดขยะสม่ำเสมอ รวม	1	58.21
		2	23.88
		3	17.91
			100.00
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง - มีป้อมยามและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอดเวลา - มีจุดรับแจ้งเหตุ ป้ายเตือนสถานที่อันตราย - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำอยู่บนเขาตลอดเวลา - อื่น ๆ เช่น มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ทันสมัย ฯลฯ รวม	1	53.73
		2	19.40
3		17.91	
		8.96	
		100.00	
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติและปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น - มีป้าย นิทรรศการบอกประวัติ และความสำคัญของแหล่ง - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ - อื่น ๆ เช่น บูรณะ โบราณสถาน มีพิพิธภัณฑ์ งานแสดงวัฒนธรรม รวม	1	37.31
		2	22.39
		3	16.42
			23.88
			100.00
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับ ให้ความรู้ แนะนำ และนำเที่ยวได้ - มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่ง - ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว	1	44.78
		2	34.33
		3	16.42

ตาราง 77 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	- อื่นๆ เช่น นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายนักท่องเที่ยว ฯลฯ รวม		4.47 100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ ความเป็นมา ความสำคัญของแหล่ง - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผนที่ แจกนักท่องเที่ยว - มีศูนย์บริการ วิทยากรแนะนำ ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว รวม	1 2 3	47.76 26.87 25.37 100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งนี้ - อนุรักษ์สภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ - ปลุกต้นไม้เพิ่ม และดูแลรักษาต้นไม้ให้สมบูรณ์ - รักษาสภาพแวดล้อมและความสะอาด - อื่น ๆ เช่น งดการก่อสร้างที่ทำลายธรรมชาติ มีป้ายห้ามทำลาย ฯ รวม	1 2 3	52.24 28.36 11.94 7.46 100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - บูรณะซ่อมแซม โบราณสถาน โบราณวัตถุให้คงสภาพเดิม - ส่งเสริม พื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การห่มผ้าพระเจดีย์หลวง - เพิ่มการดูแลรักษาความสะอาด - อื่น ๆ เช่น ส่งเสริมเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ฯลฯ รวม	1 2 3	59.70 22.39 10.45 7.46 100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - ให้รักษาความสะอาด โดยทิ้งขยะลงถังขยะ - มีข้อห้ามทำลายธรรมชาติ โบราณสถาน เสพสุรา ยาเสพติด ฯลฯ - มีกฎ ระเบียบ ข้อห้ามให้ปฏิบัติอย่างเข้มงวด - อื่น ๆ เช่น ห้ามนำอาหารเข้าแหล่ง ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	32.84 31.34 19.40 16.42 100.00
	ข้อ 43 องค์กร ในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ - คนในท้องถิ่นรวมกลุ่มเข้ามามีจัดการการท่องเที่ยวของแหล่ง - มีความรู้เรื่องแหล่งดี ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้ความรู้นักท่องเที่ยว - ประสานความร่วมมือเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวม	1 2 3	52.24 25.37 22.39 100.00

ตาราง 77 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น มีมีคฤหาสน์อยู่ประจำ เก็บขยะหลังวิหารสม้าเสมอ ฯลฯ รวม	1 2	97.01 2.99 100.00
แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - บรรยากาศดี มีความเป็นธรรมชาติ - ความสวยงามของทัศนียภาพทะเลสาบสงขลา - มานมัสการพระเจดีย์หลวง และพระบรมสารีริกธาตุ - อื่น ๆ เช่น มาออกกำลังกาย ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	38.81 25.37 14.93 20.89 100.00
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - รักษาสภาพความเป็นธรรมชาติ สงบ ร่มรื่น และสะอาด - การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น - อื่น ๆ เช่น มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นขายเพิ่มขึ้น ไม่แสดงความคิดเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	43.28 23.88 19.40 13.44 100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ยินชื่อ .. - หาดสมิหลา - เขาน้อย - สวนสองทะเล - อื่นๆ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดมณีมาวาสวรวิหาร วัดแจ้ง สวนป่าปรรม เกาะยอ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดท้ายขอ วัดแหลมท้อ วัดโพธิ์ปฐมาวาส ฯลฯ	1 2 3	

ตาราง 78 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในเขาน้อย

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้างขึ้น มีไหล่ทาง แบ่งช่องทางจราจร - ปรับผิวถนนให้เรียบ ติดตั้งเครื่องหมายจราจร - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ซ่อมแซมคูน้ำข้างถนน ฯลฯ รวม	1 2	35.90 31.34 32.76 100.00

ตาราง 78 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มป้ายชี้ทางขนาดใหญ่ เป็นระยะ ๆ ก่อนถึงแหล่ง - มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง ก่อนถึงแหล่ง	1	78.21
		2	21.79
	รวม		100.00
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ควบคุมมารยาทคนขับรถรับจ้าง และราคาค่าโดยสาร - มีรถประจำทางเข้าถึงหรือผ่านหน้าแหล่ง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	34.62
		2	12.82
		รวม	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไร - มีที่จอดรถเป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้าง และจัดระเบียบการจอดรถ - มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบริเวณที่จอดรถ	1	47.34
		2	37.18
		3	15.48
	รวม		100.00
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มที่พักผ่อนให้กระจายตามจุดต่าง ๆ - ดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ	1	79.49
		2	20.51
รวม		100.00	
ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เติ้นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งนี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง เพราะจะทำลายสภาพแวดล้อม - มีเต็นท์ให้เช่า และมีสถานที่กางเต็นท์ - มีที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ	1	43.59	
	2	12.82	
	3	7.69	
	รวม		100.00
ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนห้องน้ำ แยกชาย-หญิง มีป้ายบอก - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ	1	70.51	
	2	29.49	
	รวม		100.00
ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ในแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีในแหล่ง - มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม โดยควบคุมราคาและความสะอาด	1	43.59	
	2	32.05	

ตาราง 78 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	- มีร้านอาหารของที่ระลึกที่เป็นสินค้าพื้นเมือง ดอกไม้รูปเทียน รวม	3	24.36 100.00	
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ - ซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การ ได้ตลอดเวลา - อื่นๆ เช่น ป้องกันลิ่งทำลายระบบไฟฟ้า ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	46.15 34.62 19.23 100.00	
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีน้ำดื่มสะอาดบริการตามจุดต่าง ๆ ในแหล่ง และมีป้ายบอก - มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ - อื่นๆ เช่น เก็บน้ำไว้ให้ลิงใช้ ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ รวม	1 2 3	52.56 30.77 16.67 100.00	
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - มีโทรศัพท์สาธารณะหลาย ๆ จุด เช่น ทางเดินขึ้นเขา จุดชมวิวนบนเขา - ดูแลซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้อยู่ในสภาพที่ใช้การ ได้ตลอด รวม	1 2	85.46 14.54 100.00	
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่าง ๆ และบนเขา - มีถังขยะชนิดมีฝาปิด และแยกขยะเปียก ขยะแห้ง - มีเจ้าหน้าที่จัดเก็บ และกำจัดสม่ำเสมอ รวม	1 2 3	58.97 32.05 8.98 100.00	
	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - มีตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยอยู่ประจำแหล่ง - มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น จุดรับแจ้งเหตุ ป้าย/สัญญาณเตือนภัย ฯลฯ รวม	1 2	71.79 28.21 100.00	
	คุณค่าและ ความสำคัญ ของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในด้าน ธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างไร - มีป้ายความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่ง - ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ เพิ่มการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ - เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	1 2 3	32.05 30.77 25.64

ตาราง 78 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
	- อื่น ๆ เช่น จัดการแสดงทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนท้องถิ่น ฯลฯ รวม		11.54 100.00
การตอบรับ ของ ประชาชนใน ท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง - ยินดีต้อนรับ แนะนำแหล่ง ช่วยดูแลความปลอดภัย - มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง - จัดแสดง และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นในวคาญติธรรม - อื่นๆ เช่น ดูแลรักษาธรรมชาติและความสะดวกของแหล่ง ฯลฯ รวม	1 2 3	38.46 24.36 21.79 15.39 100.00
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้ - มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแหล่ง - มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมีวิทยากรให้ความรู้ - มีสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ แผนที่ หนังสือ แจกนักท่องเที่ยว รวม	1 2 3	52.56 25.64 21.80 100.00
	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยว - ให้รักษาสภาพธรรมชาติให้สมบูรณ์ เพิ่มการปลูกต้นไม้ - มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้ให้ร่มรื่นและรักษาความสะดวก - อนุรักษ์พันธุ์ไม้ และสัตว์ป่าให้คงอยู่ - อื่นๆ เช่น ควบคุมจำนวนลิง ปลูกกล้วยเป็นอาหารลิง ฯลฯ รวม	1 2 3	64.10 12.82 10.26 12.82 100.00
	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - พื้นฟูวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น - บูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ให้คงสภาพเดิม - เพิ่มการดูแลรักษาความสะดวกภายในแหล่ง - อื่น ๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น อนุรักษ์พันธุ์ลิง ฯลฯ รวม	1 2 3	23.08 21.79 8.97 46.16 100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - มีข้อควรปฏิบัติเช่น รักษาความสะดวก ความสงบ ปกป้องสัตว์ ฯลฯ - มีข้อห้ามก่อมลพิษ เสพสุรา ยาเสพติด ทำลายต้นไม้ ลำต้น ฯลฯ - มีป้ายบอกกฎระเบียบ ข้อห้าม ให้ปฏิบัติ โดยเคร่งครัด รวม	1 2 3	51.28 32.05 16.67 100.00

ตาราง 78 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ... - เกิดจากความร่วมมือของคนท้องถิ่นเข้ามาจัดการการท่องเที่ยว ฯ - มีความรู้เข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง คึงใจทำงานอย่างจริงจัง - อื่นๆ เช่น ให้เทศบาลช่วยจัดการ-ดูแลสิ่งแวดล้อมความสะดวก ฯลฯ รวม	1 2 3	42.31 28.49 17.95
	ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความคิดเห็น - อื่นๆ เช่น มีสนามเด็กเล่น มีการฝึกการแสดงของลิง พัฒนาจุดชมวิวให้ร่มรื่น ฯลฯ รวม	1 2	92.31 7.69
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ บรรยากาศดี สงบ ร่มรื่น - มาออกกำลังกาย - เดินทางสะดวก ปลอดภัย ประหยัด รวม	1 2 3	65.38 24.36 10.26
	ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - รักษาความเป็นธรรมชาติไว้ สะอาด - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ให้ความรู้นักท่องเที่ยว - เดินทางสะดวก ปลอดภัย มีป้ายบอกทางเป็นระยะ ๆ - อื่นๆ เช่น เพิ่มการประชาสัมพันธ์ มีสถานที่ออกกำลังกาย ฯลฯ รวม	1 2 3	41.03 33.33 16.67
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก เคยได้ขึ้นชื่อ - หาดสมิหลา - สวนสองทะเล - สถาบันทักษิณคดีศึกษา - อื่นๆ เช่น เขาดังกวน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัฒนภูมิवास วรวิหาร เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เกาะขอม สวนป่าเปรม หาดแสน สุขลำปำ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดท้ายขอ เขาน้อย วัดโพธิ์ปฐมवास วัดแหลมพ้อ วัดสุวรรณคีรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา ฯลฯ	1 2 3	
			100.00

ตาราง 79 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในสวนสองทะเล

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ	
ความสะดวก ในการเข้าถึง แหล่ง	ข้อ 24 “ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - ขยายถนนให้กว้าง มีไหล่ทาง ดีเส้นขอบ และแบ่งช่องจราจร - ปรับผิวถนนให้เรียบโดยลาดยาง หรือเทคอนกรีต - มีป้ายเครื่องหมายจราจรตามทางแยกหรือข้างถนน - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว เพิ่มการปลูกต้นไม้ข้างถนน ฯลฯ รวม	1	33.33	
		2	17.95	
		3	7.69	
			41.03	
				100.00
	ข้อ 25 “ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มจำนวนป้ายชี้ทางเป็นระยะๆ หรือตามทางแยกก่อนถึงแหล่ง - มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางก่อนถึงแหล่ง - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว มีป้ายชี้ทางไปแหล่งใกล้เคียง ฯลฯ รวม	1	61.54	
		2	18.27	
		3	20.19	
			100.00	
	ข้อ 26 “พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง - เพิ่มพาหนะรับจ้างทุกประเภทเข้าถึงแหล่ง - มีรถประจำทางเข้าถึงแหล่ง - ควบคุมมารยาทคนขับรถและราคาค่าโดยสารให้เหมาะสม - อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว มีเรือ หรือรถลากพาชมแหล่ง ฯลฯ รวม	1	27.88	
		2	14.42	
		3	10.58	
		47.12		
			100.00	
สิ่งอำนวยความสะดวก ภายในแหล่ง	ข้อ 27 “สถานที่จอดรถหรือท่าเทียบเรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” - จัดที่จอดรถให้เป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน - ขยายที่จอดรถให้กว้างขึ้น - อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว รักษาความปลอดภัยและความสะอาด ฯลฯ รวม	1	53.85	
		2	16.67	
			29.48	
			100.00	
	ข้อ 28 “ที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - เพิ่มศาลาที่พักผ่อนที่กลมกลืนกับธรรมชาติ - เพิ่มที่นั่งพักผ่อนให้กระจายทั่วแหล่ง - ดูแลซ่อมแซมที่พักผ่อน และรักษาความสะอาดสม่ำเสมอ - อื่น ๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว เพิ่มการปลูกต้นไม้ ฯลฯ รวม	1	48.08	
		2	21.15	
		3	7.69	
			23.08	
				100.00
	ข้อ 29 “ที่พักแรม เช่น ห้องพัก เต็นท์ เป็นต้น ในบริเวณแหล่งฯ นี้” - ไม่ควรมีที่พักแรมในแหล่ง เพราะจะเป็นการทำลายธรรมชาติ	1	56.73	

ตาราง 79 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	- ควรมีที่พักแรมเป็นสัดส่วน	2	19.23
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		24.04
	รวม		100.00
	ข้อ 30 “สุขาหรือห้องน้ำ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	59.62
	- เพิ่มจำนวนห้องน้ำแยกชาย-หญิง มีป้ายบอกทางไปห้องน้ำ	2	37.50
	- มีเจ้าหน้าที่ดูแลซ่อมแซม และรักษาความสะอาดให้ใช้การได้ตลอด		2.88
	- อื่นๆ เช่น ลดราคาค่าบริการ ฯลฯ		
	รวม		100.00
	ข้อ 31 “ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกในแหล่ง ฯ นี้”	1	40.38
	- ควรมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกต้องลักษณะ ปลอดภัย	2	18.27
	- เพิ่มร้านขายของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้หลากหลาย	3	12.50
	- ควรควบคุมราคาขายให้เหมาะสม		28.85
	- อื่น ๆ เช่น ไม่ควรมี ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		
	รวม		100.00
	ข้อ 32 “ระบบไฟฟ้าในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	49.04
	- เพิ่มแสงสว่างให้กระจายทั่วแหล่ง	2	31.73
	- ตรวจสอบซ่อมแซมระบบไฟฟ้าให้ใช้การสม่ำเสมอ		19.23
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ไม่แสดงความเห็น ฯลฯ		
	รวม		100.00
	ข้อ 33 “น้ำอุปโภคบริโภค ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	46.15
	- มีจุดบริการน้ำดื่มสะอาดหลาย ๆ จุดในแหล่ง	2	33.65
	- มีจุดบริการน้ำใช้ล้างหน้า ล้างมือ		20.20
	- อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น เหมาะสมดีแล้ว มีเครื่องทำน้ำเย็น ฯลฯ		
	รวม		100.00
	ข้อ 34 “โทรศัพท์สาธารณะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	87.40
	- เพิ่มโทรศัพท์สาธารณะให้กระจายทั่วแหล่ง	2	12.60
	- ดูแลซ่อมแซมโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้การได้ตลอดเวลา		
	รวม		100.00
	ข้อ 35 “ภาชนะรองรับขยะ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้” อย่างไรบ้าง	1	49.04
	- เพิ่มจำนวนถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ที่มองเห็นได้ง่าย	2	22.12
	- มีถังขยะแบบมีฝาปิด และแยกประเภทขยะ		

ตาราง 79 (ต่อ)

ลักษณะด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
สิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง	- อื่นๆ เช่น ถนนเหมาะสมแล้ว มีจุดค้าได้ถึงชยะ ฯลฯ รวม		28.84 100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 36 “ระบบการรักษาความปลอดภัย ในบริเวณแหล่งนี้” อย่างไรบ้าง		
	- มีเจ้าหน้าที่หรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา	1	64.42
	- มีมาตรการรักษาความปลอดภัย เช่น จุดแจ้งเหตุ ป้ายเตือน ฯลฯ	2	25.00
	- อื่นๆ เช่น เหมาะสมดีแล้ว ให้ชาวบ้านช่วยดูแลความปลอดภัย ฯลฯ รวม		10.58 100.00
คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	ข้อ 37 พัฒนาด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวนี้ ในด้านธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรม ด้านประวัติศาสตร์และ โบราณคดี อย่างไร		
	- ดูแลรักษาสภาพธรรมชาติเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น	1	35.58
	- เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง	2	26.92
	- มีป้ายความรู้ นิทรรศการแสดงเรื่องราวของแหล่ง	3	20.19
- อื่นๆ เช่น พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ฯลฯ รวม		17.31 100.00	
การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น	ข้อ 38 ให้ประชาชนในท้องถิ่น “ตอบรับการท่องเที่ยว” อย่างไรบ้าง		
	- ชินดีต้อนรับด้วยความเป็นมิตร ให้ความรู้ แนะนำ ช่วยเหลือ	1	46.15
	- คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	2	25.00
	- ช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์แหล่ง	3	14.42
- อื่นๆ เช่น ขยายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รักษาการแต่งกายประจำถิ่นไว้ ฯลฯ รวม		14.43 100.00	
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 39 การให้การศึกษ หรือการสื่อความหมาย ภายในแหล่ง ฯ นี้		
	- มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่ง	1	45.19
	- มีสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ แผนที่ คู่มือ หนังสือ ฯลฯ แจก	2	21.15
	- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือวิทยากรให้ความรู้ แนะนำแหล่ง	3	19.23
- อื่นๆ เช่น เพิ่มการประชาสัมพันธ์ มีป้ายชี้ทางไปแหล่งใกล้เคียง ฯลฯ รวม		14.43 100.00	
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ข้อ 40 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพทางธรรมชาติ ในแหล่ง ฯ นี้		
	- ช่วยกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงเดิมไว้	1	53.85
	- เพิ่มการปลูกต้นไม้ และมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้	2	29.81
- อื่น ๆ เช่น รักษาความสะอาด ปลูกไม้ดอก ทำสวนหย่อม ฯลฯ รวม		16.34 100.00	

ตาราง 79 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	ข้อ 41 การดูแลรักษา พื้นฟูสภาพทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนี้ อย่างไรบ้าง - อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นไว้ - จัดกิจกรรมการแสดงพื้นฟูวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น - อื่นๆ เช่น ไม่แสดงความเห็น จัดงานถนนสายวัฒนธรรม ฯลฯ รวม	1	51.92
		2	19.23
			28.85
			100.00
	ข้อ 42 เสนอให้มีกฎระเบียบ หรือข้อควรปฏิบัติ ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ - มีข้อควรปฏิบัติ เช่น รักษาความสะอาด ความสงบ เคารพสถานที่ - มีป้ายบอกกฎ ระเบียบให้ปฏิบัติโดยเคร่งครัด และมีบทลงโทษ - มีข้อห้าม เช่น เล่นการพนัน เสพสุรา จับปลา เสี่ยงคัง ฯลฯ รวม	1	57.69
		2	26.93
		3	15.38
			100.00
	ข้อ 43 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีลักษณะ - ประสานทุกฝ่ายให้เข้าร่วมจัดการการท่องเที่ยว ฯ ในแหล่ง - คนในท้องถิ่นร่วมมือกันเข้ามาจัดการการท่องเที่ยว ฯ ในแหล่ง - ส่งเสริมการจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - อื่นๆ เช่น นำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาขาย คนท้องถิ่นเป็นวิทยากร ฯลฯ รวม	1	38.46
		2	22.12
		3	20.19
			19.23
		100.00	
ข้อ 44 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ - ไม่แสดงความเห็น - อื่น ๆ เช่น มีที่ละหมาด มีเรือน้ำเที่ยว มีชมรมอนุรักษ์ชายฝั่ง ฯลฯ รวม	1	79.81	
	2	20.19	
		100.00	
แนวโน้มใน การกลับมา ท่องเที่ยว	ข้อ 45 ท่านจะกลับมาท่องเที่ยว ณ แหล่งนี้อีก เนื่องจากเหตุผลใด - มีสภาพธรรมชาติ สวยงาม สงบ ร่มรื่น - เดินทางเข้าถึงสะดวก ปลอดภัย อยู่ใกล้ตัวเมือง - อื่น ๆ เช่น คูเรือประมง ออกกำลังกาย ถ่ายภาพ ศึกษาชายฝั่ง ฯลฯ รวม	1	64.42
		2	24.04
			11.54
		100.00	
ข้อ 46 ท่านเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรเป็น - พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ - รักษาความเป็นธรรมชาติ และความสะอาด - มีความสะอาด ปลอดภัยจากมลภาวะต่าง ๆ	1	28.85	
	2	27.88	
	3	18.27	

ตาราง 79 (ต่อ)

ศักยภาพด้าน	ความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ปรับปรุง/พัฒนา	ลำดับที่	ร้อยละ
การจัดการ การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์	- อื่น ๆ เช่น พัฒนาสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อ กัน เพิ่มการประชาสัมพันธ์ มีเรือน้ำเที่ยว ฯลฯ		25.00
	รวม		100.00
	ข้อ 47 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่ท่านรู้จัก หรือเคยได้ยิน		
	- หาดสมิหลา	1	
	- สถาบันทักษิณคดีศึกษา	2	
	- เขาคิงควน	3	
	- อื่นๆ เช่น สวนป่าปรรมเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เมืองสงขลาเก่า เชิงเขาแดง เกาะยอ เขาน้อย วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เขตห้ามล่า สัตว์ป่าทะเลสาบ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา วัดท้ายขอ หาด แสนสุขลำปำ วัดโพธิ์ปฐมवास เขาน้อย วัดสุวรรณคีรี ฯลฯ		

จากผลการสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อ 24-47 ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง ทั้ง 22 แหล่ง ดังผลในตาราง 58-79 สรุปความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

1.1 ถนนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้ขยายถนนให้กว้าง ปรับผิวถนนให้เรียบ โดยการลาดยางหรือเทคอนกรีต ให้มีเครื่องหมายจราจร และตีเส้นแบ่งช่องจราจรชัดเจน

1.2 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีหรือเพิ่มจำนวนป้ายชี้ทางที่มีขนาดใหญ่มองเห็นได้ชัดเจน มีป้ายชี้ทางที่บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางเป็นระยะ ๆ หรือตามทางแยกก่อนถึงแหล่ง และให้มีป้ายชี้ทางทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 พาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีหรือเพิ่มรถประจำทาง หรือรถรับจ้างเข้าถึงแหล่ง ให้ควบคุมมารยาทคนขับรถและราคาค่าโดยสารให้เหมาะสม และให้มีป้ายรถรับจ้างหรือรถประจำทางอยู่น้ำแหล่ง

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

2.1 สถานที่จอดรถ ต้องการให้จัดระเบียบการจอดรถให้เป็นสัดส่วน แยกประเภทรถ มีป้ายบอกชัดเจน ขยายหรือเพิ่มพื้นที่จอดรถ ให้มีที่จอดรถที่มีหลังคาหรือร่มไม้ มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย และในบางแหล่งให้มีท่าเทียบเรือ เช่น สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วังเจ้า เมืองพัทลุง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดแหลมพ้อ เป็นต้น

2.2 ที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่งพัก) ต้องการให้เพิ่มที่พักผ่อนที่กลมกลืนกับธรรมชาติให้กระจายทั่วแหล่ง ซ่อมแซม และดูแลรักษาความสะอาดที่พักผ่อนสม่ำเสมอ และปลูกต้นไม้เพิ่มบริเวณที่พักผ่อน

2.3 ที่พักผ่อน (ห้องพัก เต้นท์) ส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้มีที่พักผ่อนในแหล่งที่เป็นวัด ส่วนที่ต้องการให้มีหรือเพิ่มที่พักผ่อนก็ให้จัดให้เป็นสัดส่วน มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาด

2.4 สุขาหรือห้องน้ำ ต้องการให้มี หรือเพิ่มเพิ่มจำนวนห้องน้ำที่เป็นสัดส่วน (ชาย หญิง พระสงฆ์) มีเจ้าหน้าที่ซ่อมแซม และรักษาความสะอาดให้ใช้งานได้ดี

2.5 ร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้มีร้านอาหารและเครื่องดื่มในแหล่งที่เป็นวัด แต่ควรมีร้านขายของที่ระลึกและเครื่องบูชาพระ โดยควบคุมคุณภาพและราคาให้เหมาะสม และให้มีร้านอาหารอิสลามในบางแหล่ง เช่น สวนป่าเปรม สวนสองทะเล หาดแสนสุขลำป่า เป็นต้น

2.6 ระบบไฟฟ้า ต้องการให้เพิ่มแสงสว่างในแหล่งให้ทั่วถึง เช่น ถนน ทางเดิน รั้ว กำแพง โบราณสถาน อาคาร ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น ให้ซ่อมแซม ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าให้ปลอดภัย และใช้งานได้ตลอดเวลา และควรเปลี่ยนเสาไฟฟ้าเป็นเสาคอนกรีตในบางแหล่ง เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบ่อทรัพย์ เป็นต้น

2.7 น้ำอุปโภคบริโภค ต้องการให้มีหรือเพิ่มจุดบริการน้ำดื่มที่สะอาด และมีน้ำใช้ (สำหรับล้างหน้า ล้างมือ) ให้กระจายทั่วแหล่ง เช่น ทางเดินขึ้นเขา จุดชมวิว ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น และมีป้ายบอกชัดเจน

2.8 โทรศัพท์สาธารณะ ต้องการให้มีหรือเพิ่มทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร ดูแลรักษาให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา มีป้ายบอกชัดเจน และในบางแหล่งที่เป็นวัดไม่ต้องการให้มีภายในแหล่ง แต่ควรมีอยู่หน้าแหล่งหรือใกล้ ๆ แหล่ง

2.9 ภาชนะรองรับขยะ ให้มีหรือเพิ่มจำนวนถังขยะ (แบบมีฝาปิดและแยกขยะ) ให้กระจายทั่วแหล่ง เช่น ทางเดิน ที่จอดรถ จุดชมวิว ศาลา ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้น จัดเก็บสม่ำเสมอ และกำจัดถูกวิธี

2.10 ระบบการรักษาความปลอดภัย ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ หรือเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดเวลา มีจุดรับแจ้งเหตุ สัญญาณ หรือป้ายห้ามหรือเตือนภัย และควรมีคนในท้องถิ่นช่วยรักษาความปลอดภัยด้วย

3. ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้อนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณสถานให้คงสภาพเดิม เพิ่มการ

ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ จัดกิจกรรมเสริม หรือพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี

4. ด้านการตอบรับของคนในท้องถิ่น ควรยินดีต้อนรับ ให้ข้อมูล ความรู้ แนะนำแหล่งแก่นักท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และควรนำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีคุณภาพดีมาจำหน่ายในราคายุติธรรม และช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งด้วย

5. ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

5.1 การให้การศึกษาหรือการสื่อความหมาย ต้องการให้มีป้ายสื่อความหมาย ป้ายความรู้ นิทรรศการ สื่อสิ่งพิมพ์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และมีวิทยากรท้องถิ่นให้ความรู้หรือแนะนำแหล่ง

5.2 การคุ้มครอง บำรุงรักษาสภาพธรรมชาติ ต้องการให้อุรุกษ์ และฟื้นฟูสภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิม ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาดินไม้และความสะอาด

5.3 การดูแลรักษาสภาพทางวัฒนธรรม ต้องการให้อุรุกษ์ และบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี และวิถีชีวิตในท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริม และดูแลรักษาความสะอาด

5.4 การเสนอให้มีกฎระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติ ต้องการให้รักษาความสะอาดของแหล่ง ให้มีข้อห้ามต่าง ๆ เช่น ห้ามเสียงดัง ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามดื่มสุรา ห้ามเสพยาเสพติด ห้ามทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ให้มีการปฏิบัติโดยเคร่งครัด และมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืน

5.5 องค์กรในการจัดการท่องเที่ยว ต้องการให้เป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่ง เพิ่มการประชาสัมพันธ์ และประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

6. แนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสรุปได้ดังนี้

6.1 การกลับมาท่องเที่ยวอีก เนื่องจากมีธรรมชาติสวยงาม สงบ ร่มรื่น มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมที่สวยงามเก่าแก่ การเดินทางสะดวก ปลอดภัย มาศึกษาธรรมชาติ และโบราณสถาน และมาทำบุญ

6.2 แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาโดยรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีการคมนาคมสะดวก ปลอดภัย มีป้ายชี้ทาง และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

6.3 แหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่รู้จัก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะรู้จักเฉพาะแหล่งที่อยู่ใกล้เคียง หรือมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่า

สัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรม เกาะขอ เมืองสงขลา
เก่าเชิงเขาแดง วัดท้ายขอ เขาตังกวน หาดแสนสุขลำปำ เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาผู้วิจัย
ขอเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่ง
2. การจัดการ โดยชุมชน
3. ผลการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง

โดยเสนอแนวทางการพัฒนาตามระดับศักยภาพได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับศักยภาพ
มาก และกลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แนวทางการพัฒนาในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีระดับศักยภาพมากมี 8 แหล่ง คือสถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา เขตห้ามล่าสัตว์
ป่าทะเลสาบ หาดสมิหลา วัดมณีมาวาสวรวิหาร วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ ซึ่งแนวทาง
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเสนอตามหัวข้อดังนี้

ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่ง

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งที่มีระดับ
ศักยภาพมาก(ตาราง 9) สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาตามคะแนนศักยภาพที่ได้น้อย ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก
 - 1.1 ลักษณะถนน แหล่งที่ต้องพัฒนา คือ วัดท้ายขอ เนื่องจากสภาพถนนชำรุด แคบ
และไม่มีไหล่ทาง
 - 1.2 พาหนะรับจ้างที่เข้าถึง แหล่งที่ต้องพัฒนา คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัด
ท้ายขอ และวัดเขียนบางแก้วควรมีรถประจำทางหรือรถรับจ้างเข้าถึงแหล่ง
 - 1.3 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง แหล่งที่ต้องพัฒนา คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา
วัดมณีมาวาสวรวิหาร และวัดท้ายขอควรเพิ่มป้ายที่มีข้อมูลครบ คือ ชื่อแหล่ง ทิศ และระยะทาง
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง
 - 2.1 น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ ในทุกแหล่งควรพัฒนาหรือปรับปรุง โดยเพิ่มและ
ดูแลรักษาให้ใช้งานได้ดี เช่น จุดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ เพิ่มแสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ เพิ่มตู้

โทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญและใช้บัตร ในบางแห่งที่ไม่มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ เช่น วัดเขียนบางแก้ว วัดท้ายขอ ควรดำเนินการให้มีในแหล่ง หน้าแหล่ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับแหล่ง เป็นต้น

2.2 ภาชนะรองรับขยะและการกำจัด ในทุกแห่งควรเพิ่มจำนวนถังขยะให้เพียงพอ มีการกำจัดอย่างถูกวิธีและสม่ำเสมอ

2.3 สถานที่จอดรถ ท่าเทียบเรือ ในแหล่งที่ไม่มีที่จอดรถภายในแหล่ง เช่น วัดมัจฉิมาวาสวรวิหารก็ควรประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาที่จอดรถนอกแหล่งไว้บริการนักท่องเที่ยว ส่วนในแหล่งที่มีที่จอดรถภายในแหล่ง เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ ก็ควรจัดที่จอดรถให้เป็นระเบียบ มีป้ายบอกชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่จอดรถ

2.4 ที่พักผ่อน ที่พักผ่อน แหล่งที่มีที่พักผ่อนและที่พักผ่อนอยู่แล้วก็ควรเพิ่มจำนวนและดูแลปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้น เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบและสถาบันทักษิณคดีศึกษา ส่วนแหล่งที่ไม่มีที่พักผ่อนและมีที่พักผ่อนน้อยหรือไม่เพียงพอ ก็ควรเพิ่มที่พักผ่อน เช่น ศาลา ที่นั่งพัก คือ วัดเขียนบางแก้ว วัดท้ายขอ วัดมัจฉิมาวาสวรวิหาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา และหาดสมิหลา

2.5 ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายเครื่องดื่ม และร้านของที่ระลึก ในหลายแห่งไม่มีเลย คือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา วัดท้ายขอ วัดมัจฉิมาวาสวรวิหาร และวัดเขียนบางแก้ว ซึ่งในแหล่งที่เป็นวัดควรจัดให้มีร้านบริการดอกไม้ รูปเขียน หรือเครื่องบูชาพระ ส่วนร้านขายของที่ระลึกควรจัดให้มีในบริเวณแหล่ง หน้าแหล่ง หรืออยู่ใกล้เคียงกับแหล่ง แล้วแต่ความเหมาะสม

2.6 ห้องน้ำ ในทุกแห่งควรพัฒนาหรือปรับปรุงในเรื่องของการเพิ่มจำนวน การดูแลรักษาความสะอาด และสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องน้ำ เช่น อ่างล้างหน้า กระจก กระดาษชำระ สบู่ ชันน้ำ ถังขยะ เป็นต้น

2.7 การดูแลรักษาความปลอดภัย ควรมีมาตรการดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว ในแหล่งวัดเขียนบางแก้ว วัดท้ายขอ และวัดมัจฉิมาวาสวรวิหาร และควรเพิ่มการดูแลความปลอดภัยให้ทั่วถึงยิ่งขึ้นในแหล่งสถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และหาดสมิหลา

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง

3.1 สภาพธรรมชาติ ในทุกแห่งควรเพิ่มการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ และควรปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นเพื่อความร่มรื่นในแหล่ง

3.2 ระบบนิเวศ ในทุกแห่งควรเพิ่มการดูแลรักษา และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในแหล่ง และบริเวณใกล้เคียง

3.3 สภาพทางวัฒนธรรม ในแหล่งที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ควรดูแลรักษาอย่างถูกวิธี เช่น วัดเขียนบางแก้ว สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดท้ายขอ วัดมณีมาวาสวรวิหาร และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา

3.4 มลภาวะ ควรลดหรือป้องกันมลภาวะ (ขยะ ทัศนียภาพ เสียง อากาศ ดิน น้ำ) ในแหล่ง โดยเฉพาะมลภาวะด้านขยะที่พบมากในแทบทุกแหล่ง ยกเว้นวัดท้ายขอ

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญ

4.1 ทางธรรมชาติ ควรเพิ่มความสำคัญทางธรรมชาติ โดยการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา และวัดมณีมาวาสวรวิหาร และควรเพิ่มการดูแลรักษาหรือฟื้นฟูสภาพธรรมชาติในแหล่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในแหล่งวัดเขียนบางแก้ว สถาบันทักษิณคดีศึกษา วัดท้ายขอ และแหล่งอื่น ๆ ด้วย

4.2 ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม ควรเพิ่มคุณค่าด้านนี้ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และหาดสมิหลา เช่น การจัดนิทรรศการ มุมพิพิธภัณฑฯ ฐานความรู้ เป็นต้น

4.3 ทางวัฒนธรรม ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และหาดสมิหลา โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมเข้ามาท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ควรจัดให้มีสถานที่สำหรับใช้ละหมาดได้ภายในแหล่ง เช่น หาดสมิหลา สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เป็นต้น

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

5.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งทุกแห่งเพิ่มขึ้น

5.2 การรักษาเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ควรสร้างความเข้าใจให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งควรดำเนินการ ในทุกแห่ง

5.3 การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง ในทุกแห่งควรทำให้คนส่วนใหญ่ของชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น จำหน่ายสินค้า

อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก ที่พักแรม ห้องอาบน้ำ เป็นวัตถุประสงค์ ขับรถหรือข้ามเรือรับจ้าง ให้เช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถสามล้อถีบ รถจักรยาน เรือ เต็นท์ หรืออุปกรณ์เล่นน้ำ การให้บริการต่าง ๆ เป็นต้น

6. ด้านการจัดการ

6.1 การให้การศึกษา ควรเพิ่มการสื่อความหมายในแหล่ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่ง ซึ่งควรจัดให้มีเพิ่มขึ้นในทุกแหล่ง โดยเฉพาะแหล่งที่ยังมีน้อย เช่น หาดสมิหลา วัดท้ายขอ เป็นต้น

6.2 การรักษาสีเขียวแวดล้อม ควรเพิ่มการดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในทุกแหล่ง โดยเฉพาะหาดสมิหลา วัดท้ายขอ และวัดเขียนบางแก้ว

6.3 องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากผลการศึกษาไม่พบว่ามีองค์กรของคุณในท้องถิ่นเข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในทุกแหล่ง พบแต่หน่วยราชการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานในแหล่ง โดยมิได้มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง จึงควรสนับสนุนให้มีองค์กรในท้องถิ่นเข้ามาช่วยดำเนินการด้วย

การจัดการของชุมชน

ในทุกแหล่งควรส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรขึ้นมาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการศึกษาพบว่า มีแต่ชมรมเรือท่องเที่ยวในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดระเบียบการเดินทางในแหล่งเท่านั้น จึงควรส่งเสริมชมรมเรือท่องเที่ยวดังกล่าว ให้มีศักยภาพสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งได้เพิ่มขึ้น

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งได้นำเสนอแล้วคือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย (ตาราง 26 หน้า 146-150) วัดเขียนบางแก้ว (ตาราง 27 หน้า 150-155) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(ตาราง 28 หน้า 155-160) สถาบันทักษิณคดีศึกษา(ตาราง 29 หน้า 160-165) วัดท้ายขอ (ตาราง 30 หน้า 165-170) วัดมิ่งมิฆาอาราม(ตาราง 31 หน้า 170-175) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา (ตาราง 32 หน้า 175-180) และหาดสมิหลา (ตาราง 33 หน้า 180-185) จากผลการสอบถามดังกล่าว ทำให้ทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่ง ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งได้

แนวทางการพัฒนาในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีระดับศักยภาพปานกลาง จำนวน 22 แหล่ง คือ วัดป่าลีไลยก์ สวนสองทะเล สวนป่าเปรม วังเจ้าเมืองพัทลุง หาดแสนสุขลำปำ เขาดังกวน วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดแจ้ง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ วัดบ่อทรัพย์ เขาน้อย วัดเขาน้อย วัดวัง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด วัดโลการาม วัดแหลมพ้อ วัดกุฎาเบิก และวัดศิริวรรณาวาส ซึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเสนอตามหัวข้อดังนี้

ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่ง

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง(ตาราง 34 หน้า 244-246) สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาตามคะแนนศักยภาพที่ได้น้อย ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก

1.1 ลักษณะถนน ควราชาย และปรับผิวถนนทางเข้าสู่แหล่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เนื่องจากยังเป็นถนนดินลูกรัง และควรปรับปรุงพื้นผิวถนนทางเข้าสู่วัดแหลมพ้อ ซึ่งชำรุดค่อนข้างมาก นอกจากนี้ควรรขยาย และปรับผิวถนนสายที่ผ่านหน้าวัดกุฎาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรี เนื่องจากสภาพถนนแคบ ไม่มีไหล่ทาง ไม่มีเครื่องหมายจราจร และพื้นผิวถนนเริ่มชำรุดมากขึ้น

1.2 พาหนะที่เข้าถึงแหล่งควรรขยายและปรับผิวถนนทางเข้าสู่แหล่งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดกุฎาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรี เพื่อให้รถบัสเข้าถึงได้

1.3 พาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่ง ควรรพัฒนาหรือดำเนินการให้มีพาหนะรับจ้างเข้าถึงแหล่งสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง เนื่องจากไม่มีพาหนะรับจ้างเข้าถึง นอกจากนี้ควรรเพิ่มประเภทพาหนะรับจ้าง หรือมีบริการรับจ้างเข้าสู่แหล่งวัดโลการาม วัดเขาน้อย วัดแหลมพ้อ วัดกุฎาเบิก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ และวัดสุวรรณคีรี

1.4 ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง พบว่าไม่มีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งวัดแจ้ง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขาน้อย วัดวัง วัดวิหารเบิก สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดกุฎาเบิก และวัดศิริวรรณาวาส จึงควรรจัดให้มีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง ควรรเพิ่มข้อมูลที่เป็นชื่อแหล่ง ทิศทาง หรือระยะทาง และจำนวนป้ายชี้ทางในแหล่งอื่น ๆ เช่น สวนสองทะเล เขาดังกวน วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดเขาน้อย วัดแหลมพ้อ เป็นต้น

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง

2.1 น้ำ ไฟ โทรศัพท์สาธารณะ ในทุกแห่งควรพัฒนาโดยการเพิ่มจำนวนและดูแลรักษาให้ใช้งานได้ดี เช่น เพิ่มจุดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ แสงสว่างให้ทั่วถึงและเพียงพอ เพิ่มตู้โทรศัพท์สาธารณะทั้งแบบหยอดเหรียญหรือแบบใช้บัตรโดยเฉพาะในแหล่งที่ยังไม่มี เช่น สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดวิหารเบิก วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบางเขียด วัดโลกราบ เมืองสงขลาเก่าเขาแดง วัดเขาน้อย วัดภูผาเบิก วัดศิริวรรณवास วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมพ้อ เขาน้อย เป็นต้น

2.2 ภาชนะรองรับขยะและการกำจัดขยะ ในทุกแห่งควรเพิ่มจำนวนภาชนะรองรับขยะให้เพียงพอ และมีการกำจัดอย่างถูกวิธีและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในแหล่งที่ไม่มีถังขยะ คือ วัดเขาน้อย วัดภูผาเบิก วัดศิริวรรณवास และวัดบ่อทรัพย์ ควรรับดำเนินการจัดหาประจำแหล่ง เพื่อลดการกระจัดกระจายของขยะและมลภาวะในแหล่ง

2.3 สถานที่จอดรถ ทำเทียบเรือ ควรจัดให้มีสถานที่จอดรถของแหล่งอยู่ในแหล่งหรือบริเวณข้างเคียง เช่น เขาดังกวน วังเจ้าเมืองพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง และควรจัดสถานที่จอดรถให้เป็นระเบียบ มีป้ายบอกประเภทรถชัดเจนในทุกแห่ง และในแหล่งที่ตั้งอยู่ใกล้หรือติดชายฝั่งทะเลสาบ หรือริมคลอง ควรจัดให้มีทำเทียบเรือที่มั่นคง และปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง หาดแสนสุขลำปำ วัดวัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดสุวรรณคีรี วัดแหลมพ้อ สวนป่าเปรม สวนสองทะเล เป็นต้น

2.4 ที่พักผ่อน (บ้านพัก เต็นท์) ที่พักผ่อน ส่วนใหญ่ไม่มีที่พักแรมในแหล่ง ยกเว้นสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง ซึ่งมีที่พักแรมในแหล่งด้วย ดังนั้นในแหล่งใดสามารถจัดให้มีที่พักแรมในแหล่งได้โดยไม่ขัดกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และภารกิจหลักของแหล่งก็ควรพิจารณาดำเนินการได้ ส่วนที่พักผ่อนก็เช่นเดียวกัน ควรสร้างเพิ่มในทุกแห่ง โดยสร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ และจะต้องไม่สร้างผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของแหล่ง

2.5 ร้านค้าขายอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก ส่วนใหญ่ไม่มีอยู่ในแหล่ง ยกเว้นสวนสองทะเล เขาน้อย และสวนป่าเปรม ซึ่งมีอยู่บ้างบางประเภท จึงควรพัฒนาให้มีขึ้นในแหล่ง หรือบริเวณข้างเคียงตามความเหมาะสม โดยเฉพาะร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก ควรเป็นของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น และควรเป็นร้านที่ก่อให้เกิดรายได้ต่อคนส่วนใหญ่ของท้องถิ่น

2.6 ห้องน้ำ ในทุกแห่งควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำ การรักษาความสะอาด และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องน้ำ มีป้ายบอกห้องน้ำชาย หญิง และพระสงฆ์

2.7 การดูแลและการรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่ไม่มีการดูแลรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว ยกเว้นบางแหล่งที่มีการรักษาความปลอดภัยบ้างแต่ยังไม่ทั่วถึง เช่น สวนสองทะเล สวนป่าเปรม วังเจ้าเมืองพัทลุง ดังนั้นในทุกแหล่ง จึงควรให้จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยภายในแหล่ง เช่น มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีจุดรับแจ้งเหตุ มีโทรศัพท์ กริ่ง หรือสัญญาณเตือนภัยหรือขอความช่วยเหลือ มีแสงสว่างเพียงพอ มีป้ายเตือนจุดอันตราย หรือมีมาตรการควบคุมความสงบเรียบร้อยในแหล่ง เป็นต้น

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง

3.1 สภาพธรรมชาติ ในทุกแหล่งถูกรบกวนหรือถูกปรับเปลี่ยนไปมากน้อยแตกต่างกัน และขาดการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติที่เหลืออยู่ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม จึงควรเพิ่มการดูแลรักษาและปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มความร่มรื่นและดูเป็นธรรมชาติมากขึ้น

3.2 ระบบนิเวศ ในทุกแหล่งได้รับผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์จากในแหล่งหรือบริเวณข้างเคียง จึงควรมีมาตรการลดผลกระทบหรือป้องกันมิให้เกิดเพิ่มขึ้น ช่วยกันฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนมา หรือมีสภาพที่ดีขึ้น และช่วยกันดูแลรักษาระบบนิเวศที่ยังคงเหลืออยู่ในแหล่งให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์

3.3 สภาพทางวัฒนธรรม แหล่งที่มีโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ เช่น วัดป่าลิไลยก์ วังเจ้าเมืองพัทลุง วัดวัง วัดแหลมพ้อ วัดแจ้ง เป็นต้น ควรมีการดูแลรักษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อคงสภาพเดิมไว้ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง สวนป่าเปรม สวนสองทะเล เป็นต้น ไม่มีโบราณสถานโบราณวัตถุ ควรจัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน เป็นต้น

3.4 มลภาวะ ควรลดมลภาวะ (ขยะ ทัศนียภาพ เสียง อากาศ ดิน น้ำ) ในทุกแหล่ง โดยเฉพาะมลภาวะจากขยะ ซึ่งพบมากในทุกแหล่ง

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญ

4.1 ทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีคุณค่าและความสำคัญด้านนี้น้อย จึงควรเพิ่ม และฟื้นฟูสภาพธรรมชาติที่มีอยู่น้อยหรือเสื่อมโทรมกลับมีสภาพที่ดีขึ้น โดยการให้ความสำคัญกับการป้องกัน และดูแลรักษาสภาพธรรมชาติที่เหลืออยู่ในแต่ละแหล่ง โดยเฉพาะพืชพันธุ์ สัตว์ป่า หรือพื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ ส่วนในแหล่งที่มีสภาพธรรมชาติค่อนข้างดี เช่น เขาตังกวน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณवास ควรที่จะมีมาตรการคุ้มครองที่เข้มงวด พยายามฟื้นฟูส่วนที่เสื่อมโทรม และดูแลรักษาสภาพเดิมให้คงอยู่ตลอดไป

4.2 ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม ควรเพิ่มคุณค่าและความสำคัญในแหล่งสวนสองทะเล หาดแสนสุขลำปำ เขาน้อย สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทรรศการ มุมพิพิธภัณฑ์ ฐานความรู้ เป็นต้น ส่วนในแหล่งอื่น ๆ เช่น วัดป่าลิไลยก์ วัดเจ้าเมืองพัทลุง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง วัดโพธิปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งที่มีคุณค่าและความสำคัญทางด้านนี้ค่อนข้างมาก ควรที่จะเพิ่มการดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น หรือทำให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่า และความสำคัญของแหล่ง รู้สึกหวงแหน ภาคภูมิใจ และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ไว้

4.3 ทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่แหล่งที่มีไหว้วัด หรือเป็นวัดร้าง เช่น สวนสองทะเล สวนป่าเปรม หาดแสนสุขลำปำ เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เขาน้อย และวัดศิริวรรณาวาสจะมีคุณค่าด้านนี้ต่ำ จึงควรเพิ่มคุณค่าทางด้านนี้ โดยการทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตในอดีต ปัจจุบัน หรือวัฒนธรรมหลักประจำถิ่นในแหล่งมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมการแสดง การละเล่นพื้นบ้าน หรืองานประเพณีท้องถิ่น นิทรรศการ ฐานความรู้ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ชุมชน การสัมมนา หรือการเข้าค่ายวัฒนธรรมประจำถิ่น เป็นต้น และในแหล่งที่มีชาวมุสลิมเข้ามาท่องเที่ยว ควรจัดให้มีสถานที่สำหรับใช้ละหมาดไว้ภายในแหล่งหรือบริเวณใกล้เคียงด้วย

5. ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

5.1 การต้อนรับนักท่องเที่ยว ในทุกแหล่งควรพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ และให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ หรือบางส่วนยังไม่ทราบว่าในท้องถิ่นหรือชุมชนของเขามีแหล่งท่องเที่ยว และเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา คนควรจะต้องมีบทบาทหรือปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่ง คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด ตัดสินใจ และการวางแผน ในทุกแหล่งค่อนข้างน้อย ควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งมากขึ้น โดยผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ

5.3 การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน คนในท้องถิ่นมีการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนในทุกแหล่งค่อนข้างน้อย ควรทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5.4 การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่ง ในทุกแหล่งควรทำให้คนส่วนใหญ่ของชุมชนได้รับประโยชน์หรือมีรายได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การจำหน่ายสินค้า อาหาร เครื่องดื่ม และขายของที่ระลึก ที่หักแรม ห้องอาบน้ำ เป็นมัลลเทศก์ ขับรถหรือขับเรือรับจ้าง ให้เช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถสามล้อถีบ รถจักรยานยนต์ เต็นท์ หรืออุปกรณ์เล่นน้ำ กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม และการให้บริการอื่น ๆ เป็นต้น

6. ด้านการจัดการ

6.1 การให้การศึกษา ในหลายแหล่งยังไม่มีการศึกษา หรือการสื่อความหมายใด ๆ ค่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น วัดโพธิปฐมาวาส วัดแจ้ง เขาน้อย วัดแหลมพ้อ วัดเขาน้อย วัดโลการาม วัดบางเขียด วัดวัง วัดวิหารเบิก เป็นต้น จึงควรจัดให้มีการให้การศึกษา ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรนำชม มีป้ายความรู้ นิทรรศการ สื่อสิ่งพิมพ์ เส้นทางชมธรรมชาติ และหอดูนก เป็นต้น ส่วนในแหล่งที่มีการให้การศึกษาบ้างแล้ว เช่น วัดป่าลิไลยก์ วัดเจ้าเมืองพัทลุง เขาดังกวน เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เป็นต้น ควรจัดให้มีเพิ่มหลากหลายรูปแบบ และให้กระจายทั่วแหล่ง โดยให้คำนึงถึงการให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เป็นหลัก

6.2 การรักษาสีงแวดล้อม ในทุกแหล่งควรเพิ่มการดูแลรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดลอมของแหล่งให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีมาตรการป้องกันหรือลดมลภาวะที่จะเกิดกับแหล่ง และหลีกเลี่ยงการพัฒนาทางด้านวัตถุที่เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติ ดังเช่นที่เกิดขึ้นที่เขาดังกวน เขาน้อย หาดสมิหลา สวนสองทะเล วัดโลการาม วัดแหลมพ้อ หาดแสนสุขลำปา โดยในการพัฒนาจะต้องคำนึงถึง และพยายามให้เป็นไปตามหลักการ และปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเคร่งครัด

6.3 องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากผลการศึกษาไม่พบว่ามีองค์กรที่เกิดจากร่วมมือกันของคนในท้องถิ่นเข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแหล่ง มีแค่หน่วยราชการซึ่งต้องรับผิดชอบงานในแหล่งโดยมิได้มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง จึงควรสนับสนุนหรือดำเนินการให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละแหล่ง ซึ่งองค์กรนี้อาจอยู่ในรูปของสหกรณ์ กลุ่ม ชมรม เครือข่าย โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือโครงการต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งรีบดำเนินการสร้างความเข้าใจกับคนในท้องถิ่น หรือประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันการศึกษา เพื่อให้เข้ามาช่วยดำเนินการ

การจัดการของชุมชน

จากผลการศึกษาไม่พบว่ามีจัดการของชุมชนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในทุกแหล่ง ถึงแม้จะมีองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่ง ดังเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขี้ที่พยายามจะส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน โดยประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามาท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขาดการจัดการในเรื่องของมลภาวะต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมา การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเรื่องของความสะอาดในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งเป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ด้วยชุมชนเอง

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งได้นำเสนอแล้ว คือ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง (ตาราง 58 หน้า 256-260) วัดป่าลีโลยก์ (ตาราง 59 หน้า 260-265) หาดแสนสุขลำปำ (ตาราง 60 หน้า 265-270) วัดวิหารเบิก (ตาราง 61 หน้า 270-274) วัดวัง (ตาราง 62 หน้า 274-279) วัดเจ้าเมืองพัทลุง (ตาราง 63 หน้า 279-284) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง (ตาราง 64 หน้า 284-288) วัดบางเขียด (ตาราง 65 หน้า 288-293) วัดโลการาม (ตาราง 66 หน้า 293-297) เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง (ตาราง 67 หน้า 297-301) วัดเขาน้อย (ตาราง 68 หน้า 301-305) วัดภูผาเบิก (ตาราง 69 หน้า 305-310) วัดศิริวรรณาวาส (ตาราง 70 หน้า 310-314) วัดบ่อทรัพย์ (ตาราง 71 หน้า 314-318) วัดสุวรรณคีรี (ตาราง 72 หน้า 318-322) วัดแหลมพ้อ (ตาราง 73 หน้า 322-326) สวนป่าเปรม (ตาราง 74 หน้า 327-331) วัดโพธิปฐมาวาส (ตาราง 75 หน้า 331-335) วัดแจ้ง (ตาราง 76 หน้า 335-339) เขาดังกวน (ตาราง 77 หน้า 339-343) เขาน้อย (ตาราง 78 หน้า 343-347) และสวนสองทะเล (ตาราง 79 หน้า 348-352)

จากผลการสอบถามดังกล่าว ทำให้ทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณทะเลสาบสงขลา จำนวน 49 แห่ง สามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวตามระดับคะแนนศักยภาพได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก คือ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพร้อยละ 66-80 มี

จำนวน 8 แห่ง เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดสมิหลา วัดมณีนิมมาวาสารวิหาร วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 6 แห่ง และจังหวัดพัทลุง 2 แห่ง ผลการประเมินศักยภาพในแต่ละด้าน (ตาราง 9 หน้า 126-127) สรุปได้ดังนี้

1.1.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด(ร้อยละ 100) 2 แห่งคือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1.1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพด้านนี้มากที่สุด (ร้อยละ 80) คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

1.1.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 77.50) คือ วัดท้ายขอ

1.1.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง มีแหล่งที่ได้คะแนนมากที่สุด (ร้อยละ 86.67) 2 แห่ง คือ วัดเขียนบางแก้ว และวัดท้ายขอ

1.1.5 ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 73.75) คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา

1.1.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 80) 3 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา

1.2 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง คือ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพร้อยละ 50-65 มี 22 แหล่ง เรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยคือ วัดป่าลิไลยก์ สวนสองทะเล สวนป่าเปรม วังเจ้าเมืองพัทลุง หาดแสนสุขลำปำ เขาดังกวน วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดแจ้ง เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดบ่อทรัพย์ เขาน้อย วัดเขาน้อย วัดวังสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด วัดโลการาม วัดแหลมพ้อ วัดภูผาเบิก และวัดศิริวรรณาวาส แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 15 แหล่ง และจังหวัดพัทลุง 7 แหล่ง ผลการประเมินศักยภาพในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

1.2.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 100) 4 แหล่งคือ วัดป่าลิไลยก์ สวนป่าเปรม วังเจ้าเมืองพัทลุง และหาดแสนสุขลำปำ

1.2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 38.67) คือ สวนสองทะเล

1.2.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 78.75) 2 แหล่ง คือ วัดสุวรรณคีรี และวัดบ่อทรัพย์

1.2.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญของแหล่ง มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 80) 6 แหล่ง คือ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดเขาน้อย วัดวัง และวัดภูผาเบิก

1.2.5 ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 68.75) คือ สวนป่าเปรม

1.2.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพมากที่สุด (ร้อยละ 66.67) 2 แหล่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง

1.3 กลุ่มที่มีระดับศักยภาพน้อย คือ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพน้อยกว่าร้อยละ 50.00 มี 19 แหล่งเรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ วัดศาลาห้วยาง สุสานพระยาแขก (มรุ่ม) วัดยางงาม ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา วัดแหลมจาก ศาลเจ้าปู่ทวดหัวเขาแดง ป้อมปากน้ำแหลมทราย วัดสูงเกาะใหญ่ วัดป่าขอม แหลมจองถนน สุสานตระกูล ณ สงขลา ศาลาหลบเสือ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อ เจดีย์ชาภูมิ เกาะสี่เกาะห้า หาดไข่มุก ศาลาบ่อ

แก่งและอุทยานเจ.วี.ลาร์เซน พิพิธภัณฑสถานชุมชนแหลมโพธิ์ และศาลากวาง แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา 14 แหล่ง และจังหวัดพัทลุง 5 แหล่ง

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 49 แหล่ง พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลามากที่สุดถึง 35 แหล่ง และในจังหวัดพัทลุง 14 แหล่ง และในทุกกลุ่มระดับศักยภาพพบว่าตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลามากที่สุดด้วย เมื่อพิจารณาคำแนะนำที่ตั้งในทะเลสาบสงขลาพบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลามากที่สุดถึง 31 แหล่ง ทะเลหลวง 11 แหล่ง ทะเลสาบ 6 แหล่ง และทะเลน้อย 1 แหล่ง และในทุกกลุ่มระดับศักยภาพพบว่า ตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลามากที่สุดด้วย

2. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีคะแนนศักยภาพตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป (30 แหล่ง) จำนวน 2,008 คน ได้ผลแยกตามกลุ่มระดับศักยภาพของแหล่ง ดังนี้

2.1 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพมาก

พบว่ามีนักท่องเที่ยวเพศหญิงได้รับการสอบถามมากกว่าเพศชายในทุกแหล่ง และกลุ่มอายุที่พบมากที่สุดเกือบทุกแหล่ง คือ 19-25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มนักเรียน/นิสิต/นักศึกษามากที่สุดในทุกแหล่ง และเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดเกือบทุกแหล่งด้วย ทำให้ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ค่อนข้างดี โดยนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลานิยมมาท่องเที่ยวในเกือบทุกแหล่งมากที่สุด และหาดสมิหลาเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมาจากจังหวัดต่าง ๆ มากที่สุดถึง 26 จังหวัด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก และเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแต่ละแหล่งมาก่อนจากคนแนะนำมากที่สุด ไม่นิยมพักค้างคืน แต่จะใช้เวลาในแหล่งประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง ส่วนมากมีการใช้จ่ายในแหล่ง โดยจะใช้จ่ายประมาณ 1-100 บาทมากที่สุด ในการเดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้งไม่นิยมไปในหลาย ๆ แหล่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน พาหนะส่วนใหญ่ที่ใช้ คือ รถส่วนตัว และนิยมเดินทางไปกับเพื่อนมากที่สุด

2.2 ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีระดับศักยภาพปานกลาง

พบว่ามีนักท่องเที่ยวเพศหญิงได้รับการสอบถามมากกว่าเพศชายในทุกแหล่ง และกลุ่มอายุที่พบมากที่สุดเกือบทุกแหล่ง คือ 19-25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มนักเรียน/นิสิต/นักศึกษามากที่สุดในทุกแหล่ง และเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดเกือบทุกแหล่งด้วยเช่นเดียวกัน ทำให้ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ค่อนข้างดี โดยนักท่องเที่ยวจากจังหวัดสงขลานิยมมาท่องเที่ยว

ในเกือบทุกแหล่งมากที่สุด ยกเว้นหาดแสนสุขลำเพาและวังเจ้าเมืองพัทลุงที่มีนักท่องเที่ยวจาก จังหวัดพัทลุงมากที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก และเคยได้ ยิม ู๊จิก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งมาก่อนจากคนแนะนำมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เวลาในแหล่ง ประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง และไม่นิยมพักค้างคืน ส่วนมากไม่ได้ใช้จ่ายในแหล่งมากที่สุด ส่วนที่ใช้จ่ายจะใช้จ่ายประมาณ 1-100 บาทมากที่สุด ในการเดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่เดินทางไปยังแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วย รถส่วนตัว และนิยมเดินทางไปกับหน่วยงาน และกลุ่มเพื่อนมากที่สุด

ผลการสอบถามความต้องการหรือข้อเสนอแนะที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับ ศักยภาพมากและปานกลางได้ผลสรุปดังนี้

ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ขยาย และปรับผิวถนนให้เรียบโดยเทคอนกรีตหรือลาดยาง ควรมีป้ายชี้ทางที่มองเห็นชัดเจน บอกชื่อ แหล่ง ทิศทาง และระยะทาง และควรมีป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ควรจัดให้ มีพาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่งเพิ่มขึ้น ควบคุมราคาค่าโดยสารและการบริการให้เหมาะสม

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มที่จอดรถ ที่เป็นสัดส่วน มีการแบ่งประเภทรถชัดเจน เพิ่มที่พักผ่อน (ศาลา และที่นั่งพัก) ให้กระจายทั่ว แหล่ง ในบางแหล่งควรจัดให้มีสถานที่สำหรับใช้ละหมาดด้วย ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำ จัดแยก ประเภทชัดเจน (ชาย หญิง พระภิกษุ) ดูแลซ่อมแซมและรักษาความสะอาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้ การได้ตลอดเวลา ควรเพิ่มที่พักแรมให้เพียงพอหรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้มีสภาพดีขึ้น ควรจัด ให้มีหรือเพิ่มจำนวนร้านค้า ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม และร้านของที่ระลึกที่ดำเนินการโดยคน ในท้องถิ่น ในบางแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมุสลิมนิยมมาท่องเที่ยวมากก็ควรจัดให้มีร้านอาหาร อิสลามด้วย ควรควบคุมดูแลให้จำหน่ายสินค้าที่สะอาดและมีราคายุติธรรม และส่งเสริมให้นำ ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย ควรเพิ่มแสงสว่าง จุดบริการน้ำอุปโภคบริโภค และโทรศัพท์ สาธารณะให้ทั่วถึง เพียงพอ และดูแลให้ใช้การได้ตลอดเวลา ในทุกแหล่งควรมีหรือเพิ่ม มาตรการรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของแหล่ง ควรรักษาสภาพ ธรรมชาติดั้งเดิมไว้ ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาต้นไม้และความสะอาด และประชาสัมพันธ์ให้ เห็นความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติไว้

ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี ควรมีวิจัยการ ป้ายให้ความรู้ นิทรรศการ มุมพินิจทัศน์ หรือกิจกรรมการแสดงที่

เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น จัดให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ และช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญด้านนี้ของแหล่ง

ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น ควรต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี อันดี สามารถให้ความรู้ คำแนะนำ และดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวได้ ช่วยกันอนุรักษ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมในแหล่ง หรือร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาแหล่ง หรือให้บริการนักท่องเที่ยว

ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรมีสถาบันบริการนักท่องเที่ยว วิทยากร ป้ายสื่อความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ฐานความรู้ มุมพินิจทัศน์ ห้องสมุด จุดหรือหอชมวิว หรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ควรมีกฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติในการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของแหล่ง และดูแลให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดด้วย นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งในด้านต่างๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการให้การศึกษา

ด้านแนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งเดิมอีก เนื่องจากประทับใจในความเป็นธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่สวยงาม สงบ ร่มรื่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความสวยงาม เก๋ไก๋ และควมมีคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรม มีการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลาโดยให้คงรักษาความเป็นธรรมชาติไว้ ดูแลรักษา สภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และมีการคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย และเชื่อมต่อถึงกัน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่นักท่องเที่ยวรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป หรือตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งที่มาท่องเที่ยว เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรม เกาะขอ เขาดังกวาน หาดแสนสุขลำปำ เขาน้อย สวนสองทะเล (แหลมสนอ่อน) เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาควรพัฒนาตามศักยภาพของแหล่ง การจัดการของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยยึดแนวทางดังนี้

1. การพัฒนาจะคงเป็นไปตามหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเคร่งครัด ซึ่งจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมไว้ได้
2. การวางแผน การพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบจำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่น
3. การให้การศึกษา และการสื่อความหมายเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นโดยเร็ว เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งมากกว่าความเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น
4. ต้องเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา หรือการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยว
5. คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 30 แห่ง (กลุ่มที่มีศักยภาพมากและปานกลาง) สามารถอภิปรายผลตามเกณฑ์การประเมินได้ ดังนี้

1.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งจากถนนสายหลัก เป็นด้านที่แหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับคะแนนศักยภาพมากที่สุด โดยมีแหล่งที่ได้คะแนนร้อยละ 100 มากถึง 6 แห่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย วัดป่าลิไลยก์ สวนป่าปรม วังเจ้า เมืองพัทลุง และหาดแสนสุขลำปำ ส่วนแหล่งอื่นๆ อีก 16 แห่งก็มีคะแนนศักยภาพด้านนี้ค่อนข้างสูงคือตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างค่อนข้างทั่วถึง โดยสร้างถนนที่มีสภาพค่อนข้างดีเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ถึง 19 แห่งจะได้รับคะแนนในด้านนี้น้อยจากป้ายชี้ทาง เนื่องจากไม่มีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งหรือมีป้ายชี้ทางแต่บอกข้อมูลชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทางไม่ครบถ้วน

1.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง มีเพียง 3 แห่งที่มีคะแนนศักยภาพด้านนี้สูงถึงร้อยละ 70-80 คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สถาบันทักษิณคดีศึกษา และหาดสมิหลา และมีเพียง 6 แห่งที่มีคะแนนร้อยละ 60-70 คือ สวนสองทะเล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดแสนสุขลำปำ สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง สวนป่าปรม และวัดแจ้ง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ ดังนี้ กรมป่าไม้รับผิดชอบเขต

ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และสวนพฤกษศาสตร์พัทลุง เทศบาลเมืองพัทลุงรับผิดชอบหาดแสนสุขลำปำ เทศบาลนครสงขลารับผิดชอบหาดสมิหลา และสวนสองทะเล กรมทางหลวงรับผิดชอบสวนป่าเปรม มหาวิทยาลัยทักษิณรับผิดชอบสถาบันทักษิณคดีศึกษา อีกทั้งในบางแหล่งยังมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้าร่วมสนับสนุนการพัฒนาด้วย เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สวนป่าเปรม หาดสมิหลา ส่วนที่เหลืออีก 21 แห่ง มีคะแนนศักยภาพร้อยละ 28-58 ซึ่งเป็นคะแนนที่น้อยมากถึงน้อย เนื่องจากได้คะแนนน้อยในหลายเกณฑ์การประเมิน เพราะเป็นแหล่งที่มีการพัฒนาน้อยหรือยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงทำให้ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกหลายประเภท เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ ถึงขยะ ที่จอดรถ ที่พักแรม ที่พักผ่อน สุขาและห้องน้ำ การรักษาความปลอดภัย ร้านอาหาร เครื่องดื่ม หรือของที่ระลึก นอกจากนี้ในบางแหล่งก็มีข้อจำกัดในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัด หรือพิพิธภัณฑสถานอาจไม่เหมาะสมนักที่จะมีที่พักแรมหรือร้านค้าต่าง ๆ ภายในแหล่ง จากข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้ได้รับคะแนนศักยภาพด้านนี้ต่ำ

1.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพด้านนี้สูงถึงร้อยละ 72-79 มี 4 แห่ง คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดท้ายขอ และวัดศิริวรรณาวาส ซึ่งจะเห็นได้ว่าแหล่งที่มีคะแนนสูงเหล่านี้เป็นวัดทั้งหมด และมีเพียงวัดท้ายขอเพียงแหล่งเดียวซึ่งมีคะแนนศักยภาพน้อยที่สุดแต่มีคะแนนด้านนี้สูงที่สุดของกลุ่มที่มีระดับศักยภาพมาก แหล่งเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ยาก และมีนักท่องเที่ยวน้อย ส่งผลให้มีการพัฒนาด้านวัตถุ และเกิดมลภาวะในแหล่งน้อย ประกอบกับมีที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่เป็นเนินเขา มีพืชพรรณปกคลุมร่มรื่น จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้สูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียง เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ หาดสมิหลา เป็นต้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีพื้นที่กว้างใหญ่ เข้าถึงได้สะดวก และมีนักท่องเที่ยวในแต่ละวันเป็นจำนวนมากทำให้ยากต่อการจัดการด้านมลภาวะ อีกทั้งยังได้รับแรงกดดันจากการบุกรุกเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ และระบบนิเวศของแหล่งจากชาวบ้านที่อยู่ในแหล่งและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ จึงทำให้ได้คะแนนด้านนี้ต่ำ ส่วนหาดแสนสุขลำปำ เขาตังกวน และเจ้าน้อย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าจะมีคะแนนด้านนี้สูงแต่กลับมีคะแนนไม่สูงเท่าที่ควร เนื่องมาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงแหล่งมากเกินไป โดยไม่ได้คำนึงถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้มีการทำลายสภาพทางธรรมชาติค่อนข้างมาก

1.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญ จากผลการประเมินศักยภาพในตาราง 9 และตาราง 34 มีแหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพร้อยละ 80-87 จำนวน 9 แหล่ง คือ วัดเข็มนางแก้ว วัดท้ายขอ วัดมณีมาวาสวิหาร วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดเขาน้อย วัดภูผาเบิก และวัดวัง และอีก 7 แหล่งมีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70-79 คือวัดป่าลิไลยก์ วัดเจ้าเมืองพัทลุง เขาดังกวน เมืองสงขลาเก่าเชิงเขาแดง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดโลการาม และวัดศิริวรรณาวาส จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้คะแนนด้านนี้ค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีทั้งสภาพธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีโบราณสถานที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติจากกรมศิลปากรอยู่ภายในแหล่งด้วย ดังที่อภิปรายแล้วในบทที่ 4

1.5 ด้านการยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น แหล่งที่ได้คะแนนด้านนี้สูงที่สุดถึงร้อยละ 73.75 คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา รองลงมาร้อยละ 68.75 มี 2 แหล่ง คือ วัดท้ายขอ และสวนป่าแปรม จะเห็นได้ว่าแหล่งที่มีคะแนนสูงนี้ตั้งอยู่บนเกาะขอม 2 แหล่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษาและวัดท้ายขอ เนื่องจากเกาะขอมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของจังหวัดสงขลา มีความสวยงามตามธรรมชาติ ประชาชนยังคงรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนไว้ได้เป็นอย่างดี และมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ ผ้าทอเกาะขอม อาหารทะเลสด และเป็นแหล่งผลไม้ที่มีรสชาติดี จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะนี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวค่อนข้างสูง

1.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งที่ได้คะแนนศักยภาพด้านนี้สูงถึงร้อยละ 76-80 มี 5 แหล่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สถาบันทักษิณคดีศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ และวัดมณีมาวาสวิหาร เนื่องจากมีการให้การศึกษา และรักษาสงแวดล้อมของหน่วยราชการที่รับผิดชอบ ดังได้อภิปรายแล้วในบทที่ 4

เมื่อพิจารณาที่ตั้งของแหล่งตามตาราง 6 และตาราง 7 พบว่าแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา บริเวณทะเลสาบสงขลามากที่สุด รองลงมาตั้งอยู่ในจังหวัดพัทลุง บริเวณทะเลหลวง โดยในจังหวัดสงขลาทั้งหมด 35 แหล่ง กระจายอยู่ใน 5 อำเภอ (10 ตำบล) โดยพบมากที่สุด ในอำเภอสิงหนคร และอำเภอเมือง อำเภอละ 16 แห่ง โดยพบอยู่ในตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนครมากที่สุดถึง 12 แห่ง และตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง 11 แห่ง ซึ่งอยู่ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ส่วนในจังหวัดพัทลุงมีทั้งหมด 14 แห่ง กระจายอยู่ใน 5 อำเภอ (5 ตำบล) โดยพบมากที่สุด 7 แห่ง ในตำบลลำปำ อำเภอเมือง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณทะเลหลวง

จากผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จังหวัดสงขลา มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่มากกว่าและกระจายอยู่ในตำบลต่าง ๆ มากกว่าจังหวัดพัทลุง เนื่องจาก 1) จังหวัดสงขลา มีชายฝั่งทะเลสาบ

ยาวกว่าทำให้พื้นที่ที่อยู่ติดชายฝั่งซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณศึกษามากกว่า จึงมีโอกาสพบแหล่งท่องเที่ยวได้มากกว่า 2) บริเวณทะเลสาบสงขลา ส่วนที่อยู่ในจังหวัดสงขลามีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น ภูเขา เนินเขา เกาะ แหลม อ่าว หาด เป็นต้น จึงทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก 3) บริเวณทะเลสาบสงขลา เคยเป็นที่ตั้งของชุมชน และเป็นเมืองท่าในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันมากกว่าจังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะในตำบลหัวเขาเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนหรือเมืองในประวัติศาสตร์มาแล้ว 2 เมือง ดังที่สกรรจ์ จันทรคัมภ์ และสงบ ส่งเมือง(2532 : 4, 29-31) ได้ศึกษาและรายงานว่า “ในบริเวณตำบลหัวเขา เคยเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาเก่าซึ่งเขาแดงตั้งแต่ตอนกลางพุทธศตวรรษที่ 22 จนถึง พ.ศ. 2223 และเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน ตั้งแต่ พ.ศ. 2223-2385 ” และตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2385 เมืองสงขลาฝั่งแหลมสนได้ย้ายตัวเมืองข้ามมาตั้งอยู่ฝั่งตำบลบ่อยาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน บริเวณที่เป็นที่ตั้งของชุมชนหรือเมืองส่วนมากจะมีการสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อหรือศาสนาไว้เพื่อรองรับกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน ทำให้บริเวณที่เป็นที่ตั้งเมืองส่วนใหญ่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่มากกว่าบริเวณที่ไม่เคยเป็นที่ตั้งเมือง ดังนั้นในบริเวณทะเลสาบสงขลาส่วนที่อยู่ในตำบลหัวเขา และตำบลบ่อยาง จึงมีแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าในบริเวณอื่น ๆ นอกจากนี้ ในตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่มากก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงมาก่อน ดังที่ สานิตย์ เพชรกาฬ สารูป ฤทธิชู และชัยวุฒิ พิชะกุล (2533 : 173) ได้รายงานว่า “บริเวณชายฝั่งเหนือคลองลำปำเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุง ระหว่าง พ.ศ. 2334-2446 ก่อนที่จะย้ายเมืองไปตั้งที่บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” จึงทำให้ตำบลลำปำมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่มากด้วย

การพิจารณาถึงตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวด้วยจะทำให้สามารถมองเห็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมต่อถึงกันได้ หรือมีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันของแหล่งที่อยู่ในบริเวณเดียวกันหรืออยู่ใกล้เคียงกันได้ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดในการลงทุนพัฒนาแหล่ง และยังเป็น การเพิ่มศักยภาพของแหล่งในการรองรับและดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากทำให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายยิ่งขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาในแหล่ง และบริเวณใกล้เคียงได้นานขึ้น ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อแหล่ง และคนในชุมชนนั้น ๆ ตามมา

2. ผลการสอบถามนักท่องเที่ยว

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวใน 30 แห่ง จำนวน 2,008 คน ข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้ส่วนใหญ่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หลายแนวทาง ดังนี้

- เพศ ผลการสอบถามได้เพศหญิงมากกว่าเพศชายในอัตราส่วน 3 : 2 ข้อมูลนี้จะใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากในแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย เพราะผู้สอบถามสามารถสอบถามนักท่องเที่ยวในแหล่งได้ครอบคลุมมากกว่าในแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถที่จะสอบถามนักท่องเที่ยวได้ทั้งหมด หรืออาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเพศชายไม่ยินดีหรือไม่มีเวลาที่จะตอบแบบสอบถามก็ได้ แต่ถ้าข้อมูลที่กล่าวว่า มีนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชายเป็นจริงก็จะได้นำข้อมูลนี้มาใช้ในการพัฒนาแหล่ง หรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับเพศ เช่น ควรสร้างห้องน้ำสำหรับเพศหญิงให้มากกว่าของเพศชาย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องน้ำมากกว่าด้วย เป็นต้น

- อายุ ผลการสอบถามพบว่า มีนักท่องเที่ยวกลุ่มอายุ 19-25 ปีมากที่สุดถึงร้อยละ 53.24 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 17.08 เป็นกลุ่มอายุ 26-35 ปี กลุ่มอายุดังกล่าวนี้เป็นคนที่อยู่ในวัยศึกษาหรือทำงานแล้ว ส่วนใหญ่มีร่างกายแข็งแรง มีความกระตือรือร้น หรือชอบผจญภัย ดังนั้นการจัดกิจกรรมของแหล่งจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องกับกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวด้วย

- อาชีพ ผลการสอบถามพบว่า มีอาชีพเป็นนักเรียน/นิสิต/นักศึกษามากที่สุดถึงร้อยละ 54.93 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 20.92 เป็นกลุ่มข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ ค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัว ดังนั้นการจัดการในแหล่งจึงควรเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ หรือการให้ความรู้เป็นหลัก

- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่มีเหตุผลอื่นมากถึงร้อยละ 64.79 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด จากข้อมูลนี้จะทำให้ทราบว่าควรจะมีการจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อย่างไรจึงจะเหมาะสม ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีเหตุผลอื่นนั้นส่วนใหญ่มาเพื่อศึกษานอกสถานที่ ทำบุญ หรือเยี่ยมญาติ เราควรจะมีการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อย่างไร และควรที่จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ด้วยเหตุผลอื่น ๆ อีกหรือไม่ เช่น กลุ่มที่มาในแหล่งเพื่อการประชุมสัมมนา อบรม เป็นต้น

- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 69.17 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดเคยได้ยิน รู้จัก หรือได้รับข้อมูลของแหล่งมาก่อน โดยได้รับจากคนแนะนำมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องสิ่งพิมพ์

และโทรทัศน์ จากข้อมูลนี้ทำให้ทราบว่าควรจะประชาสัมพันธ์อย่างไรเพื่อทำให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และสนใจมาท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งมากขึ้น

- การเดินทางมาของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถส่วนตัวมากที่สุด ข้อมูลที่ได้นี้ทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวต้องการใช้สถานที่จอดรถ ซึ่งแหล่งจะต้องปรับปรุง จัดระเบียบ และดูแลความปลอดภัยในสถานที่จอดรถให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

- ลักษณะการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว โดยมากกับเพื่อนมากที่สุดถึงร้อยละ 28.34 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 25.95 มากับครอบครัว และร้อยละ 22.41 มากับหน่วยงาน จากลักษณะการเดินทางดังกล่าวแหล่งจะจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างไร เช่น นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในแหล่งครั้งละหลายคน มีการพูดคุยหยอกเล่นกันเสียงดัง หรือมีพฤติกรรมชู้สาว เป็นต้น

- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ไปท่องเที่ยวในแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงถึงร้อยละ 52.44 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด และพบว่ามีข้อมูลที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มระดับศึกษา โดยในกลุ่มที่มีระดับศึกษาสูงจะตอบว่าไม่ไปมากกว่าไป ส่วนในกลุ่มที่มีระดับศึกษาปานกลางจะตอบว่าไปมากกว่าไม่ไป จากข้อมูลดังกล่าวในกรณีที่นักท่องเที่ยวตอบว่าไปเที่ยวแหล่งอื่นอีกก็อาจเนื่องมาจากในแหล่งนั้นขาดสิ่งอำนวยความสะดวก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวน้อย หรือมีการจัดการที่ไม่ดี เป็นต้น

- การพักผ่อน นักท่องเที่ยวจำนวนมากถึงร้อยละ 91.19 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดไม่พักผ่อน ซึ่งอาจเนื่องมาจากในแหล่งหรือในบริเวณใกล้เคียงไม่มีที่พัก หรือการเดินทางไป-กลับสะดวกกว่าการพักผ่อน หรือมีบ้านญาติอยู่ใกล้แหล่ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการแหล่งต่อไป

- การใช้จ่ายในแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 58.72 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดตอบว่าไม่ใช้จ่าย การที่นักท่องเที่ยวไม่ใช้จ่ายอาจเนื่องมาจากไม่มีสินค้าและบริการในแหล่งที่จะให้ใช้จ่าย หรือสินค้าและบริการที่มีในแหล่งไม่เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแหล่งของกลุ่มที่มีระดับศึกษาสูงนักท่องเที่ยวจะตอบว่าใช้จ่ายมากกว่าไม่ใช้จ่าย โดยส่วนใหญ่ใช้จ่าย 1-100 บาท มากที่สุด ซึ่งแหล่งที่มีระดับศึกษาสูง ส่วนมากจะมีร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม หรือร้านขายของที่ระลึกตั้งอยู่ในแหล่ง จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ใช้จ่ายมากกว่าในแหล่งของกลุ่มที่ระดับศึกษาปานกลาง

- การใช้เวลาท่องเที่ยว ส่วนมากถึงร้อยละ 43.58 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดใช้เวลา 30 นาที - 1 ชั่วโมง รองลงมาร้อยละ 17.88 ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง และร้อยละ 16.73 ใช้เวลา

2-4 ชั่วโมง ซึ่งข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการภายในแหล่งอย่างไร เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาภายในแหล่งเพิ่มขึ้น เช่น เพิ่มกิจกรรม เพิ่มทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

- ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถึงแม้จะสอบถามนักท่องเที่ยวแล้วได้คำตอบถูกต้องถึงร้อยละ 81.52 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดก็ตาม แต่ก็อาจเป็นไปได้ที่นักท่องเที่ยวบางส่วนตอบคำถามโดยการเดาได้ถูกต้อง เนื่องจากเป็นคำถามแบบถูก-ผิด และในจำนวนที่ตอบถูกต้องก็อาจไม่ปฏิบัติตามหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ได้ และเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มที่ตอบผิดด้วยแล้ว ก็ควรอย่างยิ่งที่แหล่งท่องเที่ยวจะได้นำข้อมูลนี้มาพิจารณาเพื่อจัดการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการดูแลควบคุมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามหลักการหรือข้อปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ในจำนวนที่ตอบผิดพบว่า ส่วนใหญ่จะตอบผิดข้อ 19, 21, 17 และ 18 มากเรียงตามลำดับ ซึ่งเนื้อหาในข้อดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยตรง แสดงว่ายังมีนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกจำนวนหนึ่งที่แหล่งจะต้องให้ความรู้ ดูแล และควบคุมพฤติกรรมมิให้ก่อผลกระทบหรือทำความเสียหายต่อแหล่ง

ส่วนความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นถึงสิ่งที่ควรจะต้องพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยจะต้องยึดหลักการหรือข้อควรปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นหลัก และจะต้องละเลยข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ไม่ใช่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งเน้นแต่จะให้แหล่งจัดหาหรือบริการความสะดวกสบายเป็นหลัก

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ควรพัฒนาการท่องเที่ยวตามศักยภาพ การจัดการของชุมชน และความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการพัฒนาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเคร่งครัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งในตาราง 9 และตาราง 34 สามารถอภิปรายผลแนวทางการพัฒนาตามคะแนนศักยภาพที่ได้น้อย ดังนี้

3.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลัก

- ลักษณะถนนที่เข้าสู่แหล่งยังมีสภาพเป็นถนนลูกรัง ชำรุด และแคบในหลายแหล่ง เช่น สวนพฤกษศาสตร์พตลึง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลหลวง วัดภูผาบึก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี และวัดแหลมพ้อ โดยควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือกรมทางหลวงชนบท ให้เข้ามาช่วยสร้างหรือซ่อมแซมถนนให้เข้าถึงแหล่งได้สะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะถนนทางเข้าวัดภูผาบึก-วัดสุวรรณคีรี ซึ่งเป็นถนนแคบมาก ไม่มีไหล่ทาง ไม่มีเครื่องหมายจราจร และมีอาคารบ้านเรือนในชุมชนตั้งอยู่ชิดหรือรุกล้ำพื้นผิวถนน ประกอบกับพื้นผิวถนนบางช่วงชำรุดมากทำให้การเดินทางเข้าสู่แหล่งไม่สะดวกเท่าที่ควร และขาดความปลอดภัย ทั้งที่ในบริเวณดังกล่าวมีโบราณสถานที่สำคัญและได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติจากกรมศิลปากรเป็นจำนวนมาก และกรมศิลปากรได้จัดงบประมาณมาบูรณะชุดแต่งเรียบร้อยแล้ว แต่เนื่องจากสภาพของถนนที่ไม่ดีดังกล่าว จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้าถึงแหล่งได้น้อยมาก

- ป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง ควรบอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง และติดตั้งคามเส้นทางเป็นระยะ ๆ ก่อนถึงแหล่ง ป้ายชี้ทางจัดเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่จำเป็นต้องมี จากข้อเท็จจริงปรากฏว่าในหลายแหล่งไม่มีป้ายชี้ทางก่อนที่จะถึงแหล่ง เช่น วัดแจ้ง เขาน้อย เมืองสงขลาเก่า เขิงเขาแดง วัดภูผาบึก วัดศิริวรรณาวาส วัดวัง วัดวิหารเบิก เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ภายในแหล่งเหล่านี้ดังกล่าวมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าน่าสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเหล่านี้ได้ ดังนั้นแต่ละแหล่งจึงควรจัดทำป้ายขึ้นเอง หรืออาจประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ช่วยจัดทำ และติดตั้งให้เห็นชัดเจนโดยเร่งด่วน

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง เป็นสิ่งที่จะต้องจัดให้มีขึ้น เพิ่มจำนวนขึ้น หรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า มีหลายแหล่ง เช่น วัดภูผาบึก วัดศิริวรรณาวาส วัดบ่อทรัพย์ วัดสุวรรณคีรี วัดวัง วัดวิหารเบิก วัดบางเขียด เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการพัฒนาน้อยหรือยังไม่ได้พัฒนาในด้านนี้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมาก่อน ทำให้ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในหลาย ๆ ด้าน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์สาธารณะ ดงขยะ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่พักผ่อน (ศาลา ที่นั่ง) หรือการรักษาความปลอดภัย ดังนั้นผู้รับผิดชอบจึงควรเร่งรีบดำเนินการจัดให้มีเพิ่มขึ้นภายในแหล่ง

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง

- สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศ ควรให้ความสำคัญในการดูแล รักษา และฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ซึ่งทุกแหล่งควรปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มความร่มรื่น

- สภาพทางวัฒนธรรม ควรดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุอย่างถูกวิธีตามหลัก

วิชาการ มีการตรวจตราซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ และควรรักษาวิจัย หรือสืบค้นร่องรอยทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่ง หรือที่เกี่ยวข้องกับแหล่ง เพื่อเพิ่มคุณค่า ความสำคัญ และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- มลภาวะ ควรป้องกัน ลด หรือกำจัดมลภาวะต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในแหล่ง โดยเฉพาะมลภาวะที่มาจากขยะซึ่งพบมากในเกือบทุกแหล่ง ดังนั้นผู้รับผิดชอบแหล่งหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรหาทางป้องกันและแก้ไข หรือประสานงานให้หน่วยงานเกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เข้ามาช่วยดำเนินการจัดเก็บและกำจัดอย่างสม่ำเสมอ

3.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญ

- ทางธรรมชาติ ในทุกแหล่งจะต้องให้ความสำคัญโดยการดูแลรักษาธรรมชาติไว้ และฟื้นฟูให้มีความเป็นธรรมชาติเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแหล่งที่มีความรกร้างน้อย เช่น วัด โลการาม วัดบางเขียด วัดแหลมพ้อ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดแจ้ง เป็นต้น ควรปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น

- ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม ควรรักษาวิจัย หรือสืบค้นความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มคุณค่าและความสำคัญในหลายแหล่ง ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญด้านนี้น้อย

- ทางวัฒนธรรม ในแหล่งควรจัดให้มีหรือเพิ่มสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตในอดีต วิถีชีวิตปัจจุบัน หรือวัฒนธรรมหลักประจำถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย สวนพฤกษศาสตร์พันธุฯ หาดแสนสุขลำปำ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรม หาดสมิหลา เป็นต้น

3.5 ด้านการตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น

ในทุกแหล่ง ควรต้องพัฒนาให้มีการตอบรับสูงขึ้น หลายแหล่งได้คะแนนด้านนี้น้อย คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะรู้แต่เพียงเรื่องการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีเท่านั้น โดยไม่ทราบว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คืออะไร ประชาชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ควรมีส่วนร่วมและมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในการตอบรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว
- การรักษาเอกลักษณ์ของคนในชุมชนมีส่วนช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การได้รับประโยชน์ของคนในชุมชนจากแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่าง ๆ เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว จัดพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว นำทาง จัดบริการที่พักแรม นำสินค้าของคนหรือของท้องถิ่นมาจำหน่าย เป็นต้น

การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นจึงผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแหล่ง หรือผู้ที่มีหน้าที่

เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจ หรือให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจ เห็นความสำคัญ และตระหนักว่าควรจะต้องมีส่วนร่วมในการตอบรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไร จึงจะเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง แหล่งท่องเที่ยว และชุมชนด้วย

3.6 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถือได้ว่าเป็นด้านที่มีความสำคัญมากที่สุดของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากการจัดการจะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืน โดยจะต้องให้ความสำคัญดังนี้

- การให้การศึกษา หรือการสื่อความหมายในแหล่ง เป็นการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากการเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่ง จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พบว่าไม่มีการให้การศึกษาในหลายแหล่ง เช่น วัดโพธิ์ปฐมवास วัดแจ้ง วัดแหลมพ้อ วัดโลการาม วัดบางเขียด วัดวัง และวัดวิหารเบิก ทั้ง ๆ ที่ภายในแหล่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งที่การจัดการด้านนี้สามารถดำเนินการได้โดยง่าย เสียค่าใช้จ่ายน้อย และสามารถขอความช่วยเหลือจากสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นได้ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแหล่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กร หรือประชาชนในท้องถิ่น ควรร่วมมือกันจัดการให้มีการให้ศึกษาหรือการสื่อความหมายให้เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้นในทุกแหล่งท่องเที่ยวโดยเร็ว

- การรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่ง แหล่งจะต้องจัดการคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู หรือควบคุมจำนวนให้เหมาะสม เพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบที่จะเป็นอันตราย หรือเกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งซึ่งต้องเป็นไปตามหลักการและแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากผลการศึกษาศักยภาพในหลายแหล่งพบว่าไม่มี หรือมีมาตรการด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งน้อยมาก ในแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวเข้าถึงจำนวนมากจะมีปัญหาผลภาวะจากขยะตามมา ทำให้ไม่สามารถขนย้ายหรือกำจัดได้หมด ทำให้มีขยะแพร่กระจายทั่วแหล่ง นำมาซึ่งปัญหาด้านทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ในหลายแหล่งมีการพัฒนาด้านวัดถุกมากเกินไป จนไปทำลายสภาพธรรมชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ผิดแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแหล่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรท้องถิ่น หรือประชาชนในท้องถิ่น ควรที่จะต้องสนใจในการจัดการการรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งเพิ่มขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันปัญหาและความสูญเสียที่จะเกิดตามมา ซึ่งยากต่อการแก้ไขหรืออาจไม่สามารถแก้ไขได้ อันจะทำให้คุณค่าและความสำคัญของแหล่งลดลงหรือหมดไป

องค์กรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากผลการศึกษาศักยภาพของแหล่งพบว่า แหล่งที่มีหน่วยงานของรัฐจัดการจะได้คะแนนศักยภาพสูงกว่าแหล่งที่ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามาจัดการ และในทุกแหล่งไม่พบมีองค์กรท้องถิ่นเข้ามาจัดการตามหลักการและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์กรในการจัดการจะมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาแหล่ง จากการที่แหล่งไม่มีองค์กรในการจัดการที่มีความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้แหล่งส่วนใหญ่มีคะแนนศักยภาพต่ำ และขาดความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างค่อเนื่อง ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลแหล่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน หรือประชาชนในท้องถิ่น ควรจะต้องร่วมมือกันผลักดันหรือสนับสนุนให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น และผู้มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้ามาช่วยจัดการในแหล่ง

จากการที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา ทำให้งานจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาแหล่ง เนื่องจากมีหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาชั้นสูง และองค์กรเอกชนจำนวนมากที่มีศักยภาพจะเข้ามาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ เพียงแต่ในปัจจุบันยังขาดการประสานงานกับแหล่งหรือระหว่างองค์กร รวมทั้งหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ควรจะมีนโยบายหรือปรับบทบาทของตนโดยเข้ามาช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งเพิ่มขึ้นด้วย อันจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมในบริเวณทะเลสาบสงขลา

ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา ทำให้ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีศักยภาพและข้อจำกัดแตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาจึงควรคำนึงถึงศักยภาพของแหล่งในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อมโยงหรือเป็นเครือข่ายกันของแหล่งที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น การประชาสัมพันธ์แหล่ง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน การร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งในการจัดการของแหล่ง เป็นต้น ซึ่งผลจากความร่วมมือกันดังกล่าวจะทำให้การพัฒนาศักยภาพของแหล่งเป็นไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อันจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบบริเวณทะเลสาบสงขลา เช่น บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ บริเวณที่อยู่ห่างจากชายฝั่งมากกว่า 1 กิโลเมตร เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการเสนอแนวทางการพัฒนาให้เชื่อมต่อกัน
2. ควรศึกษาเพื่อจัดทำแผนและข้อกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาอย่างเป็นระบบ ค่อนข้าง และเกิดความยั่งยืน
3. ควรศึกษาศักยภาพของหน่วยงาน หรือองค์กรในท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
4. ควรศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบ และสร้างสื่อที่เหมาะสมต่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
5. ควรศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
6. ควรศึกษาวิจัย หรือสืบค้นข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่ม หรือสร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา
7. ควรศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลาที่มีคะแนนศักยภาพน้อยกว่าร้อยละ 50 หรือแหล่งที่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาารองรับการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป
8. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปถ่ายทอด หรือเผยแพร่สู่ผู้เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่าย ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. 2527. ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมป่าไม้. 2540. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย. กรุงเทพฯ : ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้.
- _____. 2536. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้.
- _____. 2542. สวนพฤกษศาสตร์พัทลุง จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : ส่วนพฤกษศาสตร์ สำนักวิชาการ กรมป่าไม้.
- กรมศิลปากร. 2533. ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1 พ.ศ. 2478-2523. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- _____. 2533. ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 2 พ.ศ. 2524-2533. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- _____. 2540. ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3 พ.ศ. 2534-2539. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- _____. 2535. แผนแม่บท : โครงการอนุรักษ์และพัฒนามรดกประวัติศาสตร์สงขลา. สงขลา : กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข 12/2535).
- กองทัพเรือ. 2536. พิธีเปิดพระอนุสาวรีย์พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ณ แหลมสนอ่อน ปากทางเข้าทะเลสาบสงขลา วันเสาร์ที่ 18 กันยายน 2536. กรุงเทพฯ : กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหารเรือ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2532. คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพประเภทวัด เล่มที่ 4 : วัดในภาคใต้. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2540. ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กองวางแผนโครงการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2541. "นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 2540-2546," จุลสารการท่องเที่ยว. 17(3) : 77 ; กรกฎาคม-กันยายน.
- _____. 2538. "นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECO-TOURISM) ปี พ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย," จุลสารการท่องเที่ยว. 14(4) : 6-16 ; ตุลาคม-ธันวาคม.

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2547. สถิติการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ ฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 21
มกราคม 2547 จาก http://www.tat.or.th/stat/web/static_index.php
- _____. 2540. แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤต. กรุงเทพฯ ฯ : กองวางแผน
โครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2529. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ ฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2545. เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงการ
ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. วันที่ 7-9 มีนาคม พ.ศ. 2545 ณ ศูนย์
ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. กรุงเทพมหานคร : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เกิดฉวา บุญปรากฏ. 2543. รายงานการวิจัยบทบาทของรัฐและเอกชนในการจัดการการใช้
ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย. สงขลา : คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่าวบางเต็. ม.ป.ป. ข้อมูลพื้นฐาน ชื่อหน่วยงาน งานควบคุมพื้นที่ที่จะ
ประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่าวบางเต็ จังหวัดพัทลุง. พัทลุง : เขตห้ามล่าสัตว์ป่า
อ่าวบางเต็.
- จรินทร์ ทองเกษม และคณะ. 2537. โครงการค้นหาน้ำเค็มทะเลสาบสงขลา. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท
เทสโก้ จำกัด.
- จุฑามาศ ไชยสร. 2536. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวใน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ช่อทิพย์ บุรินทร์วรกุล และวชิระ เหล็กนิ่ม. 2526. “พรรณไม้ที่พบตามฤดูกาลในทะเลน้อย,”
ใน รายงานผลการสัมมนาเรื่อง แนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.
บรรณาธิการ โดย ณรงค์ ฌ เชียงใหม่. หน้า 117-120. สงขลา : มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2542. “เขาน้อย, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2.
บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 809. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสารานุกรม
วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2542. “เขียนบางแก้ว, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 859-867. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “โคกเมืองบางแก้ว,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 3. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1313-1314. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2533. ทะเบียนแหล่งศิลปกรรมในจังหวัดพัทลุง. พัทลุง : หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง.
- _____. 2542. “ป่าขอม, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 9. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4420, 4529. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “พระคูลา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 10. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4912-4913. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “เมืองสงขลาหัวเขาแดง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 13. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 6140-6143. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “ยาง, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 13. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 6339-6341. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “เรือพัทลุง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 14. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 6637-6639. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “วังเก่า : ตำบลลำปำ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 15. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 7107-7108. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2542. “วิหารเบ็ก, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 15. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 7239-7240. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

2542. “สุวรรณคีรี, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 17. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 8143-8150. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล และพวง บุขรารัตน์. 2542. “วังเจ้าเมืองพัทลุง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 15. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 7111-7125. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ชาญ กาญจนาคพันธุ์. 2541. ประวัติความเป็นมาของเรือกทองที่แหลมสมิหลา สงขลา. กรุงเทพฯ : 45 เทศบาลรัฐศรีได้ ประชาชนิเวศน์ 1 กรุงเทพฯ, 29 พฤศจิกายน.
- ชูลา จิตพิทักษ์ และทัศนีย์ พิภูล. 2542. “ผ้าทอเกาะยอ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 10. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4702-4710. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ทิพวัลย์ พิชะกุล. 2542. “โคกลุง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 3. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1314. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
2542. “ป่าเลไลยก์ (อำเภอเมืองพัทลุง), วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 10. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4581-4582. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
2542. “พระพุทธรูปสองพี่น้อง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 5088-5090. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ทิพวัลย์ พิชะกุล และเอมอร บุญช่วย. 2542. “พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 5469-5472. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ธราพงศ์ ศรีสุชาติ และอมรา ศรีสุชาติ. 2542. “เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสมัยโบราณในภาคใต้,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 3. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1165-1201. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- ธวัช ชิตตระการ และคณะ. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาแบบจำลองคณิตศาสตร์
สำหรับการหาอัตราการตกตะกอนในทะเลสาบสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- _____. 2539. รายงานการวิจัยเรื่อง การหาอัตราการสะสมตัวของตะกอนดินในบริเวณทะเล
สาบสงขลา ด้วยวิธีวัดไอโซโทปซีเซียม-137. สงขลา : ภาควิชาฟิสิกส์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นวรรตน์ ไกรนานนท์. ม.ป.ป. นิเวศสัญจร : กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว และ
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กองประสานการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
- นิธิ ฤทธิพรพันธุ์, สุวัฒน์ ชีวกิตการ และสำรวย โอศรี. 2526. "ผลิตผลประมงโดยการจับปลา
ในทะเลน้อย," ใน รายงานผลการสัมมนาเรื่อง แนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบ
สงขลา. บรรณาธิการโดย ณรงค์ ณ เชียงใหม่. หน้า 122-125. สงขลา : มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2540. "ดีใจหยัง อย่งไร ท่องเที่ยวไทยจึงยั่งยืน," ใน รายงานผลการวิจัย เรื่อง
นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นกับโอกาสในการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวไทย. บรรณาธิการ
โดย สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น. หน้า ก/3. กรุงเทพฯ : สมาคมนักวิชาชีพไทยใน
ญี่ปุ่น.
- บริษัทไทยเอนิเนียริง คอนซัลแต้นท์ส จำกัด. 2540. โครงการศึกษาการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มี
ความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ : บริษัท
ไทยเอนิเนียริงคอนซัลแต้นท์ส จำกัด.
- บริษัท ไมคัส คอนซัลแต้นท์ส จำกัด. 2541. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับ
ความสำคัญของการลงทุน เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ :
บริษัท ไมคัส คอนซัลแต้นท์ส จำกัด.
- บันเทิง พูลศิลป์. 2542. "พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมอญโบราณ สงขลา," ใน สารานุกรม
วัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11. บรรณาธิการโดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 5467-
5469. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2539. "มาช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด," จุลสารการ
ท่องเที่ยว. 15(1) : 54-56 ; มกราคม-มีนาคม 2539

- 2542. “มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด,” จุลสารการท่องเที่ยว. 18(1) : 10-19 ; มกราคม-มีนาคม.
- ประเสริฐ ผุดผ่อง. 2538. “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์,” ใน ที่ระลึกพิธีเปิดพระอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์. หน้า 1-31. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.
- ปริญญา สุขแก้วมณี. 2543. “การศึกษาสถานการณ์วิทยา ละอองเรณูของพรรณไม้ในทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง” ใน รวมเล่มมบทคัดย่อโครงการวิจัยและวิทยานิพนธ์ การประชุมวิชาการ ประจำปี โครงการ BRT ครั้งที่ 4 9-12 ตุลาคม 2543 ณ โรงแรมอมรินทร์ลาดูน จังหวัดพิษณุโลก. บรรณาธิการ โดย วิสุทธิ์ ใบไม้. หน้า 71. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย.
- แผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน 1: 50,000 (แผนที่). 2526, 2529, 2534. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร (ระหว่าง 50253 I, II, IV ระหว่าง 5024 I, II, III, IV และ ระหว่าง 5123 III)
- พจนานา สวนศรี. 2540. “ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อสิ่งแวดล้อม-ชุมชน ไม่ไกลเกินฝัน...ถ้ารู้ทำจริง,” มติชนรายวัน. 16 มิถุนายน. หน้า 33.
- พยอม ธรรมบุตร. 2541. “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาชุมชน,” ข่าวสารป่ากับชุมชน. 5(11) : 44-47 ; กันยายน.
- พรศิลป์ ผลพันธิน. 2538. รายงานการวิจัย เรื่องการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของผลผลิตขั้นต้น แผลงก่อกอนพืช และแผลงก่อกอนสัตว์ บริเวณทะเลสาบสงขลาตอนล่าง. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พวงนิตย์ แก้วสุรัตน์. 2543. “ชนิดของสาหร่ายน้ำจืดในบริเวณทะเลน้อย,” ใน การประชุมระดมความคิด ปัญหา และแนวทางการวิจัย : ทะเลสาบสงขลา ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และรีโมทเซนซิง ยางพารา ป่าดงน้ำมัน. หน้า 84-85. สงขลา : สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัฒนา ราชวงศ์. 2542. การท่องเที่ยว : ข้อควรพิจารณาเพื่อการวิจัยและวางแผนพัฒนา. พิษณุโลก : ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิทยา บุชรรัตน์. 2542. “บ้านทะเลน้อย, หมู่บ้าน,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4015-4016. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์

- พิทยา ว่องกุล. 2537. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2537. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิโลกสีเขียว.
- นิพิท ศรีสุวรรณ, เสาวภา อังสุพานิช และสมศักดิ์ มณีพงศ์. 2544. “โครงสร้างป่าไม้ฝาคดออก
ขาวในทะเลสาบสงขลา” ใน การสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 11 : ป่า
ชายเลน มุมมอง ปัญหาการแก้ไข และความต้องการของสังคมไทย. ระหว่างวันที่ 9-12
กรกฎาคม 2543 ณ โรงแรมศรีพลาซ่า จังหวัดตรัง. หน้า 1-4, 1-9. บรรณาธิการ โดย
อารีจิต วรรณัจฉริยะ และอุไร เชื้อเย็น. กรุงเทพฯ ฯ : กองโครงการและประสานงาน
วิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พิมพ์พรณ ดันสกุล. 2526. “ปริมาณมวลชีวภาพของแพลงตอนพืชในทะเลน้อย” ใน รายงาน
ผลการสัมมนาเรื่อง แนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. บรรณาธิการ โดย
ณรงค์ ฅ เชียงใหม่. หน้า 113-116. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิมพ์ล จ้างง และศิริพงษ์ ส่งศิริ. 2535. การศึกษาพฤติกรรมการกินอาหารแบบฝูงของนก
ตีนเทียน และนกเป็ดผี ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทะเลสาบ(คูซูด). โครงการงานทางชีววิทยา
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เพริศพิชญ์ คณาธาราณา. 2536. รายงานโครงการวิจัย การศึกษาปริมาณสารมลพิษอินทรีย์เจ้า
สู่ทะเลสาบสงขลา. สงขลา : ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- ไพโรจน์ สิริมนตาภรณ์ และคณิต ไชยาคำ. 2526. “ การศึกษานิเวศวิทยาในทะเลสาบ
สงขลา,” ใน รายงานผลการสัมมนาเรื่องแนวทางในการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.
บรรณาธิการ โดย ณรงค์ ฅ เชียงใหม่. หน้า 206-214. สงขลา : คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพโรจน์ สิริมนตาภรณ์ และธเนศ ศรีถกล. 2538. การศึกษาชีววิทยาเบื้องต้นของโลมาหัว
บาตรในทะเลสาบสงขลา. สงขลา : สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง.
- ไพโรจน์ สุวรรณจินดา. 2543. “การปลุกคืนลำพูเพื่อกันคลื่นในพื้นที่ดินทราย,” ใน การสัมมนา
ระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 11 : ป่า ชายเลน มุมมอง ปัญหาการแก้ไข และ
ความต้องการของสังคมไทย. ระหว่างวันที่ 9-12 กรกฎาคม 2543 ณ โรงแรมศรีพลาซ่า
จังหวัดตรัง. หน้า 1-4, 1-9. บรรณาธิการ โดย อารีจิต วรรณัจฉริยะ และอุไร เชื้อเย็น.
กรุงเทพฯ ฯ : กองโครงการและประสานงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ภราเดช พัทม์วิเชียร. 2539. “พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน,” จุลสารการท่องเที่ยว. 15
(2) : 4-7 ; เมษายน-มิถุนายน.

2545. “บทบรรยายพิเศษเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ใน เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. หน้า 89-92. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มนัส สุวรรณ. 2539. “การท่องเที่ยวกับผลกระทบ,” วารสารภูมิศาสตร์. 21(2): 13-16 ; สิงหาคม.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. 2543. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. 2536. โครงการจัดทำแผนการจัดการ การอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าสงขลา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2539. การศึกษาการกระจายตัวของพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา โดยภาพดาวเทียม. สงขลา : ฝ่ายข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2527. การศึกษาพันธุ์สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา. สงขลา : ภาควิชาวาริศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติและภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2537. รายงานการวิจัยเรื่องพลวัตของระบบนิเวศในทะเลสาบสงขลาตอนนอกประเทศไทยทางใต้. สงขลา : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____. 2542. รายงานโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง วันที่ 22 กรกฎาคม 2542. สงขลา : คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- บูวดี นิรัตน์ตระกูล. 2538. “Eco-tourism : การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์,” จุลสารการท่องเที่ยว. 14(3) : 50-58 ; กรกฎาคม-กันยายน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- รายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจําแนกตามประเทศ พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2546 จาก http://www.nso.go.th/thai/stat/stat_23/econ_o/16.8.xls
- รําไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2545. “ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ใน เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. หน้า 93-96. กรุงเทพฯ ฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- รุ่ง กาญจนวิโรจน์. “แผนการท่องเที่ยวปี 2542.” จุลสารการท่องเที่ยว. 17(4) : 4-10 ; ตุลาคม-ธันวาคม.
- เริงชัย ดันสกุล. 2526. “โครงการวิจัยการใช้ประโยชน์จากพืชนํ้าในทะเลน้อย,” จดหมายข่าวโครงการเลน้อย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 11 : 1-6 ; 27 มกราคม.
- ฤทัยวรรณ สุขเกษร. 2536. การศึกษาสภาวะความยากจนของชุมชนทะเลน้อย. วิทยานิพนธ์วท.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วชิระ เหล็กนํ้า และพิมพ์พรรณ ลีละวัฒนากุล. 2531. นิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ(คูขุด) ลุ่มนํ้าทะเลสาบสงขลา : ผลการศึกษาเบื้องต้น เกี่ยวกับคุณภาพนํ้า ชุมชนพืช สัตว์หน้าดิน ปลา และนก. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรรณพร วณิชชานุกร. 2540. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ECOTOURISM. กรุงเทพฯ ฯ : กองวิชาการและการฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2542. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : กองส่งเสริมและเผยแพร่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- วรรณมา วงษ์วานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณภา ณ สงขลา. 2542. “จิตรกรรมฝาผนังวัดวิหารเบิก,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการ โดย สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1654. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- วรรณภา ณ สงขลา และ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2542. “จิตรกรรมฝาผนังวัดวัง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการ โดย สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1653-1654. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- วรรณิกา ณ สงขลา และแสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2542. "จิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1643-1644. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. "จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรี," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1671. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- วินัย แซ่จิว และสมบุรณ์ พรพิเนตพงศ์. 2541. โครงการศึกษาความเป็นไปได้การแพร่กระจายของน้ำเสียในทะเลสาบสงขลา โดยวิธีการจำลองทางคณิตศาสตร์. สงขลา : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วินัย สุกใส. 2541. "วรรณกรรมพุทธศาสนาในชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา," ใน โลกของกลุ่มทะเลสาบ. บรรณาธิการ โดย ชงขุท ชูแว่น. หน้า 93-115. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์นาค.
- วิลาศ เตชะไพบูลย์. 2538. "การทอเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน," ใน สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2538. บรรณาธิการ โดย สมัย อากาภิรม. หน้า 190-197. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโลกสีเขียว.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2542. "บานหน้าต่างประดับมุกพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4045-4059. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สกรรจ์ จันทร์รัตน์ และสงบ ส่งเมือง. 2532. การเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองสงขลาเก่า. กรุงเทพฯ : กองโบราณคดี กรมศิลปากร.
- สงบ ส่งเมือง. 2542. "ณ สงขลา, ตระกูล," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 5. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 2320-2331. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. "เมืองสงขลา (สุดต่านสุไลมาน), พระเจ้า," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 13. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 6129-6131. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540. รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษา เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2524. โครงการศึกษานิเวศวิทยา เพื่อการอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : สาขาวิจัยนิเวศวิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

_____. 2525. โครงการศึกษานิเวศวิทยา เพื่อการอนุรักษ์นกน้ำในทะเลสาบสงขลา เล่มที่ 2 (แผนอนุรักษ์). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยนิเวศวิทยา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

_____. 2542. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : รายงานผลการดำเนินการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการ วิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. 2542. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งทรัพยากรนันทนาการเพื่อ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลน้อย ทะเลหลวง และทะเลสาบสงขลา. สงขลา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

_____. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งทรัพยากรหินปูนในภาคใต้ของประเทศไทย. สงขลา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ทักษิณ.

_____. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิฐานและการใช้ที่ดิน ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. สงขลา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมภพ อินทสุวรรณ. 2525. รายงานการวิจัย เรื่องสาหร่ายในบริเวณทะเลสาบสงขลา บริเวณ ทะเลน้อย และทะเลหลวง. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สมศักดิ์ มณีพงศ์ และสุภาพร รักเขียว. 2541. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาสมบัติทางเคมี ของตะกอนในทะเลน้อยและทะเลหลวง. สงขลา : คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมเสริม ชูรักษ์. 2540. โลม่าหัวบาตรทะเลลำปำ. พัทลุง : ชมรมรักโลมาทะเลสาบลำปำ จังหวัดพัทลุง.

- สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น. 2540. นักร้องที่วิวญี่ปุ่นกับโอกาสในการยกระดับคุณภาพการ
ท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น.
- สัญญา วัชรพันธุ์. 2538. สงขลาที่ข้าเกิด. สงขลา : สุโขทัยโปรดเลียม.
- สาคินต์ เพชรภาพ, สารูป ฤทธิช และชัยวุฒิ พิยะกุล. 2533. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จังหวัด
พัทลุง. หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง ศูนย์วัฒนธรรม
จังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง.
- สายรุ่ง รัตนบุรี. 2540. การศึกษาละอองเรณูพรรณไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคูช
จังหวัดสงขลา. โครงการงานทางชีววิทยา. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 10 สงขลา. 2542. ฐานข้อมูลวิชาการวัด
บางเขียด (แผ่นที่ 104). สงขลา : ฝ่ายวิชาการ สำนักงานโบราณคดีและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 10 สงขลา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2532. สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 36 : 2532. กรุงเทพฯ : กอง
คลังข้อมูลและสนเทศสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. 2545. สมุดสถิติรายปีประเทศไทย บรรพ 48 : 2544. กรุงเทพฯ : กองคลังข้อมูลและ
สนเทศสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- _____. ม.ป.ป. แผนที่แสดงเขตอำเภอ ตำบล เทศบาล และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัด.
กรุงเทพฯ : ฝ่ายแผนที่สถิติ กองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12. 2543. รายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ
ทะเลสาบสงขลา. สงขลา : สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12.
- สิ่งแวดล้อม คุ้มครองผู้บริโภค : ทรศนะเพื่อความเข้าใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ," 2540. มติชนราย
วัน. 30 กรกฎาคม.
- ศิริพรรณ ธีรศรีโชติ. 2543. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์. 2542. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540-2541. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
โลกสีเขียว.
- _____. 2544. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542-2543. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโลกสีเขียว.
- ศุคสาคร พุกงาม. 2542. การสำรวจทรัพยากรสัตว์ป่าบริเวณลุ่มน้ำทะเลน้อย. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2542. “เกาะยอ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 525-530. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “จารึกที่ศาลาฤาษีวัดมณีมาวาสวรวิหาร,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1541-1546. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “ทวดหุม,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 6. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 3021. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “ประภาคารเมืองสงขลา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 9. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4293. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “ป้อมเมืองสงขลา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 9. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4437. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “พระเจดีย์หลวง : เขาคังกวน,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 10. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4928. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2542. “พระมหาธาตุเจดีย์วัดเขียนบางแก้ว,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 11. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 5125-5128. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2542. “มณีมาวาสวรวิหาร, วัด,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 12. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 5955-5971. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- _____. 2523. รายงานการวิจัยพุทธศาสนา แถบลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันตกวันออกสมัยกรุงศรีอยุธยา. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- _____. 2542. “หลักเมือง-พระเสื้อเมืองสงขลา,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 17. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 8452. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคิลก วุฒิพาณิชย์. 2542. "จารึกภาษาจีนที่เสาประตูกำแพงแก้วของ อุโบสถวัดมัชฌิมาวาส ฯ สงขลา," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการโดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1562-1567. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และวันเทิง พูลศิลป์. 2542. "อุทยานตระกูด ณ สงขลา," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 17. บรรณาธิการโดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 8166-8168. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุธีระ ทองขาว. 2541. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของพืชน้ำในทะเลสาบ(คูซูด) ศึกษาข้อมูล-ดาวเทียม. วิทยานิพนธ์ วท.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุปาณี เลียงพรพรรณ. 2541. รายงานการวิจัย การศึกษานกน้ำในบริเวณทะเลน้อย. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- _____. 2542. รายงานการวิจัย การสำรวจทรัพยากรป่าไม้บริเวณทะเลน้อย. สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาคย์ อินทองคง. 2542. "เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 3. บรรณาธิการโดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1224-1237. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุรเชษฐ์ เขษรุมาส. 2538. "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: วิธีสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน," จุลสารการท่องเที่ยว. 14(4) : 15-28 ; ตุลาคม-ธันวาคม.
- สุรเชษฐ์ เขษรุมาส และคณะ. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เสรี วังสไพจิตร. 2534. จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- เสาวภา อังสุภานิช. 2526. "แหล่งดอนสัตว์ในทะเลน้อย," ใน รายงานผลการสัมมนาเรื่อง แนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. บรรณาธิการโดย ณรงค์ ฌ เชียงใหม่. หน้า 126-129. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2542. "จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 4. บรรณาธิการโดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 1640-1643. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

- อนันต์ คำคง. 2528. นิเวศวิทยาการกินอาหารของงูน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา. วิทยานิพนธ์ วท.ม: สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อมรา ศรีสุชาติ และธราพงศ์ ศรีสุชาติ. 2542. “ไขรำถนเทศนใภภาคใต้.” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 9. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 4205-4240. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- อังสุณีย์ ชูณหปราณ. 2538. “ปลากระเบนทรายที่ถูกลืมในทะเลสาบสงขลา,” วารสารการประมง. 48(6) : 529-533 ; พฤศจิกายน-ธันวาคม.
- อังสุณีย์ ชูณหปราณ, จุฬารัตน์ รัตนไชย และอากรณ์ มีชูจันทร์. 2539. ประเมินผลการจับสัตว์น้ำจากทะเลสาบสงขลา ปี 2537-2538. สงขลา : สถาบันวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง.
- เอมอร บุญช่วย. 2542. “ตำหนักเขาน้อย,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 6. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 2707-2710. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- อุคม หนูทอง. 2542. “สะพานคิงสุลต่านนท์,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 16. บรรณาธิการ โดย สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หน้า 7904-7909. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. 2545. “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในประเทศไทย,” จุลสารการท่องเที่ยว. 21(4) : 38-53 ; ตุลาคม-ธันวาคม.